

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

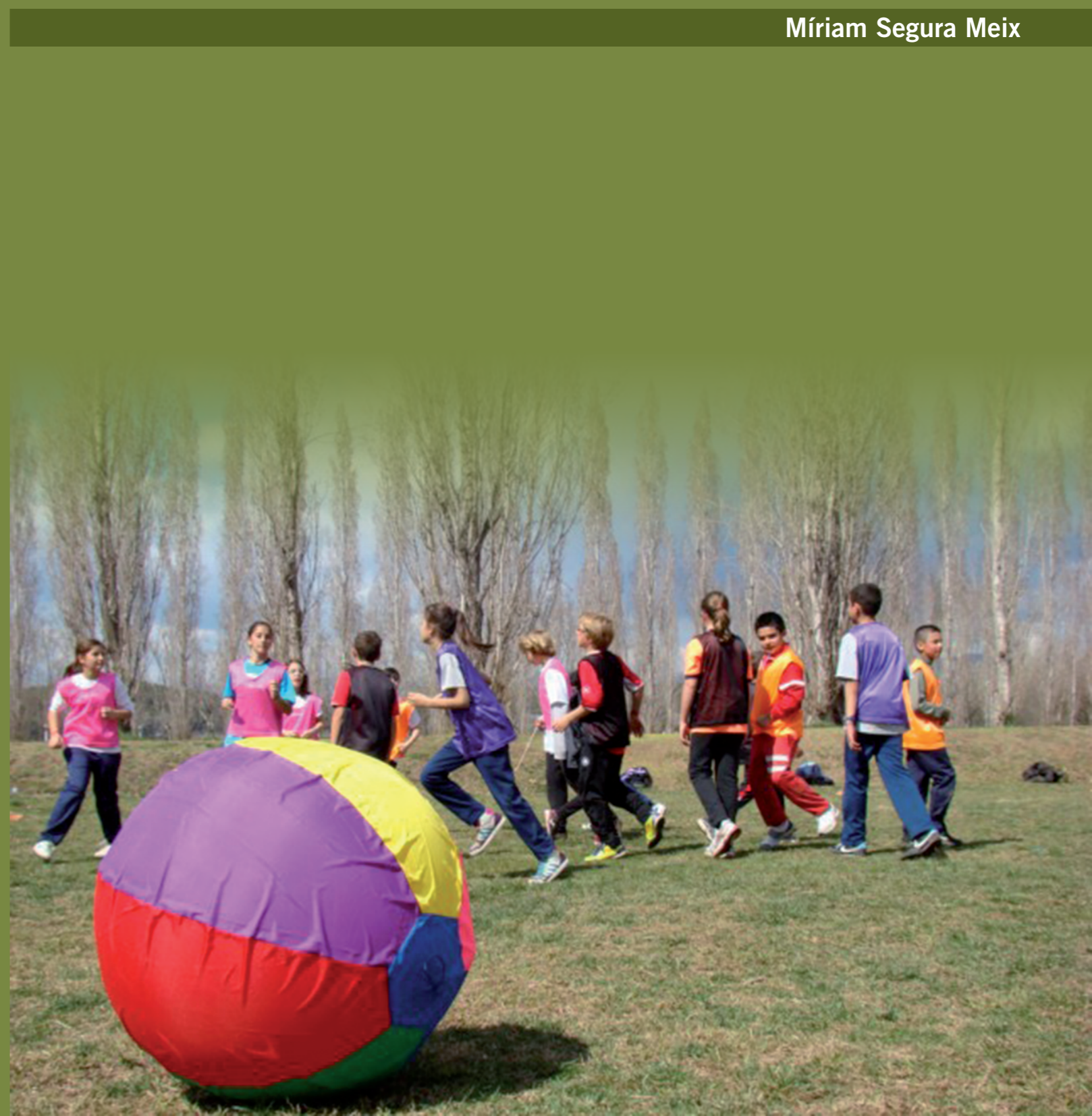
WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: El cas del CRAE "El Carrilet"

Míriam Segura Meix

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: El cas del CRAE "El Carrilet"

TESI DOCTORAL

**L'activitat física i l'esport als centres residencials
d'acció educativa:
El cas del CRAE "El Carrilet"**

Míriam Segura Meix

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

Míriam Segura Meix

L'activitat física i l'esport als centres residencials

d'acció educativa:

El cas del CRAE "El Carrilet"

Tesi doctoral codirigida per la Dra. Carmen Ponce Alifonso i pel

Dr. Saturnino Gimeno Martín

Departament de Pedagogia

Tortosa

Maig, 2013

**L'esport no posseeix cap virtut màgica,
pot despertar el sentit de la solidaritat
i de la cooperació,
com engendrar un esperit individualista.
Pot educar el respecte a la norma
o fomentar el sentit de la trampa.
Depèn de l'educador i de la manera d'ensenyar
que es fomentin o no els valors educatius
que indiscutiblement té l'esport.**

Pierre Parlebas, 1969

AGRAÏMENTS

Una tesi doctoral és com una cursa d'ultra trail.

Hi ha un dia que algú, com qui no vol la cosa, et comenta que fan una cursa extrema per uns paratges impressionants. I et diu: t'apuntes? T'ho miro des de la distància i prens la decisió que ho vols intentar. Esperant el tret a la línia de sortida no hi ha marxa enrere i inicias la feixuga cursa.

Aquesta té pujades, pujades i més pujades i alguna baixada, els avituallaments et donen força, però el cansament i la fatiga et provoquen caigudes de les quals costa aixecar-se. De totes maneres, les ganes de córrer i avançar, et mai mirar enrere ni pensar en retirar-se... et fan seguir corrent. Fins que, al capdamunt d'un cim, al qual has arribat després d'uns quilòmetres esgotadors, observes que la línia d'arribada és molt a prop. I, extenuat però satisfet, creues la meta.

La cursa no l'he corregut sola. He tingut companys de viatge.

En la tesi han participat, de manera directa o indirecta, moltes persones i institucions. Totes han estat imprescindibles per tirar endavant aquesta recerca. És per això, que els vull agrair molt sincerament la seva predisposició, col·laboració i ajuda al llarg d'aquest temps.

Em vull dirigir d'una manera molt especial a tot el personal del CRAE "El Carrilet" de Tortosa, a la seva directora, Núria Curto, que em va donar l'oportunitat d'endinsar-me en el seu món i va confiar cegament en el projecte; als educadors, als infants i adolescents pel seu temps i interès. A Maribel, per ensenyar-me el món dels CRAE's des de ben petita i obrir-me portes.

Als entrenadors, per l'excel·lent tasca que realitzen a les nostres terres.

M'agradaria agrair el suport i els permisos que m'han ofert les institucions, tant la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (personant-se en el Sr. Adam Tomàs) com la Fundació Resilis.

Als directors de la tesi, el Dr. Saturnino Gimeno Martín i la Dra. Carmen Ponce Alifonso, per engrescar-me i confiar en mi des del primer dia, pel seu interès, per la seva disponibilitat, pel saber fer i per totes les hores de treball compartides. Gràcies pels interrogants plantejats, les reflexions i les aportacions realitzades.

A la Dra. Teresa Salvadó per la seva ajuda en l'ús del programa estadístic.

A la Gabi, l'administrativa del nostre departament, per la seva eficàcia i professionalitat.

A tots els membres del tribunal, per haver acceptat formar-ne part.

I el meu més sincer agraïment a les persones que m'han ajudat a ser qui sóc.

A vosaltres papes, Imma i Manel, per l'educació que m'heu donat i perquè sempre heu confiat en mi.

A tu Núria, la millor germana que puc tenir, per ser com ets i haver-me entès i ajudat sempre.

A tu, Alfonso, per totes les coses que he après al teu costat, per la teva paciència i capacitat d'espera i per ajudar-me a aconseguir els meus somnis.

I a tu, iaio, perquè allí on siguis et sentis orgullós de mi.

A tots, us dedico aquesta tesi.

Nota sobre el tractament de gènere

Al llarg d'aquesta tesi s'han emprat les fórmules infant, adolescent, educador, entrenador, monitor, entre d'altres per la comoditat de no trobar dins del text les formes el/la educador/a, el/la entrenador/a, el/la monitor/a, etc., malgrat es refereix, sempre i indistintament, a les persones d'ambdós sexes (excepte quan s'especifica el contrari).

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	17
1. Per què els Centres Residencials d'Acció Educativa?	17
2. Per què l'activitat física i l'esport?	19
3. Finalitat de l'estudi	20
CAPÍTOL 1 ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT	23
1. Introducció	23
2. Aproximació conceptual	25
2.1. Definicions	25
2.2. L'educació física també és educació	31
2.3. Educació física o activitat física?	33
3. Història i evolució de l'activitat física i l'esport	34
3.1. Introducció	34
3.2. Història de l'activitat física i l'esport	36
3.2.1. La gènesi de l'esport i l'activitat física moderna	36
3.2.2. El pas de la cultura moderna del joc, el rendiment i la diversió a Anglaterra	38
3.2.3. Els models de l'educació física i la gimnàstica a Europa: el naixement	41
3.2.3.1. El cas alemany: Jahn.	43
3.2.3.2. El cas de l'escola sueca: Ling.	43
3.2.3.3. El cas francès: Amorós.	44
3.2.3.4. El cas espanyol i els problemes legislatius.	45
3.3. Les grans transformacions del segle XX	47
4. Legislació i moment actual	51
4.1. L'esport a nivell europeu	51
4.2. La Constitució Espanyola	52

4.3. L'Estatut de Catalunya	54
4.4. La Llei Catalana de l'Esport	56
4.5. Pla d'Activitat Física, Esport i Salut a Catalunya (PAFES)	61
4.6. Pla Català d'Esport a l'Escola	63
5. L'Educació Física al Sistema Educatiu Actual	65

CAPÍTOL 2 INVESTIGACIONS REALITZADES ENTORN

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT	69
1. Introducció	69
2. Estudis relacionats en l'àmbit fisiològic	73
3. Estudis relacionats en l'àmbit psicològic, emocional i social	76

CAPÍTOL 3 ORIGEN I EVOLUCIÓ DE L'ACCIÓ SOCIAL

1. Introducció	85
2. De l'edat mitjana al segle XIX	89
2.1. Context històric	89
2.2. L'acció social esdevé professional: els primers passos	92
2.2.1. Charity Organization Society (COS)	92
2.2.2. L'assistència comunitària als Centres Socials de Barri	94
2.2.3. Concepció Arenal	95
3. El segle XX i la professionalització de l'acció social	96

CAPÍTOL 4 EL SISTEMA DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA I

L'ADOLESCÈNCIA	101
1. Evolució del concepte d'infància	101
2. Història dels drets dels infants. Un llarg procés de legitimació social	103
3. La protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya	109
3.1. Introducció	109
3.2. Departament de Benestar Social i Família	111
3.2.1. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)	113

3.2.2. Institut Català de l'Adopció (ICA)	114
3.2.2.1. Acolliment	114
3.2.2.1.1. Acolliment familiar	114
3.2.2.1.2. Acolliment en centre	116
3.2.2.2. Adopcions	122
3.3. Infants i adolescents en situació de risc o desemparament	123
3.4. Protocols d'actuació davant una situació de risc o desemparament	126
4. Infants i adolescents desemparats amb mesures de protecció a Catalunya	130
4.1. Dades sobre l'atenció en centres de població	135
CAPÍTOL 5 ELS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA	141
1. Els CRAE	141
2. Evolució i distribució dels CRAE a Catalunya	146
3. Drets i deures dels infants i adolescents que viuen en un CRAE	149
4. Factors d'èxit dels infants i adolescents atesos en un CRAE	155
5. Guia de Bones Pràctiques per als CRAE	163
6. El CRAE "El Carrilet" de Tortosa	170
6.1. Descripció	170
6.2. Recursos humans, funcions i objectius del CRAE	171
6.3. Infants i adolescents	177
6.4. Relació amb l'entorn	178
CAPÍTOL 6 ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT AMB INFANTS I ADOLESCENTS A CATALUNYA	183
1. Activitats físicoesportives als CRAE's	183
2. Propostes actuals d'activitat física i esport per a infants i adolescents a Catalunya	190
2.1. Departament d'Ensenyament	191
2.2. Secretaria General de l'Esport	193
2.3. Fundació F.C. Barcelona	194
2.4. Fundació Mensalus	196

2.5. Fundació Esportsalus	198
2.6. Taula Jove del Raval. La lliga dels valors	199
2.7. Pla Comunitari del Barri Sant Josep a la ciutat de Reus. Projecte Xarxa d'esports als barris.	201
CAPÍTOL 7 METODOLOGIA I DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ	203
1. Definició del problema d'investigació	203
2. Objectius	204
3. Perspectiva metodològica	205
4. Fases de la investigació	210
5. Instruments per a la recollida de dades	211
5.1. El qüestionari	214
5.1.1. Procés d'elaboració	215
5.1.2. Estructura i contingut	217
5.1.3. Qüestionari als tutors del CRAE	219
5.1.4. Qüestionari als monitors i entrenadors	221
5.1.5. Validació dels qüestionaris	222
5.2. L'entrevista	225
6. Selecció de la mostra	228
7. Consideracions sobre validesa i fiabilitat	230
8. Procediment de recollida de dades	231
9. Procediment d'anàlisi de dades	233
CAPÍTOL 8 ANÀLISI I INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS	237
1. Els qüestionaris	237
1.1. Anàlisi de la població	238
1.2. L'activitat física i l'esport al CRAE "El Carrilet"	244
1.3. L'activitat física i l'esport, la conducta i les relacions socials dels infants i adolescents del CRAE "El Carrilet"	258
1.3.1. Els tutors del CRAE	258
1.3.2. Els monitors i entrenadors	266

2. Les entrevistes	280
2.1. L'activitat física i l'esport. Generalitats	285
2.1.1. Aspectes positius	285
2.1.2. Aspectes negatius	292
2.2. L'activitat física i l'esport al CRAE.	297
2.2.1. Elements generals	297
2.2.1.1. Rol de l'activitat física i l'esport al CRAE	297
2.2.1.2. Altres activitats diferents a les esportives	298
2.2.1.3. Rol del monitor i l'entrenador	300
2.2.1.4. Relació entre els tutors i els monitors/entrenadors	302
2.2.2. L'activitat física i l'esport al CRAE. La pràctica esportiva al centre	303
2.2.2.1. Raons per dur-la a terme	304
2.2.2.1.1. Els infants i adolescents	304
2.2.2.1.2. Els tutors del centre	307
2.2.2.1.3. Els monitors i entrenadors	310
2.2.2.2. Fórmules per convèncer als tutors	313
2.2.2.3. Consells als companys	314
2.2.2.4. Relació amb els companys d'activitat	315
2.2.2.5. Relació amb el monitor i entrenador	317
2.2.3. L'activitat física i l'esport al CRAE. La no pràctica esportiva al centre	318
2.2.3.1. Raó	318
2.2.3.2. Possibles beneficis	321
 CAPÍTOL 9. CONCLUSIONS I NOVES PERSPECTIVES	 323
1. Conclusions de la recerca	324
2. Conclusions finals	331
3. Limitacions	333
4. Noves perspectives	334
5. Futures línies d'investigació	340

LLISTA D'ABREVIATURES	343
REFERÈNCIES DOCUMENTALS: BIBLIOGRAFIA	347
REFERÈNCIES DOCUMENTALS: WEBGRAFIA	359
ÍNDEX DE FIGURES I TAULES	363
ÍNDEX DE GRÀFICS	367
ANNEXOS	371

INTRODUCCIÓ

1. Per què els Centres Residencials d'Acció Educativa?
2. Per què l'activitat física i l'esport?
3. Finalitat de l'estudi

INTRODUCCIÓ

1. Per què els Centres Residencials d'Acció Educativa?

Centre d'acollida. Centre d'acollida. Centre d'acollida. Com ressonen aquestes paraules dins el meu cap! Per què? Per a qui? Per a què? L'hemisferi dret del meu cervell, el que somia, imagina, s'il·lusiona, pensa que no pot ser possible, que és un lloc irreal, anecdòtic, però l'hemisferi esquerre, el racional, sap que es tracta d'una realitat, un fet quotidià en les societats occidentals, una manera de viure diferent a la natural, un grup de 7.217 infants tutelats a Catalunya, seguint la darrera estadística disponible de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) de desembre 2011. Així doncs, una obvietat.

Al llarg de la meua vida he mantingut una relació més o menys continuada amb aquest camp de treball. La germana de la meua mare és treballadora social a la ciutat de Tortosa. Quan va començar formava part de l'EAI (equip d'atenció a la infància i adolescència); la seva tasca consistia, entre altres processos, en observar, analitzar, parlar, comprovar si certs infants i adolescents tenien les necessitats bàsiques cobertes dins el seu nucli familiar. Si no era així havia d'activar els protocols necessaris.

El Nadal de 1993, els meus pares van decidir acollir dos infants durant les vacances. Ens ho van explicar a la meua germana i a mi, que aleshores teníem 8 i 10 anys respectivament, i una freda tarda de desembre ens vam posar al cotxe per anar al centre d'Amposta a recollir l'Àlex i l'Emili. Només veure'ls ens vam adonar de la gran diferència que hi havia entre ells i nosaltres. En entrar a la que seria la seva casa van quedar impressionats. Disposaven d'una habitació per a ells sols, hi havia televisió, les nostres bicicletes, espai per córrer, una piscina, que tot i ser hivern van voler provar, menjar variat i roba nova. Quan va acabar l'experiència ens vam quedar desil·lusionats, decebuts, impactats; per què havien de tornar al centre? Per què no podien gaudir del mateix que nosaltres? Uns mesos després la meua germana va prendre la comunió i ells també van assistir-hi. Al cap de poc temps, ens van dir que no els veuríem més, que un senyor els havia adoptat. Què tristes ens vam posar nosaltres i què feliços els meus pares. En aquell moment no ho podíem entendre.

Anys més tard, el 2002, estava fent les pràctiques de mestra d'educació física al Col·legi Diocesà Sagrada Família quan un alumne es va creuar en el meu camí. Allí el vaig conèixer. Era un infant de sis anys que estava vivint en un centre d'acollida de Tortosa. El veia i m'entristia, el seu comportament era tan negatiu, no tenia amics, els mestres no podien amb ell, es relacionava agressivament. Era d'una altra pasta. Tan bon punt vaig tenir ocasió, vaig formalitzar les sol·licituds i me'l vaig endur a casa un dissabte. Quin dia més esgotador! Però què content estava quan em veia per l'escola! No obstant, només ho vaig fer un dia perquè pensava que de res servia donar-li a conèixer una realitat de la qual ell no podia viure ni gaudir-ne.

Ja el 2003, la meva tieta va canviar de feina. Ara es troba a l'ICIF i a l'ICA (Institucions col·laboradores d'integració Familiar i Institut Català de l'Adopció). Actualment la seva tasca és buscar, formar, avaluar, fer el seguiment de famílies que volen col·laborar, acollir o adoptar un infant o adolescent.

Però la meva vinculació no acaba aquí. Durant dotze anys he estat directora de lleure durant els mesos de juliol. Amb un grup escolar hem realitzat colònies arreu de Catalunya. Però la meva satisfacció fou més alta quan per primer cop van compartir amb nosaltres, aquells dies d'estiu, dues germanes, la Sònia i la Míriam, que residien en un centre d'acollida. Què bé ho van passar fent activitats, relacionant-se amb nois i noies de diferents edats, sortint a la muntanya, fent vetllades a la nit, i quan marxaven sempre deien que el curs següent es portarien bé al centre per tal de poder tornar l'estiu següent.

Tres anys després i juntament amb la meva parella vam realitzar un curs de formació per tal d'esdevenir família acollidora (més endavant explicaré les diferències entre acolliment i adopció, però la bàsica és que l'acolliment és temporal i l'altra és definitiva). Sense pensar-nos-ho gaire allí estàvem, formant-nos, passant proves psicològiques, ensenyant la nostra casa, vivint experiències enriquidores. Un cop va arribar el consentiment de la Generalitat vam obtenir el certificat. Només era necessari esperar.

L'estiu del 2010 vam tenir la primera experiència. L'Úrsula, una nena de quatre anys. Una experiència genial, extraordinària, però al mateix temps plena de sentiments contradictoris, d'emocions confoses. Poc després, va marxar amb una altra família de la zona. Des d'aleshores, n'han vingut d'altres.

A l'agost del 2010, el centre d'acollida del Baix Ebre canvia d'ubicació. Degut a això, els infants han estat matriculats a escoles diferents. A l'escola on jo treballava n'han arribat sis. Des del primer moment, els mestres ja han començat a queixar-se del seu comportament, que no fan els deures o que no els respecten. L'escola ha posat personal de suport a aquestes aules. Però jo em pregunto, és aquesta la solució? Un mestre més que l'aguanti i el tregui de l'aula quan molesta? No seria millor ensenyar-li unes normes de conducta? Estem afavorint la inclusió d'aquest alumne amb un mestre o vetllador al seu darrera? Sincerament tinc els meus dubtes.

Com a mestra d'educació física, n'he tingut un de 5 anys. No sap relacionar-se amb els companys a l'hora del pati i no fa cas a la mestra, però què passa a les meves sessions? Per què seu com tothom, escolta i participa?

Ara que he explicat la meva relació amb el món dels acolliments i els centres d'acollida és hora de relacionar-ho amb la meva especialitat.

2. Per què l'activitat física i l'esport?

Com a persona, com a mestra d'educació física i com a llicenciada en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport afirmo que he passat moltes hores fent esport i que per les meves mans han passat centenars d'infants i adolescents. He treballat a l'escola, tant en l'etapa d'infantil com en la de primària; he format part del món del lleure i he estat entrenadora de diversos esports (atletisme, bàsquet, handbol, natació, entre altres) en l'àmbit educatiu i en el de rendiment. També sóc professora d'educació física en l'àmbit universitari, formant a futurs mestres de Grau d'Infantil i Primària, alguns d'ells en la Menció Psicomotriu o en la d'Educació Física. Així doncs, crec que tinc una experiència prou àmplia per constatar els beneficis de l'activitat física. Deixant de banda els aspectes orgànics, he viscut situacions on els alumnes o esportistes més mal educats, agressius o nerviosos, esdevenien un més dins la situació de joc esportiu. A més a més, vaig tenir la sort de participar en sessions d'activitat física per a infants amb problemes d'atenció i hiperactivitat i en vaig observar els resultats.

Per tant, considero que l'activitat física és una eina de gran ajuda i que els avantatges que pot aportar als infants i adolescents són màxims.

Com es viu l'educació física i l'esport en un centre d'acollida? Quin paper hi juga? Com la veuen els infants i adolescents? Pot l'educació física ajudar a millorar la conducta d'aquests infants i adolescents que viuen en aquests centres? Pot l'educació física i esportiva ajudar a la socialització d'aquests? Quines haurien de ser les variables a considerar per fer o dur a terme una intervenció encertada que alhora sigui exitosa per a la salut, per a la creació d'hàbits saludables, per a la integració familiar i social, per a l'acceptació d'un mateix i el creixement personal des del compromís del dia a dia?

L'objectiu és donar resposta a aquestes preguntes.

3. Finalitat de l'estudi

Les preguntes que s'acaben de formular donen lloc al títol de la tesi. La finalitat d'aquesta investigació és:

Estudiar i analitzar la pràctica de l'activitat física i l'esport dels infants i adolescents que viuen en un Centre Residencial d'Acció Educativa (El Carrilet, de Tortosa) amb l'objectiu de donar a conèixer els beneficis que aquesta aporta i oferir propostes d'intervenció per a l'increment i millora de la pràctica física amb la finalitat que els individus assoleixin un aprenentatge competencial i transferible per a la vida.

La recerca està estructurada en dues parts: la teòrica i l'empírica. A la primera s'exposen els temes que formen part de l'objecte d'estudi i a la segona es presenta la investigació realitzada.

El "Marc teòric" està format per sis capítols.

Els primers capítols analitzen l'activitat física i l'esport. Primer s'estudia la seva evolució històrica, la legislació vigent i es realitza una aproximació conceptual al terme. Al capítol següent es recullen aquelles experiències o estudis en els quals s'utilitza l'educació física o l'esport per treballar, amb col·lectius diversos, els àmbits de les relacions socials, personals, etc.

El tercer capítol descriu l'evolució històrica de l'acció social des de l'edat mitjana fins a l'actualitat en el context europeu i espanyol.

A continuació hi ha un capítol dedicat a l'anàlisi del Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència a Catalunya i l'evolució del concepte d'infància dins els paràmetres establerts per la Generalitat de Catalunya, recollits per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.

El cinquè capítol ens apropa a la realitat dels Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE's) i concretament al CRAE "El Carrilet" de Tortosa. Al sisè es justifica el perquè de l'activitat física i l'esport com a eina educativa i de canvi en un CRAE.

La segona part de la recerca està dedicada a l'estudi empíric. Aquest es divideix en tres capítols. El capítol setè mostra el disseny i la metodologia de la investigació, es justifica l'elecció de la mostra i s'elaboren els instruments de recollida de dades que permetran conèixer i analitzar quina és la realitat.

El vuitè capítol es titula "Anàlisi i interpretació de resultats" i en ell es valoren les dades obtingudes.

En el darrer capítol es recullen les conclusions de la recerca, les limitacions i es presenten les noves perspectives i les futures línies d'investigació.

A la part final hi trobem les fonts bibliogràfiques consultades, els índex de figures, taules i gràfics i els annexos que ens serveixen de complement de l'estudi executat.

CAPÍTOL 1

ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT

1. Introducció
2. Aproximació conceptual
 - 2.1. Definicions
 - 2.2. L'educació física també és educació
 - 2.3. Educació física o activitat física?
3. Història i evolució de l'activitat física i l'esport
 - 3.1. Introducció
 - 3.2. Història de l'activitat física i l'esport
 - 3.2.1. La gènesi de l'esport i l'activitat física moderna
 - 3.2.2. El pas de la cultura moderna del joc, el rendiment i la diversió a Anglaterra
 - 3.2.3. Els models de l'educació física i la gimnàstica a Europa: el naixement
 - 3.2.3.1. El cas alemany: Jahn.
 - 3.2.3.2. El cas de l'escola sueca: Ling.
 - 3.2.3.3. El cas francès: Amorós.
 - 3.2.3.4. El cas espanyol i els problemes legislatius.
 - 3.3. Les grans transformacions del segle XX
4. Legislació i moment actual
 - 4.1. L'esport a nivell europeu
 - 4.2. La Constitució Espanyola
 - 4.3. L'Estatut de Catalunya
 - 4.4. La Llei Catalana de l'Esport
 - 4.5. Pla d'Activitat Física, Esport i Salut a Catalunya (PAFES)
 - 4.6. Pla Català d'Esport a l'Escola
5. L'Educació Física al Sistema Educatiu Actual

CAPÍTOL 1

ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT

L'educació física i l'esport és l'eix central de la nostra recerca. En aquest primer capítol ens centrem en explicar què ofereix l'educació física als infants i adolescents per ajudar-los a viure millor. Partim d'un recull de l'evolució d'aquesta àrea al llarg dels segles. Seguidament, presentem un bloc de legislació en matèria esportiva, des de les lleis europees a la pròpia Llei de l'esport i, finalment, presentem diferents plans d'activitat física que s'estan duent a terme a Catalunya i realitzem un anàlisi de l'educació física a nivell educatiu.

1. Introducció

Un dels objectius de la nostra recerca és utilitzar l'educació física i l'esport per millorar els hàbits de conducta i les relacions socials entre iguals i entre els infants i adolescents i els educadors d'un CRAE.

Considerem oportú fer una explicació dels conceptes relacionats en aquesta àrea per tal de clarificar-los i entendre la seva evolució.

Segons González, M. (1993:46):

"la Educación Física es un término polisémico, que admite diversas interpretaciones, en función del contenido que se le asigne, del contexto en que se utilice o de la concepción filosófica de la persona"

i la defineix com:

"la ciencia y el arte de ayudar al individuo en el desarrollo intencional (armonioso, natural y progresivo) de sus facultades de movimiento, y con ellas el del resto de sus facultades personales".

D'acord amb aquest autor, l'educació física és una ciència no exacta condicionada pel context en el qual es troba immersa, considerada com una eina potencial per al desenvolupament personal i generadora d'una multiplicitat d'interpretacions.

La manca d'unificació de criteris terminològics suposa un conflicte entre els diferents professionals d'aquesta àrea de treball. Hi ha una sèrie de vocables (exercici físic, activitat física, gimnàstica, educació motriu, esport i fitness) que s'utilitzen indiscriminadament i en la majoria dels casos de manera errònia.

En aquesta línia es postulava Cagigal, prestigiós especialista espanyol en teoria de l'esport (1975:104):

"(...) el drama actual del deporte es que los estudios serios que sobre él se hacen no son conocidos, no ya por la masa de aficionados, sino por la gran mayoría de informadores, ni siquiera por los dirigentes deportivos ni políticos responsables. Aquí la ignorancia no se queda en la masa sino que invade esferas de altos responsables. Hay todavía algunos países donde los altos cargos directivos del deporte están ocupados en su mayoría por gente sin formación en materia deportiva o de educación física. Es el terreno abonado para teorías desfasadas, sin entronque ninguno con la abundante y seria ciencia que ya a estas alturas existe en diversas partes del mundo sobre la materia".

Analizant les seves paraules, resulta lògic pensar que existeix un gran desconeixement sobre l'esport com a ciència. No obstant, aquestes idees són de fa tres dècades i els estudis i investigacions en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport han evolucionat moltíssim.

2. Aproximació conceptual

2.1 Definicions

El concepte Educació Física està format per dos mots: educació i física. La paraula educació, si seguim els manuals d'història de l'educació, trobem que té dues arrels llatines: educare i educere. Educare significa aportar alguna cosa de l'exterior, de l'educador a l'aprenent; essent-ne el primer l'element actiu i el segon, el passiu. Educere vol dir extreure, portar fora i és el camí oposat a l'educare. L'educador és un guia, un estimulador dels coneixements i l'aprenent és aquell que els posseeix i els treballa. Per tant, és el procés invers, de dins a fora.

El mot física prové del grec *fysis* i el podem traduir per naturalesa. Porta implícit un sentit dinàmic. Si tenim en compte el que diu Cagigal (1979), podem considerar el terme *fysis* com la referència al cos i al moviment.

El terme educació física apareix per primera vegada l'any 1762 en l'obra de J. Ballexserd (metge suís de tendència higienista), *Dissertation sur l'education physique des enfants depuis leur naissance jusqu'à l'âge de leur puberté*. Anteriorment eren més utilitzats els conceptes de gimnasia o gimnàstica (Ríos, 2005).

Al llarg del segle XX, les discrepàncies en la nomenclatura a utilitzar han estat habituals i no serà fins a les acaballes de segle, quan Lagardera (1993) afirmi que el mot Educació Física s'ha consolidat internacionalment. A la dècada dels seixanta es parla d'educació psicomotriu (Picq y Vayer, 1969), pocs anys després, educació pel moviment (Le Boulch, 1976) i activitat físico-esportiva (Grupe, 1976). Als anys 80 destaquen les aportacions de Ruiz Pérez (1988) i Parlebas (1989), motricitat humana i ciències de la conducta motriu o sociomotricitat; educació corporal i educació del moviment (Arnold, 1990), educació físico-esportiva (Rodríguez, J. 1995), entre altres. Per tant, és de manifest que el concepte ha gaudit d'una evolució constant i que ha viscut relacionat amb el context social i cultural de cada moment.

“Al intentar establecer la naturaleza de la educación física como disciplina, inmediatamente surgen dos cuestiones que son las que han creado mayor controversia a lo largo de la historia. Estas cuestiones son, por un lado, la polémica

en torno a la determinación de su objeto de estudio y, por otro, la variedad terminológica creada sobre su denominación” (Lleixà, 2003:14).

Com afirma Lleixà, el concepte és camaleònic per dos motius. D'una banda, el context històric de cada època ha provocat que l'educació física i la relació que el cos estableix amb aquesta s'entengés d'una determinada manera. De l'altra, el concepte engloba molts aspectes diferents i la dualitat no intencionada del mateix és present.

L'educació física ha estat entesa des de múltiples perspectives. D'una banda, i a tall d'exemple, Parlebas (1976), citat per Ruiz Pérez (1988:20) considera l'Educació Física:

“como el área de la escolaridad preocupada por las conductas motrices de los alumnos”

Es tracta d'una aproximació motriu al concepte. En canvi, Cagigal (1979) assenyala la potencialitat de l'àrea per ajudar a la persona a desenvolupar les seves capacitats personals (un mateix) i socials (amb els altres) partint del moviment i l'expressió corporal.

Així, l'educació física és una disciplina encarregada del desenvolupament de les capacitats i funcions del cos humà, tant les físiques com les mentals i utilitza el moviment com a principal recurs de treball. O, d'una manera molt simple, podem entendre l'Educació Física com l'educació a partir del cos que completa la formació intel·lectual. Generalment és la que s'ofereix a les escoles. Està contemplada com a matèria obligatòria al currículum de primària, secundària i batxillerat.

Hi ha però altres conceptes relacionats i que mereixen una breu definició.

La Carta Europea de l'Esport, l'any 1992, presenta l'exercici físic com aquella activitat recreativa practicada de manera regular, que té com a objectiu la millora de les condicions físiques i les marques esportives. En aquest cas, i a diferència del concepte d'educació física, observem que no es parla de condicions mentals o psicològiques; és purament físic. A més a més, l'exercici físic és aquell que és desenvolupat en qualsevol espai (no necessàriament escolar) i per qualsevol col·lectiu. Relacionat amb aquest concepte apareix el d'activitat física. La mateixa Carta Europea de l'Esport defineix el terme com una activitat que hom desenvolupa en hores d'oci i que suposa una despesa energètica considerable. En aquest cas

s'entén l'activitat física com el conjunt d'exercicis motrius relacionats amb el lleure o la salut, no essent la millora física l'objectiu de la mateixa.

L'Associació Nacional d'Entrenadors d'Atletisme Americà té un altre concepte d'activitat física i acosta el terme a totes les activitats atlètiques que requereixen qualsevol capacitat condicional es desenvolupin en temps de lleure o en situacions laborals.

A tall d'exemple podem dir que una senyora de 50 anys que va a treballar caminant està realitzant activitat física, ja que aquest fet li suposa una despesa energètica, però en aquest cas el seu objectiu pot ésser reduir la contaminació atmosfèrica, evitar les despeses en benzina, relaxar-se tot fent un passeig, no té una finalitat primera de millora de la condició física.

Entorn l'educació física apareixen dos altres termes: el joc i l'esport. Certament l'educació física no és ni una cosa ni l'altra. Entenem el joc com aquella activitat, ja sigui física o no, que té naturalesa lúdica i es transmet de generació en generació. N'hi ha de molts tipus (jocs populars, jocs tradicionals, jocs de cartes, jocs de carrer o plaça i jocs d'altres cultures) i en funció del context en el que ens trobem seran diferents. Majoritàriament no tenen normes escrites i fàcilment cada poble li posarà un nom i l'adaptarà a les seves formes de fer. L'espontaneïtat és un element imprescindible en els jocs.

El concepte d'esport ha evolucionat al llarg de les dècades. Actualment, es presenta com una activitat física reglamentada recolzada per institucions (clubs, federacions, associacions esportives). Cada esport compta amb unes normes pròpies recollides al reglament i la competició esdevé un recurs intrínsec al mateix.

Aquesta paraula té etimologia llatina: ex-portare: traslladar, portar fora, treure (objectes); de-portare: traslladar, portar fora, treure (persones). En llatí significava sortir fora muralles, de la ciutat i marxar a divertir-se amb o sense activitat física.

Des dels romans, aquest vocable s'ha vist modificat i s'ha anat adaptant al context social i econòmic de cada moment. A continuació presentem algunes definicions, extretes de les sessions magistrals de Pujadas, 2004.

A meitat i finals del segle XIX, l'esport s'entenia com el conjunt d'activitats que s'utilitzaven per a distreure la població, principalment del col·lectiu que gaudia d'una situació econòmica pròspera.

A continuació, hi ha dues definicions de l'època. Larrousse (1860) i el Diccionari de l'Acadèmia (1878) en Pujadas, X. (2004) defineix respectivament l'esport com:

“Conjunt de diversions, exercicis i simples plaers que absorbeixen una part important del temps dels homes rics i ociosos”.

“Conjunt de distraccions mundanes generalment practicades en balnearis o estacions termals angleses”

Començat el segle XX, el mot esport es relaciona més amb l'activitat física que es desenvolupa per aconseguir una millora. Coubertain (1905) en Pujadas, X. (2004):

“Culte voluntari i habitual de l'esforç muscular intens, recolzat en el desig de progrés i que ens pot fer arribar al llindar del risc”.

En el mateix Pujadas, X. (2004), Herbert (1925) l'entén com:

“Conjunt d'exercicis o activitat física que té com a objectiu la realització d'una marca”.

A finals de segle XX, la mateixa Carta Europea de l'Esport (1992) considera que qualsevol forma d'activitat física que tingui per objecte l'expressió o millora de la condició física i psíquica, que cerqui el desenvolupament de les relacions socials o la consecució de resultats en una competició esdevé esport.

El francès Pierre Arnaud ens apropa a l'esport com una activitat de tipus físic on el cos hi té un paper bàsic. Està reglamentada i codificada per una instància legitimadora i establidora de lleis (la federació). Es desenvolupa durant un temps i espai definits en funció d'una competició per tal d'atorgar l'acompliment legal d'una marca o resultat. Aquesta reflexió, de l'any 1995, s'apropa força al model actual i inclou els elements característics del mateix: activitat física, reglament, instància, temps, espai, competició i resultat.

Una altra definició de l'esport àmplia, flexible i inclusiva, fonamentada en tres elements és la que ofereix García Ferrando (1990: 31):

“actividad física e intelectual humana, de naturaleza competitiva, y gobernada por reglas institucionalizadas”

García Ferrando és un dels defensors de la inclusió de la ment, l'intel·lecte, en matèria esportiva. És a dir, no es tracta tan sols de la dimensió física, corporal, orgànica, sinó que la part més psicològica també hi té cabuda.

L'esport s'ha convertit en un fenomen social, no hi ha cap dubte al respecte. Així ho entenen també Puig i Heinemann (1991) en González, M.E. (2004:272):

“(…)el fenómeno deportivo moderno, entendido como un fenómeno social total, proceso que ha de enmarcarse necesariamente en el contexto social general en el que el éste está inmerso ya que el deporte ha dejado de ser un sistema autónomo y se ha convertido en un sistema abierto con escasa identidad propia y estrechamente conectado a otros sistemas como el económico, el político, el educativo y el de los medios de comunicación”

En la Llei catalana de l'Esport (1/2000) es justifica així la condició del mateix:

“L'esport s'ha convertit cada dia més en un fenomen social universal i actualment és per a la nostra societat un instrument d'equilibri, de relació i d'integració de l'home en el món que l'envolta. L'esport forma o ha de formar part de l'activitat de l'home des de l'escola fins a la tercera edat i és un element educatiu tant per als esportistes d'elit com per als que se'n serveixen simplement com a instrument d'equilibri psicofísic de la persona” (2000:1)

A nivell global, l'esport és capaç de parar mig món en un moment determinat, és capaç de canviar la manera de fer de les societats, és un gran motor econòmic, té la capacitat de trencar fronteres, és un eix potent de canvi social.

D'una manera formativa i deixant de banda l'esport com a fenomen de masses, l'esport realitzat d'una manera adequada educa a les persones, ens ofereix una alternativa de lleure, ens aporta hàbits saludables, ens dóna la possibilitat de conèixer altres grups humans i principalment ens forma com a persones.

Els agents responsables de l'educació física i l'esport reben diversos noms segons la seva formació i el context de treball. Els mestres i professors d'educació física són aquells professionals que desenvolupen la seva feina dins el context escolar, és a dir, en horari lectiu i depenen del Departament d'Ensenyament. Fora de l'horari lectiu, ens trobem a un altre grup de professionals dins el món de l'activitat física i l'esport: els monitors i els entrenadors. De vegades, aquests conceptes poden provocar certes confusions. D'acord amb l'enciclopèdia catalana (2013):

Monitor:

“Persona que instrueix en la pràctica de certs esports o de certes disciplines”, o

“Persona que dirigeix els exercicis de gimnàstica”.

Entrenador:

“Tècnic esportiu que dirigeix els entrenaments dels atletes en llur activitat específica. L'entrenador ensenya l'estil de l'esport respectiu, explica les tàctiques a emprar en la competició, s'ocupa de la preparació física dels esportistes i vetlla per mantenir-los un esperit estimulant.”.

“Professional dedicat a l'entrenament”; entenent aquest darrer concepte com el:

“Conjunt de pràctiques físiques, psíquiques i dietètiques destinades a proporcionar a l'atleta una preparació per a poder efectuar una prova en les millors condicions de rendiment. Cada esport exigeix un entrenament particular, que varia segons l'edat, les condicions físiques i la preparació de l'atleta i que es fonamenta en la pràctica continuada de la pròpia especialitat”

Durant la recerca utilitzarem la paraula monitor o entrenador segons l'atribució personal que en faci cadascun dels professionals esportius implicats.

2.2 L'educació física també és educació

Alguns professionals han apostat per fer la seva pròpia aportació conceptual i ens ofereixen la visió més actual de l'educació física. Les cites recollides durant la IV Jornada de l'Esport de Blanquerna realitzada a Barcelona l'any 2008 sota el lema: "Assignatura maria? No, gràcies", són molt interessants (blocs.xtec.cat/sescu: L'Educació física a l'escola; Blanquerna, FIEP Catalunya, 2008).

El professor universitari, Enric Mª Sebastiani, és el primer en corroborar l'evolució d'aquesta assignatura, destacant-ne en la seva intervenció els valors que ens ofereix actualment. Considera que aquesta matèria ha canviat força en les dues darreres dècades i la seva evolució ha anat paral·lela a l'evolució social del nostre país. Sebastiani centra el seu discurs en la potencialitat de l'educació física per transmetre i educar en valors.

La investigadora Prat, M. de l'àrea de didàctica de l'expressió corporal de la Universitat Autònoma, és del mateix parer que en Sebastiani i té molt clar el paper rellevant que juga l'educació física en l'aprenentatge de valors, en l'establiment de relacions socials i en la capacitat de formar persones. La defineix com:

“Una eina privilegiada per afavorir l'adquisició d'uns valors individuals i socials. Un potencial donat per la gran quantitat de relacions personals que intervenen en el joc, l'esport i l'expressió corporal; la presència de conflictes, l'aprendre a cooperar i competir, el seu llenguatge universal (que facilita la integració dels nousvinguts) i el caràcter vivencial i lúdic de la matèria”.

Batalla, degà de la Facultat de Formació de Professorat de la Universitat de Barcelona, comenta els canvis que ha sofert l'àrea amb el pas dels anys:

"L'educació física ja no és el salt del plint i les taules de gimnàstica; és una manera d'actuar sobre l'educació integral de les persones a través del cos i el moviment i a partir d'experiències molt directes i molt vivencials".

En la mateixa línia que Sebastiani, Batalla ens mostra en el seu discurs el canvi evident que s'ha produït en l'educació física. Hem passat d'una concepció pràctica, purament física,

amb exercicis tècnics i repetitius a una educació física global, integradora i bàsicament lúdica i plena d'experiències.

En canvi, Cabedo destaca com a punt fort de l'àrea la possibilitat de transferència de les vivències apreses mitjançant l'activitat física a les situacions diàries:

“La importància d'un desenvolupament motor equilibrat per reforçar l'autoconfiança i la transferència dels aprenentatges a altres àmbits de la vida quotidiana”.

En definitiva, ens la presenta com la facilitadora d'un aprenentatge competencial, útil per al desenvolupament humà.

Pérez, S. creu que el punt fort de l'assignatura són l'afavoriment de les relacions socials i de la comunicació corporal i considera clau l'aprenentatge d'un bon repertori corporal.

De les cites i reflexions anteriors podem extreure la idea que l'educació física és una eina útil i molt interessant per assolir una sèrie d'hàbits i aprenentatges, no només a nivell físic, sinó també a nivell de valors humans i educatius. Tot i que darrerament, una de les propostes més sentides respecte l'educació física és la utilització de la mateixa per prevenir l'obesitat i el sedentarisme, hem de tenir en compte que el ventall d'opcions que ens ofereix va més enllà. L'educació física ens permet adquirir hàbits de vida saludables i incrementar la nostra qualitat de vida, però a la vegada, contribueix a millorar les relacions socials i personals entre els infants i adolescents, així com la seva integració en un grup. En definitiva, acaba oferint-te un estil de vida diferent.

Així doncs, com hem pogut observar, el concepte d'educació física ha estat un dels que més ha variat al llarg del temps. En aquesta recerca, el nostre objectiu no és parlar exhaustivament de la seva evolució, però hem cregut convenient fer una breu definició d'aquests conceptes ja que al llarg de l'estudi hi seran presents.

2.3. Educació física o activitat física?

En els punts anteriors hem definit, partint de diversos autors, els conceptes d'educació física i activitat física. Al llarg d'aquesta recerca emprarem indistintament, a menys que ho requereixi el context, ambdós termes per referir-nos a la mateixa realitat.

D'una banda, entenem l'activitat física com un conjunt d'exercicis o tècniques que impliquen moviments de l'organisme, així com una despesa energètica. L'educació física també precisa aquests dos factors: el moviment com a element de treball i la despesa calòrica. Tant l'activitat física com l'educació física permeten realitzar un desenvolupament de les capacitats personals, ja siguin individuals i socials; fomenten un aprenentatge personal i no tenen com a finalitat única la millora física de l'individu.

Si bé és cert que l'educació física s'entén en molts contextos com aquella àrea pròpia de l'escolarització obligatòria, considerem que les entitats esportives i clubs poden oferir aquests mateixos objectius educatius als infants i adolescents que hi participen. És a dir, l'educació física no és tan sols responsabilitat del mestre o professor d'educació física de l'escola o institut; hi ha d'haver altres professionals implicats.

D'altra banda, es considera que l'activitat física és aquella que es desenvolupa en contextos d'oci o de lleure i que cerca una millora de la salut. Evidentment l'educació física també pretén aconseguir una adquisició d'hàbits de vida saludables i pot desenvolupar-se en un context diferent a l'escolar.

Així doncs, en aquest estudi, utilitzem els dos vocables perquè considerem que ambdós tenen la finalitat d'utilitzar la pràctica física (el moviment) per ajudar els infants i adolescents a desenvolupar-se com a persones, per intervenir en la seva educació integral i afavorir l'adquisició de valors i hàbits; tant si té lloc dins de l'horari lectiu com en l'horari extraescolar; tant si és generada per un mestre com per un entrenador i tant si té un pes en la nota (currículum) com si no.

A més a més, el fet de tractar amb el col·lectiu d'infants i adolescents precisa i requereix que la formació personal sigui l'eix vertebrador.

3. Història i evolució de l'activitat física i l'esport

3.1. Introducció.

Aquesta taula recull les idees clau de cada etapa històrica i política i el corresponent desenvolupament esportiu i l'àmbit territorial on ha tingut lloc.

ANYS	MOVIMENTS HISTÒRICS CLAU	DESENVOLUPAMENT ESPORTIU	TERRITORI
1750 – 1800	Il·lustració Industrialització Urbanització Estats liberals	<u>Inici esportivització de les activitats:</u> Primeres formes d'esport, primeres regles i clubs. Manteniment d'alguns jocs tradicionals. Primeres teories modernes de l'educació física.	Anglaterra
1800 – 1860	Extensió revolucions burgeses Unificació d'estats Guerra napoleòniques Extensió dels transports	<u>Primer desenvolupament esportiu i gimnàstica europea:</u> Inici de les pràctiques angleses a la xarxa escolar. Desenvolupament institucional. Aplicació de l'educació física a Europa i primeres lleis escolars.	Anglaterra, França i Alemanya
1860 – 1914	Consolidació de la industrialització Moviment obrer internacional 1ª Guerra Mundial Guerra europees	<u>Desenvolupament de l'esport com a fenomen públic:</u> Exportació dels esports anglesos a Europa. Extensió, institucionalització i competicions públiques. Primera comercialització i difusió dels esports.	Europa i Amèrica

ANYS	MOVIMENTS HISTÒRICS CLAU	DESENVOLUPAMENT ESPORTIU	TERRITORI
1914 – 1945	Entreguerres Cultura de masses Progressos tecnològics Revolució bolxevic Totalitarismes i 2ª Guerra Mundial	<u>Massificació espectacle i inici de la democratització pràctica:</u> Esport espectacle. Mercantilització i professionalització. Utilització ideològica conscient.	Europa, Amèrica i altres
1945 – 2000	Guerra Freda Estat del benestar Televisió i mass – media Globalització	<u>Lògica de mercat, bé públic i mundialització:</u> Polítiques públiques. Massificació. Indústria de l'esport.	Mundialització

Taula 1: Història de l'Activitat Física i l'Esport. (Pujadas, 2004)

Els grans motors de la iniciació esportiva foren Anglaterra, França i Alemanya durant els segles XVII-XIX. Anys més tard, iniciat el segle XX s'estendrà a la resta d'Europa i al continent americà. La situació política i econòmica de l'època, les grans guerres ocorregudes i els grans viatges colonitzadors van marcar considerablement l'inici i l'evolució de l'esport.

3.2 Història de l'activitat física i l'esport

3.2.1. La gènesi de l'esport i l'activitat física moderna.

L'origen de l'esport es produeix a Anglaterra vinculat a dos aspectes fonamentals.

1. Canvis notables en la societat britànica
 - Nova estructura política liberal, pas de la societat medieval a la moderna. Abolició de la monarquia. Neix un sistema bicameral equilibrat entre la burgesia i l'aristocràcia. L'esport serà una forma de controlar la societat.
 - Expansió demogràfica del segle XVIII deguda als avenços en medicina, sanitat, l'augment de l'esperança de vida i les millores en l'educació.
 - La revolució industrial de 1750 que comporta l'èxode del camp a la ciutat, la concentració de la població a les zones urbanes, el poder social, etc.
2. Declivi dels jocs tradicionals motors

Durant tota l'edat mitjana hi ha activitats físiques a Europa i es mantenen els jocs populars com a rituals de pas (per exemple, de solters a casats), amb caràcter de ritus social, amb un elevat llinar de violència. Això comporta la publicació de certs edictes reials que prohibeixen portar armes de foc als jocs, per exemple. En aquesta època també hi ha certa activitat física dirigida a la preparació militar, són els exèrcits del rei (tornejos de cavallers i activitats de doma, entre altres).

Al llarg del segle XV i XVI, apareix la vessant més humanista, el renaixement. Les diferents activitats físiques es sistematitzen com a arts: la dansa, l'esgrima, la doma de cavalls, entre altres. Aquestes acabaran esportivitzant-se.

A partir del segle XVII i fins al segle XIX, a tot Europa, els àmbits de joc es distingeixen segons la naturalesa social dels practicants. D'acord amb Roger Caillois (1958), gran investigador sobre els jocs, hem de recordar que aquests produeixen plaer per ells mateixos, impliquen certa activitat, ja sigui mental o física, són innats i són practicats per persones de totes les edats, no només per infants.

Entenem per jocs tradicionals aquelles manifestacions lúdiques que es transmeten de generació en generació i poden ésser considerades específiques o no d'un territori determinat. D'altra banda, els jocs populars són també manifestacions lúdiques molt conegudes i difoses en una població que són rememorades i vivenciades en determinades dates.

Els jocs tradicionals – populars són els practicats generalment per les classes no benestants de les zones rurals. Els jocs tradicionals – benestants són jocs més complexos i requereixen un grau d'alfabetització més elevat.

Característiques dels jocs tradicionals i populars:	Característiques dels jocs tradicionals benestants:
<ul style="list-style-type: none"> - De lluita entre grups, individus o home versus animal. - Amb plaer espontani i públic de l'enfrontament. - Desordre i nivell de violència alt contra animals o persones. - Regles mai escrites, transmissió oral. - Gran diversitat local (regionalització). - Sovint relacionats amb l'alcohol, el menjar, s'inicien o s'acaben amb una festa gastronòmica. - Vinculació amb festivitats, estacions de l'any. 	<ul style="list-style-type: none"> - Menys espontanis i més complexos. Apareixen algunes normes. - Paper social lúdic, d'ostentació i apostes. - Vinculats a la diversió de l'aristocràcia (o hi participa o hi aposta). - Trobem les primeres lleis escrites al segle XVIII sobre qüestions relacionades amb la boxa, el criquet, el rem i l'hípica. Les primeres són de l'any 1743, escrites pel mateix Jack Broughton (boxejador que va matar a un adversari). - Perfil de violència progressivament més baix.

Taula 2. Característiques dels jocs tradicionals populars i benestants

En aquesta època, els jocs, majoritàriament, representen activitats de descontrol i violentes que acabaran essent prohibides i no es contemplaran com a esport. Comporten lògicament desordre públic. Per exemple a Anglaterra ens trobem el bull baiting, activitat consistent en lligar un bou al terra i deixar anar uns bulldogs per tal que el mosseguin; throwing at cock (llançament al gall) o Jack "The rat" (arrencava el cap a les rates o ratolins). Aquestes no s'identifiquen amb la societat liberal i donen lloc a la possibilitat de descontrol de les classes populars, fet que no interessa gens a la classe dirigent.

L'esport entès com el conjunt de situacions motrius i intel·lectuals que cerquen la competició amb els altres o amb un mateix, es realitza tot respectant unes normes i està institucionalitzat. Per tant, aquest ens servirà per transmetre noves idees i valors liberals i ens ajudarà a controlar aquestes classes socials.

3.2.2. El pas de la cultura moderna del joc, el rendiment i la diversió a Anglaterra.

Activitat física tradicional S.XVI – XVII	Ruptura (canvis estructurals) S. XVII – S.XVIII	Gimnàstica, educació física, esports. S. XVIII fins avui
Festiva – diversió	Canvis culturals en el treball, la productivitat, el progrés, el pacte i la igualtat	Organització racional
Ritual		Sistemàtica
Distracció	Sistema educatiu públic	Exercicis de millora
Militar	Estats liberals	Hi ha normes
Aristocràcia	Industrialització	Es busca el rendiment

Taula 3. De l'activitat física tradicional a l'actualitat

El sistema educatiu introdueix una nova manera d'educar, de transmetre idees i coneixements. Serà una idea rellevant per a aquest procés de substitució perquè l'esport té càrrega pedagògica. L'estat liberal provoca un canvi d'organització política, social i econòmica, amb la qual cosa s'establirà un nou marc socio – educatiu (sistema educatiu):

1. Barreja de la població urbana i rural, el nivell d'analfabetització del món rural és superior. S'haurà de treballar per igualar-lo, cercar l'homogeneïtat social.
2. Noves relacions socials i laborals.
3. S'imposa la tecnologia.
4. Competició dels estats pel domini colonial amb la qual cosa augmenta el funcionariat, que requereix formació.

Aquest sistema educatiu té una doble xarxa únicament masculina:

- Privada: Public schools. Aquestes formen la classe dirigent política i econòmica.
- Pública: Primary o elementary schools. Forma a les classes treballadores fins als 13 – 14 anys.

Seguint les publicacions de Holt (1990) i Tranter (1998), observem que en aquest període les escoles privades faran esport. Entre 1780 i 1840 tenen greus problemes d'organització degut al creixement demogràfic i a la prosperitat econòmica. En trenta anys, creix considerablement el nombre de matrícules a Rugby, Eton, St. John's, entre altres. És aquí on naixeran els jocs esportius.

Degut als desordres als internats, les escapades i el jugar a coses prohibides com la matança d'animals es cerca una solució. En un primer moment la solució és el càstig físic, els maltractaments i altres. Però a la Public School de Rugby apareix un nou director Thomas Arnold (1828 – 1842), pare de l'esport. Mitjançant el diàleg, abandona els càstigs i pacta amb els adolescents les activitats (Barbero, 1993).

Aquí ja podem contemplar que la primera utilitat que se li va donar a l'esport és la mateixa que nosaltres volem fer servir ens els centres residencials d'acció educativa.

Les dues línies mestres d'Arnold són potenciar l'autogestió i minimitzar els actes recreatius més violents. A la primera, busca el "self – government", és a dir, posar regles als jocs i organitzar-los. D'aquesta manera naixeran els jocs esportius i s'acabaran els desordres i actes violents. A més a més, es transmeten uns valors diferents. També és el primer director que es planteja el fet que els alumnes han de fer activitat física i de lleure a les hores del pati i que ha de ser regulada per ells mateixos.

Hí ha una part instrumental en aquesta filosofia: aturar els desordres, els conflictes, els problemes, a les hores de lleure; però crea la llavor de l'esport.

El sistema esportiu a les Public School es planteja tres tipus d'objectius:

Psíquico – físics	1. Assolir l'equilibri orgànic (físic): a més exercici menys temps per dedicar-se al desordre.
	2. Posar fre a la imaginació i als sentits (psíquic): limitar la imaginació, les sensacions corporals i sexuals entre els 8 i 16 anys.
Morals	3. Plantejar metes reals: l'activitat física serveix per experimentar i adquirir aprenentatges. Els "role-play" ens permetran construir un caràcter, formar-nos en valors, adoptar actituds tàctiques i estratègiques.
	4. Dotar-se de regles: no només es tracta de jugar amb regles, sinó que es busca construir-les de manera col·lectiva, arribar a un acord.
Socials	5. Autoorganitzar-se.
	6. Autodirigir.

Taula 4. Objectius de les Public School

S'adonen que l'esport organitzat pot ser un instrument de control i de reorientació intencionada i interessada.

Es busca dirigir amb estratègia sobretot en els esports col·lectius (rem, futbol, rugby); hi ha un desenvolupament estratègic i tàctic que guia al grup.

L'exemple de Thomas Arnold té èxit en el sistema educatiu i els directors de les altres escoles s'adonen ràpidament del que està passant a Rugby i, a la dècada dels 50 – 60, la majoria de les public schools ja segueixen el model. Arran d'això, es creen les comissions intercol·legials per unificar els reglaments de les activitats ja que hi ha molta diferència normativa. Es pretén organitzar-se i posar-se d'acord entre les diferents escoles.

Mentre neix i es desenvolupa l'esport a Anglaterra (que també s'exportarà a les colònies angleses), la resta d'Europa ofereix altres models d'educació física i gimnàstica al llarg del segle XIX.

3.2.3. Els models de l'educació física i la gimnàstica a Europa: el naixement

A l'edat mitjana hi ha una pràctica d'activitat física (jocs tradicionals i activitat militar), però també hi ha una concepció teòrica (pensament cultural, religió, cristià) que planteja el dualisme cos (passatger, pecat) i ànima (transcendent, vida) fins al segle XVIII. Per tant, fins ara tot allò que té a veure amb l'activitat física es vincula amb el cos, allò passatger. Quan es trenca aquest dualisme, es comença a pensar amb la necessitat de l'educació física. Fins ara, només Rabelais a l'obra Gargantúa (importància del joc en l'educació) i Montaigne a Assajos (educació del cos com a recipient de l'ànima), citats per Pujadas (2004), ambdós al segle XVI, en parlen.

Al segle XVIII es produeix un trencament amb aquestes idees mitjançant dues corrents:

a. Naturalisme o filosofia de la natura.

L'essència humana es desenvolupa a través de les tendències naturals. L'home és bo per naturalesa. Rousseau, 1712 – 1778, il·lustrat francès viu a cavall del racionalisme i el romanticisme. Dóna molta importància a l'educació. En l'Emili (1762) fa referències explícites a l'educació del cos. És un intent d'explicar de manera novel·lada com educar. Trenca amb la tradicionalitat de l'educació i provocarà un escàndol a l'església. Distingeix tres etapes en l'educació del noi:

- i. Fins als 12 anys: època important de desenvolupament dels sentits i el cos (sensorial i motricitat).
- ii. Dels 12 als 15: estimulació intel·lectual (ment, reflexió).
- iii. Dels 15 als 17: estimulació de les passions, els sentiments (amor, viatjar, relacions). En aquest punt difereix de Thomas Arnold.

El seu argument és donar autonomia al noi, que experimenti, que s'equivoqui i obtingui el propi coneixement. Si l'eduquem abans que sigui conscient de les seves capacitats, li estem donant coneixements que el poden frustrar. Pot voler coses que no pot aconseguir. Rousseau posa de manifest la importància de l'educació motriu a l'aire lliure.

D'acord amb aquest corrent, l'infant ha de poder gestionar el seu aprenentatge mitjançant el joc, els descobriments i les experiències principalment motrius. És per això que una escola oberta a l'entorn, que surt de les quatre parets de la classe, facilitarà més aquests aprenentatges. L'infant podrà moure's, observar la natura i els canvis que en ella es produeixen, tocar, mirar, olorar, sentir allò que l'envolta.

b. Filantropisme o corrent pedagògic reformista.

Neix a Alemanya l'any 1780 aproximadament i s'inspira amb les idees de Rousseau. És un moviment burgès que dona un protagonisme destacat a l'educació i a l'educació física concretament (importància d'un cos ben entrenat). Obre escoles privades i elitistes per a les classes no populars. En elles es fan diferents tipus d'activitat física com exercicis gimnàstics, jocs tradicionals d'arrel cavalleresca i artística, natació, patinatge sobre gel, entre altres. Inclou també el descobriment del medi natural: jardineria, excursionisme.

Johan Guts Muths (*Gymnastik Für Jugend*, 1793, en Pujadas, 2004) és qui explica què es fa en aquestes escoles. Cal tenir també present que Alemanya té una situació política delicada en aquests moments: tem la invasió napoleònica.

Guts fa aquesta anàlisi:

- i. Tradicionalment, es considera als germànics primitius forts, valents i sans.
- ii. Actualment, els germànics són febles, indolents i fràgils.
- iii. L'educació n'és la causa perquè dona importància a la part intel·lectual i no a la física.

Guts Muths, professor de Geologia i Geografia i qualificat com el patriarca de la gimnàstica, va realitzar nombroses publicacions sobre el valor de l'educació corporal, en les quals cercava constantment l'equilibri entre cos i esperit. Fou el fundador de l'educació a través de l'exercici físic. Creia fermament en la necessitat de practicar tota mena d'exercicis "naturals", és a dir, aquells que es

desenvolupaven en l'entorn més proper (curses, esquí, salts, llançaments); així impulsava un aprenentatge físic i mental alhora.

3.2.3.1 El cas alemany: Jahn.

Fill de pastor protestant, rep una formació rígida i disciplinada. Té estudis polièdrics, estudia teologia però es doctora en filosofia. Molt vinculat a l'activitat física i seguint el model de Guts, entra a Berlín com a professor de gimnàstica. El seu objectiu és enfortir el poble. Proposa realitzar exercicis gimnàstics dos cops a la setmana per tal de potenciar les qualitats que puguin servir en el camp de batalla. Introdueix l'ús d'aparells (barres paral·leles, pals elevats, poltres, peses).

L'any 1816 escriu "Art de la Gimnàstica Alemanya", manual pràctic on es recull l'ideari burgès, militar i revolucionari de la unificació alemanya. Les idees clau són les següents (Pérez, C. 1993):

- a. El tipus d'exercicis: marxa, cursa, salt, tir, equilibri, etc.
- b. Els jocs gimnàstics: folklore tradicional, recuperació del sentit nacional, etc.
- c. Instal·lació de palestres: obertes, de 400 places.
- d. Metodologia: explica com donar vitalitat i restaurar l'equilibri.
- e. Bibliografia: on es poden llegir articles sobre com ensenyar activitat física.

La dècada dels 50 i 60 serà una etapa de màxima esplendor del moviment, però amb l'arribada de l'esport anglès patirà una davallada.

3.2.3.2 El cas de l'escola sueca: Ling.

Fill de clergue i mestra, orfe de petit, cursà estudis de teologia a Upsala, així com de llengua i literatura sueca, danesa i alemanya. L'any 1799 viatja a Copenhaguen on ja existeixen els gimnasos. Entra en contacte amb l'escola francesa d'esgrima i gimnàstica. S'adona que mitjançant la gimnàstica militar millora el seu dolor al braç dret danyat per la gota. Quan

torna al seu país ensenya aquests coneixements a la universitat i passa a dirigir el Real Institut Central de Gimnàstica.

El model suec es basa en dues teories:

a. Teoria sobre l'organisme humà

La relació entre la vida (infinita) i la matèria (organisme) dóna lloc a la força vital (ésser humà). Aquesta força necessita l'equilibri de tres principis: la força química (sentits), la mecànica (moviment) i la dinàmica (alimentació).

La gimnàstica és una doctrina que cerca la màxima unitat orgànica d'aquests principis. És la doctrina dels moviments del cos d'acord amb les lleis de l'organisme humà.

b. Teoria gimnàstica (aplicació de l'anterior)

És una gimnàstica terapèutica, preventiva i de manteniment. Parteix de posicions estàtiques i desenvolupa posicions. Són exercicis útils per a tot l'organisme i fàcils de realitzar. N'hi ha d'actius, de passius i resistits i poden ser generals o localitzats. L'execució és dempeus, asseguts, en suspensió, de genolls o decúbit i no s'utilitzen aparells a menys que l'exercici parteixi de la suspensió.

Aquesta és una altra visió de l'activitat física, reconeguda i practicada, que serà utilitzada per aconseguir millores en la salut i prevenir problemàtiques físiques.

3.2.3.3 El cas francès: Amorós.

A França, de la mateixa manera que a molts països Europeus, l'activitat física es construeix en funció de la societat civil. Hi ha dues etapes:

a. Consolidació d'una escola gimnàstica (1820 – 1850)

Francesc Amorós, militar valencià, construeix una veritable escola. A partir de les idees de Rousseau i a la importància que Napoleó li donava a l'activitat física, els francesos havien fet un bon treball. En arribar, Amorós organitza el gimnàs militar de París. El 1930 escriu "Manual d'educació física, gimnàstica i moral" i en ell

proposa quatre aspectes nous: la utilització del ritme i la veu, la utilització de la marxa, la utilització del salt i l'art de l'equilibri.

b. Existència de batallons escolars (1850 – 1885)

Activitat física militaritzada dins el sistema educatiu. Els batallons escolars són institucions en xarxa als departaments francesos que organitzen la formació física dels nois en edat escolar amb l'objectiu de la formació militar. Estan institucionalitzats per decret i és obligatori per a tots els nois majors de 14 anys.

Un enfocament diferent al suec, proper a l'escola de Pestalozzi (tot i tenir interès pedagògic, desenvolupa exercicis físics creats per a l'escola però adaptats a l'exèrcit). El model d'Amorós no difereix quan educa nens o oficials, no realitza activitats diferents; per tant una gran crítica rebuda fou el fet que el seu mètode portava als joves al llindar de risc.

A partir de 1864, any en que es legisla l'educació física com a matèria escolar obligatòria, aquesta i la gimnàstica formen part de la vida social i educativa. Serà obligatòria a l'escola primària (6 a 13 anys) des del 1883.

3.2.3.4. El cas espanyol i els problemes legislatius.

Al nostre país les coses no succeeixen de la mateixa manera que a la resta d'Europa degut al context social i polític que vivim al llarg del segle XIX i principis del XX. Trobem tres causes principals:

- a. Context econòmic i social: hi ha greus problemes socioeconòmics derivats de la propietat de la terra (és necessària una reforma agrària), de la davallada de la productivitat, problemes de comunicacions territorials i subdesenvolupament industrial.
- b. Inexistència d'un sector il·lustrat significatiu que pugui portar endavant les reformes educatives necessàries.

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

- c. Retard en el terreny educatiu: la gimnàstica està dominada per les polítiques contradictòries, hi ha cert debat de tendència intel·lectual, conservadora, llibresca, teòrica, i la tendència física dividida entre gimnàstica i esport.

És una època de continuats canvis i l'educació física sofrirà nombrosos sotracs.

1847: Pla d'estudis oficial on es dóna importància a la pràctica.

1849: Suspès pel Decret Bravo Murillo (es necessita més aprenentatge teòric i no es pot alterar el pla d'estudis anterior).

1873: Reial Decret de gimnàstica voluntària. Amadeu de Savoia.

1873 (setembre): Suspensió de l'anterior decret.

1883: Llei Becerra; l'educació física és obligatòria i té caràcter pràctic.

1887: Escola central de gimnàstica de mestres.

1892: Clausura de la mateixa.

1894: La gimnàstica és voluntària a l'escola.

1896: Es converteix en obligatòria.

1898: Torna a ser voluntària

1900: Obligatòria, "Ejercicios corporales a primaria".

Taula 5. Eix cronològic dels canvis produïts respecte l'educació física durant la segona meitat del segle XIX

És fàcil d'entendre doncs, amb aquests alts i baixos del sistema educatiu, la inexistència d'escoles d'educació física al nostre país en aquests moments.

3.3 Les grans transformacions del segle XX:

En aquesta època trobem un personatge clau en la història de l'esport, Pierre de Fredy, baró de Coubertin (1863 – 1937). Personatge francès de família aristocràtica normanda, es forma en un clima molt conservador fonamentat en idees rígides (catolicisme estricte) i rep una educació jesuítica. Estudia batxillerat i fa la carrera política diplomàtica. De tarannà conservador, té por de les transformacions europees. L'any 1883, l'envien a Anglaterra a acabar els seus estudis. Aquest viatge significa el coneixement directe d'un sistema esportiu i institucional que, de moment, al seu país, no s'ha donat encara. Entre 1885 i 1887 dedica temps a desenvolupar el projecte de divulgar els beneficis socials de la pràctica esportiva entre els joves. Aquest estudi es basa en tres idees clau:

- L'esport no és una manifestació folklòrica dels anglesos. És una activitat universal que pot produir beneficis universals. Per tant, hem d'impulsar-los.
- L'esport esdevé un agent moralitzador perquè té beneficis morals (superació de vicis i instints dels adolescents i control dels joves)
- Aquesta pràctica esportiva es pot convertir en una “nova religió”. L'esport servirà per a la pacificació social. L'esport dona prestigi internacional i crea respecte. Cal desenvolupar l'esport dins el sistema educatiu.

L'any 1888 crea el Comitè per a la propagació dels exercicis físics (CPEF) amb l'objectiu de crear un moviment esportiu als instituts (liceus). La idea fracassa perquè l'administració francesa no ho pot assumir.

El 1892 es reuneixen a París amb la idea de restablir l'olimpisme clàssic a través del cercle d'influències i de la Unió de societats franceses d'esports d'elit que reuneix la major part de clubs i entitats. Dos anys després, es crea el Comitè Olímpic Internacional i s'aprova el restabliment dels Jocs. Les primeres edicions olímpiques però passen per greus problemes econòmics i es vinculen amb les Exposicions Universals.

Seguint les investigacions de Pujadas (Doctor en Història Contemporània per la UB, Professor d'Història i Teoria de l'Activitat Física i l'Esport a Blanquerna i membre de diferents Grups de Recerca), la filosofia de treball de Coubertin es fonamenta en tres pilars que han estat objecte d'estudi i publicació:

a. Pau:

“L’educació de la pau”, 1889. Hi ha dos formes d’educar per la pau. La primera és a través de la creació de comitès d’arbitratge (inculcar als nens la necessitat d’un àrbitre independent), tot i que no li acaba d’agradar perquè sempre dependran d’un tercer, i la segona és l’ús de la força o autoritat. Aquesta segona opció no la defensa perquè faria odiar a l’altre. La seva solució és aprofitar el model anglès, l’autoresponsabilitat en la virilitat, el respecte a través del prestigi (per exemple, un capità).

b. Qüestió social:

“L’esport i la qüestió social”, 1913. L’esport no permet la igualtat social però sí ajuda a igualar les relacions socials, és una font de pau social. Exemples: l’uniforme (no portar símbols externs de prestigi econòmic), el gest, els detalls (fair play, germanor), la justícia esportiva, la solidaritat, etc.

c. Dona i esport.

“Notes sobre l’educació pública”, 1901. En elles es parla de la coeducació i es fa una crítica al feminisme innecessari, segons Coubertin.

- a. Predomini del sentiment en la dona – predomini de la raó en l’home.
- b. Tendència natural vers les coses perdurables.
- c. L’educació conjunta de nois i noies s’ha d’entendre com a natural a infantil i primària, poc desitjable a secundària i encara menys a la universitat.

La seva idea és que cal rebutjar l’esport femení perquè si es practica pot neutralitzar les condicions femenines. A més a més, afirma que la pràctica femenina en públic és el pitjor que hi ha.

Com podem entendre, hi ha certes idees de Coubertin que s’han perllongat al llarg dels anys, però d’altres han canviat substancialment.

El segle XX, és un segle de totalitarismes polítics i l’esport s’usa amb finalitats ideològiques i educatives. Durant la dècada dels 20 i 30 contemplem la massificació de l’espectacle

esportiu, la divulgació del mateix a través dels mitjans de comunicació, l'extensió de la pràctica i l'inici de la globalització. Aquestes causes, entre altres, ens porten a l'aparició dels totalitarismes, a la radicalització social, a les noves organitzacions polítiques, al sindicalisme i als conflictes bèl·lics. En aquests moments, l'ús ideològic de l'esport es massifica i els diferents àmbits el veuen com un instrument eficaç.

Seguint els estudis dels investigadors Bravo Berrocal (1995), de Pujadas i Santacana (1994-1995), de Mandell (1986), de Pastor (1997 – 2000) podem extreure les següents idees de la política esportiva d'aquests temps:

A nivell català es considera que hi ha una incorporació de l'esport a partir de l'any 1870, seguint més o menys la mateixa tendència que als països europeus. Les dictadures que apareixeran a principis de segle XX provoquen cert trencament en aquesta evolució.

Als anys 30 existeix certa cultura democràtica de l'esport:

1. Esport espectacle (elit, clubs, institucions). Genera una indústria de consum de l'esport relacionada amb iniciatives i propostes empresarials (golf, complexos esportius, sales de ball i esport, curses automobilístiques a Barcelona, etc).
2. Esport popular. Entès com la manifestació esportiva dels diferents sectors populars. Aquest esport acaba formant un moviment propi que es materialitza en el Comitè Català de l'Esport Popular (CCEP), el 1936. D'aquest en sorgeixen reivindicacions de l'esport popular, el seu caràcter antifeixista i el caràcter nacional català.

El franquisme trenca amb l'esport espectacle i amb l'esport popular. Són anys difícils per a l'activitat física (Pujadas, 2004).

El règim franquista (juliol 1936 – 1975) condiona molt l'esport a Espanya. En primer lloc analitzem les característiques clau del règim:

- És un règim de caràcter autoritari personalista.
- Hi ha moltes morts i persones exiliades durant la guerra civil.

- És un aparell repressiu important, desapareixen les institucions democràtiques, s'implanta la censura.
- És una dictadura de partit únic, realment molt llarga.

Aquest període es distribueix en tres etapes:

- Política autàrquica i tancament econòmic: 1939 – 1959.
- Desenvolupament, canvi generacional, govern dels tecnòcrates: 1959 – 1970.
- Tardo franquisme, últims anys del règim: 1970 – 1975.

És una etapa de repressió i desmantellament, hi ha repressió específica en l'esport i supressió de les institucions públiques esportives, tals com la Generalitat Catalana i les institucions públiques republicanes a Madrid. També, les entitats, els clubs i les federacions titllades de roges i contràries al règim desapareixen, ja sigui a causa de la guerra i l'exili, per tancament i repressió directa o fins i tot es depuren i es creen noves directives (hi ha repressió interna, control directe de les institucions...).

Les autoritats franquistes valoren la importància de l'esport i l'educació física com a instruments del règim. L'any 1937 es crea el "Comité Olímpico Español Franquista", l'any següent el "Consejo Nacional de Deportes (CND)" i l'any 1941, la "Delegación Nacional de Deportes (DND)", una institució política falangista, que depèn directament de la Falange Española Tradicionalista (FET) i de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (JONS). José Moscardó, militar del règim, fou anomenat pel General Franco President del Comitè Olímpic Espanyol l'any 1941 i Delegat Nacional d'Esports, el 1948. Anys més tard, el 1956, José Antonio Elola Olaso el substituï. És en aquests moments que s'observa una nova perspectiva d'organització esportiva i s'impulsen canvis substancials. Anys més tard (1966), serà el senyor Joan Antoni Samaranch el que se'n farà càrrec. Amb ell, l'esport i tot el que a aquest fa referència es modernitzarà i s'adaptarà a Europa.

A partir dels anys 60 hi ha una davallada de los Deportes del Movimiento. Hi ha pocs recursos, infraestructures i èxits a nivell internacional. És l'hora de fer un canvi de plantejament i acabar amb la política utilitzada fins aquell moment.

Deu anys després, a finals de 1961, es promulga la “Ley de Educación Física y Deportes” (77/1961 de 23 de desembre) en la qual es tracten temes com ara la presència de l’educació física a les escoles, la política estatal a seguir i la formació a realitzar per tal d’esdevenir un professional de l’educació física.

El 1970 s’aprova la Llei General d’Educació (Llei 14/70), coneguda com la Llei Villar Palasí que apostà encara més en la integració d’aquesta àrea en els ensenyaments de l’època.

Al voltant d’aquesta època s’inicien a Espanya campanyes governamentals per socialitzar l’esport, entre elles: “Deporte para todos” i “Contamos contigo”, ideades per Antoni Samaranch a finals de la dècada dels 60. Gràcies al ressorgiment de l’olimpisme i al canvi d’ideologia política, l’esport comença a ser una qüestió popular. S’inicia l’anomenat esport espectacle i es difon ràpidament, degut també al naixement i consolidació d’alguns mitjans audiovisuals.

4. Legislació i moment actual

Sempre que ens proposem fer recerca sobre un tema concret hem de tenir molt present la legislació que el regula. En aquest cas, l’esport apareix a la Constitució Espanyola, a l’Estatut de la nostra Comunitat Autònoma i a la pròpia Llei de l’Esport. A continuació explicarem què aporta cadascuna d’aquestes lleis.

4.1 L’esport a nivell europeu

La Comissió Europea (1998) en el seu document “Evolución y perspectivas de la acción comunitaria en el deporte” va reflectir la importància de les funcions socials de l’activitat esportiva i distingeix cinc funcions específiques que les polítiques europees haurien de potenciar: una funció educativa, una funció de salut pública, una funció cultural, una funció lúdica i una funció social. En la darrera funció destaca:

“el deporte constituye un instrumento para promover una sociedad más inclusiva, para luchar contra la intolerancia y el racismo, la violencia, el abuso del alcohol o el

uso de estupefacientes; el deporte puede contribuir a la integración de la personas excluidas del mercado laboral” (Comisión Europea, 1998).

L'Informe Helsinki sobre l'esport (1999) afirma que:

“La Unión europea reconoce el papel eminente que desempeña el deporte en la sociedad europea y atribuye la máxima importancia al mantenimiento de su función de integración social, de educación y de contribución a la salud pública, y a la función de interés general ejercida por las federaciones”.

Així doncs, des de la Unió Europea hi ha una clara reivindicació dels beneficis de l'esport i es treballa per al seu manteniment o millora.

4.2 La Constitució Espanyola

La Constitució Espanyola, 1978, contempla les directrius que l'esport ha de seguir.

CAPÍTULO III: De los principios rectores de la política social y económica

Artículo 43

Protección a la salud:

1. Se reconoce el derecho a la protección de la salud.
2. Compete a los poderes públicos organizar y tutelar la salud pública a través de medidas preventivas y de las prestaciones y servicios necesarios. La ley establecerá los derechos y deberes de todos al respecto.

Fomento del deporte:

3. Los poderes públicos fomentarán la educación sanitaria, la educación física y el deporte. Asimismo, facilitarán la adecuada utilización del ocio.

També en el bloc de les competències autonòmiques torna a fer referència a l'esport:

Competencias de las Comunidades Autónomas. Artículo 148: Las Comunidades Autónomas podrán asumir competencias en las siguientes materias:

1. Organización de sus instituciones de autogobierno.
2. Las alteraciones de los términos municipales comprendidos en su territorio y, en general, las funciones que correspondan a la Administración del Estado sobre las Corporaciones locales y cuya transferencia autorice la legislación sobre Régimen Local.
3. Ordenación del territorio, urbanismo y vivienda.
4. Las obras públicas de interés de la Comunidad Autónoma en su propio territorio.
5. Los ferrocarriles y carreteras cuyo itinerario se desarrolle íntegramente en el territorio de la Comunidad Autónoma y, en los mismos términos, el transporte desarrollado por estos medios o por cable.
6. Los puertos de refugio, los puertos y aeropuertos deportivos y, en general, los que no desarrollen actividades comerciales.
7. La agricultura y ganadería, de acuerdo con la ordenación general de la economía.
8. Los montes y aprovechamientos forestales.
9. La gestión en materia de protección del medio ambiente.
10. Los proyectos, construcción y explotación de los aprovechamientos hidráulicos, canales y regadíos de interés de la Comunidad Autónoma; las aguas minerales y termales.
11. La pesca en aguas interiores, el marisqueo y la acuicultura, la caza y la pesca fluvial.
12. Feras interiores.

13. El fomento del desarrollo económico de la Comunidad Autónoma dentro de los objetivos marcados por la política económica nacional..
14. La artesanía.
15. Museos, bibliotecas y conservatorios de música de interés para la Comunidad Autónoma.
16. Patrimonio monumental de interés de la Comunidad Autónoma.
17. El fomento de la cultura, de la investigación y, en su caso, de la enseñanza de la lengua de la Comunidad Autónoma.
18. Promoción y ordenación del turismo en su ámbito territorial.
- 19. Promoción del deporte y de la adecuada utilización del ocio.**
20. Asistencia social.
21. Sanidad e higiene.
- 22.** La vigilancia y protección de sus edificios e instalaciones. La coordinación y demás facultades en relación con las policías locales en los términos que establezca una ley orgánica.

Per tant, actualment, l'esport és una activitat de ple dret constitucional i estatutària.

4.3 L'Estatut de Catalunya

L'Estatut de Catalunya, al Títol IV de les Competències (articles 110 – 173) estableix les bases de l'esport a Catalunya.

Article 134. Esport i lleure

1. Correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria d'esport, que inclou en tot cas:

- a. El foment, la divulgació, la **planificació**, la coordinació, l'execució, l'assessorament, la implantació i la projecció de la pràctica de l'activitat física i de l'esport arreu de Catalunya, a tots els nivells socials.
- b. L'ordenació dels **òrgans de mediació** en matèria d'esport.
- c. La regulació de la **formació** esportiva i el foment de la tecnificació i de l'alt rendiment esportiu.
- d. L'establiment del **règim jurídic** de les federacions i els clubs esportius i de les entitats catalanes que promouen i organitzen la pràctica de l'esport i de l'activitat física en l'àmbit de Catalunya, i la declaració d'utilitat pública de les entitats esportives.
- e. **La regulació** en matèria de disciplina esportiva, competitiva i electoral de les entitats que promouen i organitzen la pràctica esportiva.
- f. El foment i la promoció de l'**associacionisme** esportiu.
- g. **El registre de les entitats** que promouen i organitzen la pràctica de l'activitat física i esportiva amb seu social a Catalunya.
- h. La **planificació** de la xarxa **d'equipaments** esportius de Catalunya i la promoció de la seva execució.
- i. El control i el **seguiment medicoesportiu** i de salut dels practicants de l'activitat física i esportiva.
- j. La regulació en matèria de prevenció i **control de la violència** en els espectacles públics esportius, respectant les facultats reservades a l'Estat en matèria de seguretat pública.
- k. El **garantiment de la salut dels espectadors** i de les altres persones implicades en l'organització i l'acompliment de l'activitat física i esportiva, i també de la seguretat i el **control sanitaris dels equipaments** esportius.
- l. El desenvolupament de la **recerca científica** en matèria esportiva.

2. La Generalitat **participa en entitats i organismes d'àmbit** estatal, europeu i internacional que tinguin per objecte el desenvolupament de **l'esport**.
3. Correspon a la Generalitat la **competència exclusiva en matèria de lleure**, que inclou en tot cas el foment i la regulació de les activitats que s'acompleixin al territori de Catalunya i el règim jurídic de les entitats que tinguin per finalitat l'acompliment d'activitats de lleure.
4. La Generalitat **participa en entitats i organismes d'àmbit** estatal, europeu i internacional que tinguin per objecte el desenvolupament del **lleure**.

Queden clares doncs les competències a nivell català en referència a matèria esportiva. A més a més, fa tretze anys es va aprovar la llei catalana de l'esport per tal d'acabar-ho d'especificar. En ella es tracten temes d'àmbits tant diversos com els de la salut, els jurídics, els de recerca i els esportius.

4.4. La Llei Catalana de l'Esport

El dia 31 de juliol de l'any 2000, s'aprova el decret legislatiu 1/2000 pel qual s'aprova el Text únic de la Llei de l'esport, essent Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya el senyor Jordi Vilajoana i Rovira.

No obstant, abans d'aprovar la Llei de l'Esport Català, ja s'havien realitzat tot un seguit d'actuacions de caire esportiu a la nostra comunitat. Entre altres, destaquem les següents:

- 1876 Fundació de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques (primer club esportiu català).
- 1888 Exposició Universal a Barcelona en la qual es centralitza el moviment esportiu espanyol. El desplegament d'aquesta activitat s'inicià i es realitzà per mitjà d'unes societats esportives: els clubs.
- 1933 Creació de la Unió Catalana de Federacions Esportives.
- 1936 Decret de 27 d'agost de 1936, desplegat per l'Ordre de 27 d'octubre del mateix any. El Comissariat d'Esports de Catalunya creà l'ens representatiu de

l'esport català, com a organisme d'enllaç i suport de l'Administració envers les entitats i les federacions esportives catalanes.

- 1985 Decret de la Generalitat 196/1985, de 15 de juliol. Creació de la Unió de Federacions Esportives Catalanes, avui denominada Unió de Federacions Esportives de Catalunya.

De fet, la Generalitat de Catalunya té la competència exclusiva en el camp de l'esport i el lleure, tal com estableix l'article 9.29 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya; assumint així el mandat que l'article 43.3 de la Constitució espanyola de 1978 fa als poders públics per a què fomentin l'educació física i l'esport i facilitin la utilització adequada del lleure.

En el territori de l'Estat, l'esport i la cultura física es regulen per la Llei 10/1990, de 15 d'octubre, i també per un conjunt de disposicions reglamentàries que la despleguen. En aquest sentit cal dir que des de l'inici de la formació i de la consolidació de l'esport en el territori de l'Estat, Catalunya ha tingut un paper capdavanter, que li ha donat i li dóna encara un estil propi i una personalitat indiscutible en la forma de fer l'esport i l'activitat física. Aquest fet va tenir el seu reflex normatiu amb l'aprovació per part del Parlament de Catalunya de la Llei 8/1988, de 7 d'abril, desplegada per una sèrie de disposicions reglamentàries, i que ha estat modificada per adequar-ne el contingut a la nova realitat de l'esport català, en evolució constant.

Així mateix, la Generalitat, mitjançant els reials decrets 1668/1980, de 31 de juliol, i 2608/1982, de 24 de setembre, va assumir els serveis i les instal·lacions que van ésser objecte de traspàs de l'Estat a la Generalitat i van constituir els seus mitjans operatius inicials.

Per tant, queda clara l'exclusivitat catalana de la competència en aquest camp, la regularització de les instal·lacions i la llarga tradició en aquesta àrea. A l'article 3 de la mateixa llei queden exposats els objectius o principis de la política esportiva que s'ha de dur a terme a Catalunya.

Article 3

- L'esport, atès que té l'origen i es desenvolupa en la mateixa societat, és una funció social que contribueix al desenvolupament complet i harmònic de l'ésser humà i a fer possible la seva formació integral, i que afavoreix la consecució d'una millor qualitat de vida i de més benestar social.
- La Generalitat, a fi de garantir l'accés en igualtat de condicions i oportunitats al coneixement i a la pràctica de l'esport, desenvolupa la política esportiva tenint presents els principis rectors següents:
 - a. **Integrar l'educació i l'activitat físiques i esportives** al sistema educatiu general, en **tots** els seus nivells i **àmbits**, i també a l'educació especial.
 - b. Fomentar, protegir i regular l'associacionisme esportiu, en totes les seves manifestacions, com a marc idoni per a les pràctiques esportives.
 - c. Coordinar la gestió esportiva amb les funcions pròpies de les entitats locals en el camp de l'esport i donar suport a l'actuació d'aquestes entitats.
 - d. **Formular i executar programes especials per a l'educació física** i esportiva de les persones disminuïdes i dels **sectors socials més necessitats**, a fi que tots ells tinguin més facilitats i oportunitats de practicar l'esport i l'educació física.
 - e. Promoure l'esport en tots els àmbits i facilitar els mitjans que permetin de practicar-lo, a fi d'assolir una millor qualitat de vida i més benestar social.
 - f. Promoure les condicions que afavoreixin la igualtat de la dona en l'esport i la seva incorporació a la pràctica esportiva a tots els nivells.
 - g. Fomentar l'activitat física i l'esport com a hàbit de salut.
 - h. Promoure i planificar l'esport de competició i d'alt nivell en col·laboració amb les federacions esportives i altres autoritats competents en la matèria, i vetllar perquè es practiqui d'acord amb els principis del moviment olímpic.

- i. Ordenar i difondre el coneixement i l'ensenyament de l'esport, i **fomentar les escoles esportives** que formin adequadament i perfeccionin amb continuïtat i competència els practicants, i **vetllar especialment la pràctica esportiva en edat escolar**, tant pel que fa a l'ensenyament públic com al privat.
- j. Formar adequadament i competentment el personal tècnic professional necessari per a aconseguir augmentar la qualitat tècnica de l'esport en general amb una actualització i un perfeccionament constants dels seus coneixements en tots els nivells, vessants i especialitats.
- k. Vetllar pel degut control mèdic i sanitari dels esportistes, i també de les instal·lacions, prenent les mesures de seguretat més idònies per a la garantia física i la salut dels practicants, dels espectadors i altres persones implicades en l'organització de l'activitat esportiva.
- l. Desenvolupar la recerca en les diferents àrees relatives a les ciències aplicades a l'esport, per tal que aquest millori qualitativament.
- m. Vetllar perquè la pràctica esportiva estigui exempta de violència i de tota pràctica que pugui alterar per vies extra esportives els resultats de les competicions.
- n. Planificar i programar una xarxa equilibrada d'instal·lacions esportives amb els equipaments necessaris arreu del territori català, que reculli tant com sigui possible tota mena d'iniciatives mirant d'aconseguir una utilització òptima de les instal·lacions, els equips i els materials destinats a la pràctica esportiva.
- o. Vetllar prop de les corporacions municipals i els òrgans urbanístics competents perquè els plans i les normes d'ordenació urbanística generals, parcials i especials incloguin les reserves d'espai suficients per a cobrir les necessitats socials i col·lectives d'equipaments esportius i de lleure.
- p. **Aprofitar adequadament el medi natural** per a les activitats esportives i especialment **d'esplai i lleure** que hi siguin més idònies.

- q. Afavorir la inserció de l'esport en les manifestacions culturals, folklòriques o tradicionals i les festes típiques, arrelades en llocs i comarques de Catalunya, i en tots els actes que ajudin a prendre consciència de l'esport tradicional i popular i que refermin la personalitat de Catalunya.
- r. Promoure i difondre l'esport català en els àmbits supraautonòmics, i també la participació de les seleccions catalanes en aquests àmbits.
- s. Aplegar, ordenar, subministrar i difondre la informació i la documentació relatives a l'educació física i a l'esport, especialment les que es refereixen als resultats de les investigacions i dels estudis sobre programes, experiències tècniques i científiques i d'altres activitats que convingui conèixer o divulgar.
- t. Fomentar que els organismes competents estableixin bonificacions, beneficis i exempcions tributàries per afavorir el desenvolupament de l'esport.
- u. Fomentar una protecció adequada dels esportistes mitjançant sistemes de previsió social de caràcter mutualista, i vetllar per la viabilitat contínua i permanent d'aquests sistemes.

D'aquest nombrós llistat d'objectius que es proposa la Generalitat de Catalunya, nosaltres hem aprofitat per destacar-ne alguns (assenyalats amb negreta). Tots tenen la seva importància però volem posar un èmfasi especial en aquells que parlen dels col·lectius socials més desfavorits, com és el cas dels Centres Residencials d'Acció Educativa, tant pel que fa a la seva integració i participació plena en l'esport com pel que fa a la possibilitat o interès de crear programes d'educació física específics, com de la necessitat de fer recerca en aquests àmbits.

Donat que l'esport és un mitjà motivant i atractiu i és una eina utilitzada en la formació, l'educació i la instrucció, ben bé es pot considerar com una oportunitat per a l'apropament normalitzat dels nens i joves que viuen en centres residencials.

4.5. Pla d'Activitat Física, Esport i Salut a Catalunya (PAFES)

Una altra estratègia que s'està duent a terme a Catalunya és el PAFES. A la seva web (www.pafes.cat), hem trobat informació detallada. En ella exposa la filosofia del programa, els beneficis de l'activitat física, els professionals que hi formen part, les diferents iniciatives de municipis catalans, els acords de govern i les rodes de premsa realitzades.

“El Pla d'Activitat Física, Esport i Salut (PAFES) és un programa de promoció de la salut des de l'atenció primària mitjançant el consell i la prescripció d'activitat física. El PAFES és una iniciativa interdepartamental del Govern de Catalunya per lluitar contra el sedentarisme; realitzada pel Departament de Salut i la Secretaria General de l'Esport (Departament de Vicepresidència) de la Generalitat de Catalunya” (PAFES, 2007).

Aquest Pla va néixer mitjançant acord de govern el 28 d'agost de 2007, fonamentant-se en les investigacions i acords realitzats els anys anteriors (Consens sobre les activitats preventives a l'edat adulta dins l'atenció primària: Llibre Blanc i el Pla Integral per a la Promoció de la Salut mitjançant l'Activitat Física i l'Alimentació Saludable).

L'objectiu final del programa PAFES és millorar la salut i la qualitat de vida de les persones sedentàries, tot augmentant els nivells d'activitat física (AF) dels adults mitjançant la capacitació de professionals sanitaris i d'AF i facilitant la pràctica als usuaris de l'atenció primària.

Segons el Pla d'Activitat Física i Esport, l'activitat física regular és bona per a totes les edats. Practicar algun esport, fer gimnàstica o simplement jugar, caminar, anar amb bicicleta o fer activitats quotidianes d'una manera activa convé perquè:

- Ajuda a sentir-se millor, amb més energia, i a relaxar-se, reduir l'estrès, dormir millor i tonificar els músculs.
- Ajuda a prevenir i tractar l'excés de pes perquè regula la gana i augmenta el nombre de calories que es gasten cada dia.

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

- Ajuda les persones a relacionar-se amb els altres i a créixer millor, més alegres i més sanes.

Destaquen que fer activitat física de manera regular és cuidar-se ja que tot l'organisme en surt beneficiat. Proposen alguns exemples:

- Cor: redueix el risc de patir malalties cardíaques, embòlies, diabetis i hipertensió arterial.
- Artèries: ajuda a mantenir-les flexibles i sanes.
- Articulacions: enforteix els músculs, els ossos i manté la funció de les articulacions.
- Sistema nerviós: ajuda a mantenir-lo en bona forma.

En el mateix pla especifiquen el que convé a cada grup poblacional, és a dir, recomanen cert exercici físic:

- Persones adultes: com a mínim 30 minuts d'activitat física moderada 5 o més dies per setmana. Les persones més grans han d'incloure exercicis específics de força, flexibilitat i equilibri.
- Infants i gent jove: cada dia cal fer 1 hora d'activitat física moderada, com a mínim.

Aquest Pla, degudament planificat i acuradament desenvolupat, en aquelles zones on s'ha activat, ja està donant els seus resultats. Persones que estaven a punt d'abandonar-se al sedentarisme han estat activades o reactivades. En una tasca motriu o físicoesportiva estan trobant plaer i beneficis físics, mentals i socials.

4.6. Pla Català d'Esport a l'Escola.

A finals del 2004, els Departament d'Educació i de Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya, mitjançant la Secretaria General de l'Esport, van acordar tirar endavant aquest pla amb l'objectiu principal d'augmentar el nombre de participants en les activitats esportives fora de l'horari escolar dins el propi centre educatiu. Aquest Pla queda regulat per la Resolució VCP/3989/2010 de 10 de desembre (DOGC núm. 5778 - 20/12/2010).

El motiu principal d'impuls del mateix fou un anàlisi que es va realitzar entorn a la temàtica i que va proporcionar aquestes conclusions:

- Índex molt reduït de participació de l'alumnat en l'esport escolar.
- Increment dels hàbits sedentaris i de l'obesitat, amb una incidència preocupant en la població infantil i juvenil.
- Demanda social creixent en matèria de salut i benestar.

Aquestes conclusions van sorgir gràcies a l'anàlisi de les necessitats de la població i la concreció d'uns objectius de treball:

NECESSITATS	OBJECTIUS
Índex molt reduït de participació en l'esport escolar en horari no lectiu sobretot en els IES i el col·lectiu de noies.	Millorar l'oferta actual d'activitats per poder arribar a tothom i fer participar als nois/es també en la seva organització i gestió.
Increment preocupant dels hàbits sedentaris i de l'obesitat entre la població infantil i juvenil.	Afegir a la millora dels hàbits alimentaris el foment de la pràctica regular d'activitats físiques i esportives.
Dificultats en la integració de l'alumnat nouvingut.	Aprofitar el potencial educatiu de la pràctica esportiva per afavorir la cohesió social i la formació en valors.
Increment en la demanda d'instal·lacions esportives públiques.	Aprofitar les instal·lacions esportives dels centres educatius en horari no lectiu.

Taula 6. Anàlisi del Pla Català de l'Esport

(Secretaria General de l'Esport, Generalitat de Catalunya 2010)

Per a dur a bon port un pla per resoldre aquestes demandes, era i és necessària la coordinació de tots els agents que hi intervenen d'una manera o altra, essent-ne els més destacats:

1. La Generalitat de Catalunya, mitjançant els Departaments d'Educació i de Vicepresidència (Secretaria General de l'Esport).
2. Els centres educatius públics i privats i els seus mestres i professors d'educació física.
3. Els Consells Esportius.
4. Els ajuntaments.

L'aplicació del Pla s'ha fet paulatinament a la nostra comunitat autònoma. La fase pilot va iniciar-se el curs 2005-2006 amb 133 centres participants i 13.000 alumnes d'un potencial de 65.000. El curs 2010 – 2011, hi ha un total de 1345 centres i 300.000 alumnes d'un potencial de 540.000, xifra que representa una participació del 55% de l'alumnat català.

El Pla pretén assolir aquests punts:

1. Creació de les Associacions Esportives Escolars/Seccions Esportives Escolars als centres educatius amb la participació de la comunitat educativa.
2. Professionalització de la coordinació de les activitats per part d'un/a professor/a del centre.
3. Creació de la figura dels alumnes dinamitzadors/es.
4. Oferta d'activitats físiques i esportives que responguin als interessos de l'alumnat.
5. Col·laboració entre el centre educatiu, l'ajuntament i el consell esportiu.

Anys després de l'aplicació d'aquest Pla a l'Escola, podem afirmar que està essent una eina dinamitzadora i que, poc a poc, va augmentant la participació de l'alumnat. Al mateix temps, el professorat d'educació física dels centres es sent més acompanyat en el seu procés d'ensenyament i la realització de jornades i trobades esportives està tornant a fidelitzar l'alumnat.

Els centres escolars estan creixent en oferta esportiva i treballen conjuntament amb clubs i entitats de la zona per tal d'afavorir una iniciació esportiva de qualitat, la qual proporcionarà un nombre d'infants i adolescents més elevat als clubs esportius.

El Pla ha propiciat també l'augment de l'oferta d'activitats que presentava cada centre educatiu, facilitant així la participació de cada alumne en l'esport que desitja realitzar.

5. L'Educació Física al Sistema Educatiu Actual

L'ordenació curricular de les etapes de Primària i Secundària és establerta pel Decret 142/2007 i 143/2007 respectivament. Aquest decret, actualment en vigor, ha suposat un canvi significatiu respecte l'anterior: la integració del terme competències bàsiques.

“La finalitat de l'educació és aconseguir que els nois i les noies adquireixin les eines necessàries per entendre el món en què estan creixent i que els guiïn en el seu actuar; posar les bases perquè esdevinguin persones capaces d'intervenir activament i crítica en la societat plural, diversa i en canvi continu que els ha tocat viure. A més de desenvolupar els coneixements, capacitats, habilitats i actituds necessaris (el saber, saber fer, saber ser i saber estar), els nois i les noies han d'aprendre a mobilitzar tots aquests recursos personals (saber actuar) per assolir la realització personal i esdevenir així persones responsables, autònomes i integrades socialment, per exercir la ciutadania activa, incorporar-se a la vida adulta de manera satisfactòria i ser capaços d'adaptar-se a noves situacions i de desenvolupar un aprenentatge permanent al llarg de la vida.” (Decret 143/2007: 18)

L'aprenentatge massiu de continguts, ja siguin conceptuals, procedimentals o actitudinals ja no és l'objectiu primer de l'escola i el mestre es situa en un segon terme, modificant les seves classes magistrals per una dinàmica més participativa i de resolució de situacions properes a l'alumnat.

En tot aquest procés s'identifiquen dos grups de competències bàsiques: les transversals i les específiques. Les primeres són les imprescindibles per assolir uns coneixements i un desenvolupament personal i les específiques estan més relacionades amb el fet d'habitar i viure en un món i ser capaços de relacionar-se amb la cultura del mateix.

El Decret (142 i 143/2007) les classifica d'aquesta manera:

Competències transversals:	Competències específiques centrades a conviure i habitar el món
<p><u>Competències comunicatives</u></p> <p>1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual</p> <p>2. Competències artística i cultural</p> <p><u>Competències metodològiques</u></p> <p>3. Tractament de la informació i competència digital</p> <p>4. Competència matemàtica</p> <p>5. Competència d'aprendre a aprendre</p> <p><u>Competències personals</u></p> <p>6. Competència d'autonomia i iniciativa personal</p>	<p>7. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic</p> <p>8. Competència social i ciutadana</p>

Taula 7. Competències bàsiques a Primària i Secundària. Decret 142 i 143/2007

La idea de competència neix, entre altres raons, perquè vivim en una societat del coneixement i la informació, en la qual els alumnes són capaços de cercar i seleccionar informació per ells mateixos; han hagut canvis en el sistema econòmic del país i vivim en una societat democràtica, diversa i plural socioculturalment parlant.

Entenem per competència aquella capacitat d'actuar eficaçment en situacions diverses, complexes i imprevisibles; i això és el que hem d'ajudar a assolir als infants i adolescents que eduquem. Per tal de resoldre les situacions problema de la vida quotidiana, es requereix pensament analític i crític i certa imaginació i creativitat, per tant els models educatius antics no ens serveixen al 100%.

Aquest nou enfocament del currículum, oficialment aprovat i que s'implanta paulatinament a les escoles i instituts suposa un canvi metodològic i organitzatiu.

L'educació física, entesa com una àrea més dins el currículum, contribueix directament a l'adquisició d'aquestes competències. Tot i que n'hi ha tres que tenen un gran pes pel caràcter propi de l'assignatura (competència de desenvolupament personal, comunicativa i social) en totes existeix la possibilitat d'establir-hi relació. Aquesta àrea ha estat una de les que menys canvis ha patit ja que el fet de no disposar, generalment, de llibres de text i entendre-la des d'una dimensió pràctica, propera i real ha possibilitat, durant anys, l'aprenentatge del que fa poc han anomenat competències.

En l'etapa d'educació primària (6 a 12 anys) l'àrea d'educació física proposa:

“L'escola ha d'oferir a l'alumnat mitjans i recursos per integrar l'activitat física a la vida quotidiana; (...) les activitats de l'àrea han de potenciar les actituds i valors propis d'una societat solidària, sense discriminació, respectuosa amb les persones i l'entorn; (...) els continguts de l'àrea potencien la millora de la salut i la qualitat de vida, i l'adquisició d'una major consciència de les possibilitats del propi cos.”
(Decret 142/2007:116-118)

En l'etapa d'educació secundària (12 a 18 anys):

“En aquesta etapa pren importància la consciència del propi cos i l'acceptació d'un mateix i dels altres; (...) es pretén donar resposta a necessitats que portin cap al benestar personal i promoguin una vida saludable; (...) partint de les capacitats individuals, l'alumnat millorarà el seu nivell de condició física.” (Decret 143/2007:130-132).

Un cop analitzada la realitat de l'activitat física i l'esport, la idea serà oferir propostes per tal de potenciar la consecució d'unes competències personals, socials, comunicatives i metodològiques. El currículum l'utilitzarem com a guia i recurs de consulta per tal de millorar o modificar la relació dels infants i adolescents del CRAE amb l'activitat física i l'esport. Pretenem que els infants i adolescents integrin les activitats físicoesportives a la seva vida diària, les utilitzin per a formar-se i madurar com a persones amb valors positius, per acceptar el seu propi cos i el dels altres i per millorar la seva qualitat de vida.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 2

INVESTIGACIONS REALITZADES ENTORN L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT

1. Introducció
2. Estudis relacionats en l'àmbit fisiològic
3. Estudis relacionats en l'àmbit psicològic, emocional i social

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 2

INVESTIGACIONS REALITZADES ENTORN

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT

1. Introducció

En els últims anys, l'esport ha esdevingut una de les manifestacions socioculturals de més transcendència, amb marcades implicacions econòmiques i polítiques.

“L'esport com a fenomen social pren cada cop més rellevància en la nostra societat. És un subsistema social que impregna i s'impregna dels diversos àmbits de la nostra quotidianitat. Irromp en els contextos econòmics i industrials a través dels cada cop més extensos consums esportius, irromp en la cultura de l'espectacle i de l'oci a partir de la democratització de la seva pràctica i s'endinsa en l'àmbit pedagògic, entenent-se com una nova eina per a intervenir educativament” (VVAA, 1996, citat en Gómez, 2009:17).

L'evolució d'aquest fenomen presenta com a factors destacats:

- L'augment del nombre de practicants de totes les edats.
- L'augment de les modalitats esportives.
- L'augment i la millora de les instal·lacions esportives.
- La conscienciació progressiva esport – salut.
- La continua i extensa difusió esportiva en els mitjans de comunicació.

Domínguez (1998:205) diu textualment:

“La pràctica esportiva, sigui individual o grupal, amateur o de masses, ni educa ni socialitza, ni exclou ni cohesiona, però sí que s'empra com a vehicle per a la transmissió d'hàbits i actituds, sovint contradictoris, que poden anar des de la integració dels més vulnerables, fins a la discriminació o exclusió d'aquells que són

diferents. La pràctica esportiva pot ser una eina perjudicial, capaç d'anul·lar certes capacitats de l'alumne, si no s'orienta de manera adequada i amb objectius pedagògics molt clars”.

La pràctica esportiva o d'activitat física és un recurs o eina educativa que ens permet formar als joves i infants en valors i actituds. El joc porta implícit un seguit de normes, pautes, rols i situacions que provoquen o afavoreixen determinats comportaments. El joc net, el companyerisme, el sentiment de pertinença a un grup, l'esforç, el respecte són valors que hi estan constantment presents.

“Tanmateix, també pot esdevenir el pretext per a la performance de múltiples formes de violència, ja sigui la pròpiament física en forma de destrucció del mobiliari, gamberrisme i manifestacions d'odi ètnic, com la simbòlica, a través de signes carregats d'ideologia i vinculació emocional etnocentrista, on els límits morals i ètics poden ésser derogats en nom de la fidelitat a l'equip de referència” (VVAA, 1992, 1993, 2004; citats en Gómez, 2009:162).

Actualment, en la societat capitalista i competitiva en què vivim, l'esport s'està convertint en una eina de poder, de superació, de comparació entre diferents persones, equips o institucions.

D'acord amb Gutiérrez (2003), aquest model competitiu i quantificador passa als models infantils i juvenils a través de mitjans de comunicació i contamina la filosofia i la base de l'educació física escolar.

Així doncs, el que ens interessa de la pràctica esportiva és la seva capacitat de formar els éssers humans, d'ensenyar-los unes pautes de convivència entre iguals, d'educar-los en valors, en la resolució de conflictes, en estratègia i no aprofundir en l'adquisició d'una determinada tècnica o gest esportiu.

Generalment, els entesos creuen que la pràctica d'activitat esportiva és educativa sempre i quan afavoreixi l'autoestima de l'infant o adolescent i l'ajudi en la seva formació o adquisició d'habilitats socials i psicològiques per relacionar-se de manera adequada amb l'entorn.

En la següent taula, Nasser (1994) mostra la diversitat de motius pels quals es practica esport actualment, tot relacionant-los amb els anteriors.

<i>Antes...</i>	<i>Hoy...</i>	
voluntad de rendimiento	encontrar amigos	contra aislamiento
voluntad de éxito	favorecimiento de salud	curiosidad
preparación de competición	fitness	prestigio/autopresentación
records	actividad/cultura	modas
sumisión a un ideal	alternativa de	diversión
homogéneo de deporte	movimiento	experiencia de grupos
disciplina y sacrificio	pasatiempo	ideal de belleza
	jugar	formación de cuerpo
	autoconfirmación	conciencia de cuerpo
	autorrealización	experiencia de éxito
	equilibrio	aventura/sensaciones
	voluntad individual de	
	rendimiento	

Taula 8. Motius i demandes de pràctica esportiva (Nasser, 1994:3)

Anys enrere, la pràctica esportiva estava molt relacionada amb la vessant més física i competitiva de l'esport, es cercava un resultat. Actualment, la dimensió social de l'esport és una de les més sol·licitades (fer amics, realitzar una activitat cultural, integrar-se en grups, no estar sol), juntament amb la dimensió personal (autoestima, salut, equilibri físic – psíquic). El rendiment o la marca passen a un segon pla.

Sembla ser que avui en dia l'esport va acompanyat de moltes expectatives socials. Es considera un estil de vida que s'expressa externament i busca adquirir més benestar físic i psíquic, més autonomia personal, més relacions socials...

Segons Mas i Nadal:

“L'esport joc pot ser considerat com un mitjà educatiu, sempre que estigui pensat, estructurat i organitzat en funció de les característiques que l'acullen (educació física). L'esport constitueix un dels mitjans dels quals disposa l'educació física per poder proporcionar a l'individu una educació integral. Atesa la importància en el nin del seu desenvolupament psicomotor, es considera imprescindible la restauració i la reeducació psicomotriu per a l'obtenció d'un més bon nivell físic, mental i social” (2000:241).

D'acord amb aquests autors s'ha d'incidir en tres canals a l'activitat física:

- Àmbit cognitiu: fa referència a l'aprenentatge intel·lectual.
- Àmbit motriu: fa referència a l'aprenentatge de moviments.
- Àmbit afectiu o socioemocional: se centra en l'aprenentatge de regles ètiques i de convivència que fan possible relacions adequades i que estimulen la cooperació entre individus.

Tot i que fa unes dècades només es tenia en compte l'àmbit motriu de l'activitat física, avui en dia és comú el treball integrador d'aquesta i es dona molta importància als altres àmbits. Les investigacions al respecte, els canvis en l'educació física escolar i la formació dels docents o entrenadors d'activitats esportives ha permès aquesta nova concepció de l'esport.

“En definitiva, l'esport posseeix un gran valor educatiu i mitjançant l'educació es pretén el desenvolupament individual, l'adaptació al medi en el qual es mou el subjecte i la interacció social” (Mas i Nadal, 2000:242)

Estem d'acord amb aquestes idees dels professionals de la Universitat de les Illes i no ens queda cap mena de dubte de l'evolució que ha realitzat el terme. L'esport és una bona eina educativa, és un recurs útil i eficaç i val la pena fer-lo servir per a l'assoliment de diferents competències, no només les corporals.

2. Estudis relacionats en l'àmbit fisiològic

És ben cert que existeix una extensa base de població que segueix programes d'A.F. (activitat física), a vegades de gran intensitat i volum d'entrenament, que precisa de l'orientació, el control i el seguiment per part de professionals que vetllin per la seva salut.

Els professionals sanitaris són, en moltes ocasions, els que ens aconsellen que realitzem una activitat física o esportiva per millorar la nostra salut.

De manera global, la pràctica física proporciona els següents canvis en l'organisme:

- Disminueix el risc de malaltia coronària i de mort sobtada.
- Augmenta la capacitat de treball físic.
- Augmenta la sensació de benestar psíquic.
- Allarga la vida de qui el practica
- Millora la qualitat de vida

A més a més, hi ha tot un ampli ventall de beneficis o millores per a cadascun dels sistemes corporals (extret de Sant, 2004, citant a Serra – Grima, 1997 i 2000).

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Aparell o sistema	Beneficis que comporta l'activitat física
Sistema cardio - vascular	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Disminueix la pressió arterial i ajuda al control de la HTA (hipertensió arterial). ▪ Disminueix la freqüència cardíaca en repòs ▪ Augmenta el volum sistòlic ▪ Augmenta la vascularització (nombre de vasos sanguinis) i irrigació del miocardi (múscul cardíac) ▪ Disminueix la despesa energètica del miocardi i augmenta la contractilitat. ▪ Facilita la circulació venosa de les extremitats inferiors.
Sistema respiratori	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augmenta la força dels músculs respiratoris (augmenten també en tamany). Són: el diafragma, els intercostals (n'hi ha d'inspiratoris i d'expiratoris) i els respiratoris accessoris. ▪ Augmenta la capacitat de ventilació pulmonar (la quantitat de volum d'aire màxim que puc mobilitzar). ▪ Augmenta la resistència a la fatiga respiratòria. ▪ Millora la qualitat de vida i la simptomatologia en les MPOC (Malalties Pulmonars Obstructives Cròniques).
Aparell locomotor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Millora les propietats mecàniques i funcionals de les articulacions ▪ Augmenta la resistència dels tendons ▪ Augmenta la força i potència musculars ▪ Augmenta la vascularització muscular i resistència a la fatiga ▪ Retarda l'atròfia muscular de l'envelliment ▪ Millora la tolerància a les malalties degeneratives articulars (artrosi) ▪ Evita o retarda l'osteoporosi.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Disminueix el % de greix corporal, ajuda en el control de l'obesitat. ▪ Augmenta la tolerància a la calor i la sudoració.

<p>Millores a nivell endocrino - metabòlic.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Augmenta la utilització d'àcids grassos en l'esforç. ▪ Augmenta la sensibilitat a la insulina i ajuda al control de la diabetis. ▪ Millora els lípids del plasma (factor de risc cardiovascular important): <ul style="list-style-type: none"> - Disminueix els triglicèrids i el colesterol perjudicial, VLDL i LDL - Augmenta el colesterol protector, HDL
<p>Millores a nivell gastro-intestinals</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Afavoreix el trànsit intestinal dels aliments. ▪ Disminueix el càncer de colon degut a que augmenta el trànsit i disminueix l'exposició a agents cancerígens. ▪ Augmenta la força toràcica-abdominal en la defecació. ▪ Ajuda a evitar l'estrenyiment.

Taula 9. Beneficis i millores de l'activitat física en els sistemes corporals.

(Elaboració pròpia, extret de Sant, 2004)

Aquests són, en general, els beneficis que l'esport aporta al nostre organisme.

Però, no hem de caure en el parany de pensar que la pràctica esportiva sempre generarà conductes i resultats positius. Hem d'esperar que hi pot haver certes conseqüències negatives que poden influir en el nostre sistema corporal.

En molts aspectes de la vida hi ha riscos. Conduir un cotxe, caminar pel carrer, treballar o sortir de nit, entre altres. En qualsevol situació diària pots tenir un accident, així doncs, el risc és inevitable. L'activitat física també comporta els seus riscos, però creiem sobradament que els beneficis superen amb escreix els perjudicis. No obstant, aquí tenim algun dels problemes que podem patir si realitzem educació física o esport:

- a) Aparell locomotor: accidents aguts, lesions de sobrecàrrega (molt específiques de l'esport) i degeneratives.
- b) Accidents cardiovasculars (persona amb factors de risc no controlada).

- c) Alteracions endocrines i alteracions del creixement (fan que es retardi la maduració sexual i el creixement)
- d) Accidents per deshidratació, calor, fred, lipotímia, síncope (pèrdua del coneixement per baixada de tensió), entre altres.

Lògicament, els riscos es minimitzen amb el control mèdic - esportiu, amb la detecció dels factors de risc i amb la planificació de l'activitat física (intensitat i freqüència adequada).

3. Estudis relacionats en l'àmbit psicològic, emocional i social

Centrant-nos però en l'etapa dels infants i adolescents observem la gran quantitat de millores que succeeixen en l'organisme a nivell psicològic. Els beneficis per a un nen que practica un esport, a més a més dels esmentats amb anterioritat, els podem resumir d'aquesta manera (www.sportmagister.com, 2008):

- Ingressa el nen en la societat.
- L'ensenya a seguir regles.
- L'ajuda a superar la timidesa.
- Frena els seus impulsos excessius.
- El fa més col·laborador i menys individual.
- L'ajuda a reconèixer i respectar que existeix algú que en sap més que ell.
- Produeix un augment generalitzat del moviment coordinat.
- Expansiona les seves possibilitats motrius.
- Augmenta el seu creixement.
- Pot corregir possibles defectes físics.
- Potencia la creació i regularització d'hàbits.
- Desenvolupa el seu plaer pel moviment.
- Estimula la higiene i la salut.
- L'ensenya a tenir responsabilitats.

Com podem observar, beneficis a tots els nivells, socials, acadèmics, emocionals i físics. En definitiva, li proporciona més competència per a la vida quotidiana.

Cagigal (1979) també fa la seva aportació tot analitzant quins són els beneficis específics de la pràctica esportiva i els engloba en àrees diferents: la individual i la social.

Àrea individual

- **Equilibri psíquic:** amb l'esport, l'individu arriba a graus importants de desenvolupament, coneixement i integració personal. En el joc es pot dir que la persona troba satisfacció, plaer i goig en el moviment. Pel que fa al coneixement propi, l'esport ofereix a la persona la possibilitat de determinar les seves capacitats i les seves limitacions. L'esport joc té com a finalitat el perfeccionament personal; així, facilita la formació del caràcter a partir de la disciplina que el propi individu s'imposa, de la dedicació, de la fantasia, la cooperació i el respecte als altres.
- **Orientació espacial:** amb l'esport joc i el moviment l'home s'adapta a l'ambient que l'envolta i el controla. En aquest sentit, l'esport ens permet agafar una consciència més gran. L'individu classifica la concepció del seu propi cos i la seva posició a l'espai. També ens permet una més bona orientació per al moviment i el desplaçament; a més a més, no es pot oblidar que l'orientació espacial és mitjancera de les relacions socials, ja que des del moviment l'home aprèn a regular la posició del seu cos en relació als objectes i les persones de relació.

Àrea social

L'esport estimula i possibilita l'aprenentatge de les relacions amb els altres. Els rols de l'esport són factors d'integració social i mitjans de pràctica social especialment entre els joves. Si es parla de comunicació podem dir que la pràctica de l'esport dona la possibilitat de compartir idees i pensaments amb els altres. És una forma d'expressió de sentiments i, alhora, de recepció dels missatges dels altres. D'aquesta manera, l'esport conforma un sistema de significacions que arriba a constituir una realitat en si mateix. L'esport és un mitjà de comunicació no lingüístic amb el qual es transmeten missatges.

Pel que fa a la interacció amb el grup, l'esport promou que l'individu actui cap a la consecució de fites comunes. Això es pot assolir mitjançant el treball en equip, la col·laboració i la cooperació.

L'esport constitueix un important esdeveniment cultural a qualsevol societat. Fomenta l'acceptació de la derrota, el respecte a les regles i a l'adversari, el joc net, la companyonia, l'esperit d'equip, el desinterès, la noblesa, el sentit de la justícia i l'honradesa.

Com hem pogut observar, l'activitat física i l'esport, realitzat d'una manera adequada, proporcionen millores a nivell físic i psicològic a l'organisme dels éssers humans de totes les edats. A continuació, exposem alguns estudis de recerca específics en els quals es relaciona l'activitat física amb beneficis a nivell psicològic, emocional i social.

Tal i com exposa Márquez, 1995, en el seu estudi: "Beneficios Psicológicos de la Actividad Física", la pràctica habitual d'exercici físic pot ésser útil en la prevenció d'algunes malalties mentals, fent que la població sigui menys susceptible als factors que la desencadenen. Les conclusions a les quals va arribar, en aquesta recerca amb persones adultes, foren que la millora de la forma física a conseqüència de l'exercici millorava els estats emocionals positius i l'autoconcepte, però no es veien canvis respecte a la personalitat. Márquez va concretar els beneficis psicològics de l'esport en aquestes dues taules:

L'exercici físic augmenta:	L'exercici físic disminueix:
Rendiment acadèmic	Absentisme laboral
Activitat	Abús d'alcohol
Confiança	Mal humor/còlera
Estabilitat emocional	Ansietat
Independència	Confusió
Funcionament intel·lectual	Depressió
Memòria	Mals de cap
Estat d'ànim	Hostilitats
Percepció	Fòbies

Popularitat	Comportaments psicòtics
Imatge corporal positiva	Conseqüències de l'estrès
Autocontrol	Tensió
Satisfacció sexual	Risc de malalties cardiovasculars
Benestar	Problemes d'esquena
Eficiència en el treball	Tabaquisme

Taula 10. Beneficis psicològics de l'Esport (Márquez, 1995:187)

El ventall de millores que proporciona l'activitat física és ampli i es manifesta a nivell intel·lectual, anímic, d'imatge personal; ajudant al mateix temps a reduir certes conductes no saludables i problemes de salut. Per tant, és una eina a utilitzar en molts col·lectius.

Un altre estudi interessant (Lawton i Sirriyeh, 2010) és el realitzat per científics britànics de la Universitat de Leeds. Aquests han comprovat que quan l'activitat física s'estimula mitjançant el foment d'emocions com "seràs més feliç" té millors resultats que quan s'ofereixen motius racionals com "estaràs més sa".

L'equip, format per membres del Departament de Psicologia Social i de la Salut de la Universitat de Leeds ha estudiat com es pot fomentar l'activitat física entre els joves a base de ressaltar beneficis emocionals com "els sentiments de benestar i felicitat associats a la pràctica l'esport".

Lawton, de la mateixa universitat i coautora de l'estudi, manifesta que cada cop es troben amb més evidències que demostren que les persones no actuen d'acord amb el pensament racional, sinó que ho fan moguts per les emocions.

Està demostrat que quan es realitza exercici físic s'alliberen unes hormones al cos. Aquestes generen sentiments de millora. Un cop iniciem una activitat física, cada cop en volem més, ens enganxem a ella. L'equip d'investigadors considera que hi ha una alta probabilitat que els hàbits apresos als 16 anys es mantinguin al llarg de la vida.

Els investigadors de Leeds van reclutar 128 estudiants de 16 anys, de l'últim any d'escolaritat obligatòria en escoles de la zona de West Yorkshire, al sud d'Anglaterra.

Durant un període de 4 setmanes consecutives, els investigadors feien arribar una informació als joves, via SMS (missatge de text al mòbil), cada tarda a les 16 hores. Hi havia tres grups de treball:

1. SMS tipus: "l'exercici físic pot fer-te sentir més content, quina activitat faràs avui?"
2. SMS relacionats amb la salut: "l'activitat física pot mantenir el teu cor sa"
3. SMS dels dos tipus.

Els joves van registrar els seus nivells d'activitat física amb el qüestionari de la International Physical Activity (IPA), que permet estimar el temps que s'inverteix a fer exercici moderat o intens. L'estudi va constatar que, de mitjana, els 128 joves que van formar part de l'estudi van incrementar els seus nivells d'activitat esportiva moderada en uns 30 minuts a la setmana.

El major augment de l'activitat física es va donar en joves que van rebre missatges en què s'emfatitzava els beneficis emocionals de l'esport. Aquests van fer de mitjana 120 minuts més d'exercici cada setmana. Els efectes dels missatges de text van ser més importants en els adolescents que, al principi de l'estudi, no feien esport.

"És més fàcil que la gent s'involucri en aquestes activitats si s'accentuen els aspectes divertits de fer exercici que no només informant sobre els beneficis sobre la salut, com una major resistència òssia o una millor salut vascular" (Sirriyeh, 2010, en www.globaltalentnews)

Per tant, és precís potenciar la vessant emocional de l'activitat física i oferir als infants i adolescents raons de ràpida obtenció, és a dir, canvis a curt termini i no pas centrar-se en la dimensió de la salut i els possibles problemes en el futur. L'estudi ens demostra la reacció dels adolescents davant estímuls diferents; així doncs, en el cas que vulguem augmentar la pràctica física dels nostres usuaris haurem de tenir en compte aquests aspectes.

Un altre estudi realitzat pel Club de Judo d'Alacant i el centre de dia de la ciutat valenciana ha demostrat que els infants autistes milloren la seva integració social i la seva qualitat de vida en ser sotmesos a un programa bimensual d'entrenament de judo. El projecte el duu a terme Isabel Fernández (doble campiona olímpica) juntament amb el seu marit i s'anomena

“El proyecto Isabel Fernández para la integración de personas autistas”. Iniciat l'any 2001, l'objectiu és que aquests infants arribin a practicar esport sense obstacles i en el lloc que es proposin. Entre els resultats obtinguts, podem destacar que els infants manifesten uns nivells de psicomotricitat, comunicació, afectivitat, sociabilitat majors i que s'obtenen unes diferències significatives, a nivell social, d'aprenentatge i a nivell afectiu, entre aquells infants autistes que entren el judo com a joc i aquells que no ho fan.

També són nombrosos els estudis que cerquen la relació que hom estableix amb altres persones mitjançant l'activitat física.

Els companys de la Universitat Politècnica de Madrid, Jiménez i Durán han realitzat un estudi titulat “Activitat física i esport en joves de risc: educació en valors” (2005). Consideren població de risc els joves marginats, els immigrants i els drogodependents i afirmen que estan deixats de banda per part de les autoritats estatals.

L'activitat física i l'esport, planificats correctament, amb una metodologia específica i seguint la idea d'educació física centrada en la promoció de valors, pot contribuir a la prevenció de comportaments antisocials i a la millora de la qualitat de vida i del benestar personal i social d'aquestes poblacions, i generar una alternativa positiva en les seves vides (citat a Jiménez i Durán, 2005:14; Collingwood; Martinek i Hellison, 1997).

En una revisió realitzada per Martinek i Hellison (1997) es mostra que existeixen nombrosos programes de prevenció realitzats a través de l'activitat física i l'esport amb joves en risc als Estats Units, on es confirmen els seus efectes positius, i que milloren l'autoestima, l'autoconcepte el sentiment de benestar, l'estabilitat emocional, l'interès escolar, les relacions familiars, la responsabilitat, els nivells de destresa de vida i la percepció de l'estrès. A la vegada, amb aquests programes s'afavoreix la reducció de comportaments violents i la seva reincidència (Jiménez i Durán, 2005).

Tots aquests programes d'intervenció de joves en risc social que s'estan duent a terme arreu tenen en compte 5 factors :

1. El desenvolupament de la capacitat d'empatia en els joves.
2. Potenciar la maduresa en el raonament moral.

3. Orientació sobre la realització de les activitats.
4. Autonomia en les habilitats.
5. Conscienciar-los sobre la importància del futur.

Santos, Balibrea i Lerma, professors de la Universitat de València, en el seu article "Un estudio exploratorio: actividad física, deporte e inserción social de jóvenes en barrios desfavorecidos" (2002), analitzen com es comporten els joves de barris marginals en diferents programes d'inserció social. La recollida de dades es realitza mitjançant entrevistes als treballadors socials de la zona. Els entrevistats afirmen que la manera més senzilla per arribar a contactar amb els joves és l'activitat física (enganxar-los amb l'esport). A continuació citem algunes de les frases dels entrevistats (2002:106-111).

"En el deporte entran bien incluso los chavales más difíciles (...), chavales que no están acostumbrados a tener límites o a tener normas, pues es una forma de, a través del juego, ir aceptándolas";

"(...) otras actividades como las clases de repaso, la biblioteca o los talleres, dicen no están hechos para ellos";

"son chavales que pasan mucho tiempo en la calle, entonces, les va más las actividades abiertas porque están más acostumbrados a estar en la calle, siempre están de aquí para allá, o sea que lo físico lo tienen más desarrollado que otros chavales que están más en casa viendo la tele o leyendo un libro".

"(...) Como el fútbol les atrae, que quieren ser como Ronaldo y todos esos, y era más fácil para nosotros, entonces pues empezamos con eso".

Després d'analitzar les entrevistes s'arriba a les conclusions següents:

- Les accions de l'esport – inserció no són un remei miraculós per a lluitar contra l'exclusió dels joves, frenar la violència o el consum de drogues. Només s'aconseguirà si hi ha una clara acció política en el temps.

- Les accions requereixen un alt grau de preparació tècnica dels responsables, tant en matèria d'esport com d'acompanyament socioeducatiu.
- És imprescindible que les diferents experiències comptin amb la participació dels propis joves, així coneixerem les seves demandes i els seus gustos.

Moncusí i Llopis, "Más que todo, entre nosotros. Las ligas de integración de inmigrantes en Valencia" (2008); analitzen les lligues de futbol de la ciutat per tal d'estudiar si aquest esport facilita la integració del col·lectiu immigrant o no. Una de les primeres conclusions que n'extreuen és que la pràctica esportiva no és integradora per ella mateixa. Per exemple, s'adonen que les diferents lligues estan organitzades per persones d'una mateixa procedència o que la majoria de jugadors d'una determinada lliga són del mateix lloc d'origen.

D'altra banda l'esport genera un context de relacions i xarxes socials, però aquestes, més que ajudar, el que fan és crear un refugi psicològic i afavorir la generació d'un microclima cultural. Els jugadors també porten un seguit de símbols o elements que els identifiquen amb un nacionalisme, regionalisme o localisme concret. Els autors arriben a la conclusió final que en contextos de polítiques municipals de no intervenció, la pràctica esportiva quotidiana pot donar lloc a exclusió. I manifesten l'oportunitat de millora que es crearia en el cas que el sector públic intervingués i col·laborés amb les persones implicades en el disseny d'activitats que fossin acceptades per tothom.

Per tant, l'esport és una bona eina per a la integració social, i així ho demostren investigacions recents, però no és capaç per ell mateix de generar canvis. La metodologia emprada, els recursos humans i materials aportats, el caràcter de l'activitat i la filosofia esportiva seran els elements que ajudaran a convertir l'esport en un instrument educatiu. Com a factors positius destaquem l'atracció que genera l'esport en els infants i adolescents, la pràctica del qual requerirà, entre altres condicionants, la incorporació de normes internes, la resolució de conflictes, la comunicació entre iguals i l'establiment de vincles socials i emocionals.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 3

ORIGEN I EVOLUCIÓ DE L'ACCIÓ SOCIAL

1. Introducció
2. De l'edat mitjana al segle XIX
 - 2.1. Context històric
 - 2.2. L'acció social esdevé professional: els primers passos
 - 2.2.1. Charity Organization Society (COS)
 - 2.2.2. L'assistència comunitària als Centres Socials de Barri
 - 2.2.3. Concepció Arenal
3. El segle XX i la professionalització de l'acció social

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 3

ORIGEN I EVOLUCIÓ DE L'ACCIÓ SOCIAL

En aquest capítol analitzem el concepte d'acció social i la seva evolució fins als nostres dies. El camí comença en la caritat privada, passa per la caritat estatal i finalitza en la professionalització de l'assistència social (estat del benestar).

1. Introducció.

Els humans han buscat la manera d'organitzar-se per tal de donar resposta a aquelles necessitats que alguns no podien cobrir de manera personal. Aquesta ajuda buscava pal·liar el patiment humà i descarregar la pròpia consciència. Totes les societats, al llarg de la història, han intentat satisfer les necessitats dels seus familiars i dels seus veïns, d'aquesta manera cooperaven entre ells i s'organitzaven. A mesura que les societats han anat creixent, aquests mecanismes d'ajuda han esdevingut més complexos.

Ja a l'Edat Mitjana, període comprès entre la caiguda de l'Imperi Romà (476) i la caiguda de Constantinoble (1453) o el descobriment d'Amèrica (1492), d'acord amb els estudis de Moix (1991), l'ajuda a aquells que ho necessiten és donada per persones amb bona voluntat i generoses. Són aportacions individuals, desconnectades unes de les altres i sense seguir un ritme o una constància en el temps. Es parla de la caritat familiar o veïnal. Alguns ciutadans fan les donacions directament a l'Església i aquesta institució és l'encarregada de repartir-les. És una època de teocentrisme (Déu és el centre de l'univers i l'origen de tot el coneixement) i l'ajuda s'ofereix per l'amor a Déu, per millorar la consciència o per redimir els pecats. El pobre és el que obre al ric la porta del cel mitjançant l'almoina rebuda. L'Església gestiona el menjar, la roba, les donacions econòmiques i, fins i tot, facilita un lloc per a dormir als necessitats. Aquests s'instal·len en convents i monestirs; centres que es convertiran després en asils, orfenats i cases de misericòrdia.

L'aparició dels gremis a l'Edat Mitjana fomenta també una forma de protecció basada en una quota que havia de satisfer cadascun dels seus membres. Així obtenien recursos

econòmics per utilitzar-los en cas que algun dels seus els necessités. Tot i així, la pobresa en l'època medieval era present. En una societat on el treball és l'única font d'ingressos, quedar-se sense feina implicava directament ser pobre, ja que les dures condicions socials i econòmiques no permetien als treballadors estalviar diners per a moments més difícils.

Tot i la voluntarietat d'aquesta organització gremial, s'adonen que la pobresa s'està convertint en un fenomen social i no en una cosa aïllada. Per tant, la pobresa passa de ser una qüestió que es pot resoldre a través de la fe i de les donacions a les esglésies, a anomenar-se problema polític.

Al segle XV, Europa continua tenint una organització feudal tecnocràtica. L'acció social depèn en gran mesura de l'Església i del paper que la religió representa. Els cristians catòlics construeixen cases de misericòrdia, albergs, hospitals i donen almoines per tal d'ajudar aquells més desfavorits o marginats.

A més a més, l'Edat Moderna és una època de descobriments i avenços tècnics i científics (entre altres, l'aparició de la impremta, 1450; millores significatives en els vaixells i els aparells de navegació). Els burgesos esdevindran una classe social adinerada i amb poder i apareixeran els intercanvis comercials; el rei però continuarà rodejat dels grans nobles i del clergat (Benassar, 1991; Vilà, 2003).

Les idees renaixentistes nascudes a Itàlia i escampades arreu d'Europa amb rapidesa faran canviar l'estructura i la mentalitat social. Amb el desenvolupament del comerç i la concentració urbana, el monopoli del coneixement de l'Església es veurà pertorbat per grans intel·lectuals i pensadors humanistes. És en aquesta època quan neix la corrent de l'humanisme, "basada en el conjunt de tendències filosòfiques que busquen el desenvolupament de les qualitats essencials de l'home" (De Rivas, 2000:23). L'home passa a ser el centre de les coses, Déu ha perdut el seu lloc com a eix de l'Univers. La religió queda en el món individual i les coses de la vida quotidiana passen a dependre dels actes de les persones i no de la voluntat de Déu. Els humanistes entendran la caritat com un procés d'ajuda a les persones desfavorides però també veuran el paper educatiu i reformador de la mateixa (De la Red, 1993; De las Heras, 1986; De Rivas, 2000).

En aquests moments, i coincidint amb la davallada dels valors morals i religiosos, els humanistes del renaixement agafen el protagonisme. Ells consideren la pobresa com una

injustícia social i els polítics i poderosos de l'època com un perill per a la societat i un problema per al país. “Una actitud individualment culpable que atempta contra la utilitat social i laboral, cosa que justifica la intervenció de l'autoritat” (De la Red, 1993:37). Així doncs, els governs impulsen normes i reglaments a favor dels pobres amb l'objectiu de minvar la mendicitat i les desavinences socials que ocasionen a nivell popular.

Aquest procés de secularització implica que aparegui un nou tipus de caritat, més filantròpica i social. La pobresa requerirà una intervenció pública, l'Església deixarà de ser l'única institució dedicada a l'acció social, es crearan ajudes públiques socials i s'establiran lleis de beneficència.

Durant el segle XVI, i degut (entre altres factors) a l'enfonsament de les idees de l'església catòlica i l'enaltiment dels valors humanistes, es produeix la Reforma. Religiosos, pensadors, polítics i influents de l'època estan decidits a provocar un canvi profund en els costums i idees de l'església. En mig d'aquesta Reforma religiosa (protestantisme), impulsada per les idees de Luter i Calví, i el gran nombre de guerres religioses europees, els grups rurals i urbans continuen tenint una cultura “idèntica a ella mateixa des de fa segles i ho continuarà sent durant molt de temps” (Benassar, 1991:442) i no s'adonen dels canvis que els envolten. Són anys en que els senyors feudals imposen les seves lleis, pugnen els impostos, es creen situacions de vassallatge i les guerres, les crisis econòmiques, les epidèmies, la fam, els èxodes successius estan a l'ordre del dia. Cada cop és més gran la massa popular i més concentrat el poder en mans dels reis i senyors feudals.

Els segles XVII i XVIII són segles de canvis en tots els àmbits. Els burgesos i els senyors feudals tindran desavinences i l'organització política i social dels anys anteriors es veurà pertorbada per les constants demandes i reivindicacions de la burgesia. Apareix així el model constitucional que obtindrà els seus fruits després de les corresponents revolucions a Holanda (1568-1648), Anglaterra (1642-1664), Amèrica (1763-1776) i finalment França (1789-1799). Els burgesos passaran al poder. “La monarquia constitucional, basada en la sobirania popular i equilibrada pels drets del parlament –al qual, no obstant això, només tindran accés l'aristocràcia i la burgesia, així com al vot-, ha substituït la monarquia hereditària de dret diví”, (Benassar, 1991, en De Rivas, 2000:24).

En aquesta època hi ha també avenços científics gràcies als estudis de filòsofs i estudiosos de renom. Per citar-ne alguns, ens trobem amb Galileu Galilei (1564 – 1642) i les seves teories científiques i astronòmiques, Descartes (1596 – 1650) amb el seu mètode de pensament racional i Bacon (1561 – 1621). També podem parlar de pensadors com John Locke (1632 – 1704) i savis com Isaac Newton (1642-1727).

En la vessant econòmica, l'arribada del liberalisme econòmic (teoria desenvolupada per Smith, a l'època de la Il·lustració, segle XVIII, que seguia la filosofia que la intervenció de l'Estat en l'economia ha de ser nul·la o mínima), empobrirà les grans masses populars. Adam Smith explica en el seu llibre, "La riquesa de les nacions" (1776, en Benassar, 1991), el model que ha de seguir l'economia, partint de la llei de l'oferta i la demanda i la lliure persecució de l'interès personal i de la competència; en definitiva el lliure mercat. Provocarà el naixement del capitalisme industrial.

El liberalisme sorgeix també en la vessant cultural i intel·lectual. Els liberals o intel·lectuals posen de manifest la idea d'abandonar la religió per centrar-se totalment en la raó. Montesquieu (1689-1755), Voltaire (1694-1778) i Rosseau (1712 – 1778) són alguns dels defensors d'aquesta proposta.

De fet, amb l'arribada de la Revolució Francesa el 1789 hi haurà un canvi generalitzat pel que fa al tema de les necessitats socials. L'Assemblea Francesa proclamarà el dia 4 d'agost els Drets del Ciutadà. Amb el lema francès tan popular "igualtat, fraternitat i llibertat"¹, les persones marginades deixaran de ser-ho i esdevindran ciutadans de ple dret. Per tant, passaran a demanar uns drets mínims. A partir d'aquí, l'Estat haurà d'ocupar-se d'elles i de les seves necessitats d'una manera quasi obligatòria i constant, no a comptagotes com s'havia fet fins ara. Barère (en De Rivas, 2000:25) afirma que "la mendicitat és una malaltia política i moral incompatible amb el govern popular" i el Comitè de Mendicitat de la Constituent proclama que "l'assistència és una ciència política que ha de ser acuradament estudiada" (Àlvarez-Uría, 1986:122-3).

L'aplicació de la màquina de vapor a la feina i la concentració dels obrers a les fàbriques són els inicis a Anglaterra de la revolució industrial a finals del segle XVIII. Els gremis

¹ De l'expressió: "laissez faire, laissez passer, le monde va de lui même"

desapareixen i canvia el sistema econòmic. Al segle XIX, els canvis provocats per la revolució industrial són notables. Hi ha grans moviments migratoris del camp a la ciutat, la qual cosa provoca aglomeracions a les urbs, amb la consegüent manca de recursos. Cada vegada les condicions de vida dels ciutadans són més precàries. A més a més, és època de misèries, epidèmies, sobreexplotació, etc. Els pobres i marginats són vistos com a grups naturals dins la societat i se'ls oferiran ajudes per cobrir les necessitats més bàsiques, però sempre des d'una manera puntual i desorganitzada. Dependrà en gran mesura de la consciència individual de les persones i de les institucions d'assistència religiosa. Amb el temps (finals segle XIX, inicis del XX), neixen associacions de caràcter privat, tant des de la vessant religiosa com de la filantròpica.

2. De l'edat mitjana al segle XIX.

2.1. Context històric.

La situació de pobresa creixent i les protestes augmenten durant els primers vint anys del segle XVI, "la qual cosa obliga a prínceps i autoritats locals a adoptar mesures immediates relacionades amb la mendicitat i la vagància" (Vilà, 2003:125) que tenen una gran significació a Europa. Algunes ciutats Europees creen un sistema per controlar i regular les almoines. Aquest sistema serà considerat un dels pioners de l'acció social.

Les característiques d'aquestes mesures adoptades (1522 – 1545) per diferents països europeus (Holanda, França, Anglaterra i Escòcia, entre altres) seguint la tesi de Vilà (2003) són: la racionalització de l'assistència, la utilització de noves fonts de finançament de caràcter públic i local en detriment de l'eclesiàstic (per exemple l'impost de beneficència), l'existència de mesures repressives i de control (valoració dels pobres, prohibició de mendicar, impedir la migració dels pobres i obligar als pobres locals sans a treballar, llistes detallades dels atesos per la caritat pública) i la tecnificació de la intervenció (creació de protocols i pautes d'actuació).

Pérez Herrera (Salamanca, 1556 -1612), en De Rivas (2000), proposa en els seus plans crear una xarxa d'albergs per a pobres i cases de treballs. És interessant el seu tractat perquè posa l'atenció en dos col·lectius concrets: els infants i les dones. Pel que fa als infants, considera

oportú crear un protector d'orfes que gestioni l'acolliment d'infants menors de 7 anys en famílies de classe mitjana per tal que els facilitin una educació i els ensenyin un ofici. Per als majors proposa cercar un contracte d'aprenent o una llar on treballar. Per a les dones, crear cases de labors i treball. Aconsegueix que es dugui a terme en diferents ciutats espanyoles (Madrid, Barcelona, Sevilla, Saragossa, a tall d'exemple), però només s'aplica per al col·lectiu femení. Els infants continuaran arraconats i sense suport específic.

Qui s'encarregarà del col·lectiu infantil és Josep de Calassanç (1557-1648), fundador de les conegudes Escoles Pies amb la idea d'instruir a la joventut cristiana i especialment a aquella de les classes més desfavorides

Destaca també el francès Vicenç de Paül (1581-1660) promotor de l'acció privada en la Contrareforma catòlica. Juntament amb Louise de Marillac va fundar la congregació de les Filles de la Caritat, el 1633, amb la idea d'auxiliar els pobres, els malalts i els infants.

Tot seguit resumim en una taula les actuacions més destacades que van tenir lloc a Europa i a Espanya en aquest període:

1522 – 1545:	Mesures de racionalització de l'assistència a diferents ciutats Europees.
1522:	Es prohibeix la mendicitat a Alemanya.
1526:	Joan Lluís Vives publica <i>De subventione Pauperum</i> .
1576:	Miquel de Giginta crea les cases de misericòrdia per a pobres.
Fi s.XVI:	Pérez Herrera proposa la creació d'una xarxa d'albergs.
Fi s.XVI:	Josep de Calassanç funda les Escoles Pies.
1633:	Fundació de la Companyia de les Germanes de la Caritat, Serventes dels Malalts Pobres (congregació de les Filles de la Caritat)

Taula 11. Síntesi de les actuacions realitzades, segles XVI i XVII

Dècades després, l'estat nacional, nascut arran de les revolucions burgeses, s'imposa per sobre de la monarquia absoluta. A llarg del segle XIX, aquesta anirà desapareixent arreu d'Europa. És una època de mal creixement urbanístic: els obrers s'aglutinen als voltants de les fàbriques, hi ha un fort creixement demogràfic i continua l'èxode rural, tot allunyat de

qualsevol planificació. Hi ha mancances d'habitatge, de sanitat, d'accés als aliments i d'higiene. Els capitalistes veuen augmentar la seva riquesa i poder, però les grans masses obreres treballen en unes duríssimes condicions, passen gana, estan totalment desprotegides vers l'empresari i els seus salaris són mínims.

En aquest context obrer, es crearan els primer sindicats que gaudiran del suport de dues grans ideologies de masses: el socialisme marxisme i l'anarquisme. Tot i ésser dues corrents diferents, convergeixen en molts aspectes, entre ells la necessitat d'una revolució social. D'altra banda, ens interessa saber què passa amb els infants. Tal i com exposa De Rivas (2000:40) extret d'Ander-Egg (1991), els hospicis, les parròquies i les cases de treball lloguen i venen als infants a les fàbriques:

- a. A França, la indústria del vidre els utilitza des dels 7 anys (on en moren la meitat) i per mantenir l'enllumenat elèctric fan jornades de més de 12 hores ininterrompudes.
- b. A Bèlgica, infants de cinc i sis anys treballen a les fàbriques entre 12 i 14 hores diàries.
- c. A Alemanya, cap al 1910, treballen a les mines des dels 6 anys.
- d. Als Estats Units, hi ha un fort desenvolupament agrícola i industrial gràcies a les llargues jornades laborals, a la incorporació dels menors al treball, l'explotació d'esclaus i l'annexió de territoris veïns.

Aquesta és la dura realitat de l'època i és necessària una reacció social per a canviar-la, especialment de cara als infants i joves.

2.2. L'acció social esdevé professional: els primers passos

Les administracions i institucions requereixen persones que coneguin la realitat, i amb una metodologia concreta, treballar segons els objectius previstos i les necessitats contemplades.

Al llarg de la història comptem amb la presència de determinades persones i institucions que inicien la seva tasca a finals de la dècada dels 60 del segle XIX. A nivell internacional destaquen la Charity Organization Society i els Centres Socials de Barri. A nivell nacional destaca Concepció Arenal.

2.2.1. Charity Organization Society (COS)

L'any 1868, el pastor Henry Solly va proposar crea un consell de coordinació d'activitats benèfiques tant a nivell públic com privat. Fou el naixement de la Societat per a l'Organització de l'Ajuda Caritativa i la Repressió de la Pobresa de caràcter privat (COS).

L'estratègia de la COS, d'acord amb De Rivas (2000) constava d'aquests punts:

a. Cada cas serà objecte d'una única enquesta/registre.b. Aquesta enquesta serà presentada a una comissió que decidirà les mesures que s'han de prendre.c. No es donaran ajudes temporals, sinó una ajuda metòdica i prolongada en el temps fins que l'individu i la seva família tornin a unes condicions normals.d. Hi haurà una oficina central i un comitè per a cada districte londinenc. Cada comitè estarà dirigit per un agent remunerat.e. Els agents rebran les instruccions generals escrites i una formació pràctica i teòrica.f. La persona assistida serà el propi agent de la seva readaptació social, així com de la dels seus familiars, amics i veïns.g. Es sol·licitaran ajudes a les institucions adequades.h. Les institucions enviaran unes llistes amb els noms de les persones a les quals assisteixen. D'aquesta manera hi haurà un llistat central i s'evitaran els abusos i les repeticions d'enquestes.i. S'organitzaran adequadament les obres de beneficència.

Taula 12. Estratègia de la COS

Amb aquesta organització i a mesura que es van creant més seus de la COS (el 1891 ja n'hi havia un total de 75 a Anglaterra, 9 a Escòcia i 2 a Irlanda), es va veure la necessitat de buscar una persona capacitada per a aquest tipus de tasques.

És el moment en que es comença a mirar l'assistència social com una professió. L'objectiu és entendre l'individu, conèixer-lo en el seu medi social i ensenyar-li a millorar personalment i a contribuir al benestar de la comunitat on viu.

Alguns dels representants més importants foren:

Octavia Hill	Fou una de les fundadores i un membre molt actiu. Els seus esforços anaven dirigits a la construcció d'habitatges per a la classe obrera i a la formació teòric - pràctica dels agents que van començar a anomenar-se "visitadors amicals". La formació consistia en aprendre a tractar a la gent, comprendre les condicions en què vivien i en els mitjans que podien utilitzar-se per millorar-les. El 1873 va començar a fer conferències per a la formació personal.
Charles Loch	Secretari general de la COS del 1875 al 1913. Gràcies a ell, la COS va ser coneguda i imitada a molts països. El 1903 va fundar l'Escola de Sociologia de Londres per impartir formació professional. El 1912, aquesta escola es va unir a l'Escola de Ciència Política i Econòmica de Londres i esdevingué seu del Departament de Ciència Social. El 1877 es va implantar la COS als Estats Units d'Amèrica i en només cinc anys ja hi havia 92 societats.
Mary Ellen Richmond	Va ser metge, professora i teòrica i formulà la primera declaració de principis de la pràctica directa del treball social. L'any 1889 va ingressar com a tesorera de la COS i dos anys després, va ocupar el càrrec de secretària general. Prepara material d'ensenyament per a la COS i el llibre més famós és "El cas social individual", escrit el 1922.

Taula 13. Representants de la COS

2.2.2. L'assistència comunitària dels Centres Socials de Barri

“Els settlement (establiment, centre) és una casa habitada per homes i dones que s'aproximen als pobres, no com si vinguessin d'un món diferent per visitar-los, sinó com si fossin del seu món, com si fossen compatriotes, veïns, que habiten per elecció els mateixos barris, les mateixes cases, i decidits a congeniar amb ells com a amics” (Guerrand i Rupp, 1978:19).

L'objectiu principal d'aquest tipus de centres és l'educació: augmentar el nivell educatiu de la població i treballar la moralitat. Cercaven la cooperació entre classes socials, l'intercanvi d'experiències i la resolució de problemes sense qüestionar-se les diferències socio - econòmiques existents entre uns i altres.

El 1867, Edward Denison es va instal·lar a l'est de Londres. Fou la primera iniciativa d'aquest tipus. Va construir una escola, on ell ensenyava, i es va dedicar a defensar i atendre les necessitats dels seus veïns. No va ser l'únic, el 1884, el pastor protestant Samuel Barnett i la seva dona Henrietta van crear un nou centre a la mateixa ciutat, el Toynbee Hall.

Moix (1991) analitza aquest fenomen i afirma que avui en dia encara en queden una trentena a la Gran Bretanya. L'expansió va començar a inicis del 1900 quan es va passar de dos centres a dotze.

Els Estats Units d'Amèrica també van copiar aquests centres. L'elevada immigració rebuda, les crisis econòmiques i els problemes socials van fer créixer notablement la població urbana i es van crear els actuals guetos (barris de negres, barris de mexicans., principalment degut a les dificultats de l'idioma i a les diferències culturals). El 1886, S.Coit i Ch. Stover van fundar el Settlement Movement i tres anys després, el 1889 Jane Addams va inaugurar a la ciutat de Chicago el Hull House (el més famós de tots els centres socials). El Hull House era una casa d'acollida on cada setmana hi passaven unes dues mil persones que utilitzaven els equipaments amb els quals comptava la casa: aules bressol, escola per a adults, tallers, gimnàs, piscina, galeria d'art, cuina, biblioteca, escola de música i dispensari públic.

2.2.3 Concepció Arenal

A nivell espanyol, hem de mencionar a Concepció Arenal (1828-1893). L'any 1861, publica "Beneficencia, filantropía y caridad".

Arenal considera que la beneficència és viva gràcies a dos blocs: el poder i el desig de fer el bé. El primer és la capacitat que tenen algunes persones d'oferir ajuda a la resta i deriva de la condició social. El desig de fer el bé és conseqüència de la religió cristiana. Cadascú té el deure i l'obligació d'ajudar a qui ho necessita.

Aquesta ajuda va dirigida a persones malaltes, infants sense família i rodamóns. Arenal creu, però, que hi ha tres punts dèbils en aquesta beneficència amb els quals mostra el seu més profund desacord (De la Red, 1993):

- L'esperit de localització: la independència de cadascuna de les organitzacions benèfiques provoca més aviat problemes (no hi ha coordinació, cada poble va a la seva, no hi ha seguiment).
- L'abandonament dels nadons: aquests no tenien un lloc específic on fer cap i molts cops acabaven als hospitals on morien. Els que aconseguien créixer eren entregats a qualsevol persona que els demanés i eren utilitzats per fer habilitats de circ als carrers per guanyar alguns diners.
- El maltractament als bojos o persones amb malalties mentals: els col·locaven en hospitals o en cases exclusives per a ells. Estaven abandonats a la seva sort. La majoria augmentaven els símptomes de la seva malaltia i acabaven morint. No se'ls alimentava, vivien en condicions precàries i se'ls posava la por al cos.

Amb la publicació de les seves obres, Concepció Arenal pretén orientar al ciutadà en la correcta administració de l'acció social al nostre país. No obstant, la política social a Espanya s'organitzarà realment a inicis del segle XX.

3. El segle XX i la professionalització de l'acció social.

Certs esdeveniments polítics marcaran fortament el futur europeu:

- 1914-1918 Primera guerra mundial.
- 1917 Revolució Soviètica.
- 1929 Crack econòmic.
- Dècades dels 20 – 40, aparició de les dictadures Europees.
- 1941-1945 Segona Guerra Mundial

Lògicament seran anys molt difícils per a la població.

Els orígens de l'estat del benestar els trobem, als anys 30, als Estats Units d'Amèrica, després del crack del 29, quan es prenen mesures econòmiques intervencionistes. Serà uns anys després, a partir de la Segona Guerra Mundial, que l'esclat del benestar es produirà a Europa, això significarà allunyar-se del liberalisme econòmic i de la no intervenció de l'Estat en matèria econòmica.

Econòmicament, parlem en aquesta època d'Estat de Benestar. El terme comporta la intervenció de l'Estat en la regulació de l'economia per tal d'assegurar-se uns mínims per als ciutadans. Aquesta es farà mitjançant la recollida d'impostos (que seran pagats pels ciutadans) i la posterior distribució per part de l'Estat.

Tot i que Europa avança econòmicament i estableix plans estratègics d'ajuda, com el Pla Marshall o el Mercat Comú Europeu, Espanya passa per una època freda, de desigualtats socials, de por, de repressió.

Espanya continua tancada al món, al nostre país no s'estableix l'estat del benestar i molt menys es fan reformes i canvis en la vessant social.

Hi ha els que opinen que la pressió social com a resposta als greus problemes socials i econòmics va ésser la clau. L'estat ho va aprofitar seguint el conegut principi de solidaritat. De l'altra, els que veuen que el sistema capitalista necessitava una empenta per poder seguir

creixent i desenvolupant-se. La intervenció estatal facilitava la creació de treball en obres públiques, la protecció social i un reglament laboral.

Seguint aquesta ideologia, l'Estat aporta a tota la societat uns serveis bàsics, com la sanitat i l'educació. Seguint a Vilà (2003), l'actuació de l'Estat del benestar gira entorn a tres eixos:

- L'alliberament dels ciutadans de les penes produïdes per l'acció social. Es refereix a aquelles ajudes de tipus econòmic que serveixen per cobrir les necessitats produïdes de manera no voluntària (malaltia, atur).
- La garantia d'uns ingressos econòmics mínims per al conjunt de la població (com ara els plans de jubilació).
- El plantejament que l'Estat del benestar ha d'oferir als ciutadans uns serveis d'una manera qualitativa i accessibles a tothom: sanitat, educació, etc.

És en aquest context i al llarg del segle XX que es professionalitza l'assistència social. Per tant, acabada la Primera Guerra Mundial el treball social comença a ser reconegut com a professió, tot i que serà a la dècada dels 50 quan viurà la màxima expansió.

Com assenyala Rubí (1991), citat en De Rivas (2000:101), hi ha tres factors de professionalització:

1. El creixement del nombre d'escoles de treball social, que han acomplert un important paper de reflexió, d'incorporació de teoria social i d'estímul i suport a la investigació: el 1981 es comptabilitzen 496 escoles a 71 països.
2. Les associacions professionals: la primera Conferència Internacional de Treball Social (ISCW) es va realitzar a París el 1928. La Federació Internacional de Treballadors Socials (FITS) va ser creada a Munic el 1956, i Espanya hi participa des del 1967 a través de la Federació de Col·legis d'Assistents Socials. La ISCW va motivar la creació de l'Associació Internacional d'Escoles de Treball Social (IASSW). La Conferència de Treball Social, que des del 1970 s'anomena de Benestar Social (CIBS), representa i agrupa organismes públics i privats de benestar social. Aquests tres organismes internacionals (FITS, IASSW i CIBS) són

organitzacions no governamentals de les Nacions Unides i poden incidir, a partir d'aquest marc associatiu, en l'acció social i en la política social i internacional.

3. El reconeixement oficial i de la comunitat: l'administració pública, els programes de serveis socials i l'acció social fa anys que empren treballadors socials per desenvolupar funcions en els seus quadres de personal especialitzat.

És amb la Constitució de 1978 quan Espanya es reconeix com un estat social de dret². L'Estat és el responsable de l'accés dels ciutadans a tots els serveis socials.

A la dècada dels 80, els governs socialistes foren els iniciadors de la construcció de l'Estat del Benestar, acostant-nos així a la realitat d'altres països europeus.

Entenem per benestar:

“Aquella situación de una sociedad en que las personas y grupos que la forman tienen cubiertas las necesidades básicas, disfrutan de las máximas posibilidades de desarrollo personal y no están sujetos a discriminaciones. El Estado se hace responsable del acceso de todos los ciudadanos a los servicios sociales: educación, sanidad, mantenimiento de la renta, vivienda y servicios sociales personales” (Mas i Ponce, 1996:51)

Les polítiques socials estan dirigides a donar resposta a les necessitats bàsiques dels éssers humans, ja sigui de manera puntual o a llarg termini i protegir a determinats col·lectius en situació de risc. Aquests serveis són oferts tant per entitats públiques (l'Administració) com privades i cerquen oferir solucions a les problemàtiques dels mateixos i prevenir-les; és a dir, actuar amb antelació.

Aquest fet és possible, d'acord amb Pérez, E. (2004:16), gràcies a la reforma fiscal, que estableix un sistema impositiu progressista i proporcional. La reforma permet la generalització de les prestacions socials (la universalització de les pensions, l'augment de les mateixes, l'ampliació de la cobertura sanitària a la totalitat de la població, l'augment de les prestacions per estar sense feina i l'escolarització obligatòria fins als 14 anys).

² Veure annex 1: Legislació Espanyola i Catalana referent a la Beneficència i Acció Social

La integració d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea, les reformes del mercat de treball, la reconversió industrial, la prosperitat econòmica de finals de la dècada dels 80, inicis dels 90, han propiciat, entre altres factors, l'establiment de l'Estat de Benestar i un gran avanç per al país..

Cap als anys 90 les característiques econòmiques i socials són, segons García Lucio (1995):

- la mundialització del capitalisme i la interdependència entre nacions. Tres grans blocs: Amèrica del Nord (dominant a la del Sud), la Unió Europea (amb influència sobre Àfrica) i el Japó (estirant-se cap a Àsia i Austràlia);
- el creixement econòmic i l'especulació: diferència creixent de rendes entre els països del sud i els del nord;
- avanç constant de les noves tecnologies en la indústria, la informació, la investigació, els serveis i l'automatització cibernètica;
- una desocupació estructural creixent generada per l'automatització, enduriment de la competitivitat i de les condicions econòmiques;
- una explosió demogràfica als països més pobres i reducció de la natalitat als més rics, desplaçaments migratoris de sud a nord, creixement urbà;
- un despertar de les minories i els nacionalismes;
- canvis en el medi ambient amb fenòmens de macro contaminació i exhauriment dels recursos naturals.

Actualment, a Catalunya, els serveis socials es regeixen per la Llei 12/2007 d'11 d'octubre de Serveis Socials.

“La finalitat dels serveis socials és assegurar el dret de les persones a viure dignament durant totes les etapes de la vida mitjançant la cobertura de llurs necessitats personals bàsiques i de les necessitats socials, en el marc de la justícia social i del benestar de les persones” (article 3.1, Llei 12/2007).

A Catalunya els serveis socials formen part del Departament de Benestar Social i Família, de la Generalitat de Catalunya, que té com a funcions: “atendre la política de serveis socials, dones, joventut, gent gran, famílies, infància i adolescència, immigració i suport a la migració catalana, persones gais, lesbianes i transsexuals, acolliments i adopcions, i persones amb disminució i dependències, així com gestionar els equipaments assistencials de la Xarxa pública de serveis socials i establir polítiques per a la inclusió social” (www20.gencat.cat).

Entre tots els col·lectius als quals s'adreça el Departament, en aquesta recerca, ens centrem amb els infants i adolescents.

CAPÍTOL 4

EL SISTEMA DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA

1. Evolució del concepte d'infància
2. Història dels drets dels infants. Un llarg procés de legitimació social
3. La protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya
 - 3.1. Introducció
 - 3.2. Departament de Benestar Social i Família
 - 3.2.1. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)
 - 3.2.2. Institut Català de l'Adopció (ICA)
 - 3.2.2.1. Acolliment
 - 3.2.2.1.1. Acolliment familiar
 - 3.2.2.1.2. Acolliment en centre
 - 3.2.2.2. Adopcions
 - 3.3. Infants i adolescents en situació de risc o desemparament
 - 3.4. Protocols d'actuació davant una situació de risc o desemparament
4. Infants i adolescents desemparats amb mesures de protecció a Catalunya
 - 4.1. Dades sobre l'atenció en centres de població

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 4

EL SISTEMA DE PROTECCIÓ

A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA

En aquest capítol parlem de la infància a Catalunya. En primer lloc, analitzem què vol dir la paraula infància i com ha evolucionat, tot fent esment de la història dels drets dels infants. A continuació ens centrem en l'àmbit català; en els serveis d'atenció a la infància i l'adolescència, la seva estructura, funcionament i organització. Finalment, fem una menció a les dades dels infants i adolescents amb mesures de protecció a Catalunya.

1. Evolució del concepte d'infància.

Segons l'Institut d'Estudis Catalans (2012), la infància és “el període de la vida que comprèn des del naixement fins a l'adolescència”. No obstant aquest concepte té molts matisos i en aquesta taula es presenta de manera esquemàtica allò que ha significat al llarg de cadascuna de les etapes de la història.

ETAPA	CONCEPTE D'INFÀNCIA
ÈPOCA ROMANA	La infància és una etapa de la vida necessària que cal passar per assolir la vida adulta. Inicialment <i>in-fali</i> és el que «no parla», el nadó. Amb el temps, però, servirà per referir-se a «aquells als qui no cal escoltar gaire, encara que parlin», perquè encara no tenen seny.
ÈPOCA MITJANA	Es concep l'infant com una propietat paterna i no com una persona amb identitat autònoma i uns drets propis.
RENAIXEMENT (SEGLE XVI)	Es reafirma la diferenciació entre el món dels adults i el món de l'infant o jove. La família assumeix un paper més significatiu pel que fa a l'educació i transmissió de valors (sobretot religiosos).

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

BARROC (SEGLE XVIII)	Es viu una transformació social i la imatge de l'infant també es transforma. Es comencen a tractar les necessitats i especificitats pròpies de l'etapa infantil i, des d'aquest punt de vista, es proposen mètodes educatius adaptats a l'edat i al grau de desenvolupament de l'infant. Emergeix una sensibilitat dels adults envers la població infantil i es comença a considerar que cal protegir-la i tenir-ne cura.
MODERNI- TAT (SEGLE XIX)	El 1871 un gran debat social sobre el cas Mary Ellen estableix la «crueltat amb els infants» com a problema social per primera vegada en la història. A més, a nivell pedagògic, s'han de tenir en compte les aportacions de Rosseau i Piaget i llur concepció de la descoberta de l'infant com a «nen».
INICI DEL SEGLE XX	La preocupació de col·lectius professionals i moviments socials de diferents països d'Europa augmenta i comencen a assenyalar l'Administració Pública com a autoritat responsable en la protecció i atenció a la infància en situació de desemparament. En conseqüència, es creen nous recursos i serveis específics, i es dicten lleis reguladores. L'any 1904 apareix a l'Estat espanyol la primera llei que organitza la protecció de la infància i l'any 1918 es promulga la llei de bases del tribunal tutelar de menors.

Taula 14. El concepte d'infància.

(Un model d'intervenció educativa. Fundació Plataforma educativa, 2008)

Al llarg del segle XX, els canvis a nivell social i les investigacions psicològiques i pedagògiques dutes a terme, han potenciat el naixement de moviments de protecció a la infància.

L'infant ha esdevingut:

“un subjecte de dret, de protecció per part de la col·lectivitat, amb competències i capacitat per manifestar-se”

i,

“en les últimes dècades, l'interès superior de la infància i l'adolescència s'ha consagrat com un dels principis essencials del dret modern de la persona i la família (Pacte per a la Infància a Catalunya, 2011:4; 6).

“Avui, la protecció de la infància és una prioritat per a les institucions públiques i les entitats d'iniciativa social” (Castillo, 2005:32).

Així doncs, l'evolució d'aquest col·lectiu ha estat molt significativa i actualment és l'eix central de nombroses polítiques de protecció.

2. Història dels drets dels infants. Un llarg procés de legitimació social

La societat actual reconeix que la realitat que viuen els infants avui no és la mateixa que han viscut al llarg dels segles, ni tampoc té res a veure a la infància que gaudeixen els nens/es dels països en vies de desenvolupament. Al llarg de la història les diferències han estat immenses i, desgraciadament, encara existeixen abusos i maltractaments.

Han estat moltes les persones, institucions i associacions que han treballat per aconseguir una millora de les condicions de vida d'aquest col·lectiu humà. La protecció dels infants, individual o col·lectiva, organitzada o no, interessada o desinteressada, ha existit sempre.

Observem l'evolució en aquestes cites:

“A fi que els nens i les nenes fossin considerats subjectes de drets, han hagut de transcórrer segles en què s'han patit les agressions a què han estat exposades generacions i generacions, de conductes aberrants que se'ls ha obligat a adoptar, d'explotacions degradants que han patit i d'entorns hostils en què els ha tocat viure, o els han condemnat a morir prematurament” (Amnistia Internacional, 2005, citat al web del Departament de Benestar Social i Família, 2009).

"Històricament, les necessitats i les obligacions dels nens i les nenes mai havien estat perfectament diferenciades de les dels adults. Com els adults, els nens i les nenes en bon estat de salut han realitzat tradicionalment treballs durs i han estat amb freqüència combatents en el camp de batalla" (UNICEF. Estat mundial de la infància, 2005, citat en www.amnistiacatalunya.org).

"L'antiga societat tradicional occidental no tenia una imatge precisa del nen i encara menys de l'adolescent; la duració de la infància es reduïa al període de la seva màxima fragilitat, quan el cadell de l'home no podia valer-se per si mateix; en la mesura que era capaç de fer-ho se'l barrejava ràpidament amb els adults amb qui compartia treball i jocs. L'infant es convertia de seguida en un home jove sense haver passat per les etapes de la joventut" (Alzate Piedrahita, 2002:3)

Podem afirmar que aquest col·lectiu no ho ha tingut fàcil al llarg dels segles i desgraciadament encara hi ha països en els quals els infants viuen amb condicions precàries. Segons les dades presentades per UNICEF (2011), al món encara hi ha 158 milions de nens i nenes que pateixen situacions d'explotació infantil, violència, maltractaments o abusos.

L'inici del segle XX a Europa va estar lligat a guerres, crisis econòmiques, problemàtiques socials (com la fam o les migracions), però els avenços científics en molts camps van afavorir el naixement de l'Organització de les Nacions Unides l'any 1945. Creada per la Carta de San Francisco (1945) té la finalitat de mantenir la pau, promoure la cooperació econòmica, cultural, social i humanitària, garantir la seguretat dels estats basant-se en els principis d'igualtat i autodeterminació i vetllar pel respecte dels drets humans. Aquesta mateixa organització fou la promotora, un any després la creació de la UNICEF.

La missió d'aquesta consisteix en protegir els drets dels nens i de les nenes, contribuir en la resolució de les seves necessitats bàsiques i en l'ampliació de les seves oportunitats. Actualment aquest organisme es regeix mitjançant els principis de la Convenció sobre els Drets dels Nens. Aquest document va ser aprovat a l'Assemblea General de les Nacions Unides el dia 20 de novembre de 1989 en la seva 44ª sessió. En ell queden reconeguts tots els drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals dels nens i nenes.

No obstant, tot i els esforços realitzats aquesta segona meitat del segle XX, queda molta tasca a realitzar, tal i com afirmen des del Departament de Benestar Social i Família (www20.gencat.cat: 2009):

“Mentre que una part de la infància ha aconseguit dignitat, respecte i accés a uns recursos dels quals ens hem d'alegrar, una altra part segueix en un passat indigne, no només sumida en la pobresa, sinó en molts casos sotmesa a la més vil explotació (emocional, laboral o sexual). Gran part de les pitjors brutalitats de la història encara existeixen avui en dia, i nens i nenes de diferents parts del món les pateixen”.

El dia 20 de novembre de cada any es celebra arreu el Dia Universal de la Infància. Aquest dia és important perquè commemora dos fets, el primer fou el 20 de novembre de 1959, dia en el qual es va signar la Declaració Universal dels Drets dels Infants; i el segon el 20 de novembre de 1989, dia en què es va adoptar la Convenció dels drets de l'infant a l'Assemblea General de les Nacions Unides.

A la Declaració dels Drets de l'Infant, aprovada per les Nacions Unides (1959) s'especifiquen els 10 principis que regulen els drets dels infants:

Principi 1: L'infant ha de gaudir de tots els drets enunciats en aquesta Declaració. Aquests drets han de ser reconeguts a tots els infants sense excepció de cap mena o discriminació per motius de raça, de color, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o d'altra índole, d'origen nacional o social, posició econòmica, de naixement o de qualsevol altra condició, ja sigui de l'infant mateix o de la seva família.

Principi 2: L'infant ha de gaudir d'una protecció especial i disposarà d'oportunitats i serveis establerts per la llei, i d'altres mitjans, a fi que pugui desenvolupar-se físicament, mentalment, espiritualment i social, d'una manera sana i normal, en condicions de llibertat i dignitat. En promulgar lleis amb aquesta finalitat, la consideració fonamental a què caldrà atènyer-se serà l'interès superior de l'infant.

Principi 3: L'infant té dret, des del seu naixement, a un nom i una nacionalitat.

Principi 4: L'infant ha de gaudir dels beneficis de la seguretat social. Ha de tenir dret a créixer i a desenvolupar-se amb salut; i amb aquest fi caldrà proporcionar-li, així mateix com a la mare, cura i protecció especials, incloent-hi l'atenció prenatal i postnatal adequades. L'infant té dret a disposar d'alimentació, habitatge, recreació i serveis mèdics adequats.

Principi 5: L'infant que pateixi impediments físics, mentals o socials, ha de rebre el tractament, l'educació i les atencions necessàries que requereixi la seva particular situació.

Principi 6: L'infant, per al desenvolupament ple i harmoniós de la seva personalitat, necessita amor i comprensió. Sempre que sigui possible, haurà de créixer a l'emparedat i sota la responsabilitat dels seus pares i mare i, en qualsevol cas, en un ambient d'afecte i de seguretat moral i material; llevat de circumstàncies excepcionals, l'infant de tendra edat no serà separat de la seva mare. La societat i les autoritats públiques tenen el deure de dedicar una cura especial envers els infants sense família o que estiguin mancats de mitjans de subsistència. Per al manteniment dels fills de famílies nombroses, convé concedir subsidis estatals o d'altra mena.

Principi 7: L'infant té dret a rebre educació, que serà gratuïta i obligatòria almenys en la seva etapa elemental. Se li donarà una educació que afavoreixi la seva cultura general i li permeti, en condicions d'igualtat d'oportunitats, desenvolupar les seves aptituds i el seu judici individual, el seu sentit de la responsabilitat moral i social, i esdevenir un membre útil de la societat. L'interès superior de l'infant serà el principi que guiarà aquelles persones que tenen la responsabilitat de la seva educació i orientació; aquesta responsabilitat pertoca en primer lloc al pare i a la mare. L'infant gaudirà plenament de jocs i de l'esbarjo, els quals hauran d'estar orientats vers les finalitats perseguides per l'educació; la societat i les autoritats públiques s'esforçaran a promoure la satisfacció d'aquest dret.

Principi 8: L'infant ha de figurar entre els primers de rebre, en tota circumstància, protecció i socors.

Principi 9: L'infant ha de ser protegit contra totes les formes de negligència, crueltat i explotació. No serà objecte de cap mena de tràfic. No s'haurà de consentir que l'infant treballi abans d'una edat mínima adequada; en cap cas no se l'ocuparà ni se li permetrà que s'ocupi en qualsevol tasca o feina que perjudiqui la seva salut, o que interfereixi en el seu desenvolupament físic, mental o moral.

Principi 10: L'infant ha de ser protegit contra les pràctiques que puguin fomentar la discriminació racial, religiosa o de qualsevol altra mena. Ha de ser educat en esperit de comprensió, tolerància, amistat entre els pobles, pau i fraternitat universal, i amb plena consciència que ha de consagrar les seves aptituds i energies al servei dels seus semblants.

Com podem constatar diàriament, només seguint els mitjans de comunicació, aquesta declaració dista molt encara de ser una realitat social i en molts països desenvolupats o en vies de desenvolupament hi ha molt treball a realitzar. De totes maneres, gràcies a aquesta declaració l'avanç ha estat considerable, encara que ens quedi un llarg camí per a recórrer.

Però, a més a més de la Declaració Universal dels Drets dels Infants, hem comentat que trenta anys després es va aprovar la Convenció dels Drets de l'Infant (1989). En ella s'afegeixen alguns principis que no apareixen en l'anterior i es concreten els deures que tenen els estats que la ratifiquen:

Article 34: L'infant té dret a ser protegit per l'Estat de qualsevol tipus d'explotació o abús sexual.

Article 35: Els Estats han de posar tots els mitjans necessaris per impedir el segrest, la venda o el tràfic d'infants.

Article 36: Els Estats han de protegir l'infant contra tota altra mena d'explotació que pugui perjudicar qualsevol aspecte del seu benestar.

Article 37: L'Estat té l'obligació de vetllar perquè cap infant no sigui sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels. No es pot imposar la pena capital ni la presó perpètua a cap infant. No pot ser privat de la seva llibertat d'una manera arbitrària, i aquesta mesura es considerarà com a l'última aplicable. Si és privat de llibertat serà tractat amb humanitat i respecte, i sempre d'acord amb les necessitats de la seva edat; estarà separat dels adults i podrà mantenir contactes amb la seva família i tindrà dret a una assistència legal i de qualsevol altre tipus que sigui adequada.

Article 38: L'Estat té l'obligació de respectar el dret internacional humanitari i el principi que cap infant de menys de quinze anys no ha de participar directament en les hostilitats ni ha de ser reclutat per les forces armades, i que tot infant afectat per un conflicte armat ha de poder gaudir de protecció i atencions.

Article 39: L'Estat té l'obligació d'adoptar mesures per tal d'assegurar la recuperació física i psicològica i la reintegració social dels infants que hagin estat víctimes d'abusos, negligències, explotacions o tortures.

Article 40: L'Estat té l'obligació de reconèixer el dret que té l'infant que ha infringit la llei penal de ser tractat d'acord amb la seva dignitat i que es tingui en compte l'edat que té.

A més d'aquestes mesures, cada país compta amb una legislació pròpia. Al nostre país, la Constitució Espanyola de 1978 expressa:

“Artículo 39.

- 1. Los poderes públicos aseguran la protección social, económica y jurídica de la familia.*
- 2. Los poderes públicos aseguran, asimismo, la protección integral de los hijos, iguales estos ante la Ley con independencia de su filiación y de la madre, cualquiera que sea su estado civil. La Ley posibilitará la investigación de la paternidad.*
- 3. Los padres deben prestar asistencia de todo orden a los hijos habidos dentro o fuera del matrimonio, durante su minoría de edad y en los demás casos en que legalmente proceda.*
- 4. Los niños gozarán de la protección prevista en los acuerdos internacionales que velen por sus derechos”.*

Catalunya i cadascuna de les comunitats autònomes espanyoles concreta aquestes lleis estatals i vetlla per complir-les. A la nostra comunitat, hi ha lleis de referència en l'àmbit d'infants i adolescents. A continuació presentem les aprovades per la Generalitat de Catalunya des de 1985; la darrera és la de 2010.

- Llei 26/1985, de 27 de desembre, de serveis socials. És la primera d'aquest àmbit a Catalunya.
- Decret 338/1986, de 18 de novembre, de regulació de l'atenció a la infància i adolescència amb alt risc social. (DOGC núm. 780 publicat el 19/12/1986).
- Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció. (DOGC núm. 1542 publicat el 17/01/1992).
- Llei 4/1994, de 20 d'abril, d'administració institucional, descentralització, desconcentració i coordinació del Sistema català de serveis socials. La finalitat de la llei és estructurar funcional i territorialment el Sistema Català de Serveis Socials.
- Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció. (DOGC núm.2083 publicat el 02/08/1995).
- Decret 284/1996, de 23 de juliol, de regulació del Sistema Català de Serveis Socials. (DOGC núm. 2237 publicat el 31/07/1996).
- Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, modificat parcialment pel Decret 127/1997, de 7 de maig.
- Llei 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció.
- Decret 372/2000, de 21 de Novembre, d'estructuració de la Direcció General d'Atenció al Menor. (DOGC núm. 3277, de 30/11/2000)
- Llei 8/2002, de 27 de Maig, de modificació de la Llei 31/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció i de la regulació de l'atenció especial als adolescents en conductes d'alt risc social.
- Llei 8/2002, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, del 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social
- Decret 27/2003, de 21 de gener, de l'atenció social primària. (DOGC núm. 3815 publicat el 05/02/2003). Estableix la necessitat de completar la regulació del Sistema Català de Serveis Socials com l'autèntic model català.
- Llei 14/2010, de 12 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA, DOGC núm. 5641, de 2 de juny de 2010).

- Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013, aprovat per l'Acord de Govern (DOGC núm. 5747, de 3/11/2010).

3. La protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya

3.1. Introducció

La protecció d'aquests col·lectius (infants i adolescents) està legislada a Catalunya mitjançant la LDOIA, llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

En la mateixa, observem diferents articles que manifesten la protecció que han d'exercir els poders públics, l'Administració de la Generalitat, l'Administració local i la ciutadania en general.

Article 81 LDOIA: Protecció efectiva davant els maltractaments a infants i adolescents.

“Els poders públics han de prendre totes les mesures necessàries per a protegir els infants i adolescents de qualsevol forma de maltractament i, especialment, de qualsevol forma de violència física, psíquica o sexual.

Article 98 LDOIA: Competència en matèria de desemparament.

“L'Administració de la Generalitat exerceix la protecció sobre els infants i adolescents desemparats mitjançant el departament que té atribuïda aquesta competència”.

Els ciutadans han de denunciar o expressar la seva sospita sobre un cas de maltractament, desemparament o risc.

Article 100. Deure de comunicació, intervenció i denúncia

“Els ciutadans que tenen coneixement de situació de risc o desemparament en què es troba un infant o adolescent tenen el deure de comunicar-ho als serveis socials

bàsics, especialitzats o del departament competent en matèria de protecció dels infants i els adolescents, el més aviat possible, perquè en tinguin coneixement”

Hi ha uns equips professionals que s'encarreguen de vetllar per tal que això no passi, però no poden arribar a tots els infants i adolescents; és per això, que tots els col·lectius citats a continuació tenen la responsabilitat moral de fer front a aquestes situacions tal i com queda recollit a l'article 100 de la LDOIA:

- Familiars i veïns
- Professionals dels centres escolars
- Monitors i monitores de les entitats infantils i juvenils
- Equips d'atenció psicopedagògica (EAP)
- Professionals dels centres hospitalaris
- Centres d'atenció primària (CAP)
- Altres serveis sanitaris
- Policia (Policia local i Mossos d'Esquadra)
- Serveis de Justícia (Fiscalia i Jutjats)
- Servei Infància Respon
- Professionals dels serveis socials bàsics

És necessari doncs que la ciutadana exerceixi aquest deure per tal d'actuar amb rapidesa i evitar l'allargament de la situació viscuda per l'infant o adolescent i es garanteix la confidencialitat de la identitat de la persona que ho comunica als cossos i forces de seguretat de l'Estat, al Ministeri Fiscal o a l'autoritat judicial.

3.2. Departament de Benestar Social i Família

El Departament de Benestar Social i Família depèn directament de la Generalitat de Catalunya i s'estructura en diferents organismes de treball. La seva funció és:

“Atendre la política de serveis socials, dones, joventut, gent gran, famílies, infància i adolescència, immigració i suport a la migració catalana, persones gais, lesbianes i transsexuals, acolliments i adopcions, i persones amb disminució i dependències, així com gestionar els equipaments assistencials de la Xarxa pública de serveis socials i establir polítiques per a la inclusió social” (www20.gencat.cat, 2010).

És del nostre interès l'àmbit que fa referència als infants i adolescents, destacant la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència i l'Institut Català de l'Adopció.

Podem constatar que cada grup social presenta unes necessitats comunes, unes problemàtiques i una demanda d'ajut concreta. És tasca de l'Administració vetllar per superar aquestes adversitats i gaudir d'una acceptable qualitat de vida.

Quan parlem d'infants i adolescents, podem situar les seves necessitats bàsiques en cinc apartats diferents (sessió 3 de la Comissió de la Infància, abril 2012):

1. La seguretat, el creixement i la supervivència.
2. El desenvolupament emocional.
3. El desenvolupament social.
4. El desenvolupament cognitiu i lingüístic.
5. L'escolarització.

Estudiant aquestes necessitats, podrem conèixer les problemàtiques dels mateixos, analitzar-les i buscar solucions al problema originat.

Donada la gran varietat de col·lectius amb els quals treballa aquest organisme, presentem, tot seguit, un organigrama per tal de reconèixer amb més facilitat les branques del Departament de Benestar Social i Família respecte les quals gira la nostra recerca.

ORGANIGRAMA DEL DEPARTAMENT DE BENESTAR SOCIAL I FAMÍLIA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2012)

Figura 1. Estructura del Departament de Benestar Social i Família

3.2.1. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)

La DGAIA és l'òrgan encarregat de dissenyar les polítiques d'infància i adolescència assegurant l'exercici dels drets dels infants i adolescents a Catalunya, per tal que gaudeixin de més benestar i assoleixin un alt grau d'autonomia personal.

Les principals línies d'actuació, d'acord amb Decret 63/2011, de 4 de gener, són:

- Planificar, dirigir i executar les **competències en matèria de menors** en situació de risc social.
- **Protegir i tutelar els menors desemparats**, assumir la seva guarda en els supòsits establerts per les lleis i executar les mesures d'atenció proposades per a cada un d'ells.
- **Promoure programes d'orientació i integració social** dels menors tutelats i extutelats per majoria d'edat i d'inserció sociolaboral a partir dels setze anys, així com actuacions encaminades a millorar la capacitació dels joves, en relació amb l'adquisició i desenvolupament de competències socials i laborals.
- Implementar les **recomanacions de l'Observatori dels Drets de la Infància** i donar-ne la informació i la difusió adients.
- Promoure sistemes de **gestió i comunicació** adients per tal de garantir que l'actuació de la Direcció General resulti el més eficient possible per a la ciutadania.

La DGAIA està organitzada territorialment, d'aquesta manera les prestacions i els recursos de la mateixa poden arribar amb més rapidesa a les persones que els necessiten. Hi ha sis serveis territorials d'atenció a la infància i l'adolescència:

Barcelona ciutat

Barcelona comarques

Girona

Lleida

Tarragona

Terres de l'Ebre

3.2.2 Institut Català de l'Adopció

L'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA) es va crear per la Llei 13/1997, de 19 de novembre, amb la finalitat de contribuir a potenciar una política global d'adopcions i d'acolliment simple en família aliena, d'agilitzar els processos de valoració de la idoneïtat de les persones o famílies que opten per l'acolliment o per l'adopció, i de tramitar, quan correspongui, l'adopció internacional. Amb l'aprovació de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats a la infància i l'adolescència i d'acord amb la disposició tercera, es modifica la denominació d'aquest organisme autònom, que passa a denominar-se Institut Català de l'Adopció (ICA). Aquest organisme també s'encarrega de dur a terme les adopcions internacionals.

3.2.2.1 Acolliment:

3.2.2.1.1 Acolliment familiar

L'acolliment familiar és una de les formes d'ajut i protecció als infants i adolescents que es troben en una situació familiar que fa que hagin de viure fora de la seva família. És una mesura temporal per oferir als infants el millor entorn possible per créixer fins que la seva família resolgui els problemes que l'impedeixen d'ocupar-se'n.

Aquest acolliment pot ésser en família extensa o en família aliena. En el primer procés, l'infant o adolescent és acollit per algun membre de la seva pròpia família (tiets, avis...), en canvi, l'acolliment en família aliena consisteix en el fet que l'infant o adolescent passa a viure temporalment amb una família que no coneix, però que ha estat formada per a exercir aquesta funció.

A més a més, segons la família acollidora i les necessitats que presenta el jove, i seguint la normativa de la Generalitat de Catalunya, hi ha diverses modalitats d'acolliment.

Acolliment d'urgència i diagnòstic: Aquest acolliment permet que l'infant visqui amb una família mentre es realitza l'estudi sobre les circumstàncies que han aconsellat separar-lo de la família d'origen. És un tipus d'acolliment adreçat a infants de fins a sis

anys. La durada de l'acolliment serà el temps necessari per dur a terme l'estudi de la situació de l'infant i de la família d'origen.

Acolliment de curta durada: L'infant és acollit per una família amb la finalitat de retornar al seu entorn familiar abans de dos anys.

Acolliment de llarga durada: L'infant és acollit per una família mentre el seu entorn familiar d'origen supera els problemes que poden requerir un temps més llarg de recuperació. L'acolliment es preveu superior a dos anys.

Acolliment de caps de setmana i vacances: És un tipus d'acolliment adreçat a infants majors de nou anys, els quals estan ingressats en centres residencials i necessiten gaudir d'un ambient familiar. L'infant conviu amb la família col·laboradora durant els caps de setmana i les vacances escolars. Aquest acolliment s'allarga el període de temps que es consideri beneficiós per a l'infant.

Acolliment en unitats convivencials d'acció educativa: Està adreçat a infants i adolescents tutelats, amb necessitats educatives especials, malalties cròniques i/o trastorns de conducta, i grups de germans que requereixen una atenció més especialitzada. Aquests acolliments han de poder oferir un entorn familiar en el qual un dels membres de la família tingui una titulació específica, formació i experiència per atendre les necessitats especials d'aquests infants i adolescents.

Acolliment permanent: S'ha d'acordar si es preveu que el desemparament serà definitiu i no es considera més favorable per a l'interès de l'infant o l'adolescent l'aplicació de l'acolliment preadoptiu o quan aquest no sigui possible.

En els darrers anys, els companys que formen part d'aquest camp de treball estan realitzant jornades de formació i crides de participació a famílies acollidores. Consideren molt beneficiós el fet que els infants puguin estar en una família i en una unitat residencial pròpia, enlloc d'estar vivint en centres residencials. Les millores a nivell físic, emocional, social i afectiu són considerablement superiors a l'esforç que aquest pas pugui representar. No obstant, el nombre de famílies acollidores és encara insuficient per fer front a la gran demanda existent actualment.

3.2.2.1.2 Acolliment en centre

Existeix una altra modalitat d'acolliment: l'acolliment en centres. D'aquest, n'hi ha de sis tipus diferents en funció de les característiques dels infants i adolescents (edat, previsió temporal, etc.).

A continuació expliquem la tipologia de cadascun.

Tipus de centres residencials a Catalunya (segons Quiroga, Informe Extraordinari, juny 2009, i Departament de Benestar Social i Família, 2012):

1. Centre d'acolliment (CA) – Infants i adolescents entre 0 i 18 anys tutelats. Servei residencial d'estada temporal per a l'atenció immediata i l'estudi diagnòstic de la situació familiar i personal dels infants i adolescents.
2. Centre residencial d'acció educativa (CRAE) - Infants i adolescents entre 0 i 18 anys tutelats. Servei destinat a l'acolliment d'infants i adolescents en situació de desemparament i tutelats per l'Administració, en substitució de la família natural de l'infant durant el temps que persisteixin les dificultats socials. Es treballa amb la finalitat de crear una dinàmica relacional el més semblant possible a una família. Com a Centres Residencials d'Acció Educativa tenen l'encàrrec d'oferir una alternativa al medi familiar inexistent, deteriorat o en greu dificultat. És, doncs, un recurs alternatiu a la família des d'on s'ha de facilitar una resposta a les necessitats materials, físiques, afectives, psíquiques i socials, a fi de procurar un desenvolupament global i harmoniós dels infants i adolescents atesos per facilitar l'autonomia personal. És, també, un recurs temporal i, per tant, posa especial èmfasi en treballar la tornada a casa del infant o adolescent (en els casos que sigui possible), l'autonomia personal, o si cal, el possible acolliment en família aliena, i sempre a proposta de l'Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) corresponent.
3. Centre residencial d'acció educativa intensiva (CRAEI) – Adolescents entre 12 i 18 anys tutelats. Centre residencial que acull adolescents tutelats per la DGAIA, amb problemes conductuals i d'adaptació a CRAE o família acollidora que requereixen més contenció. Els joves que hi viuen de manera temporal han estat tutelats per l'administració i es troben sota la guarda i responsabilitat del director, per imperatiu legal. Els educadors

que constitueixen l'equip educatiu treballen a partir de les línies marcades en el Projecte educatiu de centre (PEC), per garantir la cobertura de les necessitats bàsiques, l'educació, l'afectivitat, la integració i promoció social, la inserció laboral i el creixement cap a l'autonomia, sempre atenent la individualitat de cadascú, mentre per un motiu o un altre aquest adolescent hagi de restar separat de la seva família i no hi hagi una proposta alternativa.

4. Places residencials en centres de l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials per a infants i adolescents amb discapacitats (ICASS) - Infants i adolescents entre 0 i 18 anys tutelats, amb discapacitat. Servei destinat a l'acolliment dels infants i adolescents amb discapacitats en situació de desemparament i tutelats per l'Administració, en substitució de la família natural de l'infant durant el temps que persisteixen les dificultats socials.
5. Centre de primera acollida – Infants i adolescents estrangers entre 0 i 18 anys tutelats i no tutelats, sense referents familiars. Centre que atén les necessitats de la població infantil estrangera que arriba a Catalunya sense referents familiars.
6. Pis assistit – Joves tutelats i extutelats més grans de 16 anys. Recurs residencial adreçat a joves més grans de 16 anys tutelats per la DGAIA i a joves que han estat sota la tutela de la DGAIA en complir la majoria d'edat.

Podem observar la gran diversitat de centres residencials, cadascun d'ells amb una identitat pròpia. Entre els centres hi ha diferències concretes, però destaquem la curta durada d'estada al centre d'acollida, l'edat a la qual es dirigeix el CRAEI (majors de 12 anys) així com les alteracions conductuals dels que hi resideixen. També s'observen diferències en la ràtio dels professionals segons la tipologia dels centres i l'edat dels residents. Per tant, podem afirmar que, en principi, els infants i adolescents passaran un període de temps curt al CA, per posteriorment ésser traslladats al CRAE. En casos molt concrets i amb problemàtiques conductuals específiques, sempre i quan hi hagi places disponibles, es dirigiran a un CRAEI. En el nostre estudi ens centrem precisament en el número 2, els centres residencials d'acció educativa (CRAE's).

A continuació presentem unes taules amb informació detallada de tres dels sis tipus de centres més propers a la nostra recerca (CA, CRAE i CRAEI), extretes del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.

En elles s'especifiquen les característiques concretes de cada tipologia de centre.

Prestació	Servei de centre d'acolliment
Garantia de la prestació	Prestació garantida
Descripció	Serveis residencials d'estada limitada i transitòria, que tenen per objecte realitzar atenció, observació i el diagnòstic de la situació o risc de desemparament de menors respecte llurs familiars, per tal d'elaborar la corresponent proposta de mesura, quan és impossible o inconvenient realitzar l'estudi en el territori.
Objecte	Exercir l'atenció immediata i transitòria dels menors desemparats, analitzar la seva problemàtica i proposar el tipus de mesures aplicables.
Funcions	Fer el diagnòstic en centre i les valoracions especialitzades que no es poden abordar des del territori del menor, tenint en compte els corresponents informes de derivació. Exercir la guarda i educació dels infants i adolescents atesos. Les altres funcions establertes per l'ordenament jurídic vigent.
Tipologia de la prestació	Prestació de servei: servei especialitzat.
Situació de la població destinatària	Infants i adolescents en risc o situació de desemparament.
Edat de la població destinatària	De 0 a 18 anys
Forma de prestació	En establiment residencial.
Perfils professionals	Director/a responsable (professional amb titulació universitària en l'àmbit de les ciències socials). Equip tècnic format per: treballador/a social, psicòleg/oga, pedagog/a, metge/essa. Equip educatiu format per educadors/es socials, preferentment amb experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència en risc.
Ràtios de professionals	Un/a director/a responsable. Un equip tècnic cada 30 infants. Educadors/res socials: no inferior a 0,20, incrementat fins 0,33 en cas d'infants de 0 a 3 anys.
Estàndards de qualitat	Els que estableixi el Pla de qualitat previst en la llei de serveis socials per a aquesta prestació.
Críteris d'accés – normativa reguladora	Els requisits per accedir a aquest servei són els següents: a) desemparament del menor d'acord amb els articles 105 i següents de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència; b) els articles 4 i 13 del Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció; c) la resta de requisits establerts en l'ordenament jurídic vigent.

Taula 15. Prestació de serveis de Centre d'Acolliment (Departament de Benestar Social i Família, 2010).

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Prestació	Servei de centre residencial d'acció educativa (CRAE)
Garantia de la prestació	Prestació garantida.
Descripció	Servei d'acolliment residencial, per a la guarda i educació dels seus usuaris i usuàries, on resideixen temporalment amb la mesura administrativa d'acolliment simple en institució.
Objecte	Donar resposta a situacions i necessitats educatives i assistencials que requereixen una especialització tècnica en la seva guarda i educació alternativa a la seva família d'origen.
Funcions	Promoure, establir i aplicar mesures tècniques educatives i d'inserció social, laboral i familiar. Coordinar-se amb els serveis socials bàsics, amb professionals d'altres sistemes de benestar social, amb les entitats associatives i amb les que actuen en l'àmbit dels serveis especialitzats. Proporcionar als menors atesos tota la cobertura inherent a l'exercici de la guarda i educació. Les altres funcions establertes per l'ordenament jurídic vigent.
Tipologia de la prestació	Prestació de servei: servei especialitzat.
Situació de la població destinatària	Infants i adolescents amb mesura administrativa d'acolliment simple en institució.
Edat de la població destinatària	De 0 a 18 anys.
Forma de prestació	En establiment residencial.
Perfils professionals	Director/a responsable (professional amb titulació universitària en l'àmbit de les ciències socials), educadors/ores socials, preferentment amb experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència en risc.
Ràtios de professionals	Un/a director/a responsable. Centres de 0 a 3 anys: educador/a social/menor resident: no inferior a 0,25. Resta de centres: educador/a social/menor resident: no inferior a 0,15
Estàndards de qualitat	Els que estableixi el Pla de qualitat previst en la llei de serveis socials per a aquesta prestació.
Críteris d'accés – normativa reguladora	Els requisits per accedir a aquest servei són els següents: a) desemparament del menor d'acord amb els articles 105 i següents de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència; b) article 4 del Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció; c) la resta de requisits establerts en l'ordenament jurídic vigent.

Taula 16. Prestació de serveis de Centre Residencial d'Acció Educativa. (Departament de Benestar Social i Família, 2010)

Prestació	Servei de centre residencial d'acció educativa intensiva (CRAEI)
Garantia de la prestació	Prestació garantida.
Descripció	Servei residencial d'acolliment d'estada limitada que disposa de mesures estructurals de protecció, per a la guarda i educació de les seves persones usuàries, tutelades per l'Administració de la Generalitat de Catalunya, i que té com a objectiu donar resposta educativa i assistencial a adolescents i joves que presenten alteracions conductuals, que requereixen d'uns sistemes d'educació intensiva. El servei es pot complementar amb unitats específiques per als menors que presenten un rebuig manifest i notori a les mesures residencials de protecció.
Objecte	Donar resposta a les necessitats educatives i assistencials específiques d'adolescents i joves amb alteracions conductuals que requereixen una especialització tècnica alternativa en la seva cura i atenció.
Funcions	Promoure, establir i aplicar mesures educatives i d'inserció social, laboral i familiar. Coordinar-se amb els serveis socials bàsics, amb els equips professionals dels altres sistemes de benestar social, amb les entitats associatives i amb les que actuen en l'àmbit dels serveis socials especialitzats. Proporcionar als menors atesos tota la cobertura inherent a l'exercici de la guarda i educació. Les altres funcions establertes per l'ordenament jurídic vigent.
Tipologia de la prestació	Prestació de servei: servei especialitzat.
Situació de la població destinatària	Adolescents i joves, tutelats pel servei territorial corresponent d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, que presenten alteracions conductuals que requereixen d'uns sistemes d'educació intensiva.
Edat de la població destinatària	De 12 a 18 anys
Forma de prestació	En establiment residencial.
Perfils professionals	Director/a responsable (professional amb titulació universitària en l'àmbit de les ciències socials), educadors/ores socials, preferentment amb experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència en risc.
Ràtios de professionals	Un/a director/a responsable. Educador/a social/menor resident: no inferior a 0,20.
Estàndards de qualitat	Els que estableixi el Pla de qualitat previst en la llei de serveis socials per a aquesta prestació.

Criteris d'accés – normativa reguladora	Els requisits per accedir a aquest servei són els següents: a) d'acord amb els articles 105 i següents de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència; b) article 4 del Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció; c) la resta de requisits establerts a l'ordenament jurídic vigent.
--	--

Taula 17. Prestació de serveis de Centre Residencial d'Acció Educativa Intensiva.

(Departament de Benestar Social i Família, 2010)

3.2.2.2. Adopcions:

Un altre procés que les famílies poden portar a terme i del qual també se n'encarrega aquest organisme és l'adopció.

“Procés legal, psicològic i social d'integració plena i definitiva d'un infant en el si d'una família en la qual no ha nascut” (Departament de Benestar Social i Família, web de la Generalitat de Catalunya, 2011).

És una mesura de protecció als infants i adolescents que permet establir un vincle de pares – fills legalment acceptat, trencant jurídicament la relació amb la família biològica, sempre cercant el benefici de l'infant o adolescent.

D'acord amb la legislació vigent, els requisits establerts per sol·licitar una adopció són:

- Estar en ple exercici dels drets civils.
- Ésser major de vint-i-cinc anys i tenir com a mínim catorze anys més que la persona adoptada.
- Només s'admet l'adopció per a més d'una persona en el cas dels cònjuges o de les parelles que conviuen amb caràcter estable. En aquests casos, n'hi ha prou que una de les persones hagi complert vint-i-cinc anys.

Així doncs, la diferència principal entre acolliment i adopció és que el primer procés és temporal, l'objectiu principal és que l'infant torni a viure amb la seva família biològica, essent impossible en el cas de l'adopció degut al seu caràcter permanent.

3.3. Infants i adolescents en situació de risc o desemparament

Els infants i adolescents són éssers humans vulnerables. Alguns adults, normalment del seu entorn més proper, poden aplicar en ells conductes o accions desproporcionades que poden arribar a provocar seriosos problemes en el desenvolupament integral del noi o noia o fins i tot arribar a causar-los la mort.

Panchón et al. (2002), en Costa (2009:281) expliquen a l'informe "La infància i les famílies als inicis del segle XXI":

“Les situacions de risc s’han d’analitzar sempre des d’una perspectiva relacional o interactiva. Quan amb la confluència de distints factors es dona lloc a situacions familiars que impedeixen oferir una adequada atenció a un infant o adolescent i el seu consegüent desenvolupament està exposat a dificultats, conflictes socials, problemes de socialització... és quan caldrà protegir-lo”.

Segons l'article 172 del Codi civil, la intervenció pública té lloc davant la vulneració dels drets civils propis dels infants i/o adolescents en relació amb la potestat o la guarda que es té d'ells, quan no hi ha les persones a qui correspon aquesta responsabilitat o bé quan es produeix una impossibilitat per a l'exercici dels deures de la pàtria potestat. En aquest sentit, tots aquells nens que es trobin en alguna d'aquestes situacions es considerarà que estan en situació de desemparament.

Hi ha diverses realitats possibles, d'acord amb uns criteris establerts per la Generalitat de Catalunya, que tot seguit passem a analitzar amb detall.

- a) Infant o adolescent en situació de risc
- b) Infant o adolescent en situació de desemparament

Infant o adolescent en situació de risc:

D'acord amb l'article 102 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, es considera situació de risc "la situació en que el desenvolupament i benestar de l'infant o adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, sempre que per a la protecció efectiva de l'infant o adolescent *no calgui la separació del nucli familiar*".

Es consideren situacions de risc:

- a) La manca d'atenció física o psíquica de l'infant o l'adolescent pels progenitors, o pels titulars de la tutela o de la guarda, que comporti un perjudici lleu per a la salut física o emocional de l'infant o l'adolescent.
- b) La dificultat greu per a dispensar l'atenció física i psíquica adequada a l'infant o l'adolescent per part dels progenitors o dels titulars de la tutela o de la guarda.
- c) La utilització, pels progenitors o pels titulars de la tutela o de la guarda, del càstig físic o emocional sobre l'infant o l'adolescent que, sense constituir un episodi greu o un patró crònic de violència, en perjudiqui el desenvolupament.
- d) Les mancances que, pel que fet que no poden ésser adequadament compensades en l'àmbit familiar, ni impulsades des d'aquest mateix àmbit per a llur tractament mitjançant els serveis i recursos normalitzats, puguin produir la marginació, la inadaptació o el desemparament de l'infant o adolescent.
- e) La manca d'escolarització en edat obligatòria, l'absentisme i l'abandó escolar.
- f) El conflicte obert i crònic entre els progenitors, separats o no, quan anteposen llurs necessitats a les de l'infant o l'adolescent.
- g) La incapacitat o la impossibilitat dels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda de controlar la conducta de l'infant o l'adolescent que provoqui un perill evident de fer-se mal o de perjudicar terceres persones
- h) Les pràctiques discriminatòries, pels progenitors o titulars de la tutela o de la guarda, contra les nenes o les noies, que comportin un perjudici per a llur benestar i llur salut mental i física, incloent-hi el risc de patir l'ablació o la mutilació genital femenina i la violència exercida contra elles.
- i) Qualsevol altra circumstància que, en el cas que persisteixi, pugui evolucionar i derivar en el desemparament de l'infant o l'adolescent.

Infant o adolescent en situació de desemparament:

D'acord amb la mateixa llei, es considera infant o adolescent en situació de desemparament:

“(…) els que es troben en una situació de fet en què els manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a llur protecció efectiva calgui aplicar una mesura que *impliqui la separació del nucli familiar*” (article 105.1 de la LDOIA)

Es consideren situacions de desemparament:

- a) L'abandonament.
- b) Els maltractaments físics o psíquics, els abusos sexuals, l'explotació o altres situacions de la mateixa naturalesa efectuades per les persones a les quals correspon la guarda o que s'han portat a terme amb el coneixement i la tolerància d'aquestes persones.
- c) Els perjudicis greus al nadó causats per maltractament prenatal. A aquests efectes, s'entén per maltractament prenatal la manca de cura del propi cos, conscient o inconscient, o la ingestió de drogues o substàncies psicotròpiques per part de la dona durant el procés de gestació, i també el produït indirectament al nadó per la persona que maltracta la dona en procés de gestació.
- d) L'exercici inadequat de les funcions de guarda que comporti un perill greu per a l'infant o l'adolescent.
- e) El trastorn o l'alteració psíquica o la drogodependència dels progenitors, o dels titulars de la tutela o de la guarda, que repercuteixi greument en el desenvolupament de l'infant o l'adolescent.
- f) El subministrament a l'infant o l'adolescent de drogues, estupefaents o qualsevol altre substància psicotròpica o tòxica portat a terme per les persones a les quals correspon la guarda o per altres persones amb llur coneixement i tolerància.
- g) La inducció a la mendicitat, la delinqüència o la prostitució per part de les persones encarregades de la guarda, o l'exercici de les dites activitats portat a terme llur consentiment o tolerància, i també qualsevol forma d'explotació econòmica.
- h) La desatenció física, psíquica o emocional greu o cronificada.

- i) La violència masclista o l'existència de circumstàncies en l'entorn sociofamiliar de l'infant o adolescent, quan perjudiquin greument el seu desenvolupament.
- j) L'obstaculització pels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda de les actuacions d'investigació o comprovació, o llur falta de col·laboració, quan aquest comportament posi en perill la seguretat de l'infant o adolescent, i també la negativa dels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda a participar en l'execució de mesures adoptades en situacions de risc si això comporta la persistència, la cronificació o l'agreujament d'aquestes situacions.
- k) Les situacions de risc que per llur nombre, evolució, persistència o agreujament determini la privació de l'infant o l'adolescent dels elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat.
- l) Qualsevol altra situació de desatenció o negligència que atempti contra la integritat física o psíquica de l'infant o l'adolescent, o l'existència objectiva d'altres factors que n'impossibilitin el desenvolupament integral.

3.4. Protocols d'actuació davant una situació de risc o desemparament

Quan es detecta una situació de desemparament o risc per a un noi o noia, el primer pas a realitzar és comunicar-ho als professionals pertinents.

Depèn de la gravetat dels fets i de la urgent intervenció, la denúncia o comunicació de sospita pot posar-se en funcionament el circuit ordinari o l'específic. Aquests circuits són uns protocols de treball elaborats i pensats per tal de resoldre com abans millor la situació concreta de l'infant o jove.

D'acord amb el document "La protecció a la infància i adolescència a Catalunya, 2009, de Quiroga" hi ha dos mecanismes d'actuació segons la urgència del cas detectat:

Circuit ordinari:

1. Els serveis bàsics d'atenció social fan una **primera avaluació** del cas i, si es considera necessària la intervenció especialitzada, es **deriva** el cas a l'Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (**EAIA**) del territori corresponent.
2. L'EAIA fa una **intervenció amb l'infant o adolescent**, la família i el nucli de convivència per valorar la situació sociofamiliar.
3. Si es determina que l'infant o adolescent no pot ser atès al seu nucli familiar, es proposa una **mesura protectora** a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA).
4. Als **centres d'acolliment** es realitza l'atenció immediata i transitòria dels infants i adolescents que han de ser separats del seu nucli familiar, mentre es fa **l'estudi d'observació i diagnòstic** de la seva situació i la de les seves famílies, i la proposta de mesures de protecció adients.

Circuit per atendre situacions d'intervenció preferent o d'urgència:

Es tracta de l'atenció a situacions insostenibles i de risc greu o molt greu que poden requerir la separació urgent i immediata de l'entorn familiar, perquè es troba en perill la vida o la integritat física o psíquica de l'infant o adolescent.

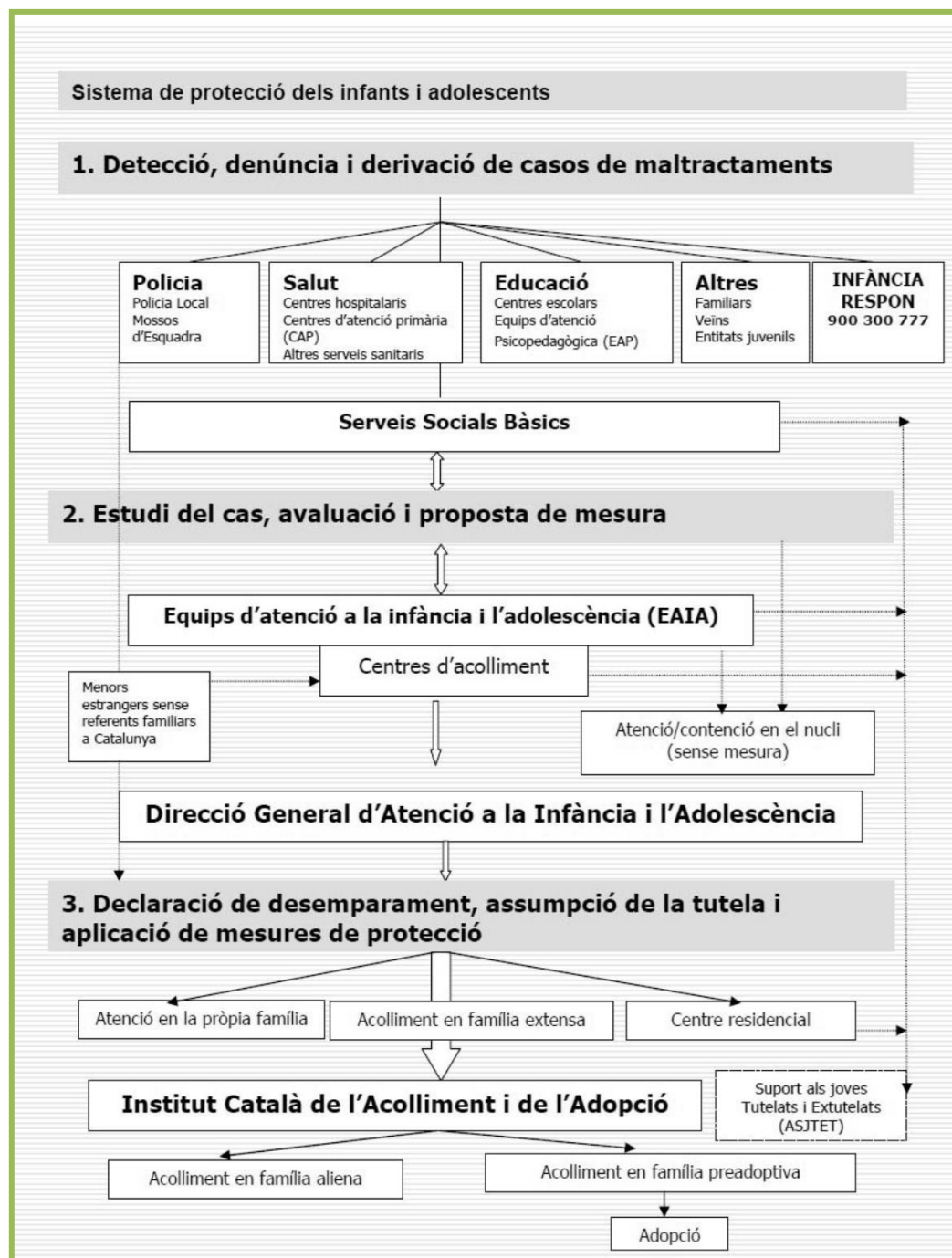
1. **Avaluació de les situacions** per part dels EAIA per tal de determinar si cal un internament urgent o si es pot reconduir el cas cap a un procediment ordinari.
2. Allotjament provisional en un **centre d'acolliment o en una família d'acolliment** d'urgència i suport als infants i adolescents que ho necessitin.
3. Derivació a l'**Institut Català de l'Adopció (ICA)**.

D'altra banda, quan aquesta situació de risc es detecta en un centre mèdic l'actuació a seguir és la següent:

“En els casos en què el maltractament o els abusos es detecten en un centre hospitalari, els professionals han de comunicar-ho a la Unitat de Detecció i Prevenció del Maltractament Infantil (UDEPMI), amb denúncia policial o d'instàncies judicials. En aquests casos s'activen els Equips de Valoració de Maltractaments Infants (EVAMI), es disposa la retenció hospitalària de l'infant, se n'assumeixen les funcions tutelars i s'ingressa l'infant en un centre d'acolliment mentre es diagnostica la situació dels possibles maltractaments” (web del Departament de Benestar Social i Família, gener 2012).

L'informe extraordinari de la Protecció de la infància en situació d'alt risc social a Catalunya (2009) presenta aquest esquema que explica el circuit a seguir per oferir protecció als infants i adolescents que ho necessitin. Actualment encara està en vigor aquest protocol d'actuació.

Circuit del sistema de protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya

Taulela 18. La protecció de la infància en situació d'alt risc social a Catalunya. (Informe extraordinari Juny 2009)³

³ Actualment l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció s'anomena Institut Català de l'Adopció

Aquest circuit del sistema de protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya és vigent des del 2009 i tot i la publicació de la LDOIA (2010) i els canvis de govern sorgits des d'aleshores no ha estat modificat a nivell nacional. No obstant, algunes comarques catalanes han redactat, aprovat i presentat nous circuits, no essent el cas de les comarques de les Terres de l'Ebre. Algunes comarques, entre altres, han estat el Berguedà (2012), el Vallès Occidental⁴ (febrer, 2011) i el Maresme (en procés). Aquests protocols segueixen els passos del protocol establert per la Generalitat de Catalunya, però especifiquen les actuacions a realitzar en funció es tracti d'una situació de maltractament lleu o moderat, situacions que requereixin atenció immediata o situacions que requereixin protecció immediata.

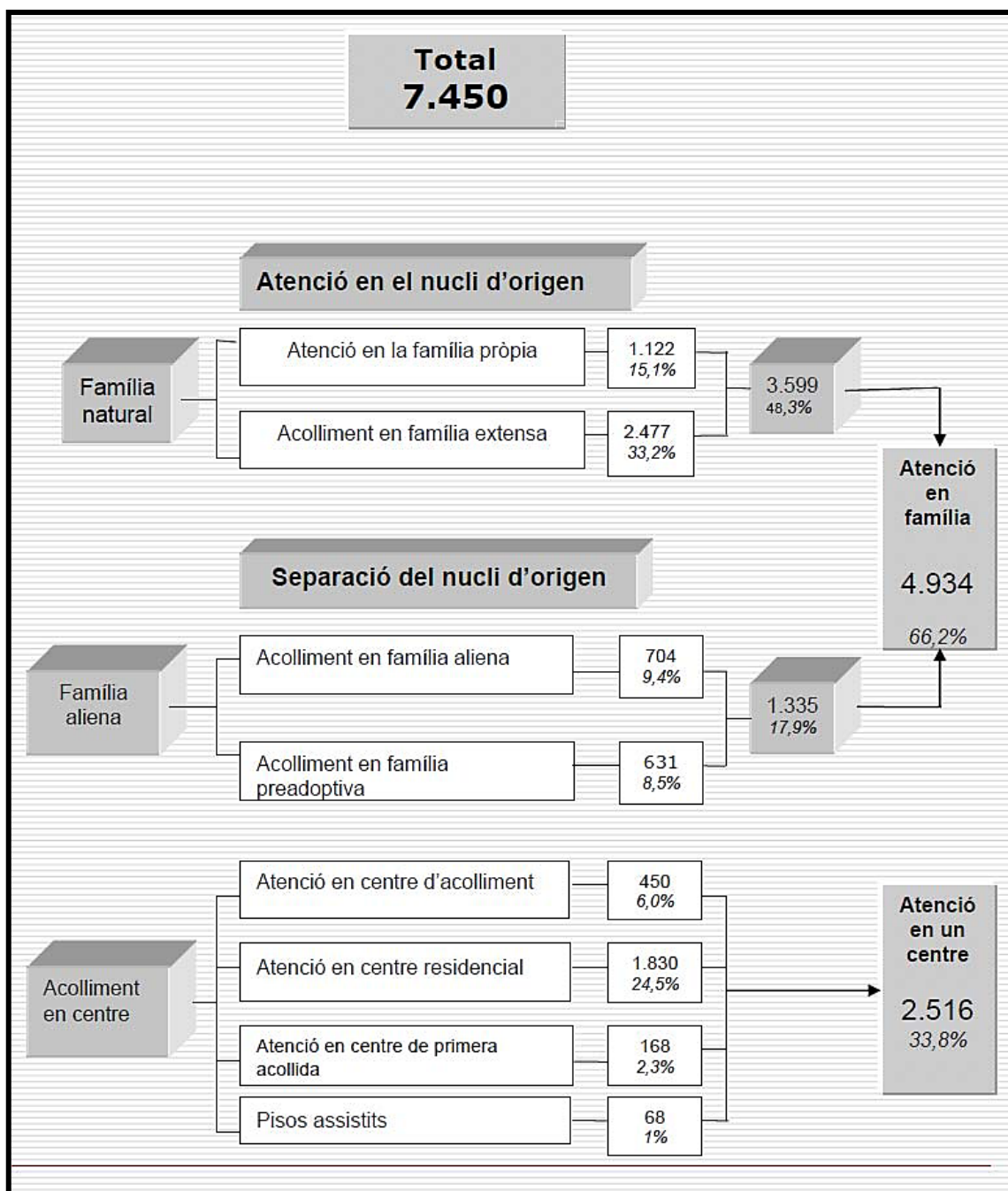
4. Infants i adolescents desemparats amb mesures de protecció a Catalunya

Un cop analitzades les mesures de protecció a Catalunya i havent presentat com s'organitza el sistema de protecció a la infància i adolescència a Catalunya, és el moment de presentar les dades dels infants i adolescents amb mesures de protecció a Catalunya.

La taula que presentem a continuació (Quiroga, 2009) distribueix els infants i adolescents segons la mesura acordada:

- atenció en família natural
- atenció en família aliena
- atenció en centre

⁴ Veure annex 2: Protocol d'actuació en situacions de risc i/o maltractament del Vallès Occidental

Taula 19. Infants i adolescents amb mesures de protecció a Catalunya

(Quiroga, 2009, emprant dades 2008)

Com es pot veure al gràfic hi ha un elevat tant per cent d'infants que reben l'atenció en un centre (33,8%). Des del punt de vista educatiu és més interessant trobar una família que se'n faci càrrec. Un 24,5% d'aquest 33,8% viu en un centre residencial. Pel que fa als

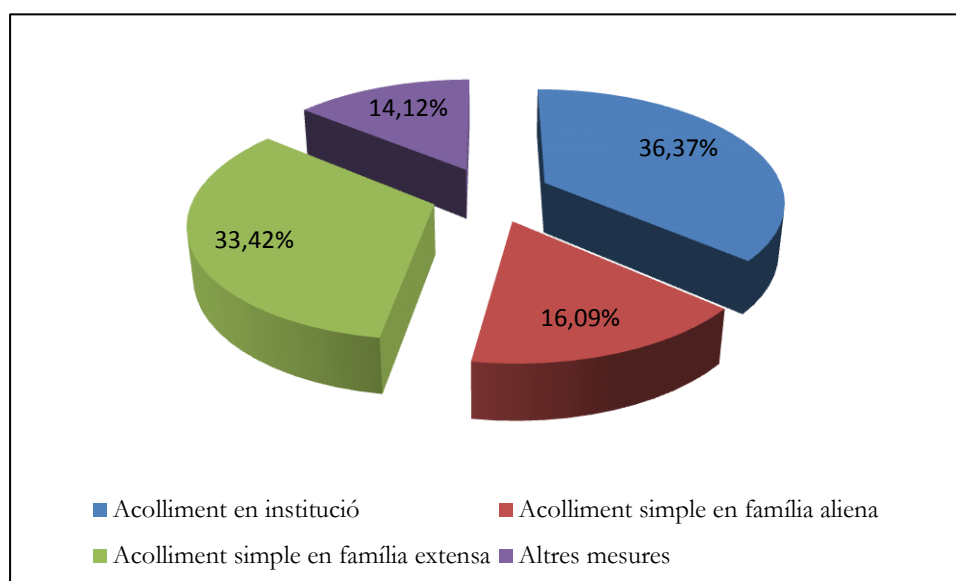
infants atesos en família, trobem un 48,3% que ho està dins el seu nucli d'origen i un 17,9% que ho està en una família aliena.

L'estudi "La protecció a la infància en situació d'alt risc social a Catalunya", elaborat per Quiroga (2009), assenyala una saturació del 150% als centres residencials, on s'allotja el 34% dels 7.450 infants i adolescents que es troben tutelats i exposa que hi ha prop de 500 infants i adolescents en condicions d'alt risc a l'espera que l'administració els assigni un estudi de valoració de la seva situació. A aquestes dades, cal afegir-hi el fet que el 23% dels infants i adolescents de dos anys es troben en centres d'acollida perquè no tenen una família d'urgència i que 190 infants i adolescents estan al l'espera d'entrar a un centre i, per tant, encara viuen al nucli familiar del qual teòricament se'ls ha de protegir.

En el context d'aquest estudi, el director general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, Soley (2007-2010), manifesta que hi ha places als centres catalans i que durant els últims anys se n'han creat 360 de noves. En aquests moments, l'estratègia de la Generalitat de Catalunya és construir centres i promoure el seu ús. Aquesta idea contradiu però les recomanacions finals de l'informe de Quiroga, (2009), on s'indica que la millor integració d'aquests infants i adolescents passa per la inversió en l'atenció en famílies.

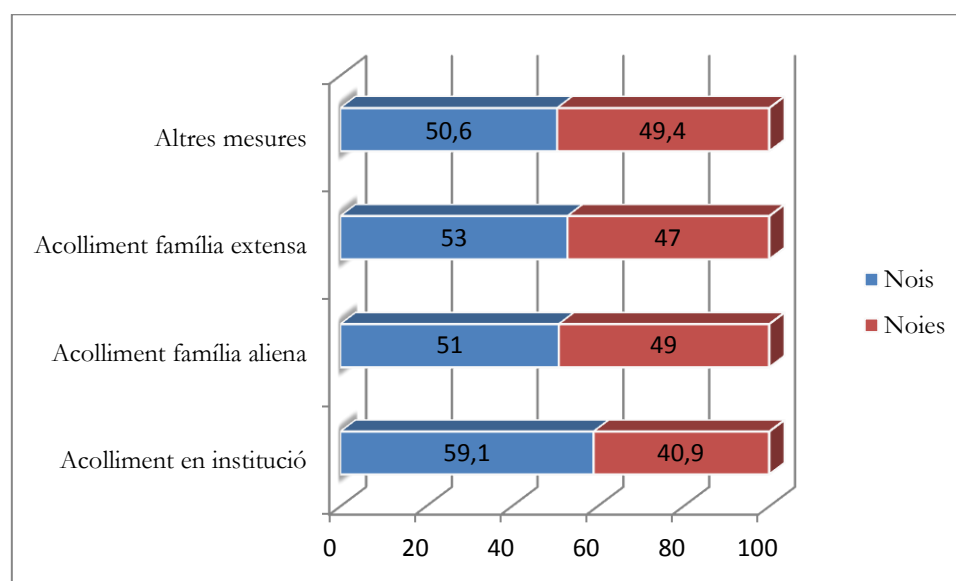
Les dades a 31 de desembre de 2011 han variat lleugerament respecte les anteriors (2008). Hi ha un total de 7.217 infants i adolescents amb mesures de protecció a Catalunya (7450, l'any 2008), la qual cosa significa una disminució del 3,12%. L'acolliment en família aliena ha disminuït gairebé dos punts (de 17,9% hem passat a 16,09%); es manté el percentatge de l'acolliment en família extensa (33,2% - 33,42%) i augmenta un 2'6% l'atenció en centre, passant de 2.516 infants i adolescents a 2.625.

Observem que l'acolliment en institució és el més freqüent entre els infants i adolescents tutelats a Catalunya.

Gràfic 1. Percentatge d'infants i adolescents amb mesura protectora

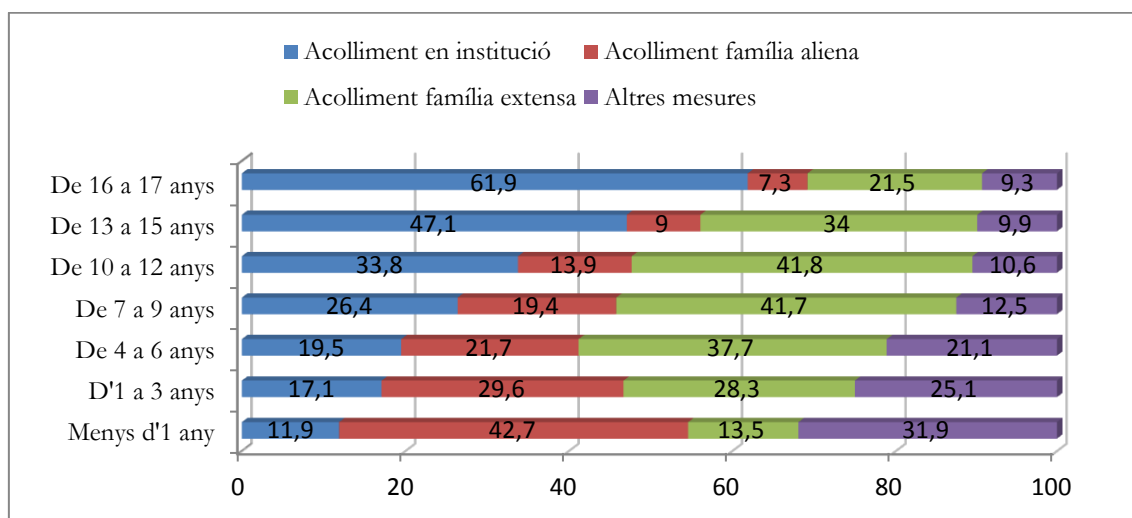
segons tipus de mesura. (DGALA, 2012)

Gràfic 2. Percentatge d'infants i adolescents

segons la mesura protectora i el sexe. (DGALA, 2012)

La distribució per sexes està força equilibrada en els acolliments en famílies i en les altres mesures⁵. S'observa més diferència en els acolliments en institució (hi ha gairebé un 19% més de nois que noies als centres).

Gràfic 3. Percentatge d'infants i adolescents amb mesura protectora segons mesura i grup d'edat. (DGALA, 2012)

Per franges d'edat s'observa una relació proporcional directa: a major edat, major presència en centres residencials. Durant els primers anys de vida dels infants l'acolliment en família aliena és elevat, així com l'apartat altres mesures. A mesura que els infants creixen, disminueix l'acolliment en família aliena, es resolen les altres mesures i augmenta fins als 12 anys l'acolliment en família extensa. A l'etapa de l'adolescència l'acolliment en institució creix considerablement.

Una situació preocupant, nascuda de l'estudi de Quiroga, (2009) i recollida per Richard, (2010), de la Plataforma "Menores Solos", és que:

“no hi ha una sistematització de la informació dels historials dels infants sobre el seu recorregut per les diverses famílies o centres, unes dades que són bàsiques per gestionar qualsevol procés d'acollida” (menoressolos.blogspot.com, 11/06/2009).

⁵ Entenem per altres mesures aquells infants i adolescents que estan en procés pre-adoptiu i aquells en què encara no està clara la seva situació.

Possiblement, els infants recorren un gran camí abans de tornar amb la seva família o ser donats en adopció, es planteja la necessitat d'establir una correcta i extensa xarxa de comunicació entre les diferents institucions que condueixen un mateix cas.

El Síndic de Greuges presentà, el 4 de juny de 2009 al Parlament, l'informe elaborat per Quiroga (2009). En la presentació, fa un incís en el fet que el 53% dels infants i adolescents dels centres d'acollida no estan escolaritzats i, si analitzem les dades dels majors de quinze anys, no arriba al 30%. També es posa de relleu la situació dels infants i adolescents que, a banda de la situació de desemparament, pateixen problemes greus de salut mental. En aquest camp, el 46%⁶ dels infants i adolescents que viuen als centres residencials d'acció educativa s'han dirigit als serveis dels centres de salut mental infantil i juvenil (CSMIJ), que –segons el Síndic– són pràcticament inexistents i poc equipats per donar una resposta especialitzada.

Aquesta no escolarització no pot passar desapercebuda i és un dels elements en què està treballant el Departament de Benestar Social i Família.

Aquest, coneixedor de la realitat social catalana, fa anys que treballa per oferir, als infants i adolescents que ho requereixen, un centre que es pugui convertir en una llar. És doncs el moment d'analitzar els tipus de centres existents, dels quals en depenen, en data 2011, 2.625 nois i noies.

4.1. Dades sobre l'atenció en centres de població

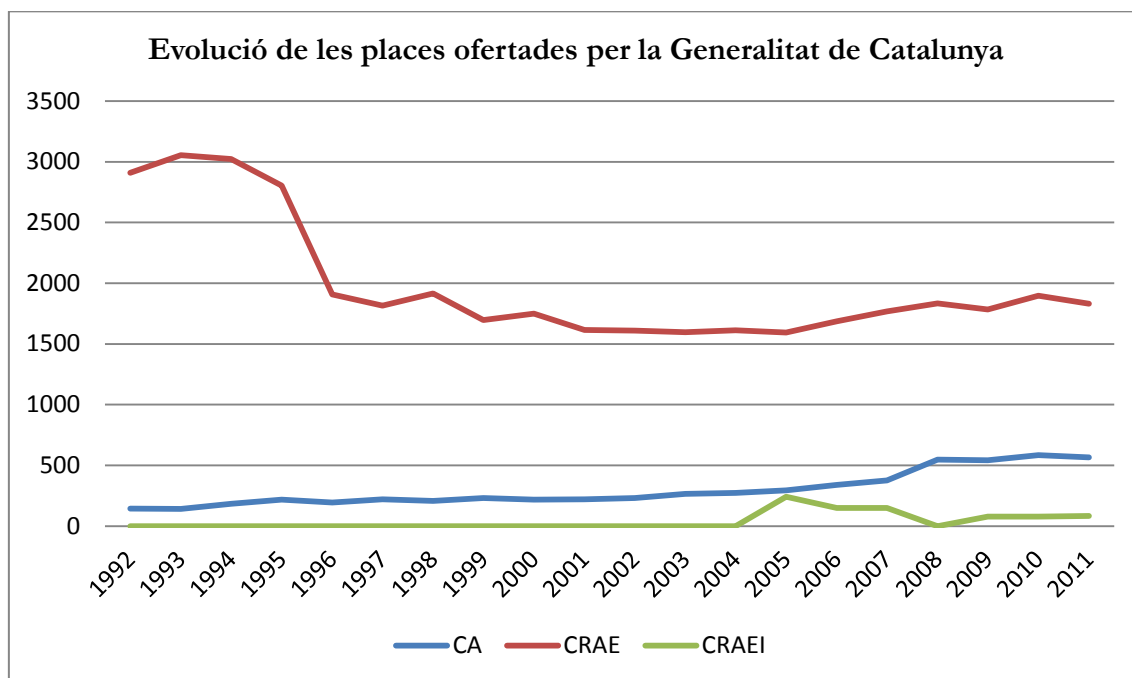
En aquest punt, deixem de banda els acolliments simples, ja siguin en família extensa o en família aliena, i ens centrem només en els infants i adolescents que són acollits en una institució. Per tant, estem parlant del 36,37% dels que tenen mesura protectora a Catalunya.

En aquesta primera taula i gràfic de línies podem observar l'evolució de les places ofertes per la Generalitat de Catalunya en els darrers 20 anys (Elaboració pròpia a partir de IDESCAT, 2011).

⁶ Segons dades estadístiques del 2008.

Places ofertes	CA	CRAE	CRAEI
1992	145	2.909	-
1993	140	3.055	-
1994	182	3.023	-
1995	218	2.804	-
1996	193	1.908	-
1997	221	1.814	-
1998	208	1.915	-
1999	231	1.696	-
2000	218	1.750	-
2001	219	1.614	-
2002	231	1.609	-
2003	264	1.596	-
2004	273	1.613	-
2005	295	1.594	240
2006	339	1.686	150
2007	377	1.769	150
2008	546	1.834	No dades
2009	543	1.783	78
2010	585	1.878	78
2011	566	1.831	82

Taula 20. Evolució de places ofertes entre 1992 i 2011

Gràfic 4. Evolució de les places ofertes entre 1992 i 2011

Com es pot observar, el gruix de places es troba en els CRAE's. Els CA són centres d'urgència, adequats per a moments puntuals (pocs mesos) destinats a oferir una primera valoració del cas, en canvi, als CRAE's l'estada dels infants i adolescents és més llarga, podent estar-hi fins als 18 anys. És lògic doncs que l'oferta de places en aquests centres sigui molt superior. Durant la dècada dels 90 podem observar que no hi ha CRAEI. Serà a partir de l'any 2002 quan s'apostarà fort per aquest tipus de centres per a joves amb problemes de conducta i altres trastorns que no puguin desenvolupar la seva vida quotidiana en un CRAE i tindrà el seu lloc a partir de 2005.

Amb els anys, el nombre de places ofertes pels CRAE's ha disminuït. Com podem veure es nota certa davallada fins als primers anys de la dècada dels 2000, a partir dels quals es torna a produir un creixement fins al 2010, exceptuant l'any 2009 en que hi ha una davallada. Estem parlant d'uns valors que varien en un 16% en els moments de màxima diferència. Aquests canvis en l'oferta de places venen condicionats, en part, per les polítiques del govern, els informes i estudis del Departament i la realitat social i econòmica del moment. La raó és la convicció del Departament per potenciar els acolliments familiars (en família extensa o aliena) i evitar d'aquesta manera l'entrada d'un infant o adolescent en una

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

institució. Aquesta oferta ha minvat en un 39,12%, al mateix temps que s'han multiplicat per 3,9 les places de CA.

L'oferta de places en CRAEI també s'ha reduït a gairebé la meitat després de l'embranzida dels anys 2005, 2006 i 2007.

Al desembre de 2011, seguint les darreres estadístiques publicades per la Generalitat de Catalunya observem que es disposen dels recursos següents dins l'àmbit residencial:

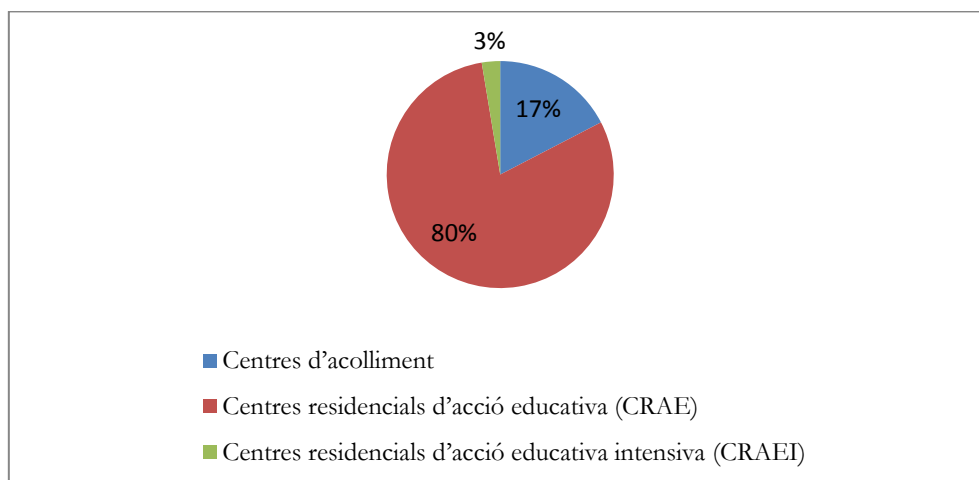
	<i>Total centres</i>	<i>Total places</i>
<i>Centres d'acolliment</i>	20	566
<i>Centres residencials d'acció educativa (CRAE)</i>	92	1.831
<i>Centres residencials d'acció educativa intensiva (CRAEI)</i>	3	82
<i>Total</i>	115	2.479

Taula 21. Distribució i places dels centres a Catalunya⁷.

(Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT, 2012)

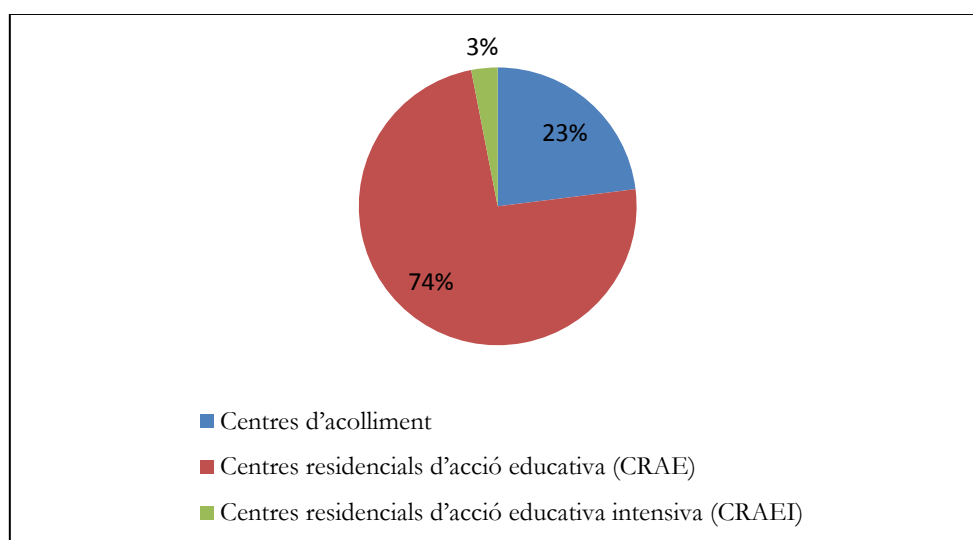
⁷ Veure annex 3: Atenció a la infància i l'adolescència. 2010 - 2011. Centres i places. Per tipus. Comarques, àmbits i províncies.

Presentem també aquesta informació en dos gràfic de sectors.

Gràfic 5. Tipologia de centres a Catalunya, 2011.

(Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT, 2012)

Gràfic 6. Tipologia de places en centre a Catalunya, 2011.

(Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT, 2012)

Si analitzem les dades dels infants i adolescents acollits en centre (CA, CRAE o CRAEI) i la relació de places que ofereix la Generalitat de Catalunya ens adonem que hi ha més infants i adolescents en aquesta situació (2.625) que no pas places (2.479). S'observa una diferència

de 146 persones, la qual cosa representa un 5,88% més de nois i noies que de llocs a ocupar.

Aquesta demanda supera, l'any 2011, l'oferta de places, ocasionant així un augment de la població en centre. És una evidència que s'ha de continuar treballant per potenciar els acolliments en família extensa o aliena, així com les adopcions nacionals per tal de disminuir l'excés d'ocupació en centres. L'altra opció és la creació de nous centres, però sembla que aquesta no és la tendència del govern en els darrers anys.

Per finalitzar el capítol, considerem que els infants i adolescents catalans gaudeixen d'un bon sistema de protecció. El pas dels anys ha permès millorar-ne el funcionament, els protocols d'actuació, la legislació i adaptar-lo a la realitat social i ciutadana. Al nostre país, en data desembre 2011, hi havia més d'un milió i mig d'infants i adolescents (0 – 19 anys) i el 0'47% d'aquests estava sota mesures de protecció, allunyat del seu nucli familiar.

En el proper capítol posem tota la nostra atenció en aquests 2.625 infants i adolescents (IDESCAT, 2012) que viuen en un CRAE i concretament amb els que viuen al CRAE "El Carrilet" de Tortosa.

CAPÍTOL 5

ELS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA

1. Els CRAE
2. Evolució i distribució dels CRAE a Catalunya
3. Drets i deures dels infants i adolescents que viuen en un CRAE
4. Factors d'èxit dels infants i adolescents atesos en un CRAE
5. Guia de Bones Pràctiques per als CRAE
6. El CRAE “El Carrilet” de Tortosa
 - 6.1. Descripció
 - 6.2. Recursos humans, funcions i objectius del CRAE
 - 6.3. Infants i adolescents
 - 6.4. Relació amb l'entorn

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 5

ELS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA

Un cop analitzats els serveis de protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya, en aquest capítol parlarem pròpiament dels centres objecte d'investigació, els centres residencials d'acció educativa. En aquest bloc presentem l'estructura i l'evolució dels CRAE, els drets i els deures dels infants que viuen en un CRAE i aprofitem un estudi realitzat recentment a Catalunya per analitzar quins són els factors o les dimensions que porten, als infants atesos en un CRAE, a l'èxit. Finalment presentem el CRAE escollit per a la recerca: "El Carrilet".

1. Els CRAE.

Com ja s'ha comentat, a Catalunya hi ha gairebé un centenar de CRAE's, amb més de 1800 places per atendre als infants i adolescents que ho necessitin. Per poder ingressar en una institució de protecció és necessari que l'infant o adolescent es trobi sota una mesura de protecció administrativa que serà aplicada quan els professionals hagin valorat el cas i hagin descartat altres opcions que no impliquin el distanciament amb la família.

Tal com queda recollit a la Llei 37/1991, de 30 de setembre, el CRAE és:

“aquell recurs específic creat per protegir la infància desemparada que està en situació de risc social, és a dir, a qui li manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la seva personalitat”.

I aquest recurs específic requereix d'una estructura interna. L'organització del mateix és un dels aspectes que està estipulat en l'article 41 del Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció (Decret 2/1997 de 7 de gener):

“l'organització es durà a terme de manera que reproduïxi al màxim possible les condicions de vida d'una família que permeti al menor un creixement harmònic i

estable. Els grups de convivència han de ser reduïts i cada menor ha de tenir un educador-tutor de referència.”

El centre cerca assolir la màxima similitud amb una llar en totes les seves dimensions.

Torralba, J.M. (2006:16), en el llibre publicat després de realitzar la seva tesi doctoral, defineix així el centre:

“el CRAE és aquella institució que rep i accepta una comanda social per efectuar de forma temporal la suplència de la família com a institució educativa fonamental, en les seves funcions bàsiques adreçades a un infant i/o adolescent que per circumstàncies diverses està en situació d'abandó, maltractament, desatenció o en risc greu d'estar-ho. El CRAE assumeix la tasca per expressar delegació de les funcions de protecció. I aquesta tasca de suplència es realitza tan sols el temps estrictament necessari mentre no es pugui recuperar la seva funció educativa per l'entorn primari de l'infant, que és la seva família”.

Per tant, l'objectiu dels centres residencials d'acció educativa és atendre i acollir els infants i adolescents que han estat separats dels seus nuclis familiars i han passat a viure en una altra institució, en substitució de la pròpia família, durant un període de temps transitori (Costa, 2009:281-282).

En l'article 132.2 de la LDOIA s'exposa que l'acolliment en centre consisteix a ingressar l'infant o l'adolescent en un centre públic o concertat adequat a les seves característiques, per tal que rebí l'atenció i l'educació necessàries.

El CRAE és un servei residencial que permet acollir, sota tutela o guarda administrativa infants i adolescents, fins que puguin tornar amb la seva família o se'ls trobi una família d'acollida. El període d'estada no es pot determinar en un primer moment, ja que són diferents els factors que hi intervenen, però acostuma a ser superior als sis mesos i pot arribar a convertir-se en una llarga estada. Recordem que per a estades inferiors existeixen els centres d'acollida.

Torralba, J.M. (2006:18), d'acord amb el Document Marc de directrius per a l'EAlA, ens confirma la màxima del CRAE: la finalització de l'internament de l'infant o adolescent.

“els CRAE s’han de considerar com un recurs temporal per al menor i la seva família. Aquesta consideració se situa en la intervenció en el nucli familiar per poder preparar el retorn de l’infant i l’adolescent a casa, i, per tant, des del moment en què un menor s’internar en un centre, s’ha de treballar el seu desinternament”

És ja des del primer moment en què els equips han de començar a treballar per facilitar el retorn del resident al seu nucli familiar tot emprant els recursos necessaris per realitzar un correcte treball amb les famílies i amb el mateix infant o adolescent. Amb el temps, i després d’haver establert diferents protocols, si es considera no viable el retorn amb la família es cercaran solucions alternatives.

D’acord amb Amorós i Ayerbe (2000:201), la institució té les tasques següents:

- a) l’atenció integral als infants que hi són ingressats a proposta dels equips tècnics corresponents, per contribuir al seu procés educatiu i de desenvolupament personal;
- b) la cura de la seva salut física i psíquica i la vetlla pel desenvolupament harmoniós de la seva personalitat;
- c) el disseny del projecte educatiu individual dels infants i adolescents a partir del diagnòstic o l’avaluació inicial;
- d) la coordinació amb els altres serveis i professionals que intervenen en el procés d’atenció i protecció als infants i adolescents,
- e) la promoció, en els casos en què sigui possible, del retorn de l’infant o adolescent amb la família d’origen o, en cas contrari, l’acolliment en la família extensa o una família aliena

Queda clar doncs, que es tracta d’una institució educativa que ha de vetllar per al desenvolupament integral de l’infant o adolescent, procurant-li els recursos humans i materials que requereixi i treballar progressivament per a una proposta de futur.

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

A Catalunya, hi ha actualment 92 centres d'aquest tipus. Cadascun té una identitat pròpia d'acord amb la realitat on es troba i que el fa diferent a la resta. No obstant, i seguint a Marzo, (2007), repassem les característiques comunes de tots els CRAE's:

- a) Els destinataris són infants o adolescents en situació de risc social. La DGAIA n'està fent el diagnòstic o en té la tutela o guarda.
- b) Els professionals que hi treballen són, generalment, educadors socials; tot i que també compten amb la presència d'un equip format per psicòlegs, pedagogs i treballadors socials.
- c) Tenen la funció d'educació i guarda dels infants i adolescents acollits.
- d) La ràtio dels educadors/infants és menor a mesura que augmenta l'edat dels residents.
- e) La funció específica dels CRAE's és fomentar el desenvolupament harmònic de l'infant o adolescent i preparar-lo per a la seva emancipació i autonomia.

Al mateix Decret 7/1997 s'informa sobre la dependència administrativa dels recursos residencials. Aquests centres poden ser centres propis, centres col·laboradors o centres de gestió delegada. S'entén per propi, aquell centre la direcció i gestió dels quals correspon a la DGAIA. Per col·laboradors entenem aquells centres que pertanyen a determinades institucions públiques o privades, sense ànim de lucre, que tenen conveni amb la DGAIA. I, seguint a Villa en Marzo, (2007:255), són centres de gestió delegada aquells en què la prestació de serveis s'efectua en establiments públics mitjançant la concessió de la gestió de l'activitat residencial a una entitat privada.

Independentment de la titularitat, tots els CRAE's han de tenir un Projecte de gestió de centre pel qual han de regir-se. Aquest està format per diferents documents, uns de caràcter anual i d'altres a més llarg termini.

Mitjà i llarg termini	Anuals
El Projecte educatiu de centre (PEC).	La Programació general o el Pla anual.
El Reglament de règim intern (RRI).	El Projecte de pressupost. La Memòria de gestió.

El PEC presenta la proposta d'intervenció educativa, els objectius i les finalitats del mateix i explica la seva organització. El RRI recull les normes a seguir per a mantenir un correcte funcionament de la convivència, així com les mesures que es prendran en cas que hi hagi algun incompliment. La Programació general o el Pla anual marquen la ruta a seguir durant l'any (objectius, programes, activitats, propostes, actuacions...), consensuades per tot l'equip de treball. El Projecte de pressupost, com el seu nom indica, pretén establir com, quant i en què s'invertiran els recursos econòmics del centre. I finalment, la Memòria de gestió recull els objectius assolits, les actuacions realitzades, les valoracions del període, les conclusions, etc. És amb aquesta memòria que s'avalua l'assoliment del Pla anual.

Realitzada la presentació general d'un CRAE, passem a analitzar com ha canviat la seva distribució al nostre país en els darrers deu anys.

2. Evolució i distribució dels CRAE a Catalunya.

Fent un recopilatori de les dades dels CRAE's des d'inicis de segle, podem observar que la tendència ha estat la disminució del nombre de centres a Catalunya; en aquest període hem passat de 112 a 92, és a dir, s'han clausurat o agrupat 20 centres en valors absoluts. No obstant el nombre de places ofertes ha anat en augment, passant de 1.750 (l'any 2000) a 1.831 (el 2011)⁸, creixent en 81. Si la mitjana de l'any 2000 era 15,6 infants i adolescents per centre; actualment aquest nombre s'eleva fins a 19,9 la qual cosa significa un increment de 4,3 punts. Per tant, tenim menys centres però amb més cabuda de nois.

ANY	CENTRES
2000	112
2001	98
2002	93
2003	88
2004	88
2005	86
2006	89
2007	93
2008	93
2009	89
2010	101
2011	92

Taula 22. Evolució del nombre de CRAE's a Catalunya, 2000 – 2011

(Elaboració pròpia, extret de DGALA, 2011)

Hi ha alguns CRAE que cobreixen totes les franges d'edat (0 – 18 anys) i d'altres que acullen nois i noies en l'etapa adolescent (13/14 - 18 anys). D'acord amb el nombre de

⁸ Veure taula 20

places que ofereix cada centre observem una distribució equitativa entre els centres que ofereixen més de 20 places i els que n'ofereixen menys (dades a desembre 2010). Tot i que els centres de poques places acostumen a donar una millor qualitat i atenció als infants, la història recent ens mostra que la tendència ha estat l'augment del nombre de centres amb més de 20 places⁹.

Pel que fa a la distribució geogràfica podem observar a la taula que la gran majoria de centres es troben repartits per la província de Barcelona, seguida de la de Girona, Tarragona i Lleida. En canvi, Tarragona és la segona província pel que respecta al nombre total de places ofertes¹⁰.

PROVÍNCIA	CENTRES	PLACES
Barcelona	63	1.323
Girona	12	156
Lleida	7	146
Tarragona	10	206
TOTALS	92	1.831

Taula 23. Distribució geogràfica de centres i places per províncies.

(Elaboració pròpia, extret de DGALA, 2011)

La distribució territorial dels CRAE's permet certa descentralització i dóna l'oportunitat de compartir i repartir les tasques que aquesta tutela comporta entre els diferents equips funcionals del país. Al mateix temps, en casos que es cregui convenient, permet als infants i adolescents mantenir certa proximitat amb el seu nucli familiar o escolar, evitant llargs desplaçaments o canvis sobtats en el seu dia a dia.

⁹ Veure annex 3

¹⁰ Veure taules 23 i 24

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

ZONA	CENTRES	PLACES
Metropolitana	48	1.106
Comarques Gironines	12	156
Camp de Tarragona	6	152
Terres de l'Ebre	3	34
Ponent	7	146
Comarques Centrals	10	132
Alt Pirineu i Aran	0	0
Penedès	6	105
TOTALS	92	1.831

Taula 24. Distribució geogràfica de centres i places per zones

(Elaboració pròpia, extret de DGALA, 2011)

3. Drets i deures dels infants i adolescents que viuen en un CRAE

Ja coneixem què és un centre residencial d'acció educativa i quants n'hi ha a Catalunya, així com la seva distribució. Però, quins són els drets i deures dels nois que hi viuen? Les dades que apareixen a continuació són força recents i ens ajuden a entendre millor quines són les normes de conducta i de convivència que s'estableixen en un centre.

Aquest estudi ha estat elaborat per Tamayo (2010) amb motiu de l'aprovació de la Llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència i s'enumeren els drets dels infants i adolescents: des dels més bàsics –el dret a ser escoltat sempre, a rebre atenció mèdica o anar a l'escola– fins a d'altres més desconeguts pels infants i adolescents, com ara el dret a tenir temps lliure, a exigir que les seves dades siguin tractades amb confidencialitat o a rebre ajut per gestionar i administrar els seus diners. Al mateix temps, ofereix instruccions clares de què pot fer l'infant si veu que algun dels seus drets ha estat vulnerat.

Els nens i nenes del CRAE poden queixar-se o reclamar si els seus drets no són respectats, hi ha diferents vies, des de parlar amb el propi tutor del centre, dirigir-se a la DGAIA o fins i tot al Síndic de Greuges o a Infància respon. També tenen uns deures contemplats al reglament de règim intern (RRI); si no es compleixen, s'aplicarà una mesura correctiva.

Tamayo (2010) classifica els drets i els deures en diferents àmbits:

Funcionament del centre

Drets	Deures
Saber per què t'estàs en un centre i conèixer quins són els teus drets i deures (el teu tutor o tutora o el/la tècnic/a de la DGAIA t'ho ha d'explicar de manera que ho entenguis).	Respectar els horaris del centre (d'entrada i sortida) que s'han pactat amb els educadors i educadores.
Conèixer les normes de funcionament del centre, les teves obligacions i les conseqüències que pot tenir no complir-les (trobaràs aquesta informació en el Reglament de Règim Intern del centre, que ha d'estar penjat a un lloc visible perquè el conegui tothom).	Fer els àpats amb les teves companyes i companys en els horaris establerts (només en casos excepcionals i per raons justificades, aquests horaris es podran alterar).
Ser respectat/ada: les mesures educatives correctores han de ser coherents i proporcionals als incompliments, i no han de consistir mai en una privació d'aliments ni en càstigs corporals ni vexacions.	Tenir cura dels espais i el material del centre, incloent-hi els vehicles, procurant que es mantinguin en bon estat.
Tenir una persona tutora a qui puguis explicar qualsevol problema que tinguis i que es preocupi per tu, t'acompanyi i t'orienti en la teva estada al centre.	Col·laborar en determinades tasques domèstiques (parar la taula, recollir-la, escombrar, endreçar la teva habitació, etc.) segons la teva edat.
Participar en les assemblees del centre: fer propostes i expressar la teva opinió amb respecte per als teus companys, i sense que ningú et pugui restringir la teva llibertat d'expressió.	
Participar de forma activa en la programació d'activitats internes o externes del centre i en el seu desenvolupament.	
Fer ús dels espais comuns interiors i exteriors de la casa, tot i que per accedir a determinats espais (bugaderia, garatge, despatxos, habitació d'altres nois i noies i despatx de direcció) hauràs de demanar permís o t'hi haurà d'acompanyar un educador o educadora.	
Tenir la teva intimitat i les teves coses personals, així com un lloc on guardar-les i decorar la teva habitació o l'espai assignat, sempre que respectis els drets dels altres. A més, tens dret a utilitzar el bany (dutxa i vàter) amb la deguda intimitat.	

Drets	Deures
Exigir que la teva història i els detalls personals es tractin amb confidencialitat, ja que no es poden explicar sense el teu consentiment.	
Practicar la teva religió i ser respectat/ada per les teves creences.	

Relacions i intimitat

Drets	Deures
Rebre visites de la teva família (tens dret a saber quins dies i a quines hores et visitaran) o fer sortides de cap de setmana en funció de cada cas particular, excepte si ho ha prohibit el jutjat o la DGAIA.	Respectar les altres persones que viuen i es relacionen amb tu, i ser tolerant amb les seves idees i opinions.
Trucar i rebre trucades telefòniques sense que s'escoltin les teves converses (excepte si el jutjat o la DGAIA estableixen una altra cosa i t'ho comuniquin prèviament), i saber quins dies, quant de temps i amb qui pots tenir aquestes comunicacions.	No pots insultar, menysprear i, encara menys, agredir cap company/a.
Enviar o rebre cartes i utilitzar el correu electrònic i que ningú s'ho lleixi (excepte si el jutjat o la DGAIA han establert una altra cosa i t'ho comuniquen prèviament), tot i que el centre vetllarà perquè l'ús que facis del correu electrònic i l'accés a Internet no comporti un risc per a la teva integritat i el teu desenvolupament com a persona.	Has de respectar els educadors i educadores, i seguir les seves indicacions i orientacions.
Relacionar-te amb els teus amics i amigues: sortir amb ells en els moments que t'ho permetin i d'acord amb els horaris del centre; portar-los al centre per jugar o de visita (amb una autorització prèvia a les hores o espais que el centre disposi); anar a festes d'aniversari altres celebracions quan t'hi convidin; celebrar el teu aniversari amb companyes i companys, amigues i amics de l'escola o del poble, fent una festa o una sortida.	Has de respectar la gent que viu a prop del centre, els veïns i les veïnes: d'aquesta manera ells t'acolliran bé.
Jugar, tenir temps lliure i temps d'esbarjo; participar en activitats extraescolars, esplais o qualsevol altra activitat segons els teus interessos i aficions particulars, sempre que les possibilitats reals del centre ho permetin.	Protegir la teva imatge i especialment la dels teus companys, sobretot quan pengis fotografies a Internet (xats, pàgines web, blocs, Facebook,

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Drets	Deures
	Messenger...). No donar les teves dades ni l'adreça d'on vius ni tampoc la dels teus companys i companyes. Qualsevol situació d'aquestes o qualsevol dubte l'hauràs de comentar amb els teus tutors i tutores.

Salut

Drets	Deures
Rebre atenció mèdica en cas que et trobis malament o et facis mal. Si tens una malaltia, t'han de cuidar, pots reposar a la teva habitació, t'han d'informar sobre el que et passa i els medicaments que et prens, i que la teva opinió sobre la teva salut sigui tinguda en compte. Si tens alguna necessitat especial, els teus guardadors o guardadores han de buscar qui et pugui ajudar (reforç escolar, logopèdia, suport psicològic).	Tenir cura de tu mateix/a i de cuidar aquelles coses que t'ajuden a mantenir un bon nivell de salut, com ara: una bona higiene, alimentar-te bé i abrigar-te adequadament en funció de l'època de l'any.
	Cal que mengis de tot i de forma equilibrada. Si alguna cosa no t'agrada gaire, en pots demanar poc, però t'ho has de menjar. Els àpats es fan al menjador i dins els horaris previstos.
	Has de respectar l'horari de descans nocturn i llevar-te a l'hora establerta per anar a l'escola, a l'institut o a la feina. És molt important que respectis el descans dels altres: cal anar a dormir sense fer soroll i estar en silenci fins que sigui l'hora de llevar-se.
	Has de tenir cura de la teva roba, posar-la per rentar quan calgui i tenir-la endreçada al teu armari.

Drets	Deures
	Cal que vagis sempre net/a i que tinguis cura del teu cos i de la teva higiene personal. Si tu no pots fer-ho, els educadors i educadores t'hi ajudaran.
	No pots portar al centre tabac, alcohol i altres drogues, ni consumir-ne, ja que està prohibit. Tampoc pots arribar al centre amb efectes d'haver pres alguna d'aquestes substàncies.

Educació

Drets	Deures
Anar a l'escola, ningú no t'ho pot impedir si no hi ha una causa molt justificada.	Anar a l'escola, a l'institut o a la feina. La formació escolar és obligatòria i és molt important per a tu. El centre t'ofereix cada dia un espai per fer els deures amb el suport d'un/a educador/a o d'un/a mestre/a de reforç o logopeda, si és necessari.
Tenir el material necessari per anar a escola (llibres, quaderns, llibretes, material de consulta, motxilla, etc.) i poder seguir el curs.	
Comptar amb el suport i l'ajut dels educadors i educadores per trobar feina o accedir als recursos necessaris per fer-ho, en cas que no vulguis continuar estudiant i tinguis edat per treballar.	
Rebre formació en català i anar a classe per aprendre la llengua, si has vingut de fora de Catalunya i/o no la parles bé.	

Suport administratiu, legal i econòmic

Drets	Deures
Tenir la teva documentació identificativa o que te la tramitin.	Donar les teves dades personals, convivencials i familiars correctament, i facilitar els documents que tinguis i que siguin necessaris per valorar i atendre la teva situació.
Rebre el suport de la DGAIA: aquesta entitat ha de defensar els teus drets i els teus interessos, i ha d'emprendre les actuacions legals necessàries per defensar-los.	Fer front a les despeses derivades de les teves conductes negligents i assumir les responsabilitats corresponents.
Tenir dret a un pla de retorn amb la teva família, si la teva situació personal i la de la teva família ho permet i ho fa aconsellable, i també a ser informat/ada de la situació de la teva família sempre que ho demanis.	Comparèixer davant l'Administració quan siguis citat per les persones responsables del teu cas.
Rebre ajut per gestionar i administrar els teus diners: tu en portaràs el control i seguiment, i podràs comptar amb el suport del teu tutor/a per fer-ho (aquest et pot ajudar a estalviar els diners que rebis per a les teves despeses o els que obtinguis per fer alguna activitat o treball remunerat).	

Així doncs, els drets i deures dels infants i adolescents residents en un CRAE han de ser coneguts per part d'aquests. Entre tots els drets que hi ha, nosaltres ens centrarem, en aquesta recerca, en el relacionat amb l'últim dels drets contemplats a l'àmbit de les relacions i intimitat:

“Jugar, tenir temps lliure i temps d'esbarjo; participar en activitats extraescolars, esplais o qualsevol altra activitat segons els teus interessos i aficions particulars, sempre que les possibilitats reals del centre ho permetin”

4. Factors d'èxit dels infants i adolescents atesos en un CRAE

Pels centres residencials del nostre país han passat un gran nombre d'infants i adolescents que actualment són adults. Després d'aquest procés d'estada en centre, són molts els educadors socials que es pregunten quines han estat les raons que els ha permès tenir èxit en la seva vida.

Alguns investigadors de la Fundació Plataforma Educativa (entitat que es dedica a l'activitat d'educació social des de 1994) han intentat establir perquè uns joves tenen bons resultats a la vida (èxit) quan surten del centre i perquè d'altres fracassen. Hi ha estudis (2008 – 2010) que analitzen concretament els factors facilitadors d'èxit que s'han identificat a partir de la majoria d'edat en joves que ja no depenen d'aquests centres, però que hi han passat una llarga etapa de la seva vida. Es fa un repàs al llarg de la vida del infant o adolescent i s'arriba a la conclusió que aquells infants i adolescents que han tingut èxit, que se n'han sortit a la vida comparteixen certes característiques:

- Haver tingut estabilitat al llarg de la seva infància, especialment quan es trobaven dins del sistema de protecció.
- Que els recursos del sistema els hagin donat suport el màxim temps, no deixant-los sols abans d'hora.
- Haver rebut experiències de cura i atenció satisfactòries per part dels seus responsables.
- Tenir xarxes de suport positiu.
- Mostrar un percepció de tenir una identitat normal, de ser, voler ser o viure el màxim possible, igual com els altres infants i joves.

La Fundació Plataforma Educativa treballa des de fa molts anys en l'àmbit social, concretament en la seva vessant educativa i en el treball educatiu als centres residencials d'acció educativa. La fundació ha realitzat un estudi (Fundació Plataforma Educativa, 2010) que analitza quins han estat els factors d'èxit de certs joves que han viscut als centres. Per fer-ho, han col·laborat amb la Universitat de Girona, concretament amb l'Institut de recerca sobre Qualitat de Vida (IRQV).

Aquest grup de recerca ha recollit les impressions i vivències d'un grup de joves que va estar vivint en un CRAE durant un període força llarg de la seva vida (almenys 1 any). Els joves entrevistats fa com a mínim 5 anys que van abandonar el CRAE i molts d'ells tenen entre vint i trenta anys. L'objectiu de la recerca és el que indica el titular: descobrir, buscar i conèixer quins han estat els factors d'èxit dels infants atesos en un centre residencial d'acció educativa. La mostra ha estat d'11 nois i 4 noies (n = 15) d'edats compreses entre els 21 i els 31 anys.

Els investigadors s'han centrat en la dimensió subjectiva de l'èxit. Els diàlegs i dades que apareixen a continuació són còpia de les conclusions extretes de la recerca realitzada per la fundació (Fundació Plataforma Educativa, abril 2010: Factors d'èxit d'infants atesos en CRAE).

Com a instruments de recerca han utilitzat les entrevistes amb els joves que hi han volgut col·laborar i els educadors.

En aquest estudi s'analitzen diferents aspectes de la vida dels joves, però nosaltres només farem referència a aquells que són més rellevants per a l'estudi que realitzem.

Tòpics analitzats pel grup de recerca:

- a. Situació dels joves des de que van sortir del sistema de protecció
- b. Itinerari de protecció
- c. Relacions socials**
- d. Relacions familiars
- e. Itinerari educatiu
- f. Problemes de comportament**
- g. Suport i ajuda
- h. Canvis més significatius en la vida
- i. Valoració del centre
- j. Valoració de la seva vida en l'actualitat

k. Aspiracions de futur

1. Propostes de millora

A continuació analitzem informació relacionada amb tres d'aquests tòpics.

Pel que fa a les **relacions socials**, és important analitzar la relació d'amistat que van establir els joves amb els companys de centre. L'estudi demostra que set dels joves manifesten que van mantenir-hi amistat i que s'ho passaven bé; altres consideren que eren com germans o que simplement eren companys de convivència. Finalment, en dos casos s'ha manifestat que no van fer amistat amb cap jove del centre residencial.

“E: Durant l'estada al centre, vas establir relacions d'amistat amb els altres companys que vivien també al centre? En cas afirmatiu, com les valores?”

No, bueno, con gente que tampoco era amistad... No, cada uno tiraba por su lado... (Noi de 29 anys)”.

La idea preconcebuda que els joves fan més amics fora del centre que a dins, es manté en aquest estudi. Molts comenten que van establir relacions d'amistat al barri, a l'escola o institut. Alguns afirmen tenir encara amics que van conèixer durant aquest període.

Durant una temporada els meus amics eren els del centre perquè clar, sortíem, i teníem un temps per sortir al carrer. Però ara que ho penso sí que vaig fer amics a fora, a (nom de la ciutat) sí... Vam fer amics del carrer, del barri, partits de futbol. Aquí a (nom centre) al principi sí que era només amb els nanos del centre que fèiem coses junts, però clar, a les 3 de la tarda ens deixaven a correus i a les 6 ja teníem que estar allà. Anàvem tots junts a fer partides a les màquines, i sí. I a (nom centre), jo vaig fer els amics del col·legi, els de la ludoteca. També he fet amics, els del barri, sempre els del barri. D'amics n'he tingut sempre, sóc molt sociable. (Noi de 23 anys).

En l'àmbit dels **problemes de comportament**, quatre són els joves que han manifestat no haver-ne tingut o no recordar haver-ne tingut cap al CRAE, com es pot veure en la cita següent:

E: Vas tenir problemes de comportament al centre?”

No ho sé, no me'n recordo. Diria que era bastant bona nena, no donava massa guerra. Sobretot era el plan del menjar, que no m'agradava menjar. Era molt lenta (Noia de 25 anys).

No obstant, onze dels entrevistats manifesten que sí que van tenir algun tipus de problemes de comportament al centre. Principalment, es refereixen a fugues, algun robatori, baralles amb els companys del centre, trapelleres i rabietes, algun retard a l'hora d'arribar al centre i problemes d'agressivitat.

Aquest és un percentatge força alt (73%) d'infants i adolescents amb problemes de conducta. És un dels punts en el qual vol incidir més el nostre estudi i intentar proporcionar-los les eines necessàries per poder solucionar els seus problemes, conflictes o simplement satisfer el seus desitjos sense haver de recórrer a l'incompliment de les normes.

El centre prenia mesures en els casos en que això ocorria. Onze dels joves recorden que els educadors els van aplicar alguna mena de càstig o prohibició com, per exemple, no mirar la televisió, anar a dormir aviat, no fer alguna sortida amb la resta de companys o tancar-se a la seva habitació. Altres recorden que els educadors intentaven tranquil·litzar-los i parlar amb ells sobre el problema.

Depende, o vais a dormir pronto, o no veis la tele, o no salís a jugar... (Noi de 29 anys).

Pues yo hago que se vaya y cuando se la quita los nervios, entonces se puede hablar con ella, pues una persona con nervios no consigues nada. Y yo lo que han hecho conmigo, es lo que hago con los míos. Y esto a nosotros nos lo hacían (Noia de 30 anys)

També es va fer reflexionar als entrevistats sobre les possibles causes dels problemes de conducta. Amb la distància temporal, ells mateixos ho analitzen i consideren que els motius eren diversos. Entre ells, els joves destaquen que ho atorguen a trets de la seva personalitat (ser nerviós, tenir mal caràcter); altres perquè enyoraven als seus familiars o, tot el contrari, perquè no volien marxar amb els familiars; altres consideren que eren actes de rebel·lia; altres tenien ganes de marxar del centre i, finalment, altres sentien que estaven privats de llibertat.

La meva mare... Trobava a faltar molt a la meva mare. La veia cada 15 dies o cada setmana, hi havia setmanes que la meva mare no estava disponible no sé perquè, perquè tenia depressions, o havia tornat a beure...no sé perquè, i quan ja portava 3 setmanes sense veure la meva mare, tot em

molestava, tot em posava molt nerviós. Jo necessitava a la meva mare, si no la tenia em posava molt nerviós... (Noi de 23 anys).

Pel que fa als problemes de comportament en altres contextos (fora del centre), més de la meitat dels entrevistats han manifestat que no tenien problemes amb els professors ni amb els companys de classe. Algun dels joves manifesta haver tingut problemes amb els companys de l'escola, família o en altres CRAEs.

No, tot molt bé. En cap escola vaig tenir problemes que jo recordi. Al (nom escola) hi havia un nen de classes superiors que hi teníem problemes a vegades. Però no vam arribar a res... A (nom ciutat) l'escola va estar bastant bé. Potser per això m'agradava anar-hi: bon ambient, bons professors, bons companys... (Noi de 21 anys).

Un altre aspecte de la recerca realitzada per la Fundació Plataforma Educativa són les **propostes de millora** que aquests joves consideren necessàries per assolir una millora de la vida al centre. Els joves fan propostes respecte a diferents elements de la vida al centre: educadors, relacions afectives, activitats lúdiques, etc.

En relació a l'educador, els joves proposen que hi hagi un únic educador de referència al llarg de la seva estada així com en el moment de sortida (primers anys de vida al carrer) i fins i tot proposen la possibilitat d'escollir-lo ells mateixos. També són crítics amb la idea que molts educadors són itinerants, ara estan aquí i al cap de dos mesos estan a un altre centre. D'altra banda consideren que els educadors haurien de vigilar més les relacions socials que estableixen els residents ja que n'hi ha molts que acaben, com diuen ells mateixos, en males companyies. També els demanen més suport afectiu, així com una cosa totalment evident: que a la nit hi hagi dos educadors al centre per tal que, en cas d'emergència, un pugui atendre l'infant afectat i l'altre ocupar-se de la resta (per exemple, si han de portar un company al metge).

Jo crec que és positiu que hi hagi algú sempre fix i no educadors que van canviant... (Noia de 29 anys).

Un noi també proposa que els centres donin més informació als infants i adolescents que hi viuen de la situació de les seves famílies, tal i com es pot veure a la cita següent:

(...) cierta información también nos las tendrían que dar... hay diferentes maneras de darla... pero si no sabes nada... la cabeza de los niños tienen muchas imaginaciones, y quieras o no... pero sí... un poco de noticias, yo que sé... (Noi de 29 anys).

Un altre aspecte que demanen és el de rebre més assessorament, tant laboral com legal. És a dir, donar-los eines per a desenvolupar-se còmodament a l'exterior (si estan en edat de treballar) o facilitar informació als joves que són estrangers i ensenyar-los els papers dels quals han de disposar.

(...) de enseñar a los chicos las leyes, porque luego no va estar... yo no tengo mis padres aquí, que es la ley, que hay esto, que hay una ayuda... luego cuando salgo de centro, voy a estar... yo me acuerdo del centro del (nom del centre) que no tenía mucha información en el tema de...no sé si ahora tenéis inmigrantes, pero en la época del (nom del centre)... buff... no tienen ni idea de la inmigración. Yo creo que tienen que tener... (Noi de 26 anys).

Una proposta que ens interessa molt és la demanda d'alguns joves d'augmentar les activitats lúdiques i recreatives. La idea és que els joves s'ho passin bé i puguin gaudir de certes activitats que els estan privades degut a la seva situació familiar (anar de colònies, d'excursió, anar al partit de futbol dels dissabtes...).

(...) un centre que agafi i se'n vagi de colònies... per exemple, al (nom del centre) lo que vam fer els grans... jo i els que tenien més edat... unes colònies d'anar a Andorra... d'anar a un càmping d'Andorra... estar allà... i ho vam fer... això estaria molt bé... (Noi de 26 anys).

Els joves saben que tenen uns drets i deures i entre ells tenen molt present, per exemple, el dret a la intimitat, privacitat i confidencialitat de la informació. En molts moments consideren que la vida al centre no els garanteix l'acompliment d'aquests drets.

Una cosa tan senzilla com la d'eliminar el logotip del vehicle que va a recollir-los al centre escolar seria un gran pas per a ells. També demanen que es retiri el logotip del CRAE de tots els fulls que els alumnes han de presentar al tutor de l'escola al llarg del curs. Consideren que la resta de companys d'aula no té perquè saber on viuen i si ho fan o no amb la seva família.

(...) o això per exemple, de la furgoneta... la furgoneta... con el esto.. CRAE (nom del centre)... mira això es para coger y... porque tu te subes a la furgoneta, y pone CRAE (nom del centre)...

tus amigos...¿está furgoneta de quien es?... ¿es de tu padre?... clar... jo quan vaig començar al (nom de l'institut)... jo vaig començar a conèixer... però ningú sabia que jo estava en un centre... quan vaig començar a fer amics... ja comences a dir-ho tu... però es que te venen a recollir...a la porta... davant... és que és justament quan surten tots els nens estan allà... CRAE (nom del centre)... no, somos una empresa... (Noia de 21 anys).

Altres propostes es refereixen al funcionament i l'organització del centre. Concretament, hi ha joves que comenten que s'hauria d'augmentar el nivell de qualitat del menjar, d'altres manifesten la necessitat de tenir un espai reservat per estudiar i d'altres destaquen aspectes normatius del centre sobre els serveis i les responsabilitats.

Yo creo que cuando ya es así un poquillo más grande, pues que... no sé, un día que te lo bagas tú, por que nosotros no lo hemos hecho...hacer una comida tú pa todos... para cuando tú te vayas solo, que sepas tener una alimentación y todo esto... Yo creo que cuando llega una cierta edad, hay que prepararnos un poquito más para estas situaciones... (Noia de 30 anys).

Aquestes són a grans trets les propostes de millora que els joves deixen damunt la taula. A continuació en farem un llistat per tal que ens quedin més clares:

1. Educadors fixos al centre.
2. Un únic educador per a tota l'estada. Possibilitat d'elecció.
3. Educadors més implicats en les relacions socials i afectives dels infants.
4. Permanència de dos educadors a les nits.
5. Rebre més informació sobre la pròpia situació familiar.
6. Rebre assessorament legal i laboral.
7. Augment de les activitats lúdiques i recreatives.
8. Respectar el dret a la intimitat, privacitat i confidencialitat de la informació.
9. Eliminar els elements visibles de pertinença a un CRAE (logotip).
10. Millores en el funcionament del centre (alimentació, disponibilitat d'espais...).

Taula 25. Propostes de millora dels CRAE's.

(Elaboració pròpia extret de Fundació Plataforma Educativa, 2010)

Tot seguit exposem els factors que els educadors que treballaven amb aquests joves al CRAE han destacat:

Factors d'èxit:

1. La capacitat dels joves per vincular-se amb els educadors i l'actitud resilient dels joves.
2. La col·laboració familiar i el treball amb la família des del CRAE.
3. La clarificació i la comprensió de la situació familiar per part del noi o noia.
4. L'estabilitat de l'equip d'educadors.
5. El fet que les dimensions del CRAE fossin reduïdes i que fos de tipus vertical.

Factors negatius:

1. La influència negativa de la família.
2. Les dificultats que presentava el noi o noia en termes de relacions interpersonals, vinculació, control d'impulsos i higiene.
3. El fet que la mesura d'acolliment familiar no arribés o que el jove tingués expectatives confoses al respecte.
4. La manca de treball amb la família.

Per últim, citem els canvis que s'haurien d'introduir per tal que es millorés l'estada al centre dels infants i adolescents, segons la perspectiva dels educadors:

Canvis/propostes de millora:

1. La importància que els tutors s'impliquin i es vinculin més amb els joves acollits, evitant potser un excessiu repartiment de funcions.
2. La conveniència d'establir CRAE's de poques places i d'edats verticals.
3. La necessitat que les propostes per als joves i les seves famílies siguin realistes, que es clarifiquin i s'intensifiqui el pla de treball amb les famílies.
4. La conveniència que es facin intervencions clíniques amb els nois i noies.

Així doncs és qüestió d'engegar plans de treball que permetin assolir a cada centre i, individualment a cada jove, aquests factors d'èxit.

5. Guia de Bones Pràctiques per als CRAE

El Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya ha elaborat recentment (abril 2012) la Guia de Bones Pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència.

Aquesta ha estat elaborada per un col·lectiu d'experts de diferents procedències laborals. Hi ha membres dels serveis territorials, membres de la DGAIA, educadors i directors de CRAE's i CA's catalans, professionals de l'Institut Universitari Avedis Donabedian-UAB i una representant de l'Observatori dels Drets de la Infància. Per tant, es tracta d'un grup de treball multidisciplinar.

“Les guies de bona pràctica recullen les recomanacions que un grup d'experts fa sobre determinats aspectes de la pràctica professional considerant, si està disponible, l'evidència que la recerca hagi demostrat de l'eficàcia i l'efectivitat de les mesures proposades” (Guia de bones pràctiques, 2012:13).

Les recomanacions de bona pràctica que es presenten en aquesta guia tenen la finalitat de ser una eina de referència per millorar qualitativament les intervencions que es duen a terme en els centres de protecció a la infància i adolescència.

Els àmbits estudiats i sobre els quals s'han fet recomanacions són:

Participació d'infants, adolescents, famílies i professionals

Model d'atenció centrat en la persona

Gestió de l'equip

Relacions amb la xarxa

Relació amb EAIA

Gestió documental

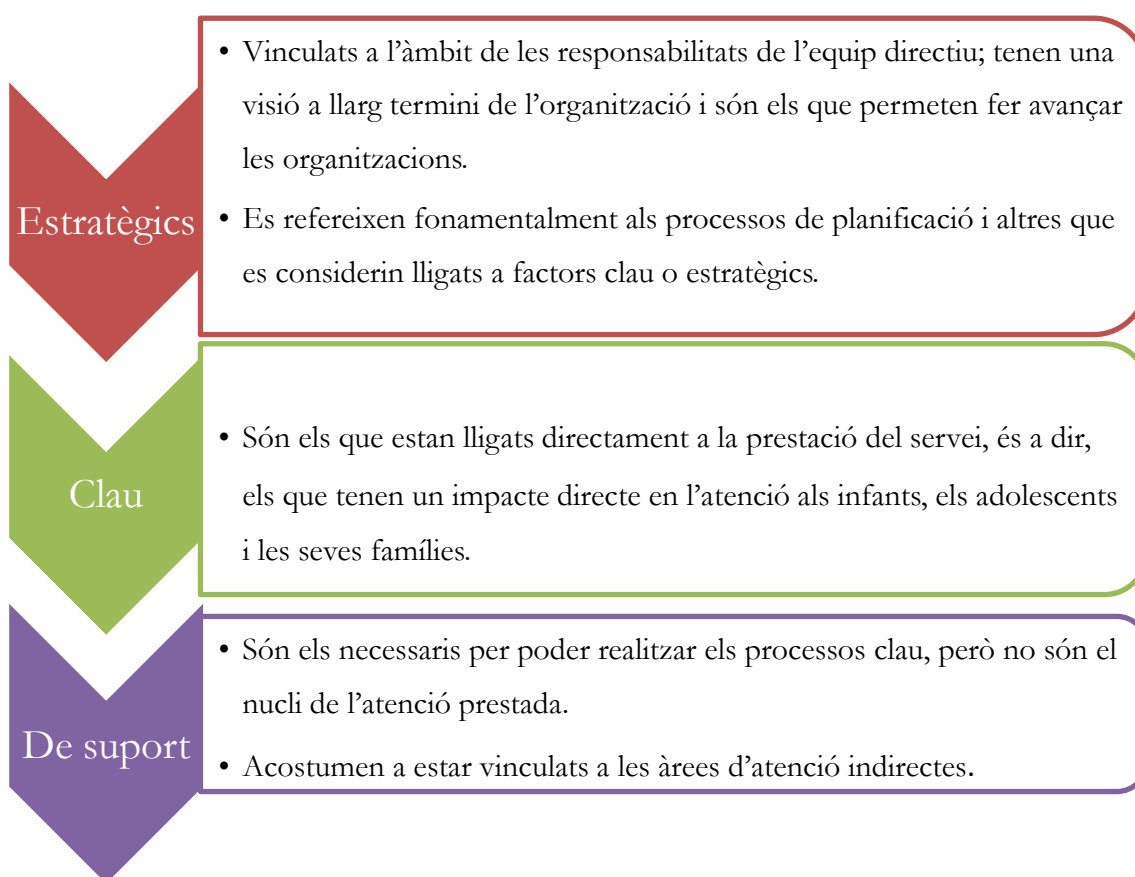
Innovació i millora contínua

Guia de Bones Pràctiques, (2012:30)

En aquesta guia podem trobar fins a 39 fitxes de recomanacions. Totes elles segueixen la mateixa estructura (procés, àrea rellevant, criteris, justificació de la recomanació, activitats recomanades, actituds dels professionals, definició de termes, documentació de suport i comentaris). La guia no pretén oferir un llistat de receptes miracle per als CRAE i CA, sinó que té la intenció de provocar la reflexió dels equips directius i d'educadors i, si ho consideren necessari, el canvi.

“La principal aportació d'aquesta guia és que dota els equips d'una eina per fer una reflexió en profunditat sobre la intervenció que realitzen que els permeti continuar avançant en el camí de la millora de la qualitat de l'atenció prestada” (Guia de Bones Pràctiques, 2012:17)

Aquesta planteja i desenvolupa tres tipus de processos i els presenta esquematitzats en unes taules¹¹. S'estableixen tres nivells, d'acord amb la Guia (2012: 29; 69; 196):

¹¹ Veure annex 4: Processos estratègics, clau i de suport de la Guia de Bones Pràctiques.

Entre totes les recomanacions que es recullen en aquesta guia ens centrem en l'àmbit de les relacions amb la xarxa, en aquelles que fan referència a les activitats esportives i de lleure. En els processos estratègics ens fixem en el procés de “Relacions amb la xarxa” (1.4), concretament en l'àrea “Aliances estratègiques dels centres amb l'entorn” (1.4.1):

Aliances estratègiques dels centres amb l'entorn (1.4.1)

“L'equip educatiu del centre té definits els mecanismes de coordinació amb els tutors de les escoles i instituts, els referents dels centres de lleure o esportius, la biblioteca, els serveis d'orientació laboral, el centre d'atenció primària, el CSMIJ, el CAD, el CDIAP, els serveis socials bàsics... i tots els altres serveis que atenen els infants i adolescents protegits” (Guia de Bones Pràctiques, 2012:52).

Una de les qüestions que seran analitzades mitjançant les entrevistes i els qüestionaris són les relacions que s'estableixen entre el CRAE i els monitors i entrenadors de les diferents entitats esportives. En aquest punt la guia recull la recomanació que el centre ha d'establir uns criteris per tal que aquesta coordinació es pugui dur a terme d'una manera continuada, específica i adequada.

Ens interessa encara més, però, una de les recomanacions que apareix en els processos clau, concretament el punt que fa referència a “l'Educació en el lleure i les relacions amb l'entorn” (2.9), en l'àrea “Utilització dels recursos de lleure i d'esport de l'entorn comunitari” (2.9.1). Aquesta àrea està més desenvolupada que l'anterior i ofereix diferents recomanacions al respecte. Una de les primeres aportacions que realitza la guia és el fet que el col·lectiu que viu a un centre té el dret de conèixer les activitats de lleure i esportives que s'organitzen i el dret a participar-hi. La guia recull, per sobre, les raons per les quals és important que es formi part d'aquestes activitats, destacant entre elles la normalització, socialització, adquisició d'hàbits i formació educativa que repercuteix la seva pràctica.

Utilització dels recursos de lleure i d'esport de l'entorn comunitari (2.9.1)

Criteri (2012:137):

“Els infants i adolescents han de conèixer la planificació d'activitats de lleure estructurat i s'ha d'afavorir la seva participació. S'han d'incloure activitats de lleure de diferents tipus i també esportives, per dur-les a terme en diferents recursos de l'entorn comunitari del centre”.

Justificació de la recomanació:

“Per als infants i adolescents protegits, el lleure, l'esport i el temps d'oci són especialment importants, ja que tenen un component d'integració i normalització. Reforcen, a més, el treball educatiu d'actituds, motivacions, responsabilitats, habilitats socials... perquè propicien espais de relació. Permeten, també, que els infants aprenquin a utilitzar els recursos comunitaris i a gaudir-ne, mentre s'integren i participen en la vida social del barri”

Queda clara la potencialitat de l'esport i les activitats de lleure per als infants i adolescents d'un centre, així com el drets dels mateixos de ser informats de les activitats que es duen a terme al barri o entorn proper.

Un altre dels aspectes que recull la guia és com s'ha d'oferir aquesta informació.

Utilització dels recursos de lleure i d'esport de l'entorn comunitari (2.9.1)

Activitats recomanades(2012:137) :

“Els equips educatius han de fer un treball proactiu per conèixer els recursos de què disposa l'entorn en el qual s'ubica el centre. Per afavorir la utilització dels recursos de lleure i esportius de l'entorn comunitari s'han establert les recomanacions que es descriuen a continuació:

- La direcció del centre, sota el criteri de normalització, ha de propiciar la utilització dels recursos de lleure i esportius de l'entorn comunitari i dotar el centre dels recursos econòmics i/o personals necessaris.

- Es recomana elaborar una base de dades dels diferents recursos de lleure (...).

El centre ofereix informació sobre una varietat d'activitats de lleure (...):

- El centre ha de disposar d'un dossier amb tots els recursos existents, i els infants n'han de conèixer l'existència.
- De manera autònoma o juntament amb el tutor o tutora, s'ha de valorar els recursos més adequats en funció de l'edat i els interessos.
- La informació de les activitats puntuals que organitzen les diferents entitats durant l'any s'exposa en un tauler d'anuncis que estigui en un lloc visible i es comenta a l'assemblea.

Les activitats de lleure que els infants i adolescents realitzen per desenvolupar interessos i aficions formen part de la planificació de l'atenció, recollida al PEI (Projecte Educatiu Individual)".

Tal i com expressa la guia, el centre hauria de recollir en el seu PEI la planificació esportiva i de lleure, exposar en un tauler l'oferta d'activitats puntuals i facilitar un llistat amb les característiques de l'activitat als infants i adolescents. L'elecció anirà a càrrec del propi infant o adolescent després d'establir un acord amb el propi tutor.

Aquests procediments faciliten que el noi rebi informació de primera mà, conegui l'oferta lúdica de la setmana, mes o temporada i pugui escollir participar-hi o no. D'aquesta manera es fomenta també la sortida del centre i la integració en col·lectius diferents als habituals.

Utilització dels recursos de lleure i d'esport de l'entorn comunitari (2.9.1)

“Es recomana planificar, de manera personalitzada, les activitats de lleure que els infants i adolescents realitzen tenint en compte les qüestions següents (2012:138):

- S'ha de promoure que els infants tinguin accés a les activitats extraescolars que siguin del seu interès. Si tenen habilitats especials identificades, se n'estimula el desenvolupament en recursos comunitaris de lleure o esportius.

- És especialment important promoure la pràctica d'esports més enllà del lleure, és a dir, promoure la federació esportiva, jugar una lliga d'esport, fer natació...
- En fer la planificació individual, s'han de tenir en compte la participació activa i la responsabilització dels infants, a banda dels horaris, la temporització, els desplaçaments i la supervisió per part de l'educador. Per tant, la programació en grup del centre també recull la planificació de les activitats de lleure”.

Aquest apartat de la Guia resulta molt interessant per a la recerca que estem realitzant. En ella es recomana que els infants i adolescents realitzin activitats extraescolars, ja siguin de lleure o esportives; però puntualitza la importància de la promoció esportiva més enllà del lleure, és a dir, facilitant la federació esportiva i/o la participació en campionats. Per dur-ho a terme, s'han de tenir en compte una sèrie de factors relacionats amb l'infant o adolescent, amb l'activitat i amb les condicions funcionals del centre.

La Guia recull d'una manera directa la necessitat d'establir una planificació acurada d'aquestes activitats de lleure, facilitant la participació de tots els interessats.

Finalment, fem referència a un apartat de punt 2.9 que esmenta els aspectes organitzatius d'un centre pel que fa al lleure. Es posa especial èmfasi al fet que els infants i adolescents gaudeixin de temps lliure, podent-se dedicar en aquestes estones a la lectura, al joc o a les joguines, a veure la televisió o a l'ús de les noves tecnologies, sempre guiats per la figura de l'educador per evitar excessos o usos inadequats dels recursos oferts.

Utilització dels recursos de lleure i d'esport de l'entorn comunitari (2.9.1)

A més de la planificació individual de les activitats de lleure i esportives, cal definir els aspectes organitzatius del centre (...) (2012:139):

- “L'equip educatiu, amb la participació dels infants i adolescents, estableix una normativa clara sobre les activitats de lleure, que és coneguda per aquests.
- En la planificació del centre de les activitats de lleure es deixen espais de temps de lleure

elecció per a l'oci espontani o, simplement, per no fer res.

- Els centres disposen de material –llibres, premsa, pel·lícules, joguines...– per permetre als infants donar continuïtat als seus interessos d'oci i per desvetllar-ne de nous. Els caps de setmana, els festius i durant les vacances els horaris del centre han de ser més flexibles.
- Des del centre, especialment des dels CRAE, s'han de potenciar les visites dels amics i amigues dels infants al centre; (...)
- En els espais de lleure de lliure elecció s'ha d'afavorir l'aprenentatge per fer un bon ús de les noves tecnologies; es recomana establir una normativa explícita que limiti l'ús de la televisió, els videojocs i Internet.
- En el cas d'Internet, cal aplicar els criteris establerts per la DGAIA en el document “Criteris d'actuació en relació amb els riscos en l'ús d'Internet pels menors tutelats en regim d'acolliment institucional i les mesures de protecció que es poden adoptar” i els controls definits pel centre, per limitar l'accés a continguts inapropiats.
- Per fer una utilització correcta de la televisió, cal fixar els horaris, especialment en el cas dels infants més petits”.

Els punts de la Guia desenvolupats en aquesta recerca ens permeten acostar-nos una mica més al funcionament dels centres del sistema de protecció i ofereixen a aquests idees i propostes per augmentar la pràctica esportiva i la participació en activitats de lleure, al mateix temps que recullen alguns dels beneficis que aquestes poden proporcionar a l'infant i adolescent.

6. El CRAE "El Carrilet" de Tortosa

6.1 Descripció

El CRAE "El Carrilet" és un centre vertical que acull infants i adolescents de 3 a 18 anys en situació de desemparament i tutelats per la DGAIA. L'objectiu del mateix és oferir-los una llar en la qual puguin viure i desenvolupar el seu projecte personal.

El centre està situat a Tortosa (Baix Ebre) i dona resposta a la necessitat de places residencials de la província de Tarragona i especialment a les Terres de l'Ebre. Ubicat al centre urbà, concretament al número 83 de la Rambla de Catalunya, està en una zona tranquil·la de la ciutat, prop d'un centre sanitari, centres educatius i d'espais de lleure i esportius. D'aquesta manera es facilita el desplaçament a peu i l'adquisició d'autonomia.

Aquest no és un CRAE de nova creació (inaugurat el gener del 2010), ja que la ciutat comptava amb la Llar Ponent, situada als afores de Tortosa, en una zona residencial. El deteriorament de l'edifici i la necessitat d'integrar-se a la ciutat van ser dos dels aspectes que van portar al Departament de Benestar Social i Família i a la Fundació Resilis¹² a optar pel seu trasllat.

¹² La Fundació Resilis es constitueix el 8 de novembre de 2006 amb l'objectiu principal de desenvolupar projectes i programes per a l'atenció integral del col·lectiu de joves i infants en situació de risc. Pren el seu nom del concepte resiliència que es un terme físic adaptat a les ciències socials i que fa referència a la capacitat d'un individu a desenvolupar-se de manera òptima, malgrat la presència d'esdeveniments desestabilitzadors i condicions de vida difícils.

Actualment la Fundació gestiona un total de 6 centres residencials d'acció educativa, 1 a les comarques de Tarragona, 2 a les comarques de Barcelona i 3 a la demarcació de Girona. Gestiona també 3 CRAE's. La seva experiència en l'àmbit residencial adreçat a joves i infants en risc inclou també la gestió del Centre d'Acollida Mas Garriga i el servei de pisos assistits i seguiments a joves ex-tutelats que posa a la disposició dels joves que ho necessiten 2 pisos a Girona i un a Cerdanyola. (Projecte Educatiu de Centre, 2012:4)

El nou edifici està estructurat en una casa de 5 plantes. A la planta baixa hi ha la recepció, la cuina i el menjador, les estances comunes; al 1r pis hi trobem els despatxos de l'equip directiu, una sala de reunions, una cuina i serveis. Els pisos superiors estan organitzats en tres unitats residencials autònomes de 8 places, fet que permet un espai de convivència normalitzat i l'atenció en grups reduïts. Cadascun dels pisos compta amb 3 habitacions dobles i 2 individuals per als infants i adolescents i un despatx per als educadors; a més a més, disposa d'una cuina, dos serveis i un menjador. També té un petit magatzem. Hi ha un altre pis (situat a la segona planta) en el que viuen quatre menors en l'etapa adolescent per promoure la seva autonomia i preparar-los per a un desinternament progressiu i amb garanties. És el que es coneix com a pis d'autonomia.

6.2 Recursos humans, funcions i objectius del CRAE

El CRAE "El Carrilet" de Tortosa és gestionat per la Fundació Resilis. Aquesta disposa d'un coordinador tècnic encarregat de vetllar per la coordinació dels diferents centres que té la fundació repartits per Catalunya. Al mateix temps, és responsable directe de la tasca realitzada per la direcció del CRAE. El centre col·labora amb la DGAIA, òrgan pertanyent al Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.

La directora del CRAE compta amb l'ajuda i el treball d'un sots - director, el qual, entre altres tasques, assumeix les funcions de la primera quan aquesta és absent. Aquest darrer és també el responsable de coordinar l'equip educatiu i l'equip de serveis, dos equips que estan en contacte i coordinació permanent.

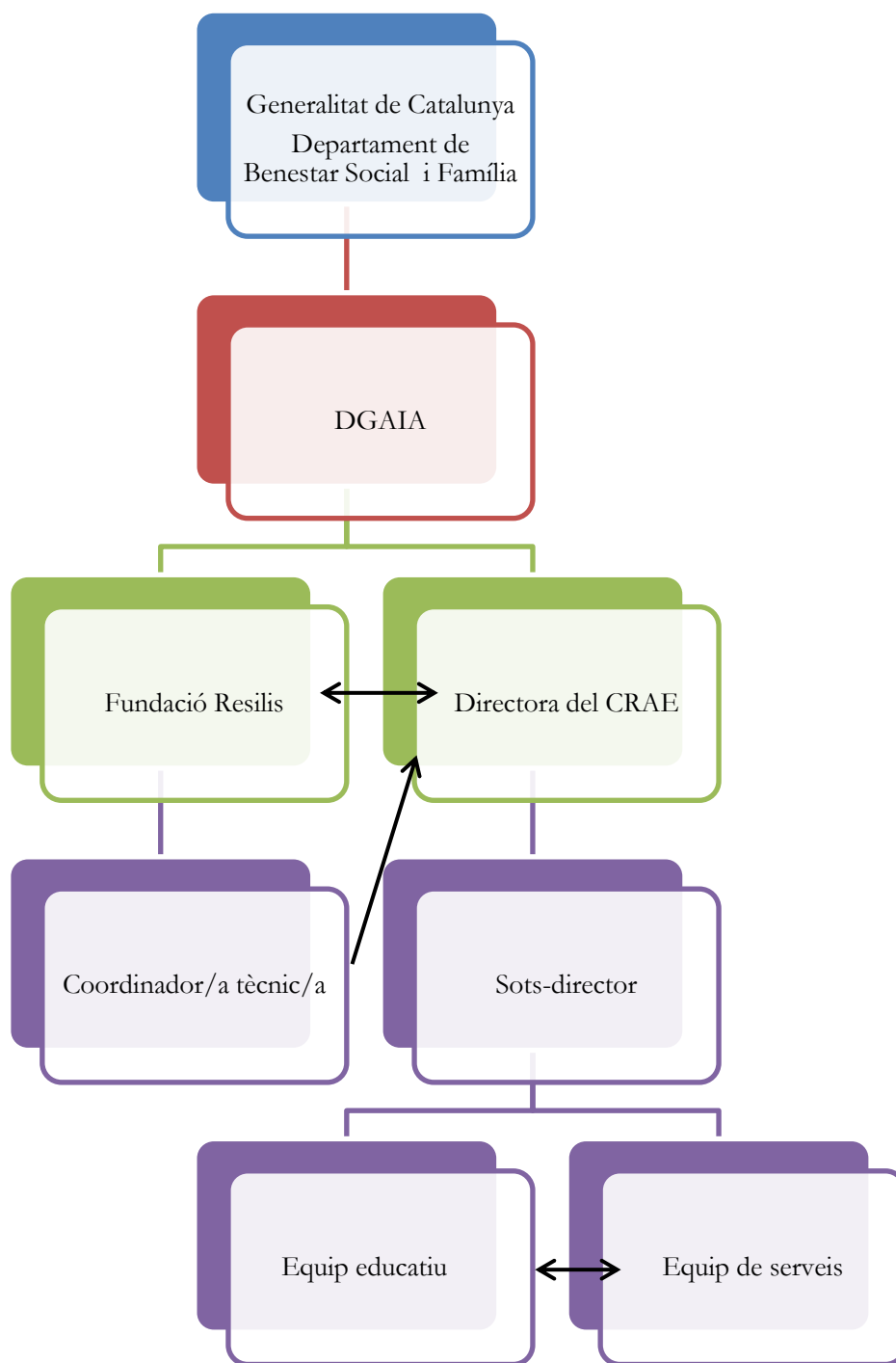

Figura 2. Organigrama del CRAE "El Carrilet"

(Elaboració pròpia, adaptat del PEC del centre)

El funcionament del CRAE queda recollit en el PEC i el RRI –inclou normativa de funcionament dels infants i joves-, així com en el manual de l'educador, la Programació i la Memòria anual (CRAE “El Carrilet”: PEC, 2012:12).

Tot l'equip educatiu del CRAE coneix i assumeix el PEC, la programació anual i el PEI. S'organitza de manera que cada infant o adolescent té un referent adult, el seu tutor.

El CRAE compta amb el següent personal:

- Director/a tècnic
- 16 educadors/es (un d'ells assumeix les funcions de sots-direcció)
- 2 personal de cuina i neteja

Entre les seves funcions i, d'acord amb el Projecte Educatiu de Centre del CRAE analitzat (2012:10), hi ha:

Funcions educativa i assistencials derivades de la guarda:

- Atendre als infants i joves acollits de forma integral per tal de contribuir al seu procés educatiu i desenvolupament personal.
- Tenir cura de la seva salut física i psíquica, vetllant pel desenvolupament harmoniós de la seva personalitat.
- Satisfer les necessitats bàsiques del conjunt d'infants i joves atesos: alimentació, vestir, allotjament...

Funcions derivades del nostre sistema de protecció:

- Oferir un recurs residencial alternatiu i/o complementari de la família.
- Dissenyar, executar i avaluar un projecte educatiu individual per a cadascun dels menors atesos.
- Actuar de forma coordinada amb el conjunt de serveis i professionals que intervenen amb l'infant acollit.
- Promoure, sempre que sigui possible el retorn amb la pròpia família, en família extensa o en família acollidora.

Aquestes funcions es concreten en uns objectius generals, que a la vegada són detallats mitjançant els objectius específics, acompanyats per unes actuacions a desenvolupar a llarg termini i amb uns criteris d'avaluació.

A continuació presentem els objectius generals que s'ha plantejat el CRAE "El Carrilet" de Tortosa en relació a diferents àmbits.

Àmbit institucional

- **Garantir als infants i joves acollits l'atenció social, sanitària, farmacèutica, psicològica, educativa i cultural i, en general, a l'atenció de totes les necessitats personals per aconseguir un desenvolupament personal adequat, en condicions òptimes**
- Vetllar perquè els Drets de l'Infant siguin respectats en tot moment, des de dins i des de fora del centre.
- Garantir el coneixement del reglament de règim interior tant per part del personal com dels infants acollits.
- Implicar-se, com a educadors, en el projecte participant activament en l'elaboració i l'execució del projecte de gestió del centre, la programació anual, la memòria i el PEI de cada menor i assumint la responsabilitat de l'execució, bon funcionament i qualitat del projecte.
- Reduir el temps d'estada dels infants i adolescents en el CRAE
- Establir estratègies d'intervenció consensuades i unívokes a partir de la referència que ens ofereix d'una banda el PEC, RRI i la programació anual i de l'altra el PEI de cada noia i la realitat social del moment.
- Fomentar el respecte mediambiental, l'estalvi enèrgetic i el reciclatge.

Familiar

- Vetllar per tal que els infants i adolescents entenguin la situació familiar
- Aconseguir que es trobi la situació més adequada a la situació de cada infant/jove, priorititzant el seu interès superior
- Vetllar per a què l'infant/jove pugui retornar a la seva llar familiar si es donen les condicions adequades

Emocional i relacional

- Establir relació d'afecte, confiança i respecte mutu amb l'educador referent i amb tots els membres de l'equip educatiu
- Expressar els interrogants que tinguin quan a la sexualitat
- **Participar en activitats extraescolars, de colònies i casals**
- Assumir els valors de la pau, la llibertat, la solidaritat i la participació.
- Establir relacions afectives, de forma adequada, entre els diferents infants/joves acollits al CRAE i amb les relacions que pugui establir fora del CRAE
- Potenciar l'augment de l'autoestima i la seguretat en sí mateix

Vida quotidiana

- Adquirir els hàbits propis de la vida quotidiana d'acord amb llur edat i capacitats.
- Promoure l'adquisició dels hàbits d'higiene personal
- Conèixer i respectar les vivències de les seves arrels culturals, així com les del nostre país

Escolar formatiu

- Percebre la formació com quelcom necessari per a la qualitat del seu futur laboral
- Entendre el concepte del treball com una forma de realització personal i com una aportació als altres, a més de com un mitjà per obtenir compensacions econòmiques.
- Afavorir el desenvolupament òptim de les potencialitats de cadascun dels nois i noies i posar al seu abast els mitjans necessaris perquè la igualtat d'oportunitats esdevingui real

Salut

- Vetllar perquè el desenvolupament dels infants i joves es doni en condicions òptimes d'higiene i de salut

Autonomia personal

- Vetllar perquè els joves acollits puguin fer front al procés d'emancipació propi del desinternament amb la màxima autonomia personal.

És en aquest primer objectiu general de l'àmbit institucional en el qual trobem certa relació amb la recerca que estem duent a terme. El PEC planteja com a objectiu específic: "Promoure la socialització dels infants i joves acollits als recursos educatius, formatius, lúdics, d'esport, culturals, que ofereixi el barri, la ciutat, comarca..." i planteja com a actuació "l'assistència a recursos lúdic, esportiu, formatiu que siguin del seu interès". Tot i que està estipulat al PEC no hi ha un desenvolupament d'aquesta proposta de lleure.

Entenem que l'activitat física i l'esport poden ajudar a assolir alguns dels objectius proposats. Com hem documentat en capítols anteriors la pràctica esportiva genera unes millores en l'organisme; així doncs l'àmbit de la salut està cobert, i permet als infants i joves adquirir coneixements sobre el propi cos, tenir més consciència corporal i entendre la importància de gaudir d'uns hàbits de vida saludables. Aquests hàbits d'higiene i salut, tant imprescindibles en l'esport, condueixen també a un treball d'hàbits general, propis de l'àmbit quotidià. L'activitat física contribueix també a una millora en les dimensions emocional i relacional, permetent als infants i adolescents establir vincles afectius i relacions d'afecte, alhora que potencia l'autoestima, l'autoimatge, la confiança en un mateix i amb els altres i propicia un aprenentatge en valors. Aquest equilibri emocional permetrà als joves comprendre una mica millor la situació familiar que han viscut o estan vivint encara. Respecte a l'àmbit formatiu, entenem que hi ha certs clubs i entitats esportives que posen requisits acadèmics per formar-hi part. L'esport, la motivació que aquest desperta, les regles de participació establertes i l'anàlisi d'experiències similars, pot ajudar a l'infant o adolescent a entendre, esforçar-se i millorar el seu rendiment escolar i la importància de la

formació acadèmica. Finalment, i d'acord amb els diferents canvis que l'activitat física pot repercutir en l'individu, ens resta concloure que l'infant o adolescent tindrà més recursos per gestionar la seva autonomia personal.

6.3 Infants i adolescents

El CRAE atén infants i adolescents de 3 a 18 anys que provenen d'una situació de desemparament i conseqüentment han estat separats del seu nucli familiar. Al gener, 2011 hi ha 23 infants i adolescents, concretament 15 nois i 8 noies, d'edats compreses entre 4 i 17 anys (4 - 6 anys: 2; 7 - 9 anys: 2; 10 - 12 anys: 10; 13 - 15 anys: 4; 16 - 18 anys: 5).

Molt sovint provenen de famílies desestructurades i problemàtiques que depenen en gran mesura dels serveis socials i no disposen de recursos per oferir-los l'atenció i la seguretat que requereixen. Generalment la situació d'aquests nois és detectada per l'entorn més proper, especialment els serveis educatius i sanitaris, els quals donen l'alerta als serveis socials que actuen mitjançant la DGAIA.

Alguns han patit maltractaments i això es manifesta en el seu dia a dia al centre (conductes inapropiades i dificultat per assumir els fets viscuts o els esdeveniments futurs).

Al PEC es recull la idea que cada infant i adolescent ha de ser participant directe del seu procés educatiu i per tant s'ha de potenciar l'aprenentatge de treball en equip, la responsabilitat i la presa de decisions. És per això, que el centre proposa el treball per pactes ja sigui seguint la normativa de centre com els acords presos.

“Es considera l'establiment de pactes entre educands i educadors com un dels puntals bàsics de la nostra acció educativa (...). La normativa estableix les normes bàsiques del centre i el seu objectiu és facilitar la convivència; s'entén com una relació de drets i deures que persegueixen instaurar el respecte com a eix bàsic de l'estada al CRAE (...). D'acord amb el treball tutorial s'establiran pactes específics i objectius de treball amb cada menor per tal de contribuir de la millor forma al procés de socialització d'aquest” (PEC, 2012:27)

Així doncs, la filosofia de treball de centre és democràtica, oberta al diàleg, a l'escolta activa i la revisió. Tots els agents tenen cabuda en aquest procés (educadors, equip directiu, infants i adolescents). Entre altres recursos, els nois compten amb la possibilitat de realitzar assemblees en les quals prendre decisions reals pel que fa al funcionament de la vida quotidiana i a l'organització (tasques domèstiques, conflictes interns, activitats) i fer propostes i peticions a l'equip directiu.

6.4 Relació amb l'entorn

El CRAE es proposa com a objectiu la interrelació amb l'entorn que l'envolta. Aquest és un dels punts forts de la nova ubicació del CRAE ja que permet als infants i adolescents sortir del centre i trobar-se immersos en la vida urbana de Tortosa. El centre facilita que els acollits s'integrin en l'entorn social, tot participant i relacionant-se amb els serveis i recursos que s'ofereixen a la ciutat:

“Es vetlla perquè coneguin i participin dels diferents recursos i espais de la ciutat o pobles veïns, com poden ser exposicions, teatre, cinema, parcs i jardins, discoteca, actes lúdics puntuals, festes tradicionals (pastorets, processó, sant Jordi, carnestoltes,...)” (PEC, 2012:30)

Durant el curs escolar i entre setmana, hi ha relativament poc temps per a gaudir de les activitats que es desenvolupen a l'entorn proper. El CRAE estableix uns horaris, més o menys flexibles, en funció de l'edat i característiques dels infants i adolescents, les seves necessitats formatives i acadèmiques, les seves necessitats lúdiques i d'esbarjo i les seves necessitats de relació quotidiana.

Model horari “El Carrilet”:

Llevar-se, higiene personal, endreça d'habitacions i esmorzar.	6h30'-8h45'
Dinar, serveis i higiene personal.	13h-14h45'
Berenar i estudi	17h-19h

Dutxes	19h-20h
Sopar, serveis i higiene personal	20h30'-21h30'
Dormir	21h30'-23h

Per tant, durant la setmana, només la franja de 17h a 19h queda disponible per a realitzar activitats esportives.

Aquests horaris es veuen modificats els caps de setmana, els festius i els períodes interescolars; endarrerint les hores d'anar a dormir i llevar-se, sempre tenint en compte les edats i les activitats extraescolars i de lleure programades.

És el centre també qui programa i estableix les activitats fora de l'horari escolar, de lleure dels caps de setmana i vacances, tenint en compte els interessos de l'infant o adolescent, el moment educatiu i l'oferta d'activitats. Aquestes activitats resten recollides al Projecte Educatiu Individual (PEI) de cadascú.

El CRAE aprofita les activitats organitzades per entitats de la ciutat ja que considera que els facilita un acostament al barri, una integració i l'oportunitat de conèixer altres persones, joves i adults.

Tal i com es recull també en el Reglament de Règim Intern (2010:40; 57):

“S’afavorirà que es relacioni amb els seus iguals participant en activitats de joc, lleure i esport adients a la seva capacitat i interessos, que aprengui a utilitzar el temps de lleure per esplaiar-se”

“Des del centre es recolzarà la integració del nen a la vida escolar mitjançant activitats acadèmiques, socials, esportives..., i la inscripció a l’AMPA es fa per tenir accés a totes les activitats proposades des del centre escolar.

Aquest darrer punt és un dels puntals de la filosofia del CRAE. En edats primerenques, des dels 3 fins als 8 – 9 anys, s’intenta que l’infant participi de les activitats extraescolars proposades pel propi centre educatiu. D’aquesta manera es fomenta la relació amb els

companys d'aula, nivell i escola; s'estalvia el desplaçament i la integració en una altra entitat i es facilita el seguiment i control del treball amb l'infant.

Els infants i adolescents tenen el dret d'opinar i escollir, sota la supervisió del tutor, les activitats extraescolars que vulguin realitzar. Entre els criteris que es tindran en compte en el moment de l'elecció i d'acord amb el RRI (2010:33) hi ha:

- els interessos i afeccions del nen
- les necessitats de salut, psicomotricitat...
- tot allò que afavoreixi al màxim el desenvolupament de les capacitats físiques, intel·lectuals i la relació amb el grup d'iguals.

“L'elecció de l'activitat dependrà dels interessos dels menors. El tutor podrà proposar i/o orientar els menors certes activitats que afavoreixin la salut, la psicomotricitat i/o la relació” (RRI, 2010:58)

Aquesta es desenvoluparà d'entre aquelles activitats ofertes per la pròpia escola, barri o ciutat, tenint en compte les característiques de la mateixa, l'horari i la dinàmica del centre.

Al mateix RRI queden recollides les normes de relació amb les institucions externes (2010:58), com ara amb l'EAIA, la DGAIA, els serveis mèdics, els escolars i el servei d'activitats extraescolars i de lleure. Centrant-nos en aquest darrer, el CRAE proposa les següents mesures:

“La diversitat d'activitats extraescolars les considerarem com un mitjà socialitzador molt important pel menor. També l'ajudaran a desenvolupar les seves capacitats físiques i intel·lectuals”

“Es treballarà coordinadament amb els monitors i/o educadors dels centres d'esplai que freqüenten els menors”.

“Es farà un seguiment de l'activitat que el noi o la noia realitza per aconseguir més socialització i potenciar les seves qualitats i habilitats”

Des del centre s'observa la potencialitat de les activitats extraescolars, essent aquestes emprades per afavorir principalment la socialització i normalització dels infants i

adolescents. Per tal que el procés esdevingui educatiu i existeixi un feed-back entre els agents que participen, es proposa un treball coordinat entre els tutors del CRAE i els monitors de les activitats extraescolars i de lleure, el qual permetrà establir un seguiment de l'evolució de l'infant o adolescent i aplicar les mesures necessàries.

Queda doncs reflectida en el PEC i el RRI la posició del CRAE pel que fa a matèria esportiva i extraescolar. Per realitzar l'anàlisi, en el nostre treball sobre la pràctica esportiva al centre, ens centrem en la vivència del procés per part dels infants i adolescents i els tutors; ens interessa conèixer què succeeix en el dia a dia.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 6

ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT AMB INFANTS I ADOLESCENTS A CATALUNYA

1. Activitats fisicoesportives als CRAE's
2. Propostes actuals d'activitat física i esport per a infants i adolescents a Catalunya
 - 2.1. Departament d'Ensenyament
 - 2.2. Secretaria General de l'Esport
 - 2.3. Fundació F.C. Barcelona
 - 2.4. Fundació Mensalus
 - 2.5. Fundació Esportsalus
 - 2.6. Taula Jove del Raval. La lliga dels valors
 - 2.7. Pla Comunitari del Barri Sant Josep a la ciutat de Reus. Projecte Xarxa d'esports als barris.

CAPÍTOL 6

ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT

AMB INFANTS I ADOLESCENTS A CATALUNYA

En aquest capítol, d'acord amb les investigacions realitzades, presentem els beneficis que pot aportar l'activitat física i l'esport al CRAE. Al mateix temps aprofitem per explicar perquè ens decantem per l'activitat esportiva i no per una altra de diferent índole. Finalment fem un recorregut per diferents institucions i associacions del nostre entorn per donar a conèixer uns programes d'activitat física i esportiva que s'estan duent a terme a Catalunya.

1. Activitats fisicoesportives als CRAE's

Finalitzat l'horari escolar, els infants i adolescents gaudeixen de tot un seguit d'activitats, abans d'arribar a casa i, en certes ocasions, s'estenen fins i tot als dissabtes i diumenges. És el que coneixem per educació no formal.

“L'educació no formal es refereix al conjunt d'institucions, mitjans i àmbits que, tot i no ser escolars, tenen com a finalitat assolir objectius de caire educatiu” (Trilla, 1996; en Torralba, et al. 2007:76).

Aquests autors analitzen la importància de les activitats físiques en l'educació no formal. La nostra recerca, l'activitat física i l'esport al CRAE, té certa relació amb aquest estudi.

Aquest tipus d'educació és un complement ideal per a l'educació formal. Allí on aquesta no pot arribar, ja sigui per manca de temps, recursos humans, materials o econòmics, entre altres, apareix l'educació no formal o educació en el lleure.

"L'educació en el temps lliure no és més que l'educació en el més ampli sentit del terme, desenvolupada des dels següents paràmetres: opció lliure, vivència de grup,

responsabilitat i implicació personal, comunicació interpersonal, interpel·lació i experimentació de la realitat, autonomia personal" (Viche, 1989:24).

"La finalitat essencial de l'educació en el temps lliure és orientar a l'home perquè sigui cada vegada més lliure a l'hora d'elegir, organitzar i realitzar els seus ocis sense que es deixi arrossegar per la societat i sigui aquesta la que li imposi els seus" (Gallego, 1987: 102).

L'educació en el lleure, l'educació no formal o les activitats extraescolars són una eina útil per a l'assoliment d'unes competències que, a vegades, l'escola no pot acabar d'oferir. Com podem observar, les cites són de fa més de 20 anys, moment en el que ja s'apostava fort per aquest tipus d'educació complementària. No obstant, la filosofia continua essent la mateixa avui en dia.

Trilla, 1996 proposa les característiques de l'educació no formal, tot diferenciant-les de l'educació formal. Hi destaca els següents aspectes:

1. Població a la qual va dirigida:

Les activitats i els mitjans que utilitza solen adreçar-se a sectors de població ben diversos i els grups acostumen a ser força heterogenis.

2. Perfil dels educadors:

La formació, el grau d'implicació i l'estatus professional són força dispars. N'hi ha de professionals, semiprofessionals i, fins i tot, voluntaris sense cap formació específica.

3. Objectius plantejats:

Són objectius més específics, particularitzats, propers i sensibles a les necessitats de l'alumnat que els que solen plantejar-se en l'educació formal. Fins i tot, se centren en aquelles dimensions del fet educatiu desateses per les institucions educatives formals.

4. Continguts:

La seva selecció i adequació acostuma a fer-se tot tenint en compte les característiques de l'entorn on s'ofereixen. Per aquest motiu solen presentar un cert grau d'actualitat, significativitat i funcionalitat.

5. Metodologia:

S'empren metodologies actives i inductives.

6. Gestió:

Normalment depèn de l'entitat que la promoció o dels propis educadors.

Hom es preguntarà: per què oferir als centres residencials activitats físicoesportives i no d'un altre tipus?

Les raons són variades:

1. Hi ha una diversificació del personal que s'encarreguen de dur-les a terme (des de gent professional a voluntaris).
2. Acostumen a tenir una gran acceptació per part dels infants i adolescents.
3. S'adeqüen als interessos dels participants, són clares i senzilles d'executar i tenen en compte els seus objectius particulars.
4. La participació activa i global és imprescindible. Hi intervenen tant els aspectes físics com els intel·lectuals, morals i de relació amb els companys (Camerino, 2000 en Torralba, Buscà i Casas, 2007:77).
5. Són de lliure realització o participació.
6. Poden esdevenir un mitjà d'educació social.

7. Situen als infants i adolescents fora d'una aula ordinària, no exigeixen un treball intel·lectual o de concentració elevat i no generen deures o treballs extra.

Wright i Kallusky, de la Universitat de Memphis, seguint a Catalano (2004) i Hellison (2003); assenyalen els procediments que hem de seguir per aconseguir un correcte desenvolupament del jove en els programes d'integració:

Actuacions a realitzar:

1. Enfortir les habilitats que els joves ja posseeixen i emfatitzar les seves aptituds i destreses.
2. Treballar amb la persona en tots els nivells: emocional, social, cognitiu i físic.
3. Respectar la individualitat de cada jove, incloent-hi les necessitats específiques de desenvolupament i les diferències culturals.
4. Delegar poder als joves.
5. Comunicar-los de manera clara les expectatives raonables que tenim sobre ells.
6. Ajudar-los a plantejar-se perspectives de futur raonables.
7. Afavorir ambients on es sentin física i psicològicament protegits.
8. Limitar el nombre d'integrants del grup i emfatitzar els vincles i sentiments de pertinença.
9. Mantenir la connexió amb la comunitat local.
10. Proporcionar fortes i sòlides directrius en el moment d'afrontar els obstacles.
11. Proporcionar relacions significatives i càlides amb l'adult.

Considerem que aquesta és una bona pràctica de treball; partint de la confiança, la individualitat i les característiques de cada infant o adolescent i valorant els seus aspectes positius, arribarem més lluny en la seva formació educativa i integració en la societat.

En la nostra àrea, en l'educació física, Hellison (2003) va presentar un “*Model de responsabilitat personal i social*” que s’ha aplicat durant més de 35 anys als Estats Units d’Amèrica i a molts d’altres països. Es centra en 5 pilars de responsabilitat per als joves:

Respectar els drets i els sentiments dels altres. Autocontrol i resolució pacífica de conflictes.	Esforz i participació. Intentar realitzar coses noves: auto – millorar, no comparar-se amb els altres.	Auto direcció. Ser independent, posar-se metes concretes i lluitar per assolir-les.	Ajudar i donar suport als altres.	Aplicar fora del context el programa treballat. A casa, a la llar i a l’escola.
---	--	---	--	--

Wright i Kallusky (2009) assenyalen que es necessiten unes estratègies concretes per part dels docents, monitors, entrenadors i educadors per posar en funcionament aquests programes d’activitat física per millorar la conducta; en resumirem els punts més destacats a continuació:

1. Ser un exemple de respecte.
2. Explicar als alumnes què esperem d’ells.
3. Estructurar la sessió per tal que els alumnes puguin participar amb èxit en les activitats.
4. Proposar activitats que fomentin la interacció social positiva (entre altres: treball en equip, solució de problemes i cooperació).
5. Assignar responsabilitats o tasques específiques als alumnes.
6. Permetre als alumnes líders fer-se càrrec d’un grup.
7. Donar veu als alumnes.

8. Permetre als alumnes tenir oportunitats per a avaluar el seu aprenentatge.
9. Parlar amb els alumnes sobre la possibilitat de posar en pràctica el programa en altres contextos.

L'educació física és una bona eina per a educar en valors els infants i joves que viuen en centres residencials d'acció educativa. Segurament hi ha altres àrees que ens permeten apropar-nos al món dels valors, però considerem que l'educació física els motiva i els predisposa a participar. Amb ella es posen en marxa les relacions interpersonals entre iguals i entre jugador – monitor/adult, al mateix temps que surten a la llum qualitats personals com ara la confiança, l'autoestima, la cooperació, etc.

De totes maneres, no podem caure en la utopia de pensar que l'activitat física sempre genera els recursos adequats per treballar els valors i millorar com a persones.

Els valors positius no apareixen perquè sí, es necessita una metodologia apropiada per facilitar el ressorgir d'aquests valors de cadascun dels nois i noies. Així, com en qualsevol unitat didàctica, precisem uns objectius a assolir o unes competències, precisem uns continguts, unes activitats i sobretot una avaluació que permeti valorar si s'ha assolit o no allò que ens proposàvem.

Els investigadors Duran i Jiménez (2005) van iniciar un programa d'educació en valors per a joves en risc social a través de l'activitat física. El van aplicar a set centres educatius i van treballar amb joves de 14 a 18 anys. El programa es basava en el model de Hellison (1995) i s'estructura en tres fases generals:

Fase 1: Confiança i participació.

Fase 2: Promoció de valors a través de l'activitat física i l'esport.

Fase 3: Transferència d'allò après a altres àmbits de la vida quotidiana.

La primera fase (confiança i participació) gira entorn a l'establiment d'un ambient de treball positiu entre els diferents components del grup. En aquest punt, el paper de l'educador – monitor és clau, així com els seu caràcter i la relació que estableixi amb els joves. La paraula confiança ha de ser-hi present, les relacions entre tot el grup han de moure's entorn la confiança i els diàlegs. És la idea que tots som importants, tots podem opinar, tots servim per a alguna cosa. Dins aquesta fase hem de presentar també als membres actius els objectius del programa.

Si volem obtenir la participació dels nois i noies hem de buscar activitats que els motivin de manera òptima. És bo conèixer que els agrada per poder-ho aplicar a les sessions d'educació física o esport.

A la segona fase de la proposta (promoció de valors), Duran i Jiménez (2005) van escollir treballar el valor de la responsabilitat social i personal. Els continguts treballats foren: autocontrol de les conductes agressives i violentes i integració i cooperació amb els companys.

Finalment, a la darrera fase (transferència d'allò après a altres àmbits de la vida quotidiana), el que pretenien era transferir allò adquirit a la resta d'àmbits de la vida quotidiana (extrapolar-ho de les classe d'educació física). Els pilars d'aquesta tercera fase foren la reflexió personal i grupal i la creació d'hàbits de vida saludables.

Aquesta posada en pràctica del mètode els va permetre observar grans canvis en la conducta dels joves, però la gran mancança fou la transferència dels aprenentatges degut a la manca de coordinació establerta entre els diferents membres docents dels instituts.

Ens adonem que aquesta proposta educativa va tenir els seus èxits i pensem que l'aplicació d'un programa de característiques similars a un CRAE pot portar als nois i noies a una millora de la seva conducta, de la seva qualitat de vida, de les seves relacions interpersonals i a l'adquisició de l'activitat física i l'esport com a element imprescindible per a la seva vida diària.

2. Propostes actuals d'activitat física i esport per a infants i adolescents a Catalunya

A la nostra comunitat autònoma hi ha avui en dia un gran nombre d'entitats que organitzen activitat física i esportiva per a nois i noies en situació de risc.

Són moltes les entitats o institucions que vetllen per l'educació integral dels infants i joves en situació de risc, ja sigui mitjançant l'esport pròpiament o el lleure. Tots els ajuntaments o consells comarcals, des del departament de Benestar Social i Família o bé des de la Secretaria General de l'Esport, impulsen una política basada en l'ajuda, les beques, les possibilitats formatives i de lleure i manifestacions esportives dels ciutadans.

Entre elles podem destacar els esforços que s'estan duent a terme en aquest sentit a barris o poblacions que tenen conflictes de convivència, pobresa o risc d'exclusió social dels seus infants i joves. A tall d'exemple, podem citar a nivell català els barris del Raval i del Carmel de Barcelona.

A les Terres de l'Ebre, territori on s'emmarca la nostra recerca, hi ha diferents entitats sense ànim de lucre que vetllen pels interessos dels infants (Blanquerna, Atzavara – Arrels i el Casal Sant Francesc) i els ofereixen un lloc de trobada un cop ha finalitzat la jornada escolar. En elles desenvolupen activitats acadèmiques (reforç escolar), però també activitats manuals, esportives i sortides per la ciutat, entre d'altres, amb la finalitat principal de proporcionar als infants i adolescents recursos i eines per a integrar-se en la societat.

A continuació oferim exemples ben diversos d'entitats que empren l'esport i l'activitat física amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida de les persones que hi participen, tant a nivell físic, com emocional i social. Conscients de l'amplitud d'aquest tipus de propostes d'actuació, en presentem algunes de la Generalitat de Catalunya, programes de diverses fundacions catalanes i actuacions d'àmbit local.

2.1 Departament d'Ensenyament

El Departament considera necessària la implantació de certs projectes d'innovació per millorar la qualitat de l'ensenyament i l'adquisició de les competències bàsiques dels infants i adolescents. Aquest organisme aposta per una educació innovadora a les escoles i instituts, tant dins l'horari lectiu com durant l'horari extraescolar.

“Una educació innovadora és aquella que incideix en el que s'ensenya i en com s'aprèn, que prioritza el gust per aprendre, l'estímul a pensar i l'esforç per entendre i que ajuda a despertar el sentit crític de l'alumnat i del professorat” (Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, 2012).

Així, en els darrers anys, s'han impulsat una sèries de projectes per tal de reduir el fracàs escolar de l'alumnat de l'escola catalana. N'hi ha de diferents àmbits o àrees temàtiques, entre altres:

1. Projectes lingüístics
2. Biblioteca escolar “puntedu”
3. Projectes de convivència
4. Impuls de la lectura
5. Promoció escolar del poble gitano
6. Pla educatiu d'entorn

En aquesta recerca ens centrem en el darrer: el pla educatiu d'entorn. El departament el defineix així:

“Els Plans educatius d'entorn són una iniciativa oberta i innovadora de cooperació educativa entre el Departament d'Ensenyament i les entitats municipalistes, amb el suport i la col·laboració d'altres departaments de la Generalitat, que tenen com a objectiu aconseguir l'èxit educatiu de tot l'alumnat i contribuir a la cohesió social mitjançant l'equitat, l'educació intercultural, el foment de la convivència i l'ús de la llengua catalana” (Document Marc dels Plans Educatius d'Entorn, 2012:5)

La idea clau és que s'assoleix més progrés en el procés educatiu si hi ha una coordinació entre els agents que realitzen educació formal i els que en realitzen de lleure. Es cerca la continuïtat i coherència entre les activitats que es desenvolupen a l'escola i les activitats extraescolars del territori.

Els destinataris del pla són els infants i adolescents entre 0 i 18 anys, fent especial èmfasi en aquells col·lectius amb més risc, especialment l'alumnat nouvinguts i els i les adolescents. El pla educatiu d'entorn és de caràcter local i estableix una relació molt estreta amb l'ajuntament de la ciutat, les entitats esportives i socials i les escoles i instituts. Els agents implicats en l'aplicació d'aquest pla són nombrosos i de camps de treball diferents.

Els objectius d'aquest pla educatiu són els següents:

Objectius generals	Línies d'intervenció relacionades
1. Incrementar l'èxit acadèmic	1. Incentivació i suport: promoció de l'èxit escolar de tot l'alumnat 2. Orientació i seguiment acadèmic -professional
2. Contribuir a millorar les condicions d'escolarització	3. Prevenició de l'absentisme 4. Promoció de tota la xarxa educativa sostinguda amb fons públics d'una zona
3. Potenciar la participació en activitats i espais de convivència en un marc d'educació inclusiva	5. Acollida de l'alumnat i de les famílies que s'incorporen a la zona/localitat 6. Afavoriment de la participació de tot l'alumnat i de les seves famílies en activitats de fora escola 7. Incentivació i suport a l'activitat esportiva. 8. Creació d'espais de trobada i convivència
4. Millorar la presència i l'ús social de la llengua catalana com a llengua comuna i de cohesió, en un marc de respecte i valoració de la diversitat lingüística	9. Sensibilització específica quant a l'adopció de la llengua catalana com a llengua comuna i respecte a la diversitat lingüística 10. Promoció de l'ús de la llengua catalana 11. Promoció de l'accés a les llengües d'origen
5. Potenciar l'educació en valors i el compromís cívic	12. Promoció de línies d'actuació per a l'educació en valors i el compromís cívic. 13. Promoció de l'associacionisme.

6. Potenciar l'educació en el lleure	14. Promoció de l'educació en el lleure
7. Potenciar el treball i l'aprenentatge en xarxa de tots els agents educatius que operen en el territori: -Enfortir els vincles entre les famílies i els centres educatius -Enfortir la xarxa entre centres educatius -Enfortir la relació i la interacció entre els centres educatius i l'entorn	15. Formació i sensibilització 16. Promoció de les xarxes 17. Grups de treball multidisciplinar 18. Enfortiment dels vincles família – centre educatiu - entorn
8. Promoure la sostenibilitat en les actuacions	19. Optimització de recursos 20. Recerca de noves fonts de finançament

Taula 26. Objectius del Pla Educatiu.

(Document Marc dels Plans Educatius d'Entorn, 2012)

Com podem veure a la taula hi ha una sèrie de línies d'intervenció que integren la pràctica esportiva o de lleure. Per tant, és la pròpia Administració la que s'adona de la importància de l'activitat física i la utilitat d'aquesta per assolir els objectius que es planteja. El pla compta també amb una avaluació inicial, formativa i final que es duu a terme amb l'ajuda de les memòries anuals presentades pels coordinadors de cada pla educatiu d'entorn.

2.2 Secretaria General de l'Esport

Els responsables de la Secretaria entenen que l'esport i l'activitat física ha d'arribar a tots els col·lectius de població. Deixant de banda, l'esport d'elit o d'alta competició, aposta pel foment de la pràctica esportiva. Tot i que al capítol 1 n'hem fet menció, aprofitem per recordar alguns dels programes que està implantant a Catalunya.

En el marc de l'esport en edat escolar, la Secretaria General de l'Esport promou els Jocs Esportius Escolars de Catalunya (JEEC), amb l'objectiu bàsic “d'impulsar un model esportiu que inclogui els vessants educatiu, recreatiu i competitiu” (DOGC núm. 3546 de 4.01.02) i el

Pla Català de l'Esport a l'Escola (PCEE). Desenvolupa també activitats a nivell d'esport i gènere, potenciant específicament l'esport femení i centra els seus esforços en potenciar la relació esport-salut, mitjançant el Pla d'Activitat Física Esport i Salut (PAFES).

Observem doncs, els esforços que està realitzant la Secretaria General per oferir als ciutadans plans de promoció esportiva amb finalitats diverses (salut, lleure, recreació i rendiment). Tot i que podem entendre que aquests plans, especialment els JEEC i el PCEE es desenvolupen en l'àmbit escolar, la seva transferència a la vida quotidiana és fàcilment detectable.

Per tant, és i serà una bona idea proposar als infants i adolescents del CRAE que participin tant en els Plans Educatius d'Entorn com en els Jocs Esportius Escolars ja que la finalitat dels mateixos és l'aprenentatge, les relacions socials, l'èxit educatiu i la formació en valors dels infants i adolescents que hi participen i tindran unes característiques diferents als esports o activitats que es desenvolupen en un club o entitat esportiva.

2.3 Fundació F.C. Barcelona

Aquesta fundació treballa des de fa anys amb diferents col·lectius per potenciar l'esport i els valors que l'acompanyen.

Una de les propostes que està en marxa és XICS. Darrera aquestes lletres s'amaga la Xarxa Internacional de Centres Solidaris de la Fundació FC. Barcelona. Aquesta té com a objectiu crear centres d'activitats extraescolars en diferents països, en els quals s'ofereix des de reforç escolar a assistència sanitària, passant pel suport psicosocial i l'accés al lleure.

“Els esports haurien de ser inclosos més sistemàticament en els programes d'ajuda als nens, i particularment dirigits a aquells que viuen al bell mig de la pobresa, les malalties i els conflictes”. (Kofi Annan. Setè secretari general de l'ONU; extret de la web del F.C. Barcelona, 2012)

La Fundació del F.C.Barcelona, conscient del gran potencial de l'esport i l'activitat física, desenvolupa aquesta idea i crea centres solidaris en aquells contextos en què els infants són més vulnerables. Es tracta d'oferir, a aquests llocs, una dotació de recursos educatius, socials i sanitaris per afavorir el desenvolupament educatiu i social dels infants.

Aquesta reconeguda entitat esportiva facilita la posada en marxa d'aquests centres durant els tres primers anys i es coordina directament amb una de les ONG's establertes a la zona per tal de regular, controlar i facilitar aquest projecte.

Els objectius principals del projecte són (www.fcbarcelona.com/web/Fundació):

1. Promoure l'educació universal de tots els nens i les nenes, sense cap tipus de discriminació.
 - a. Impulsen la matrícula escolar.
 - b. Reforç extraescolar.
 - c. Activitats no formals: classes d'informàtica, educació en valors, pràctica esportiva, entre altres.
2. Garantir l'accés a l'assistència sanitària dels infants més vulnerables.
 - a. Revisions mèdiques regulars.
 - b. Suport al creixement i suport nutricional.
 - c. Sessions d'educació sanitària, nutricional i d'higiene per a nens i adults.
3. Prestar suport psicosocial als infants:
 - a. L'ajut per resoldre conflictes socials.
 - b. Ús de l'esport com a eina potencial: consciència corporal, gestió de les emocions i habilitats comunicatives i interpersonals.
4. Garantir l'accés a l'esport i al lleure:
 - a. Es creen unes instal·lacions esportives on poder practicar diferents esports com el bàsquet, l'handbol o el futbol sala.
 - b. Es cerca el caràcter educatiu de l'esport i se l'ofereix com a eina integradora.

Actualment hi ha un total d'onze XICS repartits arreu, dos d'ells a Catalunya (un al barri del Carmel, Barcelona, i l'altre a Santa Coloma de Gramanet).

Aquesta entitat no només actua en aquest nivell. Actualment estan desenvolupant la campanya "Som el que fem". Una proposta que té el seu pilar central en la transmissió de valors mitjançant l'esport. Els quatre escollits són la responsabilitat (individual, en un mateix), la solidaritat, la igualtat i el respecte.

D'acord amb la filosofia del club, es realitzen xerrades arreu de Catalunya per a pares, jugadors i entrenadors. La idea amb la que juguen és molt clara, a l'esport hi ha valors, però també contravalors; per tant, l'esport per si sol no és educatiu, necessita la intervenció d'un educador o entrenador.

En aquest cas, la fundació compta amb la participació de certs jugadors del primer equip de futbol per fer arribar a la població les campanyes que realitzen mitjançant anuncis de televisió, internet, premsa i xarxes socials.

2.4 Fundació Mensalus

L'objectiu d'aquesta fundació catalana és oferir a la població programes de formació, prevenció, assistència i reinserció en els àmbits psicològic, mèdic i social per a la millora de la salut i la qualitat de vida. La majoria d'aquests programes giren entorn a l'exercici físic i les intervencions en col·lectius de risc (www.fundaciomensalus.org).

La fundació inicia les seves actuacions l'any 1986 i des d'aleshores ha atès més de 4.500 persones. Actualment, col·laboren amb ella 38 instal·lacions esportives de la capital catalana i rodalies.

És una entitat amb molta empenta que desenvolupa un gran paper en la reinserció de joves en situació de risc mitjançant l'àrea d'educació física.

Els àmbits d'actuació són els següents:

1. Programes de reinserció mitjançant la pràctica d'activitats físiques en diferents col·lectius:
 - a. Drogodependents.
 - b. Interns de centres penitenciaris.
 - c. Joves amb mesures judicials.
 - d. Infectats per VIH.
 - e. Fills de drogodependents.
 - f. Infants i joves immigrants.
2. Programes de prevenció.
3. Programes de formació.
4. Avaluació i recerca: compten amb un Grup de Recerca en Estil de Vida i Salut (Número Expedient: 2005SGR00318).

La Universitat Autònoma de Barcelona, concretament el Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació té un grup d'investigadors en l'àmbit d'Estil de Vida i Salut, essent-ne Capdevila l'investigador principal. Aquest grup es proposa com a objectius principals:

- Desenvolupar i aplicar estratègies de promoció d'un estil de vida saludable a través de la pràctica regular d'exercici físic, d'una conducta alimentària adequada i de l'abandonament del tabaquisme, per tal de millorar la salut, el benestar i la qualitat de vida.
- Desenvolupar i aplicar un programa d'estil de vida saludable (respecte a l'activitat física, l'alimentació i el tabaquisme) en una mostra representativa de la població universitària, distingint els diferents tipus d'usuaris - diana.

- Desenvolupar aplicacions informàtiques basades en tecnologia multimèdia a través d'Internet que permetin la planificació individualitzada i el seguiment de l'estil de vida dels usuaris.
- Desenvolupar una metodologia per avaluar objectivament l'estat de salut individual dels usuaris, basada en la variabilitat de la freqüència cardíaca.

Aquest grup, que està realitzant projectes d'investigació des del 2001, ha tractat temes tant diversos com la promoció de l'activitat física saludable, la intervenció en la promoció de la pràctica esportiva en les alumnes universitàries i ha realitzat estudis sobre la freqüència cardíaca com a indicador de la condició física i l'estrès.

2.5 Fundació Esportsalus

És una entitat no lucrativa, amb seu a Barcelona, que cerca la millora de la qualitat de vida i de la salut de les persones mitjançant l'exercici físic o la pràctica esportiva. Aquesta fundació es defineix a ella mateixa com una:

“Entitat pionera en la utilització de l'esport com a eina d'integració i reinserció de col·lectius de persones desafavorides per alguna problemàtica social, però també com mitjà per a la prevenció de conductes de risc entre els joves, integrant la pràctica esportiva dins el seu temps de lleure com a alternativa d'oci i promoció d'estils de vida saludables” (esportsalus.org).

Nascuda l'any 2004, amb el nom Fundació Mensalus, dedica una branca important de la seva tasca a l'esport.

Actualment es dedica tant a la formació i prevenció com a l'execució de programes d'activitat física. Coneixedors dels beneficis d'aquest tipus d'activitat, tant a nivell físic, com psicològic i social estan duent a terme diferents programes de promoció de la salut, de prevenció de l'exclusió social, programes i activitats d'intervenció en nens, joves i adolescents i programes de

formació per a la prevenció de conductes de risc. A tall d'exemple: “De marxa... fent esport” i “Enganxa't a l'esport”.

Els professionals implicats en aquesta tasca són treballadors socials i educadors, metges de l'esport, psicòlegs clínics i psicòlegs de l'esport i llicenciats en ciències de l'activitat física i l'esport.

Els serveis que ofereix la fundació són variats, i al mateix temps, estan fent recerca i publicant diferents llibres i guies pràctiques amb el suport de la Generalitat de Catalunya (Guia Pràctica de Prevenció per a Tècnics de l'Esport; Contacta amb els teus fills; Compta amb nosaltres: els pares i l'esport; Compta amb nosaltres: l'esport com a eina de prevenció; i Els quatre pilars de la vida saludable) per tal d'augmentar i millorar la pràctica esportiva dels infants i adolescents, la formació dels tècnics i la conducta dels pares i mares.

2.6 Taula Jove del Raval. La lliga dels valors

El barri del Raval, situat al districte de Ciutat Vella de Barcelona, és un espai on conviuen ciutadans de tota la vida amb nouvinguts d'arreu del món; pels seus carrers s'observa gent de totes les nacionalitats i cultures.

Poc a poc, s'han anat gestant tot un seguit d'iniciatives per afavorir la convivència al barri, la integració social dels nouvinguts i per fomentar l'educació dels seus infants i joves. Són moltes les entitats que en ell hi treballen, ja sigui des de la vessant educativa, des de la solidaritat i la cooperació, des de cultura, infància i joventut i esports.

Alguns dels projectes esportius d'integració que s'estan duent a terme al barri són: el *Raval Surf*, un projecte de surf al barri que empra aquest esport com a eina per evitar l'exclusió social, el *Rejyno-Sports*, que consisteix en la realització d'unes lligues de futbol sala, amb l'objectiu de potenciar l'esport al barri i especialment l'esport femení i *Centre Compartir* que cerca la iniciació i la promoció del futbol sala, sempre respectant la procedència cultural, racial i religiosa dels jugadors.

Una altra d'aquestes iniciatives esportives és la que està desenvolupant des del mes de gener de 2012: *La lliga dels valors*, engegada per la Taula Jove del Raval.

(<http://jovesteb.org/blog/tag/taula-jove>).

Aquesta Taula està formada per una sèrie d'entitats i persones (Casal dels Infants, AEIRaval, la Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina i l'Associació per a Joves Teb, el projecte Franja Raval i educadors de carrer d'APC Raval Nord i APC Raval Sud) sense ànim de lucre que treballen en equip i de manera coordinada.

La lliga dels valors no és res més que una lligueta de futbol de les categories cadet i juvenil (adolescents) organitzada i gestionada pels mateixos participants. Els infants i joves del barri, amb l'ajuda dels educadors socials, han d'aprendre a gestionar els conflictes i a fer mediació en diferents situacions. La finalitat primera és que els participants aprenguin a resoldre conflictes i a treballar en equip per assolir un determinat objectiu.

Abans d'iniciar la lliga, els diferents equips van signar un acord on hi havia recollides les normes estipulades de pràctica (per exemple el fet que no hi hagi àrbitre extern). Un altre fet a destacar és que hi ha dos guanyadors de lliga, un, el tradicional, l'equip que aconsegueix més punts al llarg del campionat, i l'altre, l'equip que és millor valorat en l'aspecte dels valors (suma punts partit rere partit; és a dir, en cada partit és escollit l'equip que ha jugat amb més fair-play).

Aquesta és doncs una altra de les iniciatives que s'està duent a terme amb una inversió baixa i alta acollida per part dels participants.

2.7 Pla Comunitari del Barri Sant Josep a la ciutat de Reus. Projecte Xarxa d'esports als barris.

El barri Sant Josep Obrer va ser el primer de la ciutat de Reus en participar en el projecte "Xarxa d'esports als barris" iniciat l'any 2000. Amb els anys, aquest programa s'ha expandit a tota la ciutat. La finalitat del programa és, tal i com llegim a la xarxa, (pcsantjosep.wordpress.com):

“utilitzar l'esport per a impulsar el desenvolupament personal, la socialització i la inclusió social d'infants, adolescents i joves, i per a combatre la vulnerabilitat social”

Així doncs, es practiquen activitats esportives (bàsquet, futbol, futbol sala, bàdminton i balls) als equipaments de la ciutat, potenciant en tot moment el treball socioeducatiu i de cohesió social entre els seus participants. Es realitza un treball conjunt entre monitors i tècnics esportius, educadors socials i mediadors interculturals. Al mateix temps, s'aprofita la presència dels infants i adolescents per oferir-los xerrades, conferències o formació en temes transversals, tals com educació sexual, drogues i alcohol i per acompanyar-los en el procés d'escolarització i/o inserció laboral.

Els destinataris són persones d'entre 3 i 19 anys.

La darrera aplicació del programa (gener 2011 – desembre 2011) ha tingut un cost de 65.030 euros i ha comptat amb el suport de nombrosos agents:

- Àrea de Benestar
- Regidoria de Serveis Socials
- Regidoria d'Esports
- Pla Transversal d'Immigració
- Àrea de Participació i Ciutadania
- Grup de Treball Infància, Joves i Educació del Pla Comunitari
- UDC Mas Pellicer - Carrozas
- Escola Rosa Sensat
- Associació Gitana Catalana Sant Josep Obrer
- Pla Inclusió Social

Les darreres dades estadístiques (2011) ens informen que en l'últim any han participat en les activitats esportives uns 600 infants i adolescents, ampliant-se fins a 2000 si tenim en compte els efectes col·laterals del programa (amics, familiars, formadors, voluntaris i entitats).

Reus, com hem vist, no és l'única ciutat catalana que desenvolupa programes d'aquest tipus; és una realitat creixent i l'aposta per l'activitat física i l'esport com a eina educativa va en augment.

Per tant, donada la gran diversitat d'actuacions que es realitzen actualment al nostre territori i els estudis publicats, és el moment de fixar-nos en el centre escollit i determinar si realment les tasques que s'hi realitzen són efectives i si els nois i noies se'n beneficien.

CAPÍTOL 7

METODOLOGIA I DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ

1. Definició del problema d'investigació
2. Objectius
3. Perspectiva metodològica
4. Fases de la investigació
5. Instruments per a la recollida de dades
 - 5.1. El qüestionari
 - 5.1.1. Procés d'elaboració
 - 5.1.2. Estructura i contingut
 - 5.1.3. Qüestionari als tutors del CRAE
 - 5.1.4. Qüestionari als monitors i entrenadors
 - 5.1.5. Validació dels qüestionaris
 - 5.2. L'entrevista
6. Selecció de la mostra
7. Consideracions sobre validesa i fiabilitat
8. Procediment de recollida de dades
9. Procediment d'anàlisi de dades

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 7

METODOLOGIA I DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ

En aquest capítol exposem les tècniques i instruments seleccionats per dur a terme la investigació i donar resposta al nostre objectiu: estudiar la pràctica d'activitat física i esportiva, el benestar psicològic i la conducta i les relacions socials dels infants i adolescents que viuen en un centre residencial d'acció educativa.

Quan parlem de metodologia empírica en ciències de l'esport ens referim a aquelles eines que ens permetran recollir informació per posteriorment poder-la analitzar, comparar i emprar en altres processos futurs.

Klaus Heinemann l'entén d'aquesta manera¹³.

“La metodologia i les tècniques d'investigació empírica són eines per a resoldre problemes científics (...). Els descobriments científics es basen en gran mesura en els resultats d'investigacions empíriques. Aquests resultats, però, són sempre producte d'un determinat procés de recollida i interpretació de dades” (Heinemann, 2003:7).

Per tant, tota investigació ha de seguir uns processos i unes fases concretes.

1. Definició del problema d'investigació

La importància de l'activitat física i l'esport, el joc, les relacions socials que es desenvolupen, els beneficis a nivell físic i emocional, són reconeguts per gran quantitat d'investigacions.

¹³ Nascut l'any 1937 a Hamburg, és catedràtic de Sociologia a la Universitat d'Hamburg (RFA) i especialista en l'àrea d'economia i empresa. Ha realitzat nombroses investigacions en ciències de l'esport, involucrant-se especialment amb els aspectes que fan referència als clubs esportius. Ha col·laborat amb la Núria Puig i altres investigadors de l'INEF de Barcelona en nombroses ocasions.

A partir de la informació aportada pels infants i adolescents del CRAE, tutors del mateix i entrenadors i monitors de diferents entitats esportives, i de la meua pròpia experiència com a professional de l'educació física, ens interessa analitzar quin paper jugar aquesta en un centre residencial.

L'estudi es realitza en un període determinat degut principalment a dos motius:

- a) L'obertura del CRAE "El Carrilet" a la ciutat de Tortosa. Aquest centre, situat anys enrere als afores de la ciutat, s'ubica ara al centre urbà, i aprofita aquest canvi de domicili per potenciar la interacció amb l'entorn que l'envolta.
- b) L'augment de matrícula d'alumnat del CRAE a l'escola on exercia com a mestra d'educació física.

Per tant, la finalitat de l'estudi és analitzar la pràctica física realitzada pels infants i adolescents del CRAE i estudiar si aquesta facilita als nois i noies unes millores en el seu estat de salut, la seva conducta i les seves relacions socials.

2. Objectius

Aquesta investigació es planteja els següents objectius:

- Conèixer el tractament de l'educació física i l'esport al CRAE "El Carrilet" de Tortosa (Baix Ebre)
- Analitzar les opinions i les propostes dels educadors del CRAE respecte la pràctica física en general i amb els infants i adolescents tutoritzats en particular.
- Analitzar per què els infants i adolescents realitzen o no realitzen esport i quins beneficis n'obtenen amb aquesta pràctica.
- Conèixer l'actitud, la conducta i les relacions socials dels infants i adolescents del CRAE que realitzen activitat física.

- Identificar el rol del monitor o entrenador i la seva visió de l'educació física i l'esport respecte els infants i adolescents del CRAE.
- Fer propostes d'intervenció per a l'augment de la pràctica física als CRAE's i la millora qualitativa de la metodologia emprada.

3. Perspectiva metodològica

Les persones estem contínuament resolent problemes partint de la informació que hem obtingut i de les decisions que hem pres. Tot i que ho fem d'una manera simple, no estructurada i sense caràcter científic, la investigació és constant. No obstant, per passar d'aquesta investigació personal a una investigació amb rigor fem uns mètodes, entesos com:

“formes d'actuació humana orientades al coneixement de la realitat observable, del món que ens envolta” (Brunet, et al. 2000:19),

i:

“modos o procedimientos utilizados en la investigación para obtener los datos que se utilizarán como base para la inferencia, la interpretación, la explicación y la predicción de la realidad” (Cohen i Manion, 1990 en Bisquerra, 2004:28)

En aquesta recerca ens posicionem en la metodologia qualitativa:

“Hablar de métodos cualitativos, en definitiva, es hablar de un estilo o modo de investigar los fenómenos sociales en el que se persiguen determinados objetivos para dar respuesta adecuada a unos problemas concretos a los que se enfrenta esta misma investigación” (Ruiz Olabuénaga, 2009:23)

Al mateix temps, l'autor cita les cinc característiques que s'han de donar, almenys algunes d'elles, per tal de considerar un mètode d'aquesta tipologia:

1. L'objectiu de la investigació és la captació i reconstrucció de significat (els processos, actes, comportaments i actituds...).
2. El llenguatge emprat és bàsicament conceptual i metafòric (no predominen ni els números ni els tests estadístics).
3. La informació es capta d'una manera desestructurada i flexible.
4. És un procediment més inductiu que deductiu (es parteix de dades i no pas d'hipòtesis ben formulades).
5. L'orientació no és particularista i generalitzadora, sinó holística (adopta un enfocament global de la situació) i concreta.

El nostre objecte d'estudi és un grup de persones d'edats compreses entre els 6 i els 18 anys que viuen en un CRAE i la seva relació amb l'àrea de l'educació física.

Un cop revisats els estudis realitzats en relació a aquest objecte d'estudi ens proposem dissenyar una investigació qualitativa. Els motius són els següents:

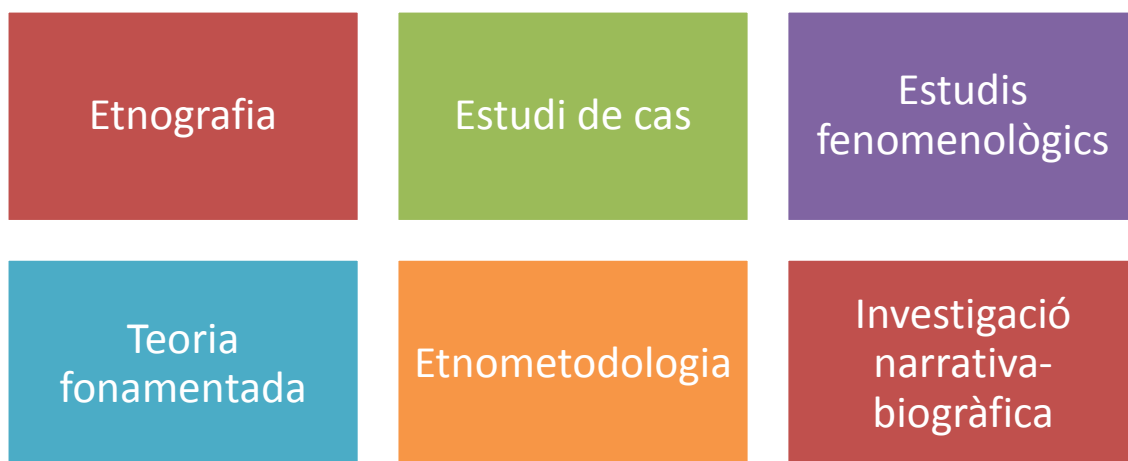
1. És un col·lectiu que precisa ser tractat amb privacitat.
2. Els infants i adolescents tenen una situació emocional variable i com menys canviï el seu entorn i la seva dinàmica quotidiana millor. D'aquesta manera només entrem a participar en un CRAE català.
3. L'objectiu és conèixer informació que tan sols podem obtenir de manera directa, parlant, observant i analitzant què expliquen i com ho viuen els agents implicats en aquest procés (infants, educadors, monitors i entrenadors).
4. D'acord amb els resultats extrets en aquest anàlisi qualitatiu es pot promocionar en recerques posteriors la pràctica d'activitat física i esportiva als centres residencials a nivell de Catalunya.

A més a més, certs mètodes d'investigació educativa són descriptius, és a dir, cerquen descobrir i interpretar la realitat. Aquesta recerca també ho és.

“pretenden descubrir las condiciones o relaciones que existen; de las prácticas que prevalecen; de las creencias, puntos de vista o actitudes que se mantienen; de los

procesos en marcha; de los efectos que se sienten o de las tendencias que se desarrollan. A veces, la investigación descriptiva se preocupa de cómo lo que es o lo que existe se relaciona con algún hecho precedente que ha influido o afectado a un suceso o condición presentes” (Best, 1970 en Cohen i Manion, 2002:101).

De mètodes d'investigació qualitativa n'hi ha diversos. D'acord amb l'autor consultat i en funció de l'àrea del coneixement a la qual fem referència es presenten classificacions que engloben els mètodes sota paraigües diferents, però amb certs punts en comú. A continuació presentem una de les possibles classificacions de metodologia qualitativa.

*Figura 3. Mètodes d'investigació qualitativa
(Elaboració pròpia. Extret de Bisquerra, 2004)*

Altres autors (Latorre, 2005, Cohen, 2002, Ruiz Olobuénaga, 2009) classifiquen els mètodes qualitius en tres apartats: estratègies d'investigació d'orientació constructivista (investigació fenomenològica, etnometodologia i interaccionisme simbòlic); investigació etnogràfica i estudis de cas.

Així doncs, una de les modalitats d'investigació en les ciències socials és l'etnografia. Nascuda a finals del segle XIX i inicis del XX, són els antropòlegs els primers en emprar-la

en els seus treballs sobre les cultures primitives. Com el seu nom indica étnos (poble) i graphé (descripció), una etnografia ve a representar una descripció d'un model de vida, de les creences, valors i relacions dins un grup social i partint de la visió dels propis membres.

“La investigación etnográfica es una descripción de los eventos que tienen lugar en la vida del grupo, con especial consideración de las estructuras sociales y la conducta de los sujetos como miembros del grupo, así como de sus interpretaciones y significados de la cultura a la que pertenecen” (Taft, 1988:59, en Latorre, 2005:226).

L'orientació fenomenològica intenta descobrir tot allò que sembla pertinent i significatiu en les percepcions, sentiments i accions dels actors socials, d'una manera inductiva. La teoria fonamentada, d'acord amb Bisquerra (2004), és un mètode d'investigació de naturalesa exploratòria el propòsit de la qual és descobrir teories, conceptes, hipòtesis i proposicions partint directament de les dades obtingudes. L'etnometodologia s'entén com el conjunt d'estratègies i mètodes que s'empren per donar sentit a la realitat que envolta a les persones. La investigació narrativa-biogràfica o mètode biogràfic situa als informants com als protagonistes de la investigació i l'interès recau en aquelles situacions subjectives viscudes o assumptes personals. En aquest mètode hi trobem les biografies, les autobiografies, els diaris, les cartes i les històries de vida. Finalment l'interaccionisme simbòlic és un enfocament alternatiu de la perspectiva fenomenològica i es basa en el supòsit que l'experiència humana està influïda per la interpretació (Blumer, 1982).

Nosaltres en el context de la investigació qualitativa, ens posicionem en un estudi de cas. Aquest ha tingut i té gran importància en el desenvolupament de les ciències socials i la seva finalitat és:

“dirigir-se a la descoberta i comprensió del significat d'un cas particular -ja es tracti de casos biogràfics o de grups, fenòmens o institucions socials- justament en allò que pugui tenir de singularment rellevant” (Piñero, 2002:1)

Aquest tipus d'estudi és interessant per obtenir idees i significats d'un col·lectiu concret. D'acord amb Walker, (1982) en Latorre, (2005:233):

“El estudio de casos es un tipo de investigación particularmente apropiado para estudiar un caso o situación con cierta intensidad en un periodo corto. El potencial del estudio de casos radica en que permite centrarse en un caso concreto o situación e identificar los distintos procesos interactivos que lo conforman. Estos procesos pueden permanecer ocultos en un estudio de muestras”.

Entre els objectius que es proposa una recerca d'un estudi de cas, hi ha (Ary, et al. 1987:308):

1. Descriure i analitzar situacions úniques.
2. Generar hipòtesis per a contrastar-les posteriorment amb altres estudis més rigorosos.
3. Adquirir coneixements.
4. Diagnosticar una situació, per a orientar, assessorar, recuperar o reeducar.
5. Completar la informació aportada per investigacions purament quantitatives.

Per tant, la nostra recerca es situa en un estudi de cas, ja que la finalitat és comprendre la realitat singular d'una institució concreta i del grup que hi forma part (infants i adolescents, tutors i monitors i entrenadors del CRAE “El Carrilet” de Tortosa) en un període curt de temps i que es planteja els objectius citats anteriorment.

D'acord amb Vallès, (1997: 236), podem establir la següent classificació d'estudis de cas:

- a) Estudi de cas biogràfic: entès com aquells projectes de recerca destinats a fer la reconstrucció d'una vida o d'un fragment especialment significatiu d'una vida.
- b) Estudi de cas d'un fenomen, grup o institució social: consisteix a estudiar el funcionament d'un grup, organització o institució social particular incloent-hi d'una manera o altra la perspectiva dels actors.
- c) Genealogia i memòria familiar: consisteix a fer la reconstrucció de la memòria familiar com un cas particular però que pot ser il·lustratiu del context social i cultural del passat. El fil conductor de la recerca pot ser un element ben concret com ara la història de la casa/mas/masia, del cognom i els motius, o la reconstrucció de l'arbre genealògic familiar.

Després d'aquest recorregut per la metodologia científica podem constatar que aquest estudi s'emmarca dins una recerca qualitativa descriptiva, essent concretament un estudi de cas d'un grup o institució social: el CRAE "El Carrilet" de Tortosa.

4. Fases de la investigació

La investigació empírica és un procés que es porta a terme seguint unes etapes establertes amb antelació (Heinemann, 2003:10). Una vegada decidida la metodologia, es presenta a continuació el procés seguit en aquesta recerca i es detallen els passos realitzats en cadascun dels moments de la investigació.

FASES DE LA INVESTIGACIÓ
1ª FASE (setembre 2010/febrer 2011)
<ol style="list-style-type: none">1. Plantejament de la pregunta d'investigació.2. Revisió de la literatura relacionada amb el tema objecte d'estudi.3. Elecció del disseny d'investigació.4. Selecció de la mostra.5. Obtenció dels permisos institucionals.6. Elaboració dels instruments de recollida de dades: construcció dels qüestionaris, validació del mateix, prova pilot i redactat definitiu.
2ª FASE (març 2011/juliol 2011)
<u>Treball de camp 1 (al CRAE):</u> <ol style="list-style-type: none">1. Explicació del projecte a la directora del centre.2. Distribució dels qüestionaris als educadors.3. Aplicació.4. Recollida dels qüestionaris.5. Realització de les entrevistes amb els educadors.6. Realització de les entrevistes als infants i adolescents.

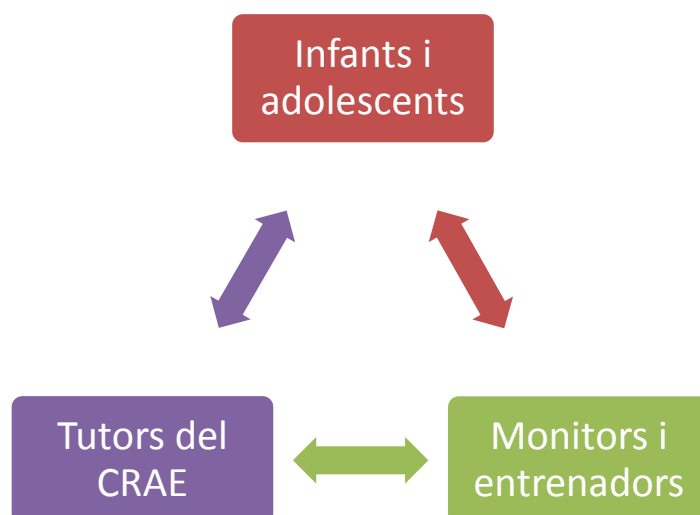
<p><u>Treball de camp 2 (als clubs i entitats):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Distribució dels qüestionaris. Aplicació. Recollida dels qüestionaris. Realització de les entrevistes als monitors i entrenadors.
3ª FASE (agost 2011/febrer 2012)
<ol style="list-style-type: none"> Buidatge de les dades. Tractament dels resultats. Anàlisi dels mateixos.
4ª FASE (març 2012/febrer 2013)
<ol style="list-style-type: none"> Conclusions dels resultats. Propostes d'intervenció i perspectives de futur.

Taula 27. Fases i temporització de la investigació

5. Instruments per a la recollida de dades

D'acord amb els objectius de la recerca i el tipus d'investigació que volem realitzar, hem considerat oportú crear uns instruments per a obtenir informació. D'una banda, hem elaborat uns qüestionaris per tal d'obtenir informació tancada i al mateix temps hem dissenyat unes entrevistes per recollir la vessant més oberta, personal, subjectiva de la informació. Aquest enfocament ens ajuda a assolir els objectius plantejats perquè ens permet una recollida específica de dades. És una investigació bàsica que pretén mostrar la realitat d'un CRAE del territori en un període determinat. Aquesta vessant qualitativa ens permet conèixer de primera mà quina és la visió dels diferents agents implicats en el procés i aprofundir en aspectes concrets.

Els agents implicats en aquesta recerca provenen de tres col·lectius diferents. Per tal de poder recollir informació de tot el procés educatiu, hem creat instruments per a tots els implicats.

Per facilitar la lectura de la informació recollida i l'anàlisi de dades, hem dissenyat una taula amb la informació imprescindible de cada persona implicada en la recerca.

Per recollir les dades més objectives del procés: codi d'identificació de l'infant o adolescent, nom del tutor, esport o activitat física practicada, nom de l'entrenador o monitor en fem servir una¹⁴. Amb aquesta podem organitzar la informació dels nois i noies que viuen al CRAE, els tutors i els monitors i entrenadors i iniciar la recollida de dades¹⁵.

¹⁴ Veure annex 5: Identificació dels infants i adolescents, tutors i monitors i entrenadors presents en l'estudi.

¹⁵ En tractar-se d'un estudi amb menors hem de preservar la seva intimitat i per tant hem canviat els noms.

A partir d'aquestes dades recollides i d'acord amb el nostre objecte d'estudi emprarem dos instruments: el qüestionari i l'entrevista com figura en la propera taula:

INSTRUMENTS ELABORATS PER A LA RECOLLIDA DE DADES		
Instrument	A qui va dirigit?	Temporització
Qüestionari 1	Als <i>tutors</i> del CRAE	Març – abril 2011
Qüestionari 2	Als <i>entrenadors o monitors</i> esportius que tenen infants o adolescents del CRAE “El Carrilet”	Abril 2011
Entrevista 1	Als <i>tutors</i> del CRAE que tenen infants o adolescents realitzant activitat física o esport	Maig 2011
Entrevista 2	Als <i>tutors</i> del CRAE que tenen infants o adolescents que no realitzen activitat física o esport	Maig 2011
Entrevista 3	Als <i>infants o adolescents</i> del CRAE que realitzen activitat física o esport	Juny – juliol 2011
Entrevista 4	Als <i>infants o adolescents</i> del CRAE que no realitzen activitat física o esport	Juny – juliol 2011
Entrevista 5	Als <i>entrenadors o monitors esportius</i> que tenen infants o adolescents del CRAE “El Carrilet”	Maig – juny 2011

Taula 28. Instruments de recollida de dades

5.1. El qüestionari

Un qüestionari és un instrument en el qual es formulen les preguntes indicant les possibles respostes o la categoria d'aquestes. L'ordre de les preguntes està decidit amb antelació. En aquest cas, la funció de l'entrevistador consisteix en llegir la pregunta i anotar la resposta.

“El qüestionari és l'element bàsic a partir del qual es realitzarà la recollida d'informació en l'anàlisi de tipus quantitativa, i es basarà en les declaracions d'una població concreta, que gràcies a les seves respostes permetrà estudiar fets, opinions, actituds, motivacions, sentiments o tractar de verificar hipòtesis formulades” (Brunet, et al. 2002:97)

Per a Fernández – Ballesteros, (1995) en Marzo, (2007:382) un qüestionari és:

“un instrumento con un formato altamente estructurado que reduce la posibilidad de interpretación de la información y facilita la tarea de codificación posterior”.

Brunet, et al; (2000: 93) defineix el qüestionari de la manera següent:

“El qüestionari es realitza sobre una mostra de subjectes representatius d'un col·lectiu més ampli, i consisteix a aplicar procediments més o menys estandarditzats d'interrogació amb la finalitat d'obtenir informació sobre determinats aspectes de la realitat social i el comportament humà”.

Entre les característiques del qüestionari podem destacar el fet que es pot aplicar a molts subjectes i ens facilita l'obtenció d'informació variada, permet observar els fets d'una manera indirecta i està especialment preparat per a la investigació sociològica (Sierra Bravo, 1995).

Aquest instrument ens resulta útil en un primer moment per tal d'obtenir informació sense interaccionar personalment amb l'enquestat; al mateix temps ens permet recollir gran quantitat de variables i ens permet aplicar-lo en el context natural de l'infant o adolescent, tutor i entrenador o monitor (al CRAE i/o al terreny de joc).

Com formulen García Roldán (1995), Tejada (1987) i Sierra Bravo (1994) en Viscarro, (2010:96), alguns dels avantatges de la seva utilització poden ser:

- Permet obtenir una visió panoràmica de la realitat estudiada. Dóna l'oportunitat de conèixer en un temps relativament curt la realitat objecte d'estudi.
- Permet obtenir informació de mostres més àmplies que les que es poden obtenir per mitjà d'altres instruments de manera simultània i partint d'un mateix estímul.
- Economitza temps i esforç en la seva aplicació.
- Es poden expressar les opinions amb més llibertat, ja que garanteix l'anonimat.
- Pot proporcionar més reflexió en les respostes en disposar de més temps per contestar.
- Facilita la comparació de respostes dels implicats en el procés de la investigació i simplifica l'anàlisi de les variables amb relació al registre i a la codificació de les dades obtingudes, a excepció de les preguntes obertes.
- La presentació dels resultats en percentatges i gràfics són de fàcil comprensió i sintetitzen la informació que es pretén obtenir.

En aquesta recerca s'ha optat per la creació de dos qüestionaris com a instruments de recollida de dades. La concentració dels subjectes en un mateix territori i el nombre reduït de la mostra permeten obtenir-los en un curt període de temps.

- Qüestionari als tutors del CRAE que tenen infants o adolescents realitzant activitat física o esport durant el curs escolar 2010 – 2011¹⁶
- Qüestionari als monitors – entrenadors dels infants i adolescents del CRAE¹⁷.

5.1.1. Procés d'elaboració

El procés d'elaboració d'un instrument no és pas senzill. Requereix, entre altres, un gran coneixement del tema a tractar i una alta capacitat de formulació de preguntes. És important tenir clar quina informació es vol obtenir amb aquest instrument i s'ha de fer de manera que generi facilitat de resposta.

¹⁶ Veure annex 6: Qüestionari als *tutors* del CRAE.

¹⁷ Veure annex 7: Qüestionari als *entrenadors o monitors* esportius.

No podem caure en el parany de pensar que fer un qüestionari és tan senzill com escriure una pregunta rere una altra, ja que tots els detalls són significatius (la manera com estan redactats els ítems, l'ordre o la claredat).

Evidentment la consulta de les fonts és un element clau en totes les recerques i en el moment d'elaborar un instrument encara hi juga un paper més destacat. En aquest cas, s'han utilitzat les investigacions realitzades per Plataforma Educativa de Catalunya, tesis doctorals relacionades amb l'objecte d'estudi, aportacions rebudes per part de professionals i l'experiència de la persona investigadora.

D'acord amb Sierra Bravo, (1995), hi ha diferents etapes en la preparació d'un qüestionari. La primera és la formulació d'hipòtesis, és a dir, decidir què volem investigar i què pretenem obtenir amb cada pregunta. En el nostre cas, la finalitat és conèixer la relació que hi ha entre els infants i adolescents del CRAE i l'educació física, quin rol hi juga, com els condiciona, quins canvis es produeixen... En la segona etapa, hem de determinar les variables que volem observar, és a dir, decidir quins indicadors ens permetran recollir la informació que cerquem. La tercera etapa és la planificació del contingut del qüestionari. En ella decidim el tipus, nombre i ordre de les preguntes i establim les categories.

Abans de realitzar el treball de camp, hem de procedir a la validació d'aquest per part d'un grup d'experts.

Una correcta redacció d'aquestes preguntes facilita moltíssim la validesa dels resultats obtinguts. Els experts en metodologia, citats en aquest cas per Marzo, (2007) ens aconsellen respecte la formulació de les preguntes:

- Senzilles, clares, concretes i concises.
- Formulades en positiu.
- Coherència gramatical entre la pregunta i les possibles respostes.
- No poden suggerir una resposta, és a dir, no poden incitar a respondre a conveniència de l'investigador.
- S'ha de tenir en compte el vocabulari emprat i la construcció sintàctica.

Amb l'administració dels qüestionaris obtindrem:

- Una visió general de les opinions dels enquestats respecte l'activitat física i l'esport i els beneficis que aquesta aporta.
- Una percepció concreta de la situació d'aquesta àrea en un CRAE.
- Una idea global del perfil professional que envolta els infants i adolescents del CRAE, la seva metodologia, els seus objectius i les seves prioritats.
- Informació detallada dels avantatges i inconvenients de practicar activitat física i esportiva al CRAE, mancances i aspectes a millorar.

Per a l'obtenció de dades es va optar per un qüestionari amb preguntes tancades amb resposta múltiple.

5.1.2. Estructura i contingut

A continuació es presenta una taula, que sintetitza l'estructura i el contingut dels qüestionaris emprats per obtenir informació. Es relacionen els objectius de la investigació que es cerquen assolir amb aquest instrument amb les dimensions del mateix. A la darrera columna apareixen els ítems corresponents a cada dimensió – objectiu. Utilitzem el color per distingir si els ítems corresponen al qüestionari 1 (respost pels tutors del CRAE) o al 2 (respost pels entrenadors i monitors).

Objectius de la investigació	Instrument	Dimensions	Ítems
Conèixer el tractament de l'educació física i l'esport al CRAE "El Carrilet" de Tortosa (Baix Ebre)	Q. 1	Anàlisi del centre.	
		Identificació del tutor.	1-6, 8
	Q. 2	Identificació de l'infant o adolescent i la seva pràctica esportiva.	7, 8-13, 1
Anалitzar les opinions i les propostes dels educadors del CRAE respecte la pràctica física en general i amb els infants i adolescents tutoritzats en particular.	Q.1	Reflexió de l'educador.	
		La pràctica esportiva en general.	27-29

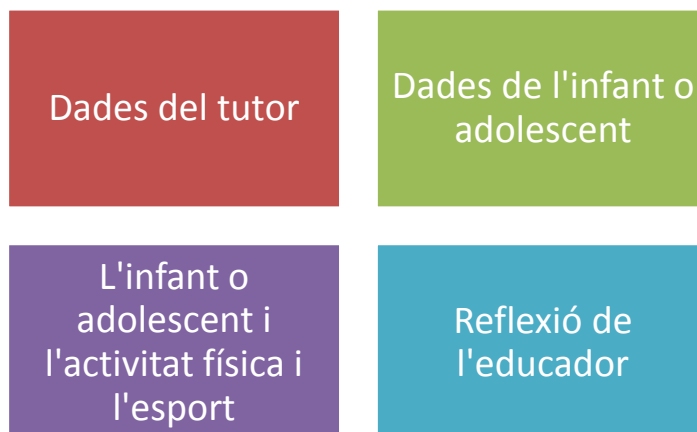
L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

		La pràctica esportiva dels infants i adolescents del CRAE.	22-26
Analitzar per què els infants i adolescents realitzen o no realitzen esport i quins beneficis n'obtenen amb aquesta pràctica.	Q. 1	Infants i adolescents del CRAE i Activitat Física.	
		Motius de pràctica esportiva.	15- 17, 21
		Competicions	18-20
Conèixer l'actitud, la conducta i les relacions socials dels infants i adolescents del CRAE que realitzen activitat física.	Q. 1 Q. 2	Característiques dels infants i adolescents practicants d'Activitat Física.	
		L'infant o adolescent i l'AF.	24-27 29, 11-18
		Conducta i actitud.	22, 19-29
		Relacions socials.	23, 28, 30-38
Identificar el rol del monitor o entrenador i la seva visió de l'educació física i l'esport respecte els infants i adolescents del CRAE.	Q. 1 Q. 2	Característiques dels professionals encarregats de l'Activitat Física i l'esport.	
		Perfil del professional	14, 2,3, 6,7
		Formació del professional	4,5
		Característiques de l'activitat esportiva	8-10

Taula 29. Estructura i contingut del qüestionari

5.1.3. Qüestionari als tutors del CRAE

Aquest qüestionari¹⁸ està dividit en quatre blocs i té un total de 29 ítems.

En cadascun d'aquests blocs hi ha ítems relacionats amb el títol del mateix. A continuació s'explica la informació que es busca aconseguir havent plantejat aquests apartats.

Dades del tutor:

En aquesta dimensió s'obté informació personal del tutor que ens serà útil per valorar el perfil dels professionals que treballen al CRAE "El Carrilet". El sexe, l'edat, la formació, els anys d'experiència al centre... així com la identificació de l'infant o adolescent del qual parlarem ens poden servir per fer un anàlisi global del CRAE.

Dades de l'infant o adolescent

En aquesta dimensió ens centrem ja amb el subjecte tutoritzat. Oferim una taula¹⁹ que recull les seves dades específiques necessàries per aplicar els instruments de recerca. Interessa conèixer l'esport que realitza durant el curs escolar 2010 -2011, els que ha practicat abans, quan va iniciar la pràctica esportiva i on, quan i amb qui la realitza (lloc, freqüència i sexe de l'entrenador).

¹⁸ Veure annex 6.

¹⁹ Veure annex 5.

A partir d'aquesta taula podrem conèixer on anar a entrevistar als entrenadors i tindrem certa informació prèvia de l'esport que realitza el subjecte abans de proposar-li l'entrevista. Recordem que són infants i adolescents que no es mostren gaire comunicatius en un primer moment i que guarden una història personal amb una càrrega emotiva forta. Mitjançant l'esport iniciarem l'entrevista amb ells (serà el fil conductor de tota l'entrevista).

El noi/a i l'activitat física i l'esport

Mitjançant set preguntes tancades de resposta múltiple (sí, no o dubte) fem referència a l'esport o activitat física que realitza actualment. Ens preocupa saber si fou escollida pel subjecte, si desitja continuar participant-hi i si forma part de les competicions esportives. En definitiva es tracta d'un bloc que pretén analitzar com entén l'educador la satisfacció de l'usuari per poder comparar aquesta informació donada amb l'expressada pel mateix subjecte en persona.

Reflexió de l'educador

Tal i com s'assenyala als objectius, un altre aspecte que ens interessa conèixer és el que fa referència a la conducta, les relacions socials i l'autoestima dels subjectes que viuen al CRAE. Amb l'ajuda de 8 preguntes de resposta múltiple gradual (molt, bastant, poc o gens) farem referència al grau d'assoliment de certes actituds. Incloem aquí també tres preguntes subjectives i de caràcter general (no centrades en el subjecte particular) sobre les potencialitats de l'esport i l'activitat física respecte els conceptes comentats: conducta, relació i autoestima.

5.1.4. Qüestionari als monitors i entrenadors

Aquest qüestionari²⁰ és una mica més llarg que l'anterior i està dividit en cinc apartats. Hi ha un total de 38 ítems.

Tot seguit es presenta la descripció de les dimensions d'aquesta enquesta.

Dades del monitor – entrenador

La informació que podem extreure d'aquest apartat segueix la mateixa línia que la de l'altre qüestionari. Fa referència a les característiques del personal que condueix l'activitat esportiva tals com el sexe, l'edat, la titulació i anys d'experiència, l'entitat a la qual pertany i l'activitat que desenvolupa.

Dades de l'activitat

Es vol conèixer la freqüència i durada de la pràctica física i el nombre de jugadors que hi participen. Aquests tres ítems (8, 9 i 10 de l'annex 7) ens permetran analitzar la distribució de les sessions al llarg de la setmana, així com relacionar la densitat del grup amb la conducta del subjecte.

²⁰ Veure annex 7.

Els blocs 1, 2 i 3 de l'enquesta estan formats per 8, 11 i 9 ítems respectivament. De la mateixa manera que a l'altre qüestionari, aquests tenen l'opció de resposta en 4 graus (molt, bastant, poc o gens).

Bloc 1: Educació Física i Esport

Al llarg del bloc 1, els ítems estan orientats a obtenir informació sobre la relació, personal i col·lectiva i el coneixement que té el subjecte respecte aquesta àrea.

Bloc 2: Conducta i actitud del subjecte vers l'activitat

En aquest bloc pretenem analitzar quina és i com canvia la conducta del subjecte, què li genera a nivell personal l'activitat (plaer, grau de participació, diversió) i el coneixement i el respecte que ofereix pel que fa a la seguretat i a les normes en el joc.

Bloc 3: Relacions socials

Finalment, els ítems que formen aquesta taula ens duen a conèixer les relacions que es produeixen amb la resta de jugadors i amb l'entrenador, així com la imatge que té d'ell mateix. Per tant, hi intervenen els tres agents, el propi subjecte, els companys i el conductor. La tolerància, el respecte, el treball en equip i l'acceptació són els valors que s'analitzaran en aquesta darrera part de l'instrument.

5.1.5. Validació dels qüestionaris

Un instrument és validat quan un grup de persones expertes en la temàtica analitzada emet un judici favorable i serà realment vàlid quan mesura allò que ha de mesurar, quan té eficàcia lògica o legal. És a dir, els indicadors utilitzats per a obtenir la informació han de representar les característiques que volem mesurar. En aquest cas, el judici d'experts serà el que determinarà la validesa o no del mateix.

El mètode científic exigeix fiabilitat i validesa en els qüestionaris. Si no compleix amb aquests dos requisits l'instrument no serà pertinent al mètode científic.

“La fiabilitat és la capacitat per obtenir resultats iguals o similars en aplicar les mateixes preguntes sobre els mateixos fets o fenòmens. Un qüestionari serà vàlid si les dades obtingudes s'ajusten a la realitat sense distorsionar els fets. Això es tradueix a captar de manera significativa i amb un grau d'exactitud suficient i satisfactori el que és objecte d'investigació” (Brunet, et al. 2002:109)

El procés de validació passa per tres fases diferents. En un primer moment es va crear un grup d'experts, a continuació es va determinar un grup pilot i per acabar es va procedir a l'elaboració definitiva dels instruments.

En una primera fase té lloc la validació d'experts. En aquesta, es demanava que en valoressin el contingut i l'estructura. Alguns dels aspectes sol·licitats foren l'ocurrència i pertinença dels ítems, la comprensió dels mateixos, la distribució i la possibilitat d'afegir-ne o suprimir-ne algun.

Per a la creació del grup d'experts es va tenir en compte la necessitat d'incorporar-hi persones amb experiència dels dos àmbits (atenció a la infància i l'adolescència i l'educació física) i que es moguessin en contextos diferents. Al mateix temps, era imprescindible que fossin professionals amb alts coneixements sobre la temàtica. Així el grup va quedar format per professors universitaris de l'Àrea de Didàctiques Específiques (educació física i expressió corporal) i professors del Departament de Pedagogia. Es va afegir també a professionals dels CRAE's i de la DGAIA, així com a entrenadors de les Terres de l'Ebre. Un total de 9 persones van formar el grup d'experts.

- a) Professora de l'Àrea de Didàctiques Específiques de la Universitat Rovira i Virgili. (1)**
- b) Professor d'Educació Física i Esport de la Universitat Ramon Llull. (1)**
- c) Professors del Departament de Pedagogia de la Universitat Rovira i Virgili. (2)**

- d) Directors de CRAE's a Catalunya. (2)**
- e) Professional del Departament de Benestar Social i Família (1)**
- f) Monitors i entrenadors de les Terres de l'Ebre. (2)**

Taula 30. Professionals que han intervingut en la validació del qüestionari

Els experts van llegir i analitzar els instruments²¹ i en van fer de manera individual els suggeriments i comentaris que van creure oportuns. Aquest intercanvi d'idees entre els experts i jo mateixa va tenir lloc, en alguns casos, via correu electrònic, i en d'altres, via presencial (reunió). Entre les propostes realitzades van aparèixer la supressió d'alguns ítems que semblaven repetitius en un mateix bloc, canvis en l'ordre de les preguntes i un redactat més entenedor en algunes altres. També es va decidir no emprar el masculí i el femení de monitor/entrenador, noi/a per facilitar la lectura. Finalment en algun bloc es va proposar reduir l'escala de classificació.

El conjunt d'anotacions i opinions que el grup d'experts va formular van ser analitzats en detall seguint dos criteris:

- El nombre de persones que proposaven el mateix canvi.
- La pertinença de l'expert en l'àrea de l'ítem a modificar.

Posteriorment a l'anàlisi, es van efectuar les modificacions adients.

Revisats i millorats els qüestionaris, encara manca un altre pas, abans d'iniciar la recollida de dades. D'acord amb Rubio i Varas, (1997), el qüestionari ha de ser testat per una mostra petita que comparteixi les mateixes característiques que la població objecte d'estudi.

En aquesta investigació la població objecte d'estudi està formada per tutors del CRAE, infants i adolescents del mateix i entrenadors i monitors. No obstant, els infants i adolescents no responen cap qüestionari; participen en les entrevistes. De tota la mostra, es

²¹ Veure annex 8.

va fer una selecció de 2 membres de cadascun dels àmbits²² i, després d'haver millorat els instruments seguint els consells dels experts, es va procedir a la recollida de dades.

Un cop executada de primera mà l'aplicació dels instruments, es va poder corroborar que els instruments eren adequats i òptims per a l'obtenció de la informació sol·licitada i es va desar l'instrument com a definitiu.

És en aquest moment que els instruments estan preparats per a ser distribuïts a tota la mostra i procedir a la recollida de dades.

5.2. L'entrevista

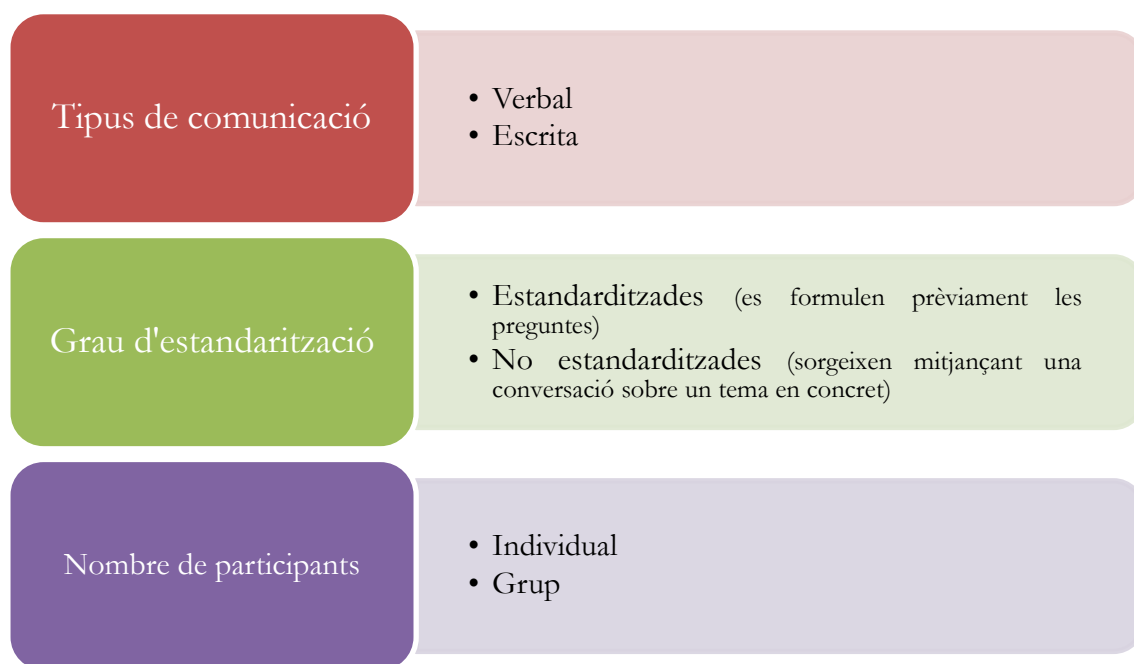
A més a més, i per complementar la informació recollida amb els qüestionaris, proposem la realització d'entrevistes.

Heinemann, (2003:97) defineix aquest concepte així:

“Una entrevista consiste en conseguir, mediante preguntas formuladas en el contexto de la investigación o mediante otro tipo de estímulos, por ejemplo visuales, que las personas objeto de estudio emitan informaciones que sean útiles para resolver la pregunta central de la investigación. Puede definirse la entrevista como un test de estímulo – reacción”

Les entrevistes es classifiquen en funció de tres dimensions:

²² La selecció dels tutors del CRAE i dels monitors i entrenadors per formar part del grup pilot es va fer a l'atzar entre diferents professionals de Terres de l'Ebre. Es va demanar al Consell Comarcal que escollís dos educadors d'un centre i al Consell Esportiu que fes el mateix amb dos entrenadors o monitors.

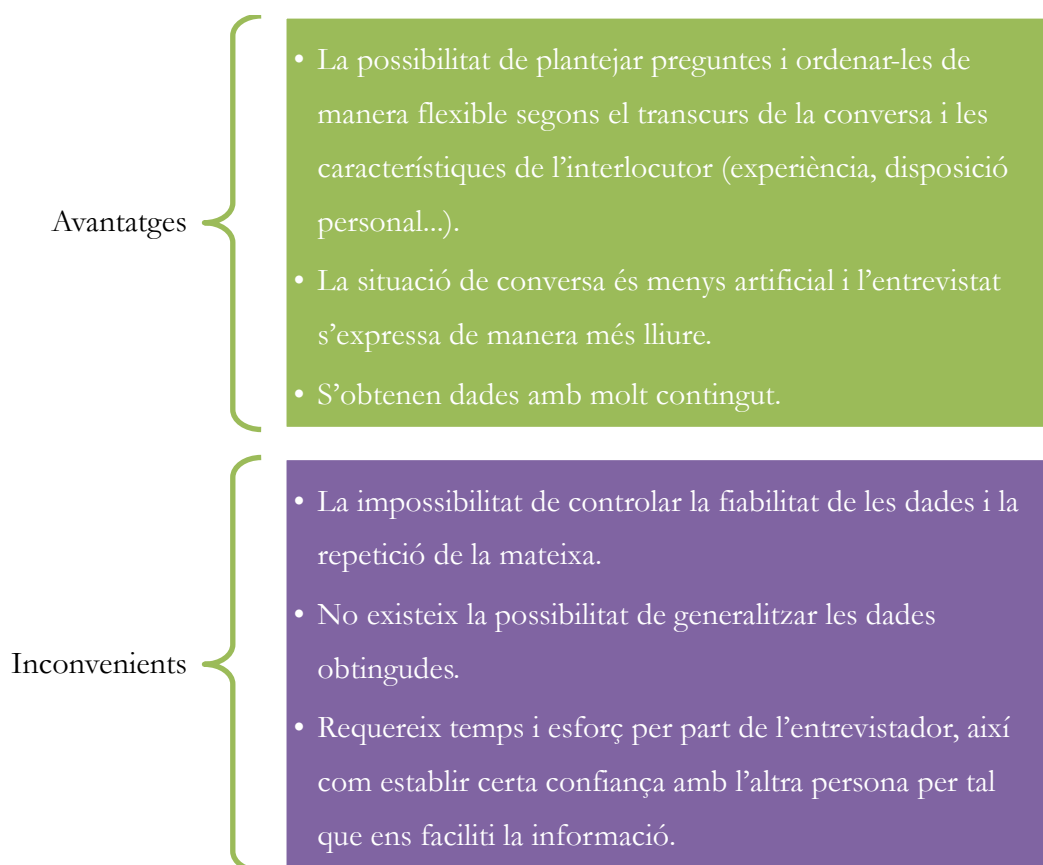

L'entrevista que hem dissenyat en aquesta recerca és verbal, no estandaritzada i individual. És un procediment realitzat cara a cara, amb un guió de preguntes que es va modificant de manera flexible al llarg de la conversació, segons les respostes que obtenim de la persona entrevistada, la seva predisposició i els coneixements que té sobre el tema escollit.

D'acord amb Fernández Ballesteros (2000), quan parlem d'entrevista és imprescindible que existeixin una sèrie de característiques:

- Una relació entre persones (dues o més de dues).
- Una via de comunicació simbòlica bidireccional, preferentment oral.
- Uns objectius prefixats i coneguts, almenys per a la persona entrevistadora.
- Una assignació de rols que significa un control per part de la persona entrevistada

La utilització de l'entrevista com a eina de recollida de dades, compta amb avantatges i inconvenients:

En aquesta recerca plantegem tres models, una per a cada col·lectiu.

- Entrevista als tutors del CRAE.²³
- Entrevista als infants i adolescents.²⁴
- Entrevista als monitors – entrenadors dels infants i adolescents del CRAE²⁵

²³ Veure annex 9 i 10: Guió de l'entrevista als *tutors* del CRAE que tenen infants o adolescents realitzant activitat física o esport fora de l'horari escolar durant el curs acadèmic 2010 – 2011. Guió de l'entrevista als *tutors* del CRAE que tenen infants o adolescents que no realitzen activitat física o esport fora de l'horari escolar durant el curs acadèmic 2010 – 2011.

²⁴ Veure annex 11 i 12: Guió de l'entrevista als *infants o adolescents* del CRAE que realitzen activitat física o esport fora de l'horari escolar durant el curs acadèmic 2010 – 2011. Guió de l'entrevista als *infants o adolescents* del CRAE que no realitzen activitat física o esport fora de l'horari escolar durant el curs acadèmic 2010 – 2011.

Les entrevistes es realitzen de forma individual. L'investigador inicia la conversa amb una pregunta general i poc a poc es van desenvolupant les altres. S'utilitza una gravadora per no produir temps morts, fer més seguit el diàleg i per enregistrar la informació que serà analitzada amb posterioritat.

6. Selecció de la mostra

Des dels inicis de la investigació, vaig tenir clar que la meva tasca havia de tenir una repercussió, un feed-back, al territori del qual formo part: les Terres de l'Ebre. Les raons són senzilles: la meva motxilla personal de vivències i experiències; la presència dels professionals que m'han induït a reflexionar sobre els infants, els acolliments, els centres, les adopcions, etc., i com no, les ganes de conèixer i reflexionar sobre la pràctica d'activitat física i esportiva a la meva zona.

Un cop decidida la zona d'actuació és hora d'analitzar quins centres hi ha.

A nivell català, seguint les darreres dades publicades pel Departament de Benestar Social i Família (desembre, 2011), comptem amb la presència de:

- 20 centres d'acollida (566 places)
- 92 centres residencials d'acció educativa (1.831 places)
- i 3 centres residencials d'educació intensiva (82 places)

A les Terres de l'Ebre,

1. CRAE el Carrilet. Ubicat a la ciutat de Tortosa i gestionat per la Fundació Resilis és un centre que ofereix 25 places per a nois i noies en edat escolar.
2. Centre el Parc. Ubicat també a Tortosa i de gestió pública, és un centre per a noies adolescents d'edats compreses entre els 12 i els 16 anys. Hi ha entre 10 i 15 places.

²⁵ Veure annex 13: Guió de l'entrevista als *entrenadors o monitors esportius*.

3. Centre d'acollida. A la ciutat d'Amposta hi ha un centre d'urgència per a uns 20 – 25 nois i noies de totes les edats. En aquest cas, el temps màxim (teòric) de permanència són 6 mesos. És gestionat per la cooperativa Suara.
4. Finalment, hi ha 2 pisos assistits per a joves. Un d'ells és gestionat per Blanquerna i l'altre per la DGAIA. El primer està adreçat a adolescents i joves entre 16 i 21 anys que han finalitzat el seu pas per un CRAE. El pis s'anomena Cruïlla i té 4 places per a nois i 6 per a noies. El Grup Esplai Blanquerna té com a objectiu l'educació i formació no reglada d'infants i joves, de manera especial d'aquells que mostren dificultats d'adaptació social. El pis/casa Cruïlla forma part del Pla interdepartamental de l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat i està situat a Tortosa. L'altre pis assistit, funciona actualment com a petit CRAE, hi ha 6 places per a adolescents entre 16 i 18 anys i compta amb la presència permanent d'educadors; es troba a la ciutat d'Amposta.

Un cop coneguda la realitat del territori hem escollit el centre del Carrilet per dur a terme la recerca. La decisió ha estat relativament senzilla ja que aquest centre compta amb tots els elements que volem analitzar.

Les variables que hem tingut en compte han estat les següents:

1. Hi ha infants i adolescents d'ambdós sexes: masculí i femení. Amb aquest primer indicador descartem ja el Centre el Parc, ja que és un centre per a noies. Pensem que és interessant analitzar les diferències i semblances que es produeixen entre els nois i les noies.
2. Ens interessa estudiar els infants i adolescents en un període d'estabilitat en les seves vides i això el centre d'acollida d'Amposta no ens ho permet. És un lloc de recepció dels infants i adolescents, però la idea és que hi estiguin un temps molt curt abans de buscar la millor solució per a ells mateixos. Així doncs, el descartem ja que possiblement no ens pot oferir allò que estem buscant.

Queden al marge també els pisos assistits per a joves principalment perquè són adolescents que estan iniciant la seva vida laboral o formen part de plans d'ocupació, de programes

educatius concrets. A més a més, la seva edat i la seva maduresa no encaixen en el tipus de recerca que volem realitzar.

Per tant, el col·lectiu objecte d'estudi són els infants i adolescents que estan vivint actualment al CRAE el Carrilet de Tortosa perquè

Hi ha nois i noies.

Les edats són les òptimes: 3 a 18 anys.

El seu període d'estada és superior als 6 mesos.

Les característiques de la població objecte d'estudi són les següents, d'acord amb l'àmbit:

- Demogràfic: és el cens d'infants i adolescents que viuen al CRAE "El Carrilet" de Tortosa (23: 15 nois i 8 noies) al gener del 2011.
- Geogràfic: estudi de camp a Tortosa.
- Temporal: la recollida de dades es realitza entre els mesos d'abril i juliol de 2011, abans de finalitzar el curs escolar, o recentment acabat.

Amb la mostra seleccionada ja podem pujar el següent esglaó: la recollida de dades.

7. Consideracions sobre validesa i fiabilitat

El rigor metodològic ha d'acompanyar sempre a la metodologia qualitativa. Aquest ha de ser present en tot el procés de recerca. En general, i seguint a Ruiz (1996) en Sebastiani, 2007, els criteris que s'utilitzen per avaluar la qualitat científica de la metodologia utilitzada són la validesa interna i externa, la fiabilitat, l'objectivitat i la garantia de confiança en els resultats.

Així doncs, la credibilitat (qualitat d'una cosa admesa com a certa) vindrà garantida per la validesa interna i externa. En aquesta recerca la credibilitat queda reflectida amb la validació dels instruments i amb les cites textuais, és a dir, la veu dels protagonistes (validesa interna).

A més a més, un marc teòric rigorós i el control constant en les diferents fases de la investigació pretenen garantir-la.

La validesa externa, entesa com la capacitat de generalització i transferibilitat dels resultats, es troba assegurada pel rigor seguit en la selecció del cas objecte d'estudi així com en la mostra escollida. Els diferents participants tenen certa representativitat a nivell social degut a la seva formació, professionalitat i experiència en aquest àmbit.

La fiabilitat, en els estudis quantitius, o la dependència, en els qualitius, està evidenciada pels instruments de recollida de dades emprats. Els qüestionaris han estat elaborats i revisats i posteriorment validats per un grup d'experts. S'ha realitzat una prova pilot i ens hem assegurat el consens. La codificació de les entrevistes, així com l'establiment de categories, definició de les mateixes i negociació dels significats també ha passat per un procés de seguiment i acceptació per part de tots els membres implicats.

L'objectivitat i la garantia de confiança es reflexen en el fet que s'ha captat la realitat sense interferència dels interessos del propi investigador.

8. Procediment de recollida de dades

Totes les fases realitzades fins ara són imprescindibles, però la finalitat de totes elles és arribar a un correcte procés de recollida de la informació. És per això que procedirem a iniciar el treball de camp al CRAE i als clubs i entitats esportives de la zona.

Creiem important que sigui l'entrevistador qui es desplaci al lloc oportú per fer la recollida, evitant així haver de fer-ho els agents implicats. D'aquesta manera, els entrevistats es senten més còmodes, coneixen el lloc i controlen personalment les situacions que allí es produeixen. Així facilitem el diàleg i potenciem la tranquil·litat de la persona implicada.

El procediment seguit per a aquesta recollida es produeix de la següent manera:

Un cop s'ha rebut el permís per part del Director dels Serveis Territorials d'Acció Social i Ciutadana (actualment Departament de Benestar Social i Família) a les Terres de l'Ebre,

s'inicien les reunions amb la directora del CRAE qui comunicarà als educadors la participació del centre en l'estudi i la naturalesa del mateix.

Un cop facilitades, per part de la direcció, les dades de contacte i els horaris de treball dels educadors s'inicia l'aplicació dels qüestionaris als mateixos. Es realitza una distribució horària aprofitant l'hora prèvia a l'entrada o sortida de la seva jornada laboral. En aquest espai de temps es realitzen tant els qüestionaris com les entrevistes. Recordem que aquestes últimes són cara a cara i la investigadora hi és present. Una mateixa persona pot ésser tutora de fins a 3 infants o adolescents, per tant el procediment consisteix en complimentar tants qüestionaris del model 1 (qüestionaris als tutors del CRAE²⁶) com infants o adolescents tutoritzats es tenen. Aquesta recollida de dades es produeix al mateix centre, concretament a la sala de reunions situada a la primera planta.

Recollides aquestes dades, s'estableixen els horaris per entrevistar als infants i adolescents d'acord amb les seves activitats acadèmiques o lúdiques. En general es realitzen a les tardes, també en un espai reservat per a l'ocasió al primer pis del CRAE. Els infants i adolescents són coneixedors dels motius de la meua presència i són presentada per la pròpia directora del centre o el cap d'estudis quan ella no hi és. Des del centre, es demana als infants i adolescents que s'impliquin en la recerca i es prenguin seriosament les entrevistes i se'ls garanteix en tot moment la confidencialitat de la informació aportada.

Mitjançant les dades facilitades pels tutors i infants i adolescents respecte l'esport realitzat i l'entitat, i prèvia revisió de la direcció del centre, es contacta via correu electrònic o telefònic amb els entrenadors o monitors.

Durant diferents períodes de temps s'acorden i s'efectuen les trobades (individuals, un entrenador o monitor cada vegada) per administrar els qüestionaris i l'entrevista. Aquestes trobades amb els entrenadors i monitors esportius tenen lloc, habitualment, en un despatx o sala de la mateixa entitat esportiva.

Per tal d'enregistrar les entrevistes, i seguint els consells dels experts, fem servir una gravadora (sempre amb el previ consentiment de l'entrevistat). D'acord amb Brunet et al. (2002:120), l'anotació posterior a una entrevista presenta dos grans inconvenients:

²⁶ Veure annex 6

“Els límits de la memòria humana, que no pot retenir amb fidelitat tota la informació i la distorsió que es produeix per causa dels elements subjectius que es projecten en la reproducció de l’entrevista”.

Aquest procés d’administració dels instruments i la seva recollida es realitza durant el període comprès entre els mesos d’abril i juliol de 2011.

La participació és molt elevada, essent del 100% en el cas dels tutors del centre (N=8) i els entrenadors i monitors de diferents entitats esportives de la zona (N=15), i d’un 82’6% en l’instrument administrats als infants i adolescents (N=23). Del total de subjectes, 19 responen l’entrevista i 4 no (un té quatre anys, l’altre presenta un trastorn autista i dos infants no la volen contestar).

9. Procediment d’anàlisi de dades

Actualment, les noves tecnologies, i en concret els programes informàtics, faciliten aquests procediments, especialment el d’anàlisi de dades numèriques. Per al tractament de les dades obtingudes mitjançant els qüestionaris efectuats als tutors del CRAE i als entrenadors i monitors hem seguit aquests passos:

- Codificació de les respostes, creació d’una matriu i buidatge de les enquestes. Totes les dades obtingudes s’introdueixen en fulls de càlcul, dissenyats específicament per a l’estudi utilitzant el programa Microsoft Excel.
- Utilització d’un software estadístic SPSS (Statistical Product and Service Solutions) versió 14.0 per a Windows per fer el recompte de les respostes i els càlculs estadístics.
- Elaboració de gràfics de variables.
- Estudi comparatiu de les dades obtingudes mitjançant els diferents instruments, triangulació de les dades.

Tot aquest procés d'anàlisi de dades no és pas senzill i requereix formació.

“El análisis de datos no es un procedimiento a ciegas en el que se combina un cierto número de variables y se realizan operaciones estadísticas; (...), el análisis de datos es un proceso recíproco entre los primeros resultados, su interpretación, el complementar los supuestos teóricos, las nuevas valoraciones de los datos, etc.”
(Heinemann, 2003:229)

D'altra banda, hem fet servir 3 models d'entrevista per a comunicar-nos amb els diferents agents (infant o adolescent, tutor i entrenador o monitor) i les dades obtingudes també han de ser analitzades.

“L'anàlisi de les dades recollides a les entrevistes consisteix en desxifrar les estructures de significació i a determinar-ne el camp social i l'abast” (Sebastiani, 2007:369).

La finalitat de l'anàlisi és específica i concreta: la comprensió del món tal com el construeix la persona entrevistada (Brunet, et al. 2002:279):

- L'estructuració o la reconstrucció del constructe personal de la persona entrevistada.
- La captació del significat que té el constructe.
- L'exposició que, en forma de relat elaborat per l'entrevistador, transmet significat al món exterior.

Així doncs, a partir de les lectures (gravacions) i transcripcions de les entrevistes es procedeix a assenyalar els conceptes centrals de la mateixa, a elaborar les categories necessàries i a establir les relacions que hi ha entre les diferents categories per arribar, poc a poc, a un model final que permet certa teorització sobre l'univers concret.

Les diferents categories s'analitzen en funció de la presència en el discurs general dels entrevistats. En cadascuna de les cites apareix un codi alfanumèric que permet saber qui ha

l'ha fet (S: infant o adolescent/subjecte; T: tutor del CRAE; E: entrenador o monitor; seguit del corresponent número d'identificació²⁷).

Aquesta fase de la investigació és una de les més rellevants. L'anàlisi de les dades ha de ser realitzat amb rigor científic i és un procés lent. La codificació de les entrevistes és costosa i el procés finalitza amb una interpretació de les dades. Com aporta Heinemann, (2003), aquesta interpretació consisteix en explicar els fets, desenvolupar estratègies d'actuació o comprovar l'èxit de les noves mesures aplicades.

²⁷ Veure annex 14.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 8

ANÀLISI I INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS

1. Els qüestionaris
 - 1.1. Anàlisi de la població
 - 1.2. L'activitat física i l'esport al CRAE "El Carrilet"
 - 1.3. L'activitat física i l'esport, la conducta i les relacions socials dels infants i adolescents del CRAE "El Carrilet"
 - 1.3.1. Els tutors del CRAE
 - 1.3.2. Els monitors i entrenadors
2. Les entrevistes
 - 2.1. L'activitat física i l'esport. Generalitats
 - 2.1.1. Aspectes positius
 - 2.1.2. Aspectes negatius
 - 2.2. L'activitat física i l'esport al CRAE.
 - 2.2.1. Elements generals
 - 2.2.1.1. Rol de l'activitat física i l'esport al CRAE
 - 2.2.1.2. Altres activitats diferents a les esportives
 - 2.2.1.3. Rol del monitor i l'entrenador
 - 2.2.1.4. Relació entre els tutors i els monitors/entrenadors
 - 2.2.2. L'activitat física i l'esport al CRAE. La pràctica esportiva al centre
 - 2.2.2.1. Raons per dur-la a terme
 - 2.2.2.1.1. Els infants i adolescents
 - 2.2.2.1.2. Els tutors del centre
 - 2.2.2.1.3. Els monitors i entrenadors
 - 2.2.2.2. Fórmules per convèncer als tutors
 - 2.2.2.3. Consells als companys
 - 2.2.2.4. Relació amb els companys d'activitat
 - 2.2.2.5. Relació amb el monitor i entrenador
 - 2.2.3. L'activitat física i l'esport al CRAE. La no pràctica esportiva al centre
 - 2.2.3.1. Raó
 - 2.2.3.2. Possibles beneficis

CAPÍTOL 8

ANÀLISI I INTERPRETACIÓ DELS RESULTATS

En aquest capítol presentem els resultats obtinguts a partir de la informació que hem recollit mitjançant els diferents instruments emprats en la nostra recerca. Aquesta informació ens permet comparar els resultats sota la perspectiva de cadascun dels grups implicats²⁸: infants i adolescents, tutors i monitors i entrenadors²⁹.

Tant amb els qüestionaris com amb les entrevistes la intenció era recollir informació per analitzar els aspectes que apareixen als objectius d'aquesta recerca: conèixer el tractament de l'educació física i l'esport en un CRAE, analitzar per què es realitza o no esport i els seus beneficis (tant sota la perspectiva dels educadors com dels nois), analitzar les opinions i les propostes dels educadors del CRAE respecte la pràctica física, conèixer l'actitud, el comportament i les relacions socials dels residents al CRAE que realitzen activitat física, identificar el rol del tutor i del monitor o entrenador i la seva visió de l'educació física i l'esport.

²⁸ Hem canviat els noms dels infants, adolescents, tutors i entrenadors i monitors per tal de garantir la confidencialitat.

²⁹ Veure annex 14

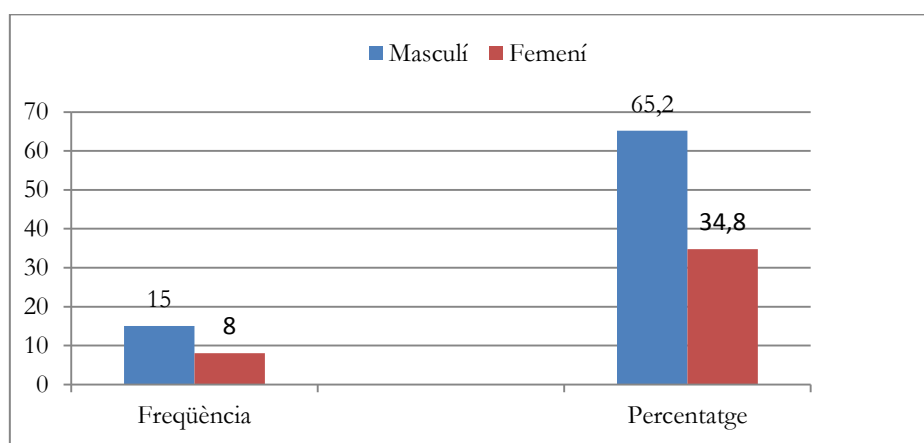
1. ELS QÜESTIONARIS

1.1. Anàlisi de la població

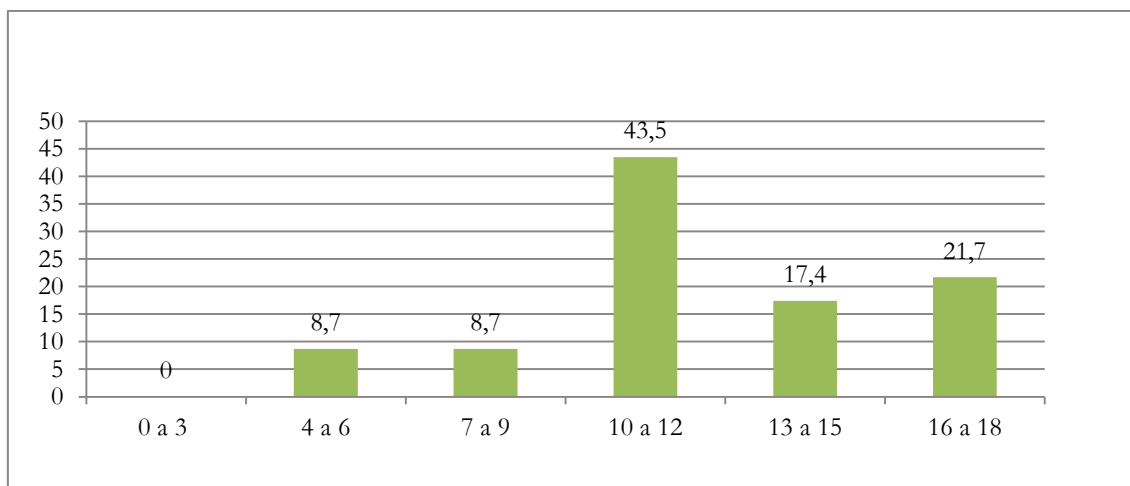
Aquesta dimensió del qüestionari³⁰ té com a objectiu cercar informació de les característiques demogràfiques dels subjectes que intervenen en l'estudi.

- Infants i adolescents del CRAE

Els gràfics següents permeten observar les característiques dels infants i adolescents:

Gràfic 7. Distribució dels infants i adolescents per sexe

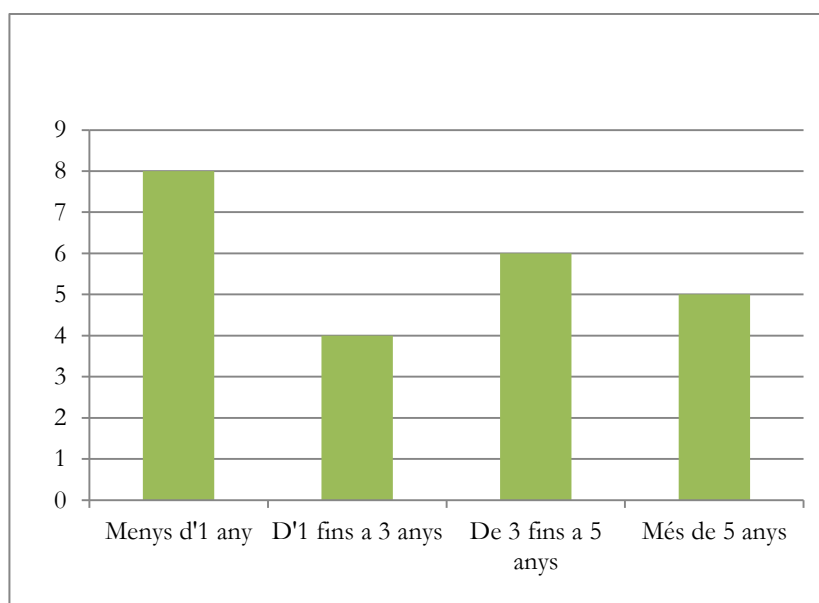

Gràfic 8. Distribució dels infants i adolescents per edats, en percentatges

³⁰ Veure annex 6: Qüestionari als tutors del CRAE i annex 7: Qüestionari als entrenadors o monitors esportius.

El 65,2% de la població són nois i el 34,8% són noies (gairebé hi ha el doble de nois que noies, quinze a vuit), d'edats compreses entre els 4 i els 17 anys. La mitjana d'edat es situa als 11,9 anys, amb una desviació típica de 3,5. Hi ha una franja d'edat, concretament la dels 10 als 12 anys, que representa el 43,5%. I si ens fixem amb els majors de 10 anys, suposen un 82,6% del total, la qual cosa significa que els nois i noies ja han realitzat els aprenentatges de les habilitats motrius bàsiques i possiblement es centraran en l'elecció de les habilitats motrius específiques.

Per conèixer els subjectes també hem de tenir present **el temps d'estada al centre**. Quan preguntem per la coincidència dels tutors amb els infants tutoritzats ens preguntem respecte l'antiguitat dels infants al CRAE. En aquest cas, ens referim específicament al CRAE "El Carrilet" de Tortosa (antiga Llar Ponent), sense tenir en compte la procedència anterior (poden venir d'un altre centre residencial d'acció educativa, d'un centre d'acollida d'urgència, de l'àmbit familiar...).

Gràfic 9. Temps de coincidència dels tutors amb els infants al CRAE "El Carrilet"

El 34,8 % dels subjectes fa menys d'un any que han ingressat al centre, la qual cosa significa que alguns d'ells han arribat amb el curs 2010 – 2011 començat. Això dificultarà la inscripció en certes activitats esportives. El 17,4% hi viuen des de fa entre un i tres anys, el

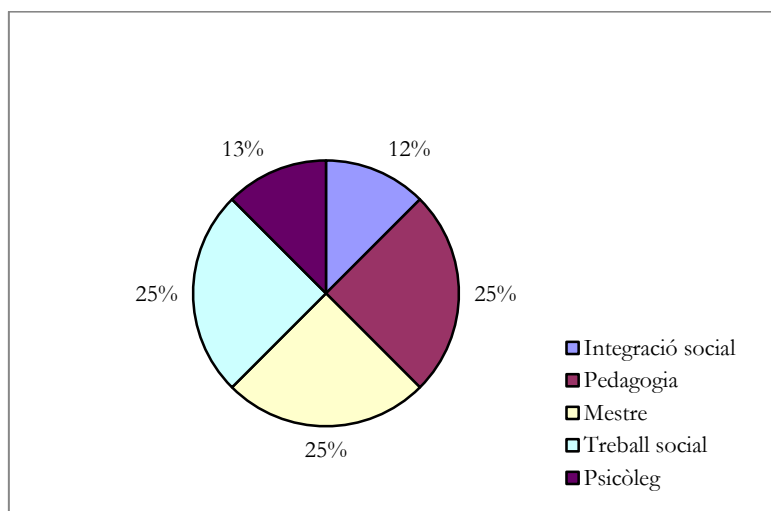
21,7% des de fa entre tres i cinc anys i un altre 21,7% més de cinc anys. La mitjana d'anys d'antiguitat al centre és de 2,4.

▪ Tutors del CRAE

Al CRAE hi ha un conjunt de professionals que treballa per al correcte desenvolupament del mateix. Entre ells hi ha la direcció del centre, els tutors, els educadors de tarda, els educadors de nit, el personal de cuina i de neteja. En aquesta recerca ens hem plantejat passar els qüestionaris a aquells professionals que tutoritzen un infant o adolescent. Al centre, n'hi ha vuit, 4 dones i 4 homes. Això vol dir que cada tutor és el responsable de dos, tres o fins i tot quatre infants. La seva tasca consisteix en fer el seguiment d'aquest infant a nivell escolar, extraescolar, les qüestions de dins el centre, supervisar i coordinar la relació o les visites amb la família i els aspectes mèdics.

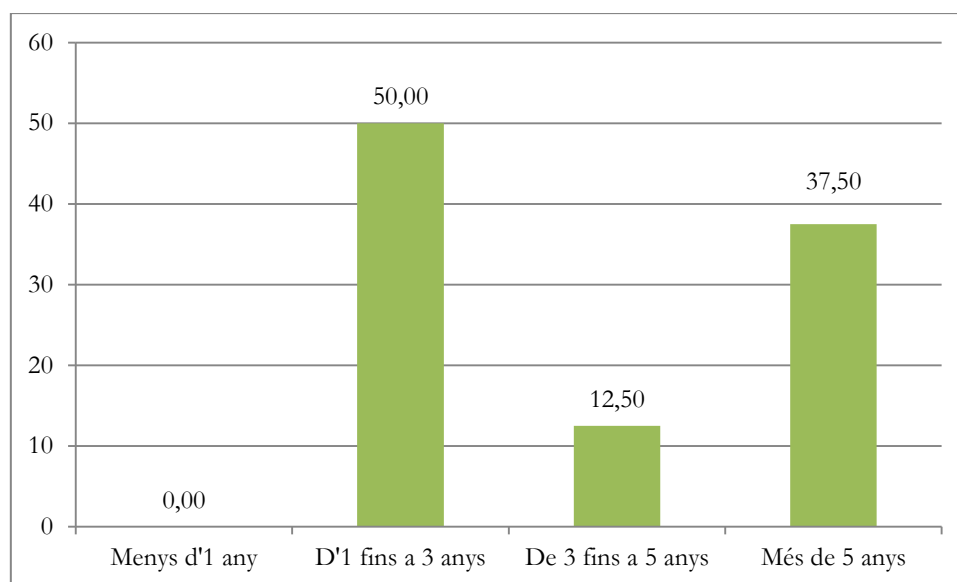
Les edats dels tutors es mouen entre els 25 i 47 anys, essent la seva mitjana de 37,6 anys. Es tracta d'un col·lectiu professional bastant jove en quant a l'edat; i la seva **formació** és diversa, de manera que es complementen uns amb els altres.

Com es pot veure està molt fragmentat, però el treball en equip d'aquests professionals ofereix enfocaments des de perspectives diferents envers un mateix cas a resoldre.

Gràfic 10. Distribució de la formació dels tutors del centre

Pel que fa a l'**antiguitat dels tutors** al centre hem establert quatre franges com es pot observar al gràfic de barres següent. No n'hi ha cap que sigui tutor i tingui menys d'un any d'experiència a "El Carrilet". La meitat, un 50%, hi treballen des de fa més d'un any fins a un màxim de tres; i el 37,5% ho fa des de fa més de cinc anys. Aquestes dades ens fan creure que hi ha una plantilla bastant estable al centre.

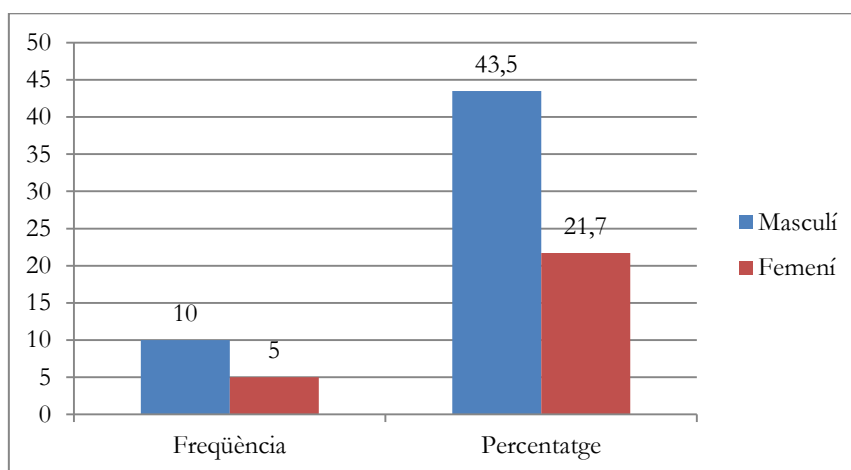

Gràfic 11. Antiguitat dels tutors al centre

- Monitors i entrenadors d'activitats físico - esportives

Els **monitors i entrenadors** de les entitats esportives de Tortosa i pobles del voltant que tenen a les seves llistes infants o adolescents del CRAE també han estat motiu d'anàlisi.

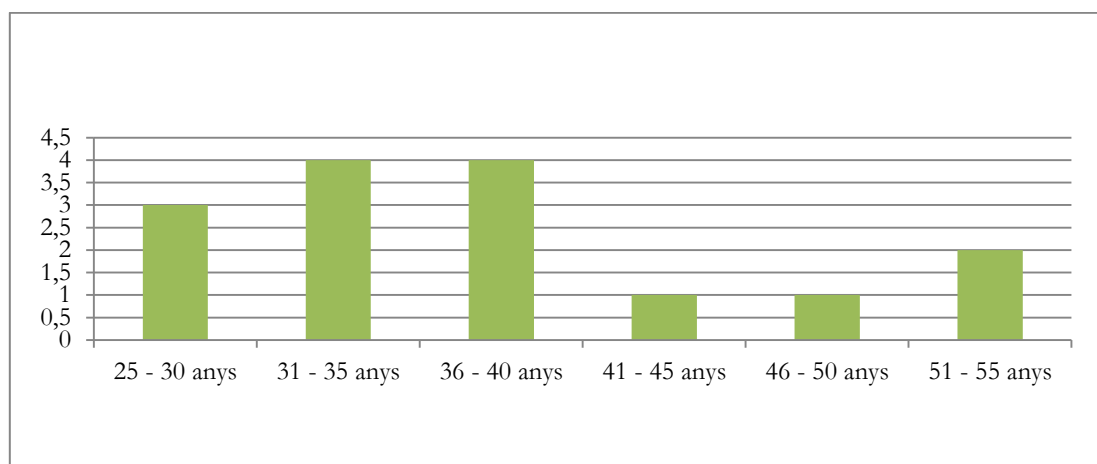
La distribució per **sexes** no deixa de ser un reflex de l'actualitat de l'àrea en aquesta zona, on predomina l'entrenador de sexe masculí. Una contundent diferència hi ha entre uns i altres. Concretament hi ha el doble d'entrenadors de sexe masculí que femení. No obstant, aquesta dada no ens sorprèn pas gaire ja que un grup nombrós dels infants realitza l'activitat esportiva del futbol, que tendeix socialment a ser un àmbit d'homes. És a dir, es manté la tendència del predomini masculí.

Gràfic 12. Distribució dels monitors i entrenadors per sexes

Si establim relació entre dues variables, **sexe del monitor o entrenador i sexe de l'infant** obtenim que el 88% dels infants i adolescents de sexe masculí tenen un entrenador de sexe masculí. El 12% restant, té una entrenadora o monitora. En les noies, la diferència no és tant extrema, el 33,3% té un entrenador i el 66,3% una entrenadora.

Les **edats dels monitors i entrenadors** oscil·len entre els 28 i 52 anys, amb una mitjana de 37,1 anys i una desviació típica de 7,745. Hi ha molt poca diferència entre la mitjana d'edat dels tutors (37,6 anys) i la dels monitors/entrenadors (37,1 anys), així com entre el seu rang (22 i 24 respectivament).

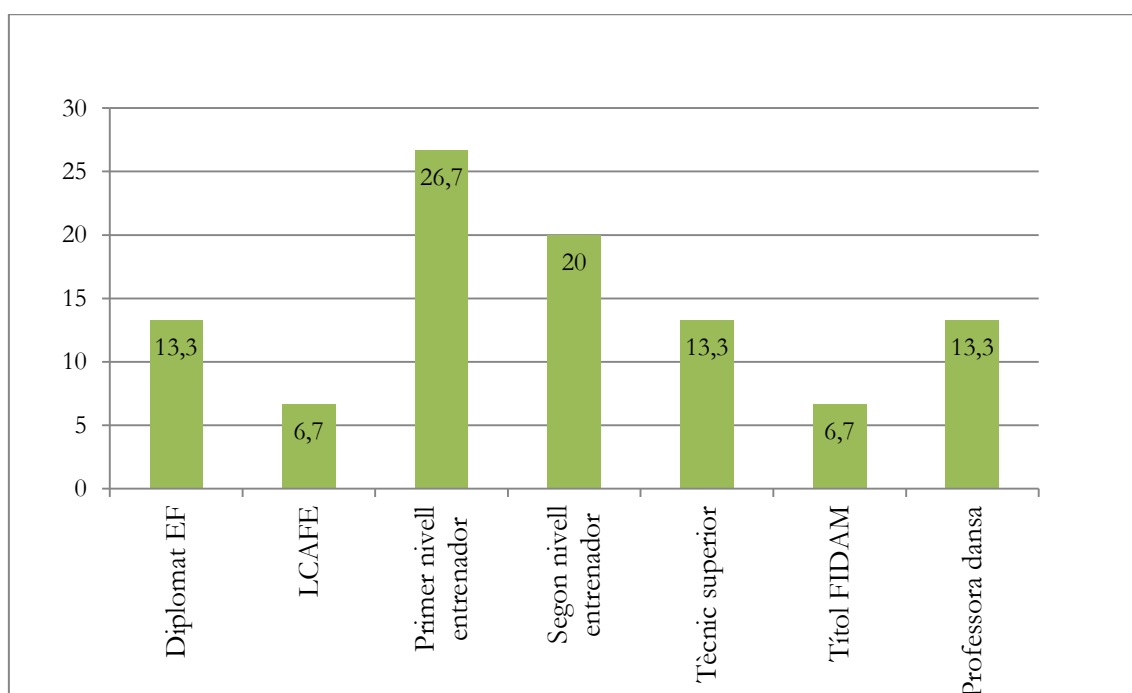

Gràfic 13. Distribució dels monitors i entrenadors per edats

El fet que no hi hagi cap agent menor de 28 anys ens proporciona la idea que hi ha certa distància entre l'edat d'aquests i la dels infants i adolescents. La maduresa d'una persona propera a la trentena, no és, en principi, la mateixa que la d'un jove de 18 ó 19 anys.

Els subjectes analitzats tenen un mínim de 4 anys d'**experiència** en el sector i un màxim de 28. La mitjana del grup és de 13,3 anys i la desviació estàndard de 7,1 punts. Els anys d'experiència també ens han d'ajudar a conduir l'activitat esportiva i a entendre millor els jugadors. La llarga experiència de la majoria d'ells ens facilita la interacció i el tracte amb els nois del CRAE.

Apreciem també força diversitat en la **titulació** d'aquests professionals. Lògicament cada federació esportiva expedeix les seves titulacions i decideix els requisits formatius per dur a terme l'activitat. En aquest cas el ventall va des de persones amb possessió d'una llicenciatura o diplomatura, passant per títols de primer o segon nivell, i acabant amb persones amb titulació específica.

Gràfic 14. Distribució de la formació dels monitors i entrenadors en percentatge

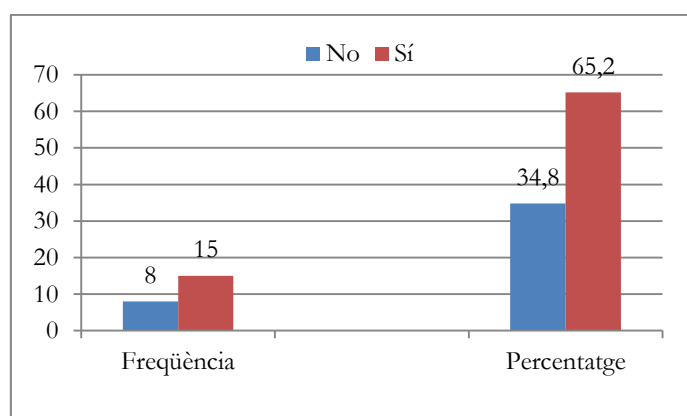
En ordre decreixent comptem amb el 26,7% dels professionals amb el títol de primer nivell d'entrenador expedit per la federació corresponent i el 20% tenen el segon títol d'entrenador. Això significa que aproximadament el 45% dels monitors/entrenadors tenen formació específica federativa. El 13,3% ha realitzat la Diplomatura en Magisteri d'Educació Física, un altre 13,3% el mòdul de Grau Superior d'Animació d'Activitats Físiques i Esportives i encara un altre 13,3% té titulació específica en dansa. Només un 6,7% és Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (LCAFE) i un darrer 6,7% té la formació de la FIDAM (Federació Internacional d'Arts Marcials).

1.2. L'activitat física i l'esport al CRAE "El Carrilet"

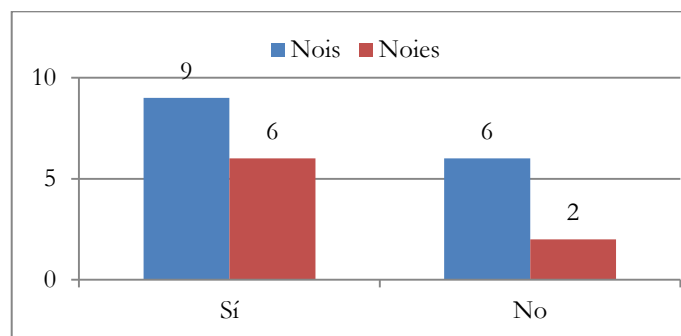
Un cop conegudes les dades bàsiques dels agents dels tres vèrtexs del triangle (nois del CRAE, tutors i entrenadors), ens endinsem en el què pròpiament ens afecta, el paper de l'activitat física en un centre residencial.

▪ La pràctica esportiva al centre

En primer lloc, observem que el 65,2% dels individus practica esport o una activitat esportiva habitualment fora de l'horari escolar, front el 34,8% que no ho fa. Òbviament és un percentatge força baix per a un centre que potencia moltíssim aquesta pràctica.

Gràfic 15. La practica esportiva al centre

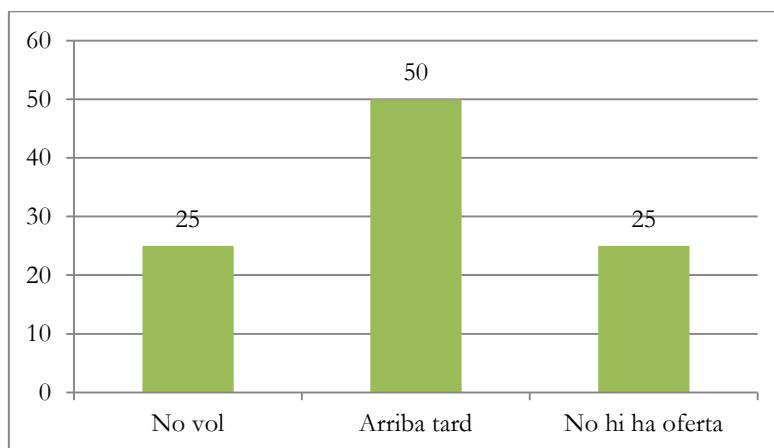
Gràfic 16. La pràctica esportiva al centre segons el sexe de l'infant o adolescent

De les noies que hi ha al centre, el 75% fa esport i el 25% no en fa. Dels nois, el 60% fa esport i el 40% no en fa. Per sexes, un 60% dels que practiquen esport són nois, front el 40% de noies. Dels que no en practiquen, el 75% són nois i el 25% noies (tot i ser resultats numèrics exactes no és el mateix anàlisi).

No obstant, aquesta darrera dada (practica esport?) l'hem d'entendre tot analitzant els motius de no pràctica física.

- Motius de no pràctica esportiva

Preguntem, mitjançant el qüestionari, als tutors del centre, perquè certs infants i adolescents no practiquen cap activitat de caràcter esportiu aquesta temporada. El 25% té molt clar que no desitja practicar-ne, és una decisió pròpia (a l'anàlisi de les entrevistes als infants així es manifesta també). El 50% no ho fa perquè ha arribat al CRAE quan el curs escolar ja estava molt avançat, amb la qual cosa els tutors no han considerat oportú inscriure'ls en una activitat. El 25% restant té problemes per trobar una activitat que s'adapti a les seves característiques, ja sigui degut a l'edat o a l'atenció específica que requereix (trastorn autista).

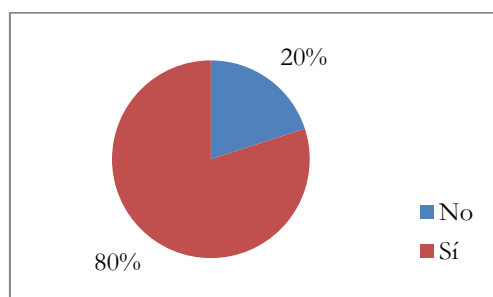

Gràfic 17. Motius de no pràctica esportiva, en percentatge

A partir d'aquest punt, ens centrem exclusivament en la població que realitza esport o activitat física fora del centre. En aquest cas, es tracta de 15 persones. Com hem comentat, en un gràfic anterior, el 60% dels quals són nois.

- Decisió de fer esport

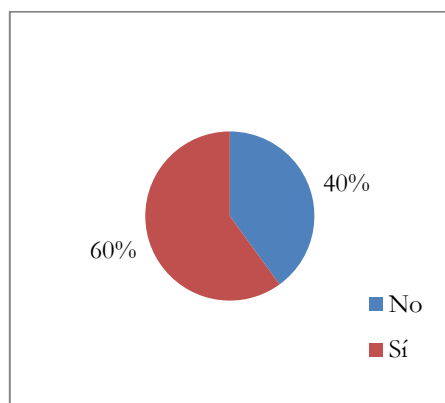
Que realitzin esport o activitat física no sempre significa que els infants ho hagin decidit així. Per tant, hem aprofitat per preguntar-ho. Els resultats demostren que el 80% dels que en fan ho han decidit i el 20% no va decidir fer esport, però els tutors, ho van creure necessari (per edat, per aprenentatge, per necessitats de l'infant).

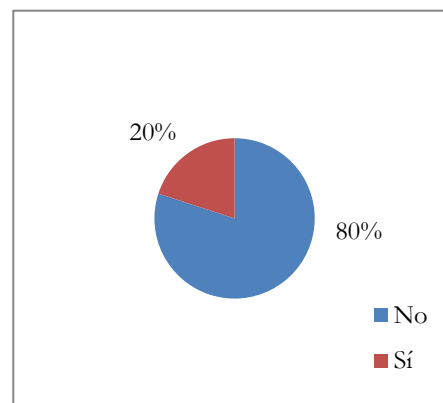
Gràfic 18. Decisió de fer esport

Ens hem trobat que hi ha un petit grup que no va decidir fer esport, però ho està fent. També vam preveure als qüestionaris preguntar sobre si el subjecte havia escollit l'activitat a realitzar i si també n'havia escollit l'entitat o club.

- Elecció de l'esport i l'entitat esportiva

Gràfic 19. Elecció de l'esport

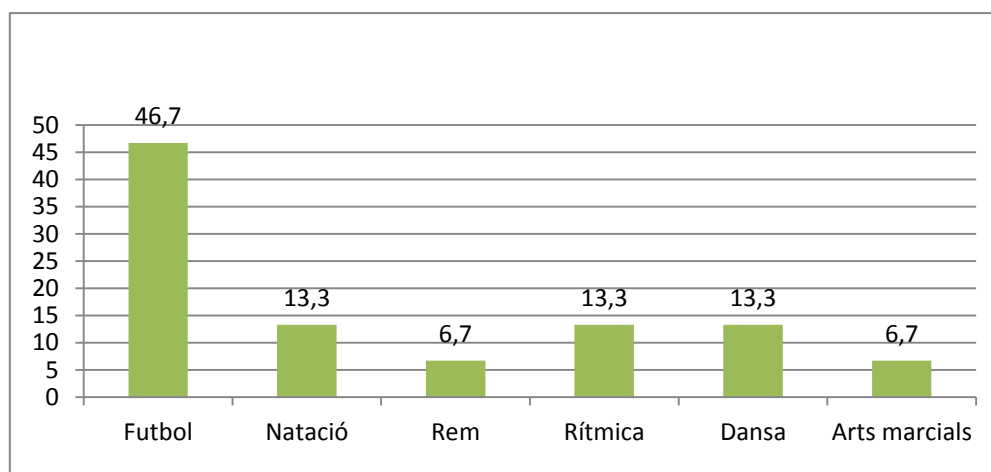
Gràfic 20. Elecció de l'entitat esportiva

Només en un 60% dels casos han escollit l'esport que volien realitzar aquesta temporada. Això deixa lloc a un alt percentatge que no ho ha fet. D'altra banda, encara és més ampli el 80% d'infants i adolescents que no escullen l'entitat on realitzar aquella pràctica física, envers el 20% que sí ho fa. Clarament, és tasca del tutor decidir en quin lloc practicarà l'infant l'esport consensuat. Aquesta dada va lligada amb la voluntat de no saturar una mateixa entitat o club esportiu i al mateix temps s'ha d'ajustar al pressupost.

- Esports practicats per infants i adolescents del CRAE i entitats on els duen a terme

Cada esport o activitat física té unes característiques pròpies i està més o menys vinculada amb els aspectes emocionals, físics i relacionals de la persona i l'objectiu de cadascuna és diferent. És per això que hem preguntat quin esport estan realitzant aquesta temporada i en quina entitat.

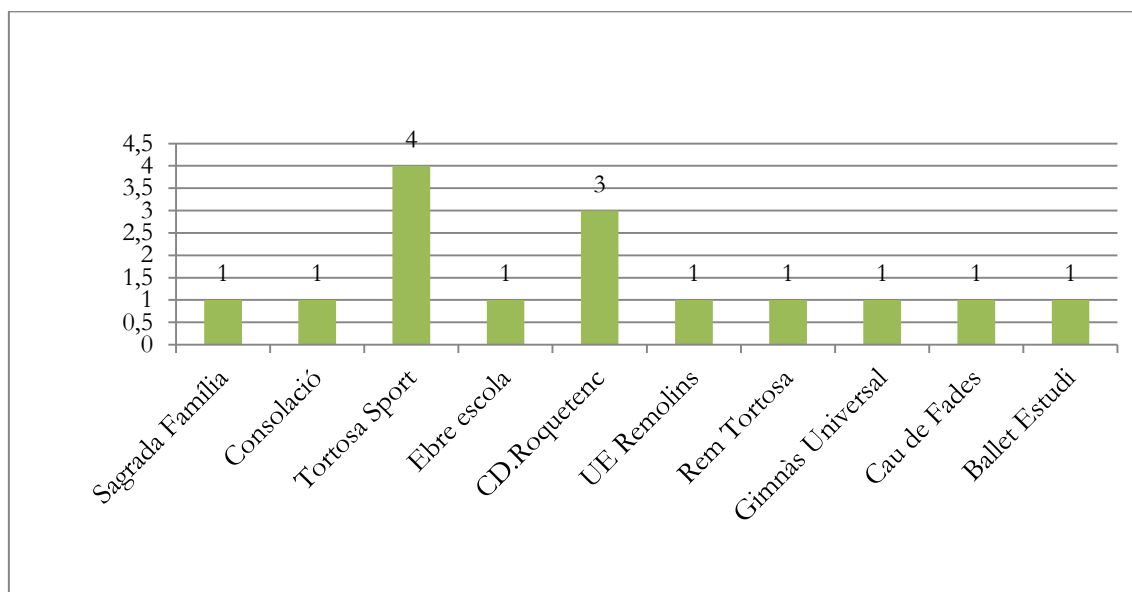
En la lectura podem observar una dada molt significativa, el 46,7% dels subjectes practica l'esport que més apareix als mitjans de comunicació, el futbol. El 53,3% restant està força més repartit. D'aquest hi ha tres activitats amb el mateix nivell de participació (13,3%): la natació, la gimnàstica rítmica i la dansa. En percentatges més petits apareixen les arts marcials i el rem.

Gràfic 21. Distribució dels esports practicats pels subjectes del CRAE la temporada 2010 – 2011, en percentatge

Un dels comentaris que ens han fet els tutors en les seves entrevistes és que es procura que els infants i adolescents entrin en un món normalitzat i facin amistats noves. Una de les tasques dels professionals del centre és lluitar per matricular els nois en escoles diferents, de manera que no vagin tots a la mateixa escola o institut. Aquesta proposta que fan al Departament d'Ensenyament, a nivell d'estudis formals, també procuren mantenir-la a nivell no formal, és a dir, en totes aquelles activitats que realitzen fora del centre escolar. Així doncs, la idea és que no hi hagi més de 2 subjectes formant part de la mateixa entitat esportiva.

Aquesta temporada, han aconseguit seguir el seu criteri com ens indica el diagrama de barres següents.

Gràfic 22. Entitats a les quals estan matriculats els subjectes

Les dues primeres entitats, Sagrada Família i Consolació, són dues escoles concertades de la ciutat de Tortosa. En aquest cas, els subjectes participen de les activitats extraescolars que ofereix la mateixa escola. Tortosa Esport, és una empresa que gestiona l'activitat física a nivell municipal. Tot hi haver 4 subjectes que hi formen part, volem especificar que dos pertanyen a l'activitat de piscina i els altres dos a la de gimnàstica rítmica.

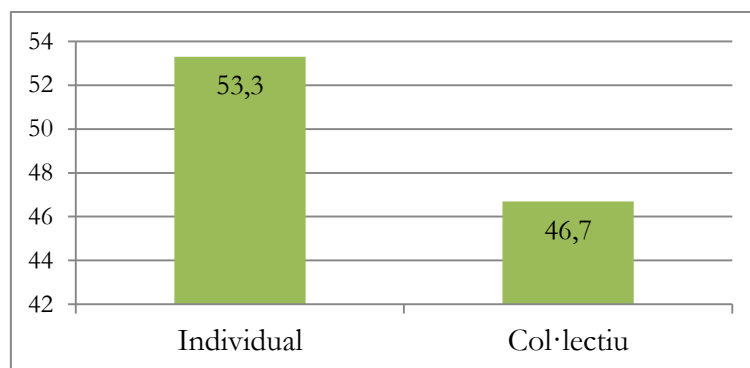
Les següents tres entitats, Ebre Escola, CD. Roquetenc i UE Remolins – Bitem, són clubs de futbol del territori. Certament hi ha tres jugadors al CD. Roquetenc. El motiu és que són nois de categories diferents, és a dir, tenen entrenament i competició en horaris diferents, així com un equip i un entrenador propi; i a més a més, és un dels clubs de futbol de la zona més econòmic a nivell de matrícula, vestuari i altres despeses.

El Rem Tortosa, tal i com indica el seu nom, és l'única entitat de Tortosa que s'encarrega de promocionar l'esport del rem, aprofitant el pas del riu Ebre per la ciutat.

La resta, Gimnàs Universal – Dinàmics, el Cau de Fades i Ballet Estudi són tres empreses privades que ofereixen activitats diverses (musculació i arts marcials, la primera; pilates, tai-txi, ioga i dansa del ventre, la segona; i ballet i hip-hop la darrera).

- Tipologia d'activitat física practicada

Ens preocupa també aquesta reflexió i en primer lloc els hem classificat en individual o col·lectiu:

Gràfic 23. Tipologia d'activitat o esport practicat, en percentatge

Fent un ràpid cop d'ull podem pensar que la distribució és força equitativa (53,3% - 46,7%), però si recordem les dades anterior, el percentatge que representa l'esport col·lectiu és el mateix que el que representa el futbol. És a dir, tots els infants i adolescents que fan un esport d'equip fan futbol. En canvi, quan parlem d'esport individual comptem amb un ventall de sis activitats. Aquesta és una qüestió que ens haurem de plantejar, per què no hi ha bàsquet, handbol, voleibol, hoquei... entre l'oferta del centre? En definitiva, per què no hi ha un altre esport d'equip?

- Relació entre el sexe i el tipus d'esport que realitzen

Per respondre a aquesta inquietud i a altres en les que s'estableix relació entre dos o més variables, hem fet servir la prova estadística del Khi quadrat o χ^2 de Pearson, que afirma que hi ha relació sempre i quan $P \leq 0,05$.

A l'anàlisi de dades, només apareixen aquelles taules en les quals es demostra relació existent entre les variables.

Entre el sexe de l'infant o adolescent i el tipus d'esport que realitzen, s'estableix una relació $P=0,007$ (relació existent sempre que $P \leq 0,05$). Així doncs podem afirmar que ser noi o noia té incidència en el tipus d'esport escollit.

			Sexe Infant		
			Masculí	Femení	Total
Tipus esport	Individual	Recompte	2	6	8
		% Tipus esport	25%	75%	100%
		% Sexe Infant	22,20%	100%	53,30%
	Col·lectiu	Recompte	7	0	7
		% Tipus esport	100%	0%	100%
		% Sexe Infant	77,80%	0%	46,70%
	Total	Recompte	9	6	15
		% Tipus esport	60%	40%	100%
		% Sexe Infant	100%	100%	100%

Taula 31. Tipus d'esport i sexe de l'infant o adolescent

Llegint la taula s'observa que el 100% dels infants que practiquen un esport col·lectiu són de sexe masculí. Així doncs, podem descartar que una noia practiqui un esport col·lectiu. En els esports individuals, un 25% són nois i un 75% noies.

Analitzant la taula en l'altra direcció, el 22,2% dels nois realitzen un esport individual, front el 77,8%. El 100% de les noies practiquen un esport individual.

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Tots els infants que realitzen un esport col·lectiu són de sexe masculí i practiquen el futbol. Ens hem d'interessar, doncs, en oferir l'esport col·lectiu a les noies també, així com potenciar altres esports col·lectius al marge del futbol.

- Esport i sexe del tutor

Ens hem plantejat també analitzar la relació entre l'esport que realitzen els infants i adolescents i el sexe del tutor del centre. La idea és investigar si el sexe del tutor influeix en l'elecció de l'esport que ha de realitzar l'infant. En aquest cas, però, la relació no és significativa ($P > 0.05$) i per tant podem afirmar que el sexe del tutor no determina l'esport escollit.

		Masculí	Femení	Total
Futbol	Recompte	5	2	7
	% Esport actual	71,40%	28,60%	100%
	% Sexe tutor	55,60%	33,30%	46,70%
Natació	Recompte	0	2	2
	% Esport actual	0%	100%	100%
	% Sexe tutor	0%	33,30%	13,30%
Rem	Recompte	1	0	1
	% Esport actual	100%	0%	100%
	% Sexe tutor	11,10%	0%	6,70%
Rítmica	Recompte	1	1	2
	% Esport actual	50%	50%	100%
	% de Sexe tutor	11,10%	16,70%	13,30%
Dansa	Recompte	2	0	2
	% Esport actual	100,00%	0,00%	100,00%
	% Sexe tutor	22,20%	0,00%	13,30%
Arts marçials	Recompte	0	1	1

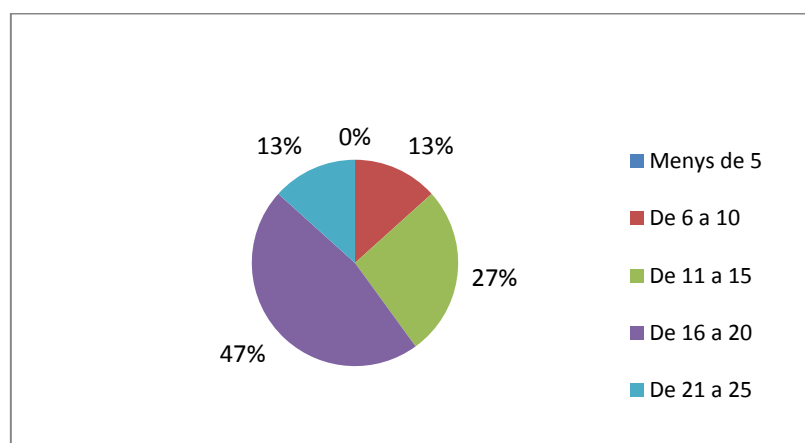
	% Esport actual	0,0%	100%	100%
	% Sexe tutor	0%	16,70%	6,70%
Total	Recompte	9	6	15
	% Esport actual	60%	40%	100%
	% Sexe tutor	100%	100%	100%

Taula 32. Esport actual i sexe del tutor

Llegint la taula ens adonem que el sexe del tutor del CRAE no influeix en absolut en l'elecció de la pràctica esportiva. Els tutors analitzen què volen els infants o adolescents, quin tipus d'activitat necessiten o altres variables (temps, ubicació, edat...), per conduir l'elecció cap a un o altre esport. En cap moment, s'estableix relació entre el fet de ser homes o dones i el tipus d'activitat plantejada.

▪ Nombre de jugadors

El nombre de persones que participen en l'activitat ens ha semblat un altre factor a tenir en compte. Ens ha sobtat, l'alt nombre de participants en cadascuna d'aquestes activitats i ens fa plantejar si realment els entrenadors poden establir una relació més o menys profunda amb els integrants de l'activitat física.

Gràfic 24. Intervals del nombre de jugadors que participen en cada sessió esportiva

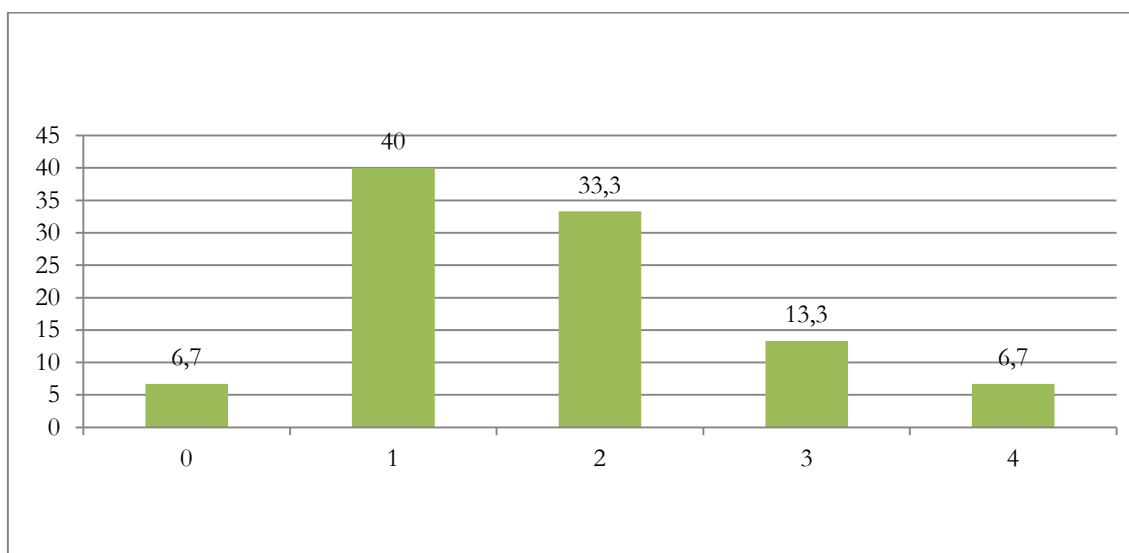
Entre els 11 i 20 nois per sessió hi ha representats el 75% dels casos. És alta, gairebé arriba a la meitat (47%), la presència d'activitats amb un nombre de jugadors entre 16 i 20. Si bé és cert que alguns entrenadors, especialment els de futbol, compten amb un segon

entrenador, considerem que seria bo plantejar-se la idea d'analitzar en investigacions futures i amb una mostra més ampla, si aquest fet pot afectar d'alguna manera a la conducta, aprenentatge i relacions socials dels alumnes.

Seguint amb el diagrama de sectors, un 13% participa en activitats on hi ha uns 23 companys de mitjana i a l'altre extrem hi ha un altre 13% que ho fa en grups d'entre 6 i 10 persones. No hem trobat en aquesta recerca cap infant que participi en sessions de menys de 5 individus.

- Inici de la pràctica física

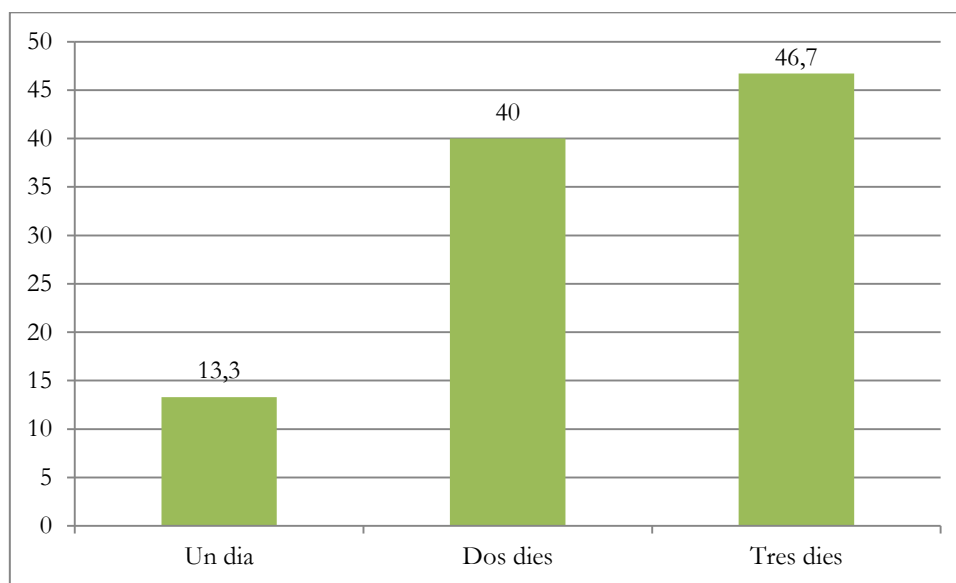
Un altre aspecte a analitzar és quant temps fa que van iniciar aquesta pràctica física i observar-ne la continuïtat. La tendència es mou entre l'un i dos anys. El 40% dels casos fa un any que van iniciar-la i el 33,3%, dos. Als extrems, ens trobem amb el 6,7% que fa pocs mesos, el 13,3% 3 anys i un altre 6,7% ja en fa quatre. Així doncs, encara hi ha un gruix d'un 80% dels casos que fa només dues temporades que realitza aquest esport. En aquests casos serà més fàcil analitzar la utilitat del mateix i les repercussions en el subjecte i optar pel canvi o per la continuïtat. D'altra banda, el 20% restant ja porta més temps participant de l'activitat i aquesta continuïtat demostra la intenció del subjecte de formar-ne part.

Gràfic 25. Anys de pràctica esportiva, en percentatge

▪ Freqüència de pràctica física

Per analitzar els avantatges o inconvenients de qualsevol objecte o tasca és imprescindible, entre altres, conèixer la freqüència d'ús de la mateixa. Als qüestionaris hem preguntat als tutors quants dies o quantes sessions de pràctica física realitzaven els nois. El 40% d'ells hi participava dos dies entre dilluns i divendres, mai en fi de setmana. Un altre 46,7% ho fa tres dies. El 100% d'aquests últims, té dos dies d'entrenament a la setmana, més un dia, de competició (partit, regata). És a dir, no tenen tres dies d'entrenament.

Gràfic 26. Nombre de dies a la setmana que hi ha sessió esportiva en percentatge (entrenament i competició)

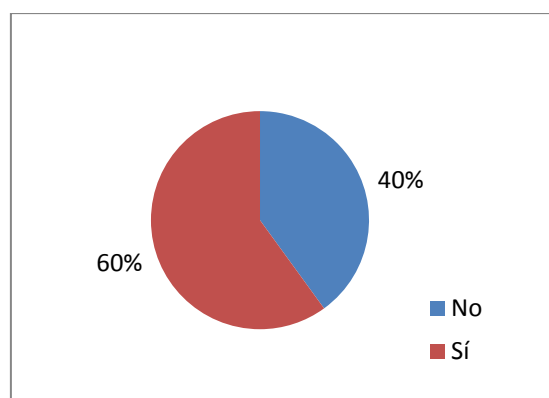
▪ La competició

La competició entesa com la manifestació esportiva consistent en l'enfrontament, individual o per equips, de dos o més adversaris per a determinar-ne un guanyador (Diccionari Manual de la Llengua Catalana, 2011) és un dels requisits indispensables d'una activitat per ser considerada esport. Quan ens endinsem en el món de la dansa, en aquesta recerca, no parlem de competició, sinó d'exhibició.

Per tant, hem preguntat si els infants i adolescents participen d'aquestes competicions o exhibicions i en el cas que sí ho facin, qui els acompanya.

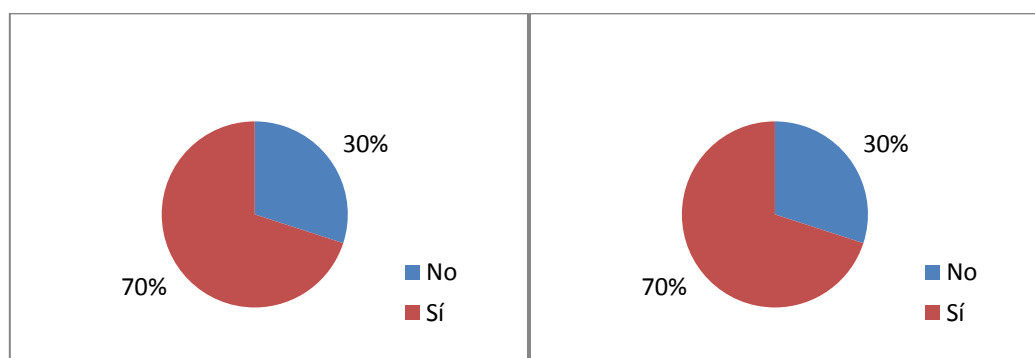
L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Un 60% d'ells afirma que participa en les competicions de manera habitual, front un 40% que no ho fa. El 50% d'aquest darrer grup són infants d'esport individual, el mateix percentatge que d'esport col·lectiu. És a dir, la meitat dels infants que no participen en la competició venen d'una activitat individual, la resta d'una col·lectiva. Hi ha poca diferència també en els que sí participen a les competicions. El 55,6% ho fa en un esport individual i el 44'4% en un esport col·lectiu.

Gràfic 27. Infants i adolescents que participen en les competicions

Els companys del centre els van a veure en un 70% dels casos, el mateix percentatge en què ho fan els tutors.

Gràfics 28 i 29. Presència dels tutors i dels companys del CRAE a les competicions esportives

- Continuïtat

Per finalitzar aquest bloc hem preguntat si tenen la intenció de continuar la propera temporada realitzant aquesta mateixa activitat esportiva o no. El 80% afirma que sí ho farà, mentre un 20% no. Per tant, 4 de cada 5 infants o adolescents seguiran aquesta activitat, senyal, entre altres, que els agrada i s'hi senten a gust.

Dels que no continuaran, el 33,3% no va escollir l'esport que volien fer. El 66,7%, tot i haver escollit personalment l'esport, no volen continuar amb aquesta activitat la temporada següent. Els resultats estan més ajustats en aquells infants que sí volen continuar. El 41,7% no va escollir l'esport, front el 58,3% que sí ho va poder fer.

Per tant, ens quedem amb la idea positiva que els infants volen seguir fent activitat física i esportiva, hagin o no escollit l'activitat que preferien.

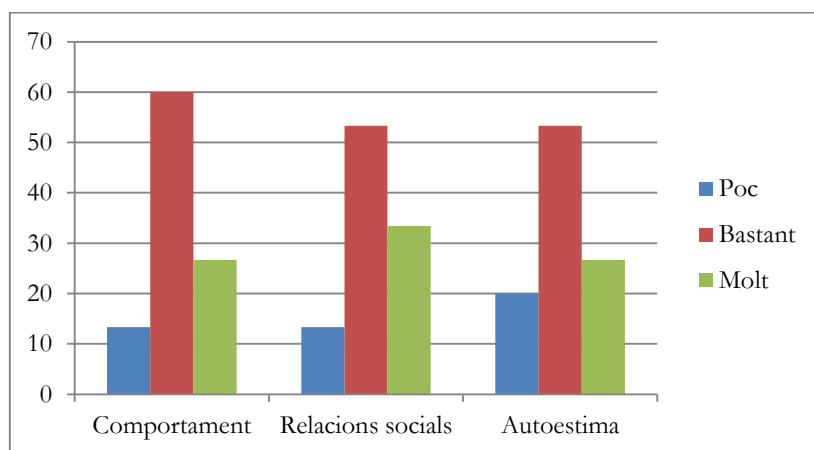
1.3. L'activitat física i l'esport, la conducta i les relacions socials dels infants i adolescents del CRAE "El Carrilet".

En aquest apartat ens centrem a analitzar els resultats obtinguts amb els qüestionaris facilitats als tutors del CRAE³¹ i als monitors i entrenadors³², és a dir, els aspectes relacionats amb el comportament, l'actitud, l'autoestima i les relacions d'amistat, dels infants i adolescents. Per fer-ho seguim el mateix ordre que s'estableix en els instruments d'obtenció de dades.

1.3.1. Els tutors del CRAE

- L'educació física i l'esport en la societat en general.

Iniciem l'anàlisi partint d'allò general, global per a arribar al concret, particular. Els tutors del centre han hagut de respondre sobre els beneficis que pot aportar l'activitat física i l'esport a una persona qualsevol. En aquest cas, ens interessa conèixer la seva opinió al respecte. En una escala de poc, bastant i molt, això és el que ha expressat la població:

Gràfic 30. La pràctica física ajuda a millorar el comportament, les relacions socials i l'autoestima, en percentatge

³¹ Veure annex 6.

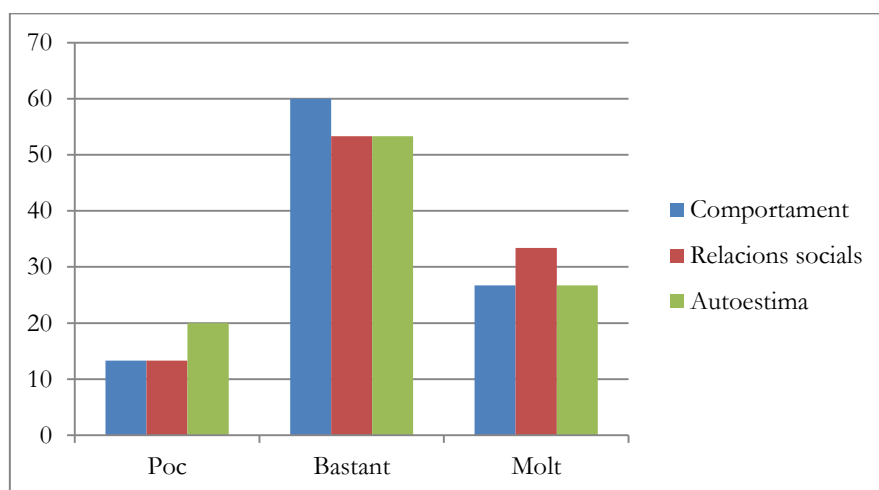
³² Veure annex 7.

Entenent el comportament com el conjunt de reaccions adaptatives d'un individu en un mitjà i en una unitat de temps determinats, podem constatar que el 60% considera que la pràctica física ajuda a millorar bastant el comportament (ítem 27); el 26,7% afirma que molt i només un 13,3%, poc. Per tant, queda clar que un alt percentatge considera l'esport com una eina educativa adequada per millorar el comportament dels infants i adolescents.

Respecte a la influència de la pràctica en les relacions socials (ítem 28), un minoritari 13,3% considera que hi ha poca transferència front el 86,7% que opina que ajuda bastant o molt a millorar les relacions socials (53,3% i 33,4% respectivament). Aquest és també un bon indicador, la qual cosa ens condueix a pensar que els tutors del centre tenen una bona consideració envers l'àrea i la veuen útil.

Els valors de la relació entre la pràctica esportiva i l'autoestima (ítem 29) dels subjectes també són força similars. En aquest cas, un 20% (6,7 punts més que en els altres) considera que ajuda poc. El 26,7%, en canvi opina que molt. En la posició central, hi ha un 53,3% (bastant).

Per analitzar-ho millor, presentem el següent diagrama de barres.

Gràfic 31. Ídem gràfic 30, però amb una altra presentació

En ell, podem veure perfectament com l'autoestima és la dimensió que obté “un poc” més elevat. En el valor de bastant, tenim el comportament en primer lloc, i les relacions socials i l'autoestima en equilibri. Finalment, les relacions socials obtenen l'èxit en el valor de molt; seguides pel comportament i l'autoestima que es mantenen també en equilibri.

La pràctica física i l'esport ajuden molt o bastant a millorar el comportament (86,7%), les relacions socials (86,7%) i l'autoestima (80%), d'acord amb les opinions expressades pels tutors del centre.

- L'educació física i l'esport en els infants i adolescents del centre.

L'opinió que tenen els tutors respecte la millora dels infants i adolescents del centre en certs aspectes degut a la participació en una activitat esportiva és la que es mostra a continuació.

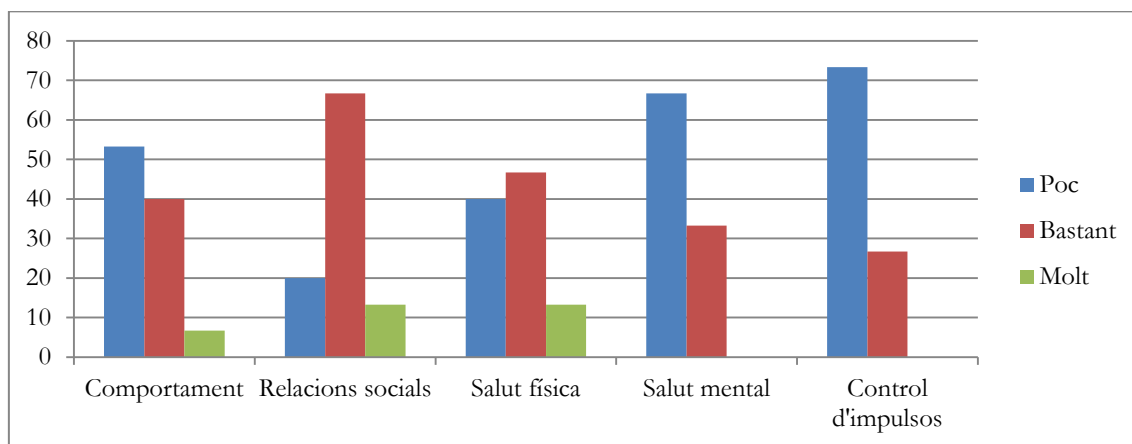
La pregunta estava formulada de la següent manera (ítem 22): el noi/a ha millorat el seu comportament al centre gràcies, entre altres, a la pràctica física? Ens interessàvem pel comportament, les relacions socials, la salut física i mental i el control d'impulsos.

En aquest cas, la pregunta anava dirigida a la millora de cada cas en concret, és a dir, treballem amb els quinze subjectes que fan activitat física fora de l'horari escolar.

A la taula següent es mostren els resultats en percentatges.

en %	Comportament	Relacions socials	Salut Física	Salut mental	Control d'impulsos
Poc	53,3	20,0	40	66,7	73,3
Bastant	40,0	66,7	46,7	33,3	26,7
Molt	6,7	13,3	13,3	0	0
Total	100	100	100	100	100

Taula 33. Millores suscidades per la pràctica física segons els tutors del CRAE

Gràfic 32. La pràctica física ha ajudat al noi/a a millorar en diferents aspectes, en percentatge

Tot i que els tutors del centre consideren que la pràctica física pot ajudar molt o bastant a millorar el comportament de manera general (86,7%), aquí ens trobem amb uns valors que es redueixen a la meitat. El 53,3% opina que els subjectes han millorat poc el seu comportament al centre, el 40% que ho han fet bastant i el 6,7% restant, molt.

En referència a les relacions socials (ítem 23) hi ha dades més optimistes. El 20% dels infants han aconseguit millorar poc en aquest aspecte. El 66,7% ho han fet bastant i el 13,3% molt. És, en aquesta dimensió, on s'observa una millora més significativa.

Sorprenentment, el 40% dels enquestats consideren que els infants o adolescents han millorat poc la seva salut física (ítem 24). Aquesta dada ens preocupa ja que els beneficis fisiològics de l'exercici físic són sobradament coneguts i demostrats científicament. Un percentatge una mica més elevat, el 46,7% considera que l'han millorat bastant, i en el valor de molt hi trobem un 13,3%.

Les dades són encara més decebedores quan parlem de salut mental (ítem 25). El "molt" no obté valor (tampoc n'obtindrà en el control d'impulsos). Hi ha un 33,3% que es manifesta en bastant i un 66,7% que es mou en el poc. Aquesta dada també és preocupant, ja que gairebé set de cada deu no han obtingut millores significatives en aquesta vessant.

Finalment, i analitzant el control d'impulsos (ítem 26), observem que el 73,3% ha millorat poc i un 26,7% ho ha fet bastant.

Per tant, on menys han millorat els subjectes és en el control d'impulsos, seguit de la salut mental. En canvi, en els aspectes que més canvis ha hagut és en les relacions socials i la salut física.

La dimensió en què més han millorat els infants i adolescents és la de les relacions socials. Tal i com afirmen els tutors del centre, aquest era l'objectiu principal. Per tant, podem dir que l'objectiu marcat s'ha assolit amb èxit. No obstant, s'hauria d'anar més enllà i buscar les raons que han provocat que no hi hagi millores significatives en els altres apartats.

Per tal de conèixer encara més la realitat que estem estudiant hem procurat realitzar també l'anàlisi d'aquestes variables tot relacionant-les amb l'esport o activitat practicada i veure quins esports han funcionat millor per a assolir els objectius que es plantejaven al centre.

▪ Esport actual i comportament (ítems 9 i 22)

Les arts marcials han ajudat poc en aquest aspecte, seguides, també amb un alt percentatge, pel futbol. El 71,4% considera que ha ajudat poc a millorar el comportament dels infants o adolescents. La natació i la dansa obtenen un 50%.

La rítmica i el rem són considerats els esports més apropiats per millorar el comportament. Òbviament es tracta de dues activitats individuals, molt tècniques i que requereixen una gran precisió de moviments i maneig d'objectes.

Comportament en %	Futbol	Natació	Rem	Rítmica	Dansa	Arts marcials
Poc	71,4	50	0	0	50	100
Bastant	28,6	50	100	50	50	0
Molt	0	0	0	50	0	0

Taula 34. Les millores en el comportament segons l'esport actual

- Esport actual i relacions socials (ítems 9 i 23)

Tot i que les arts marciais continuen tenint els valors més elevats en la franja de poc i per tant, tampoc ens han servit per millorar les relacions socials, el futbol ha passat a l'altre extrem i és considerat com l'esport, dels presents, on més es millora aquesta variable (85,7% entre bastant i molt); seguit de la natació, el rem i la rítmica amb igualtat. La dansa queda relegada als llocs de la cua, ja que el 50% dels infants ha millorat poc les seves amistats amb aquesta activitat.

Relacions socials en %	Futbol	Natació	Rem	Rítmica	Dansa	Arts marciais
Poc	14,3	0	0	0	50	100
Bastant	57,1	100	100	100	50	0
Molt	28,6	0	0	0	0	0

Taula 35. Les millores en les relacions socials segons l'esport actual

- Esport actual i salut física (ítems 9 i 24)

L'activitat física i els beneficis fisiològics que genera és sobradament coneguda a nivell social. Hem analitzat, d'acord amb les respostes dels tutors, si els infants i adolescents del centre han millorat aquesta salut gràcies a la pràctica.

Salut física en %	Futbol	Natació	Rem	Rítmica	Dansa	Arts marciais
Poc	28,6	0	0	50	100	100
Bastant	71,4	100	0	0	0	0
Molt	0	0	100	50	0	0

Taula 36. Les millores en la salut física segons l'esport actual

Com va venint sent habitual al llarg de la recerca, les arts marcials han col·laborat poc en que això sigui possible, igual que la dansa. La rítmica mostra valors força diferenciats, el 50% es mou en el poc i l'altre 50% en el molt. Els valors expressats en la natació són positius, la totalitat es troba en la casella de bastant. El futbol ha adquirit protagonisme en aquesta dimensió i un percentatge superior al 70% considera que els infants han millorat bastant. Finalment, el rem, on el 100% es situa en molt.

En aquest cas s'observa que aquells esports que generen més despesa energètica, és a dir, més exigència física (rem, futbol i natació) són els que han contribuït més a tenir una millor salut.

▪ Esport actual i salut mental (ítems 9 i 25)

En aquesta relació destaca la inexistència de valors en la franja del molt. Per tant, els tutors del centre consideren que en cap cas l'esport ha ajudat molt a tenir una millor salut mental. No oblidem que en la majoria de casos són subjectes que han patit un abandonament, un maltractament o un abús i per tant el treball psicològic al centre és un dels objectius principals. Només els infants i adolescents que fan rítmica han obtingut una millora en la seva salut mental (100% - bastant), seguits de la natació i la dansa.

No obstant, la relació entre esport actual i salut mental és difícil d'analitzar ja que no disposem d'informació suficient del subjecte i pot no ésser l'esport el condicionant d'aquesta millora.

Salut mental en %	Futbol	Natació	Rem	Rítmica	Dansa	Arts marcials
Poc	85,7	50	100	0	50	100
Bastant	14,3	50	0	100	50	0
Molt	0	0	0	0	0	0

Taula 37. Les millores en la salut mental segons l'esport actual

▪ Esport actual i control d'impulsos (ítems 9 i 26)

Aquí ens trobem amb la mateixa filosofia que fins al moment. Les arts marcials, la natació i el futbol ens resulten poc útils per al control d'impulsos. La rítmica i la dansa es mouen equitativament entre el poc i el bastant i el rem es situa en primera posició.

Control d'impulsos en %	Futbol	Natació	Rem	Rítmica	Dansa	Arts marcials
Poc	85,7	100	0	50	50	100
Bastant	14,3	0	100	50	50	0
Molt	0	0	0	0	0	0

Taula 38. Les millores en el control d'impulsos segons l'esport actual

Per tant, i sintetitzant l'anàlisi d'aquestes cinc taules, podem afirmar que,

- el futbol és l'esport que més afavoreix el tractament de les relacions socials (els entrenaments, abans, durant i després dels partits, etc. són moments per establir lligams, fer equip, convida amb els membres de l'entitat en un món normalitzat);
- el rem obté puntuacions elevades en els diferents aspectes, excepte en la salut mental. El caràcter propi de l'esport, el fet d'estar sol en un ambient desconegut (l'aigua d'un riu), la responsabilitat de l'embarcació i l'exigència física el converteixen en una activitat molt adequada i que està adquirint un pes notable entre els adolescents de les Terres de l'Ebre;
- en la rítmica també s'observen bons resultats, especialment en aspectes relacionats amb la salut mental i les relacions socials;
- la natació fluctua en un nivell intermedi de millora, igual que la dansa;
- les arts marcials, són l'activitat que menys ha ajudat a millorar segons el punt de vista dels tutors del centre.

1.3.2. Els monitors i entrenadors.

En aquesta secció analitzem les dades obtingudes mitjançant els qüestionaris³³ que han completat els monitors i entrenadors de les activitats esportives respecte els infants i adolescents del centre "El Carrilet" de Tortosa.

L'instrument de recollida de dades estava organitzat en tres blocs amb vuit, onze i nou ítems respectivament:

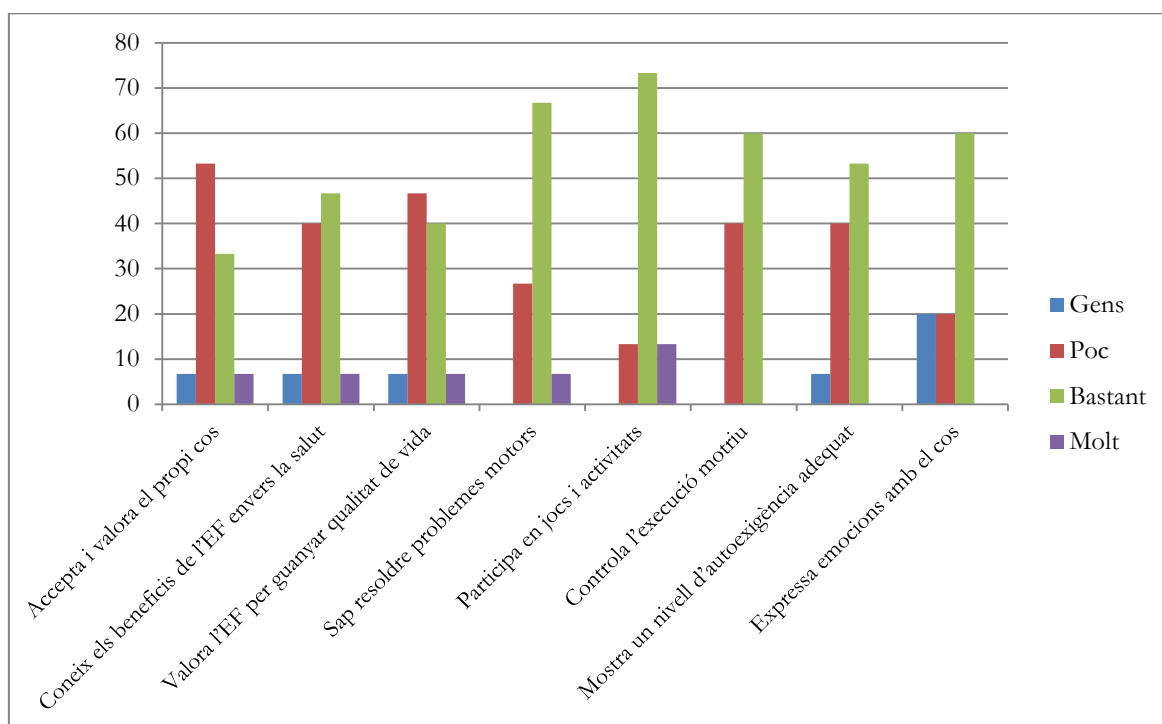
- educació física i esport (ítems 11 a 18)
- conducta/actitud de l'infant o adolescent vers l'educació física i l'esport (ítems 19 a 29) i
- relacions socials de l'infant o adolescent (ítems 30 a 38).

▪ Educació física i esport

En aquest bloc preguntem als monitors i entrenadors respecte dos eixos: la salut i l'execució o manifestació de les habilitats motrius del jugador. Del primer, analitzem la idea que té del seu propi cos, com es veu a ell mateix, i la relació que l'infant estableix entre l'educació física i els hàbits saludables.

A continuació ens centrem en cinc preguntes que ens permeten conèixer la situació motriu de l'infant o adolescent al terreny de joc (control motor, participació, resolució de conflictes motors) i amb el següent gràfic i taula presentem les dades recollides (en %). D'aquesta manera, amb un ràpid cop d'ull, podem apreciar els aspectes que analitzem tot seguit.

³³ Veure annex 7

Gràfic 33. L'educació física i l'esport, en percentatge

Educació física i esport	Gens	Poc	Bastant	Molt
Accepta i valora el propi cos	6,7	53,3	33,3	6,7
Coneix els beneficis de l'EF envers la salut	6,7	40	46,7	6,7
Valora l'EF per guanyar qualitat de vida	6,7	46,7	40,0	6,7
Sap resoldre problemes motors	0	26,7	66,7	6,7
Participa en jocs i activitats	0	13,3	73,3	13,3
Controla l'execució motriu	0	40	60	0
Mostra un nivell d'autoexigència adequat	6,7	40	53,3	0
Expressa emocions amb el cos	20	20	60	0

Tanla 39. L'educació física i l'esport, en percentatge

L'acceptació d'un mateix (ítem 11) i dels altres és un dels objectius més cercats en l'educació física i obté més rellevància encara en l'etapa adolescent. D'acord amb les dades obtingudes, el 60% accepta i valora poc o gens el seu propi cos. Tot i que el gruix es troba en la franja de poc (53,3%) ens indica que aquí hi ha un treball a fer. Un 33,3% s'accepta bastant i un reduït 6,7% molt. Aquests percentatges ens condueixen a pensar en la necessitat de realitzar activitats específiques per millorar aquesta percepció corporal.

Els dos següents aspectes estan molt a la par, ja que la seva relació és visible, tot i que no sempre és de causa – efecte. Els valors es mostren aquí en les tendències centrals, pràcticament no hi ha extrems. El 46,7% (bastant) i el 6,7% (molt) coneix els **beneficis de l'educació física i l'esport envers la salut** (ítem 12), front a un 40% que poc. Les dades s'inverteixen quan parlem de la **valoració** que es fa d'aquesta pràctica per guanyar qualitat de vida (ítem 13). Per tant, un de cada dos infants o adolescents no coneix les repercussions que l'activitat física té sobre el cos d'un mateix.

Probablement, unes sessions en què es posi de manifest la importància de l'esport a nivell fisiològic permetrà als participants entendre millor què estan fent al terreny de joc i per a què els serveix i, fins i tot, pot facilitar que altres infants del centre, que no realitzen pràctica física, la trobin útil i s'hi enganxin. Evidentment, parlem d'oferir-los uns coneixements, mitjançant activitats lúdiques i recreatives, adients al seu nivell d'aprenentatge.

Sap resoldre problemes motors (ítem 14) i **controla la seva execució motriu** (ítem 16) són dos qüestions que també ens interessa analitzar. Respecte a la primera el 66,7% es manifesta en bastant, juntament amb un 6,7% molt. Només el 26,7% afirma que l'infant té poca capacitat per a resoldre els problemes motors que sorgeixen al llarg de la sessió. Aquesta resolució però, no implica un control de l'acció, ja que el 40% dels enquestats expressa que tenen poc control, front un 60% que diu bastant.

Si tenim present que els tutors havien manifestat que el 73'3% dels subjectes tenen poc control dels seus impulsos i els monitors i entrenadors creuen que el 40% té un mínim control de les seves accions motrius, arribem a la necessitat d'oferir instruments als infants per millorar en aquests aspectes. Per tant, des del centre s'hauria de potenciar aquesta dimensió i treballar en aquesta direcció, tot oferint als subjectes pautes de relaxació, de

control mental, de visualització d'accions, per tal de facilitar-los la seva expressió motriu en un espai i temps determinats.

En relació a la **participació** del subjecte en l'activitat (ítem 15) un 86,6% dels infants i adolescents prenen part activament de les sessions esportives, del qual un 73,3% (bastant) i un 13,3% (molt). Entenem que aquesta alta participació (en els jocs i les activitats proposades) anirà força lligada amb la idea de gaudir de la pràctica física que analitzarem més endavant.

Amb aquesta idea es relaciona també l'exigència demostrada per un mateix. Ens hem plantejat si els subjectes del centre tenen un **nivell d'autoexigència adequat** (ítem 17) al que requereix la tasca sol·licitada. Un 6,7% confirma que gens, un 40% poc i un 53,3% bastant. D'aquí sorgeix la idea que aproximadament el 50% dels casos no adequa la seva execució motriu a allò que es demana, tot i que no sabem si ho fa per baix o per dalt. Tant pot ser que un subjecte adopti una actitud més passiva i s'impliqui físicament poc en l'activitat, o ben al contrari, que superi la demanda i s'exigeixi excessivament.

Finalment, una de les coses que més costa als infants i adolescents és **expressar les seves emocions** (ítem 18) i els seus sentiments. En aquest cas, els entrenadors consideren que el 60% expressa bastant les seves emocions mitjançant el seu cos, front a un 20% que diu poc i un altre 20%, gens. Aquest darrer 20% està totalment constituït per jugadors de futbol; tot i que no tots els jugadors de futbol estan en aquest punt.

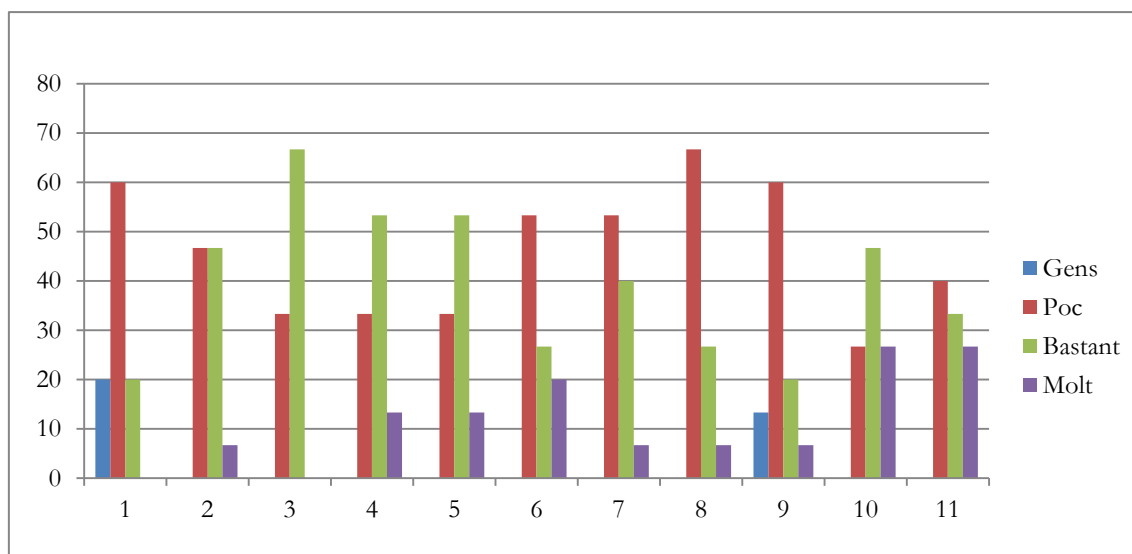
- Conducta / actitud de l'infant vers l'educació física i l'esport

Una de les moltes raons que ens van portar a realitzar aquesta recerca són els comentaris, que molts cops s'efectuen a les escoles i instituts, en els quals s'etiqueta als alumnes que viuen en un CRAE com a alumnes amb problemes de conducta; entesa aquesta com el conjunt de reaccions d'un individu en un espai i en temps determinats.

Per tal de corroborar o no aquesta creença hem plantejat l'anàlisi de la conducta de l'infant o adolescent en el context d'una activitat esportiva.

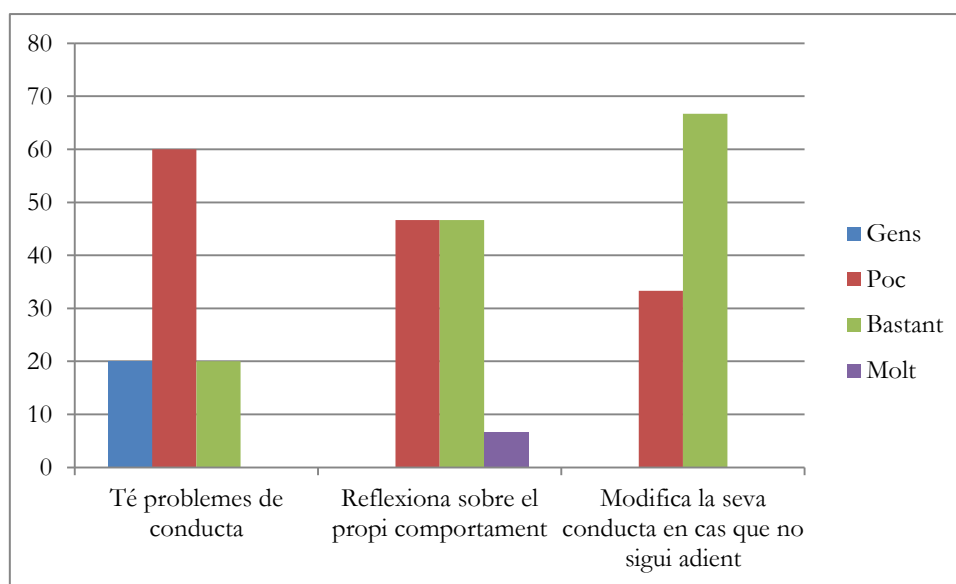
Per tant, ens interessa saber com reacciona el jugador davant certes situacions. Al gràfic de barres, apareix la representació de l'anàlisi de dades dels onze ítems que conformen aquest bloc (ítems 19 a 29), que són:

1. Té problemes de conducta?
2. És capaç d'autoreflexionar sobre el propi comportament?
3. És capaç de modificar la seva conducta en cas que aquesta no sigui l'adient?
4. Gaudeix de l'exercici físic en col·lectivitat?
5. Experimenta el plaer que proporciona la pràctica física?
6. Té una participació activa en les sessions?
7. Té confiança en les pròpies possibilitats?
8. S'esforça?
9. Potencia l'afany de millora personal?
10. Respecta les normes i l'ús del material i les instal·lacions esportives?
11. Coneix les principals normes de seguretat i mesures preventives per realitzar educació física?

Gràfic 34. Conducta o actitud de l'infant o adolescent, en percentatge

Hem realitzat l'anàlisi per parts, així, resta dividit en quatre seccions: la conducta, la satisfacció amb la pràctica, l'esperit de superació i les normes.

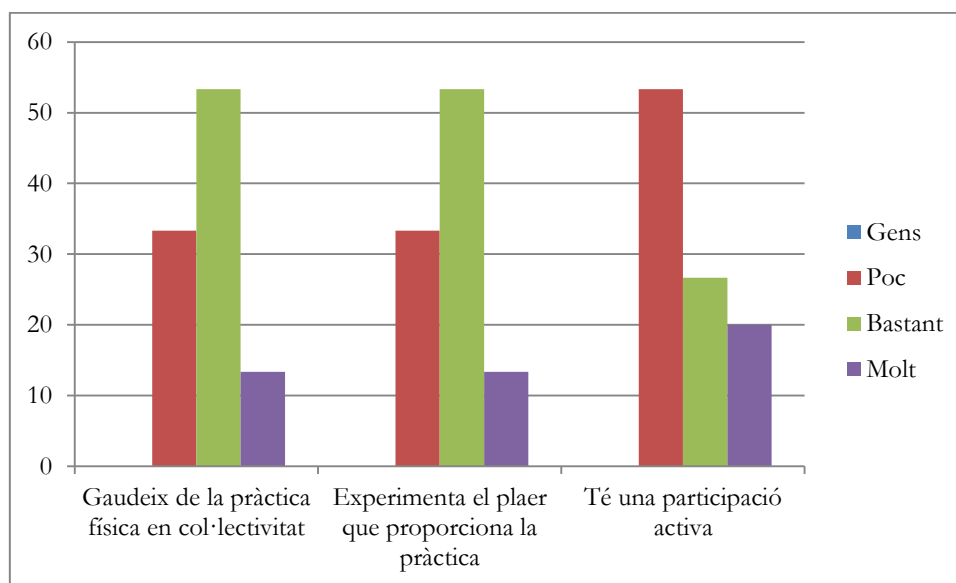
Gràfic 35. Conducta, en percentatge

A la pregunta relacionada amb **els problemes de conducta** (ítem 19), els monitors i entrenadors ens confirmen que el 20% no en té gens i el 60% pocs. Tan sols un 20% manifesta que tenen bastants problemes de conducta. Això representa, que quatre de cada cinc infants o adolescents té una bona conducta a l'entrenament o a les sessions esportives. El següent indicador ens mostra un 46,7% dels infants **reflexiona poc sobre el propi comportament** (ítem 20), front un 53,3% que ho fa bastant o fins i tot molt (46,7% / 6,6% respectivament). No obstant, en preguntar si l'infant **modifica la seva conducta en cas que no sigui adient** (ítem 21), el 66,7% ho fa bastant front el 33,3%, poc.

D'aquestes dades extraïem la conclusió següent: tot i que només un 20% dels infants té bastants problemes de conducta, un elevat percentatge és capaç de modificar la seva actuació davant una situació concreta, ja sigui per voluntat pròpia o per indicació del monitor/entrenador o els companys de joc. D'altra banda, ja tenim a més de la meitat dels infants capacitats per reflexionar sobre allò que han fet o dit ells mateixos. Tot i que creiem que és el camí a seguir, s'hauria de treballar amb aquest 30% que no modifica la seva conducta, buscar-ne les causes i oferir-los estratègies. Poc a poc, els infants o adolescents, sempre que els entrenadors o els companys els corregeixin d'una manera coherent i

mesurada, aprendran a desenvolupar-se correctament a la sessió i a modificar la seva conducta, la qual cosa els portarà progressivament a una reflexió interna sobre el seu comportament.

Seguint l'anàlisi reflexionem sobre la satisfacció que tenen els infants i adolescents amb aquesta pràctica que duen a terme. Ens preocupa conèixer si realment ho passen bé, si es diverteixen jugant.

Gràfic 36. Satisfacció amb la pràctica, en percentatge

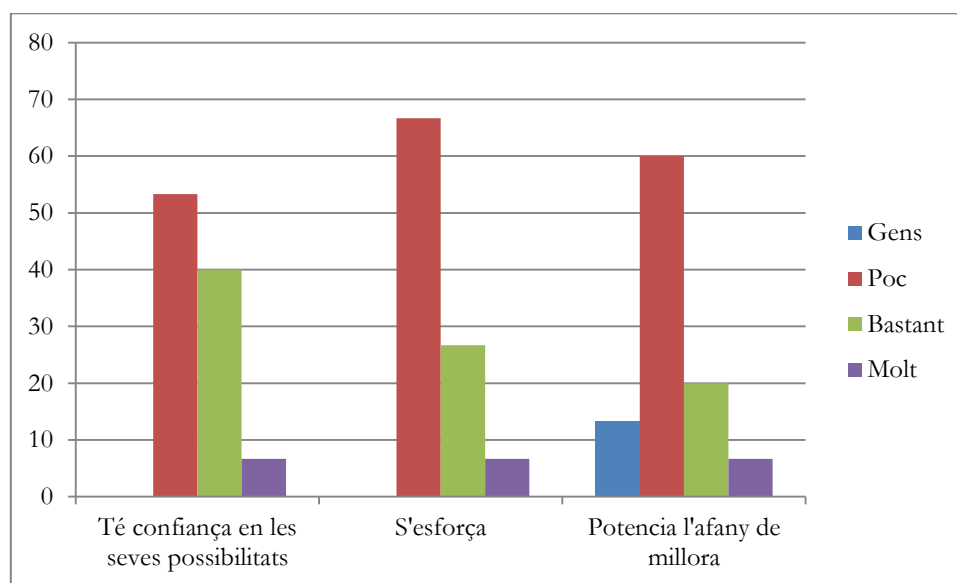
Les dues primeres preguntes han donat resultats idèntics tot i que no preguntaven pel mateix. **Gaudeix de la pràctica física en col·lectivitat** (ítem 22) va encaminada a analitzar si els infants s'ho passen bé amb els companys, amb els que comparteixen l'activitat, o si més aviat prefereixen l'espai individual. **Experimenta el plaer** (ítem 23) que proporciona la pràctica física gira entorn a si realment el satisfà, el fa feliç com a ésser individual, aquesta activitat. En ambdós, obtenim un 13,3% a molt, un 53,3% a bastant i un 33,3% a poc.

Considerem que els entrenadors tenen feina a fer, ja que tres de cada deu infants no gaudeixen fent aquesta activitat. Les causes per les quals no ho fan poden ser diverses (el propi esport, les activitats proposades, els companys que hi participen o el caràcter de l'infant), però és feina de l'entrenador analitzar perquè passa aquest fet i comunicar-ho als tutors del centre per, un cop parlat amb l'infant, prendre les mesures oportunes.

En referència a la **participació activa** (ítem 24) del subjecte en les sessions esportives, un 53'3% afirma que participa poc, el 26,7% bastant i el 20% restant molt. Aquesta és també una qüestió sobre la que s'ha de reflexionar. Més de la meitat, sota la perspectiva dels entrenadors, participa poc en les sessions. Analitzant de quins esports provenen aquests infants amb baixa participació en les sessions observem que es tracta de jugadors de futbol i de practicants d'arts marcials. Excepte dos infants, la resta de futbolistes tenen poca participació, en part també degut a l'alt nombre d'integrants de l'equip, entre 14 i 19. Si la participació és baixa, probablement els infants no es plantejaran continuar fent aquesta activitat. En aquest cas, és tasca pròpia dels entrenadors aconseguir millorar aquests valors numèrics.

A banda de la satisfacció amb la pràctica volem conèixer quin és l'esperit de superació d'aquests infants i adolescents perquè està relacionat amb l'autoestima. Les dades obtingudes ens mostren unes llacunes considerables i exigeixen el treball dels professionals (principalment dels tutors del centre que són els que coneixen millor als infants).

Com podem observar al gràfic 37, el 53,3% diu tenir poca **confiança en les possibilitats** (ítem 25) pròpies, un 40% bastant i la resta, molt. Aquesta informació es pot llegir de dues maneres. D'una banda, entenem que gairebé la meitat dels subjectes té bastant o molta confiança en ell mateix, per tant és una bona senyal d'autoestima personal. Però d'altra banda, hi ha un gruix important d'alumnes que confien poc en ells mateixos. Aquesta desconfiança que mostren els subjectes està relacionada amb la poca acceptació i valoració del propi cos. Per tant, és evident, la necessitat de treballar les competències relacionades amb la seguretat d'un mateix, l'acceptació i l'autoestima, és a dir, un treball intern.

Gràfic 37. Esperit de superació, en percentatge

L'esforç i l'afany de millora personal estan íntimament lligats amb la confiança que un té. En preguntar si l'infant **s'esforça** (ítem 26), hi ha un clar desequilibri: 66,7% poc, 26,7% bastant i 6,6% molt, que encara és més ampli si preguntem per **l'afany de millora** (ítem 27): 73,3% gens i poc i 20% bastant.

Tot i que avui en dia es comenta que vivim en una societat amb poca cultura de l'esforç, és impensable deixar passar aquest gairebé 70%. Si entenem l'activitat física i l'esport com una activitat on passar-ho bé, fer amistats, entrar en un món normalitzat, podem pensar que l'esforç i la millora no ens han de preocupar gaire en aquests moments. No obstant, aquests són uns valors que s'haurien d'adquirir com a persones, i mitjançant les activitats de lleure es poden aconseguir. Ens preguntem també, tot i que no forma part d'aquesta recerca, quin deu ser el nivell d'esforç d'aquets subjectes a l'escola o en una futura activitat laboral. Per tant, seria aconsellable tractar aquesta filosofia de l'esforç des del centre.

Per finalitzar el segon bloc ens centrem en les normes de seguretat i les normes d'ús del material i les instal·lacions (A: coneix les normes de seguretat i les mesures preventives per realitzar educació física, B: respecta les normes d'ús del material i les instal·lacions esportives).

Normes	A	B
%		
Gens	0	0
Poc	40	26,7
Bastant	33,3	46,7
Molt	26,7	26,7
Total	100	100

Taula 40. L'activitat esportiva i la seva normativa.

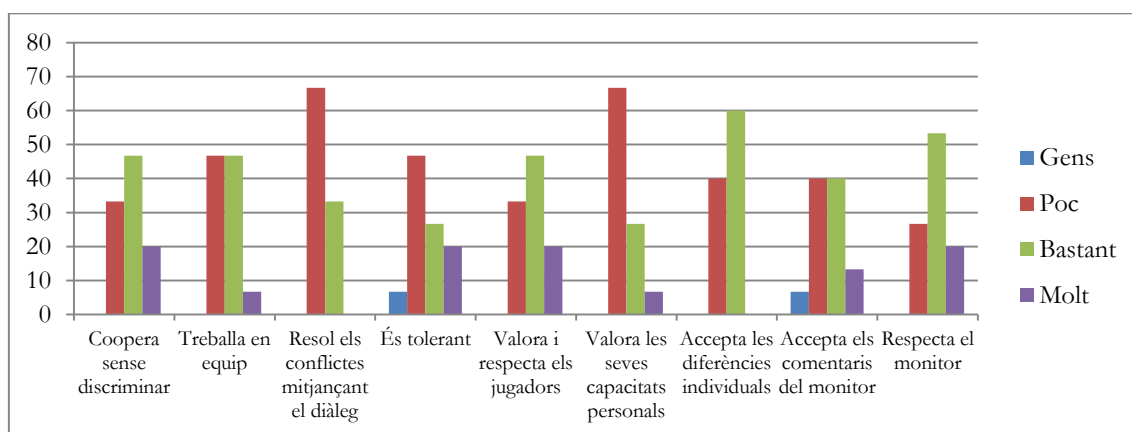
La primera pregunta està enfocada al coneixement que tenen els infants i adolescents envers certs aspectes quotidians, com ara no menjar molt abans de l'entrenament, hidratar-se sovint o utilitzar la roba i sabates adequades en cada activitat. El 60% dels monitors i entrenadors creu que els infants del centre coneixen molt o bastant **les mesures de seguretat** (ítem 29) per dur a terme la pràctica física. La resta, el 40%, les coneix poc.

En la mateixa línia, però amb una mica més de distància, el 74,3% afirma que els infants respecten molt (26,7%) o bastant (46,7%) **les normes d'ús dels equipaments esportius i del material** (ítem 28) que en forma part. Un de cada quatre infants el respecta poc.

Aquestes dades són positives i deixen entreveure el gran treball de conscienciació que s'està fent a les escoles i instituts, als clubs i a la societat en general. Són continguts propis del currículum d'educació física, tant de primària com de secundària, i els infants i adolescents els interioritzen al llarg dels cursos.

- Relacions socials de l'infant o adolescent

La darrera part del qüestionari efectuat als monitors i entrenadors està encaminada a analitzar les relacions socials que estableix l'infant o adolescent del centre entre iguals i respecte el guia de l'activitat.

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"*Gràfic 38. Relacions socials, en percentatge*

	Coopera sense discriminar	Treballa en equip	Utilitza el diàleg per resoldre conflictes	És tolerant	Valora i respecta els jugadors	Valora les pròpies capacitats	Accepta les diferències individuals	Accepta els comentaris del monitor/entrenador	Respecta el monitor/entrenador
Gens	0	0	0	6,7	0	0	0	6,7	0
Poc	33,3	46,7	66,7	46,7	33,3	66,7	40	40	26,7
Bastant	46,7	46,7	33,3	26,7	46,7	26,7	60	40	53,3
Molt	20	6,7	0	20	20	6,7	0	13,3	20

Taula 41. Les relacions socials dels infants i adolescents en percentatge

Que els infants i adolescents estableixin relacions socials i es moguin en un entorn normalitzat són dos dels principals objectius del centre. Per aquest motiu, i perquè som conscients que els éssers humans som éssers socials, analitzem aquesta dimensió.

Al gràfic 38 i a la taula 41, es veuen clarament els resultats. Els extrems (gens i molt) tenen poca rellevància, és a dir, concentren a una petita part de la mostra. La massa de les dades

es situa entre el poc i el bastant, essent superior en quatre dels onze ítems la franja del bastant, en equilibri en uns altres dos, i per tant, inferior en tres.

La primera qüestió plantejada és si l'alumne **coopera sense discriminar** (ítem 30), és a dir, volem saber si l'alumne és capaç de prendre part d'una activitat sense donar un tracte d'inferioritat a altres membres. Els resultats parlen per ells mateixos, el 20% és capaç de fer-ho molt, el 46,7% bastant i el 33,3% restant poc. En general (gairebé el 70%) coopera amb els companys de la sessió, sense tenir en compte la seva raça, sexe, religió o capacitat. En canvi, sembla ser que tres de cada deu tenen problemes per establir relacions participatives amb certs individus.

En alguns casos els infants i adolescents aprofiten la seva superioritat en l'activitat que estan realitzant per deixar fora alguns companys; d'alguna manera ells utilitzen aquest àmbit per alliberar-se de la tensió que els suposa tot sovint ser els discriminats (la raó, viure al centre).

El 46,7% dels infants és poc capaç de **treballar en equip** (ítem 31). Són infants que han après a sobreviure a situacions difícils i que moltes vegades s'han trobat sols i han seguit un camí d'esforç individual. Col·laborar amb els companys per aconseguir un mateix objectiu encara els suposa un repte. L'esport i l'activitat física en general són instruments educatius realment útils en aquest sentit ja que el treball en equip és imprescindible per assolir les victòries o les millores, tant si es tracta d'un esport col·lectiu com d'un individual. Per tant, mitjançant el joc els infants aprendran aquesta metodologia de treball.

Coneixent de prop els infants i adolescents del CRAE ens adonem que **resoldre els conflictes** (ítem 32), que sorgeixen entre els companys o els adults, mitjançant les paraules és difícil. Acostumen a ser infants amb molta energia i els costa asserenar-se per reflexionar sobre allò que acaba de passar. Així ho demostren les dades, el 66,7% és poc capaç de fer-ho, front el 33,3% que ho fa bastant.

En aquest cas es tracta d'oferir als subjectes mesures d'autocontrol per facilitar-los el control del seu comportament. L'aprenentatge d'aquestes estratègies els permetrà regular les seves reaccions en moments de nervis o ràbia i els facilitarà l'establiment de les relacions

socials. Evidentment, des del centre són conscients d'aquest punt feble dels nois i estan ja treballant per millorar-ho.

Relacionat d'una manera directa amb aquest fet, ens trobem amb la següent qüestió, **la tolerància** (ítem 33). Entenem per tolerar el fet de suportar certes accions, actituds o opinions que en algunes ocasions no són aprovades. Però, en aquest cas, observem que els joves són gens tolerants en un 6,7% i poc en un 46,7%; la qual cosa representa més de la meitat dels subjectes. En canvi, hi ha un 20% que són molt tolerants i un 26,7% bastant. No podem establir relació directa entre el fet de ser tolerant amb l'esport que es practica, ni amb l'edat ni el sexe.

Que no toleri les opinions dels companys no significa que no els **respecti** (ítem 34) com a persones. En aquest sentit, el 20% valora molt els seus companys d'entrenament i el 46,7% bastant. Aquestes dades suposen més del 65%, tot i que apareix un 33,3% que respecta poc els companys. Per tant, encara que són més respectuosos que tolerants, no podem deixar passar aquest grup que respecta poc els companys. A més a més, aquestes dades són extrems de la perspectiva dels entrenadors i pot donar-se el cas que els propis companys considerin que no són totalment respectats pels companys del centre, la qual cosa ampliaria les dades. Així doncs, aquest ha de ser un treball imprescindible i previ a qualsevol aprenentatge tècnic o tàctic per part dels entrenadors i monitors ja que sense el respecte les activitats esportives no tenen cap sentit.

Però, és inevitable que això succeeixi si els mateixos subjectes estudiats no es valoren de manera suficient. Un escandalós 66,7% valora poc les seves **capacitats personals** (ítem 35) respecte les relacions socials. Dades de la mateixa índole ens han aparegut parlant amb els tutors del CRAE i ja hem comentat amb anterioritat que és un aspecte a tractar.

Després d'analitzar les dades sobre el respecte que tenen envers els companys i la imatge d'ells mateixos, ens satisfà pensar que el 60% **accepta** bastant les **diferències individuals** (ítem 36), front el 40% que ho fa poc. Tot i que els números es decantin cap a la part positiva de la balança, entenem que s'hauria de fer una aposta conjunta per incrementar aquestes habilitats.

La situació canvia una mica quan entra en joc la figura de l'entrenador. **Acceptar els comentaris** (ítem 37), suggeriments i correccions d'una altra persona és una realitat que els

costa (13,3% molt; 40% bastant; 40% poc i 6,7%). Degut a les característiques de les activitats que realitzen (principalment l'alt nombre de participants) és important que els jugadors respectin la situació de jerarquia i aprenguin a acceptar de bon grat les indicacions que reben. No obstant, el tarannà de l'entrenador i el com digui les coses seran clau per avançar (en l'anàlisi de les entrevistes en parlem amb més detall). De totes maneres, s'observa una augment del nombre d'infants i adolescents que **respecta el monitor o l'entrenador** (ítem 38). Les xifres es situen en un 20% en l'apartat de molt, en un 53,3% en el de bastant i en un 26,7% en el de poc.

Que el 75% dels infants aproximadament respecti l'entrenador és una dada agradable, però totalment insuficient. No es pot acceptar que hi hagi un 25% que no respecti a la persona adulta que està conduint una activitat esportiva. Creiem però que, tot i que l'infant ha de progressar, és el monitor o l'entrenador el que ha d'aconseguir guanyar-se aquest respecte i regular la participació del jugador en l'activitat en cas que no sigui així. Aquest fet és necessari tant pel bé de l'infant del centre com pel dels altres companys.

Finalitzat aquest anàlisi, s'arriba a la conclusió que les habilitats socials es treballen poc al terreny de joc i que es prioritzen els avenços físics, tècnics o tàctics abans que els personals. La realitat és aquesta, però no hem d'oblidar que estem tractant amb infants i adolescents que es troben en una fase d'aprenentatge i en cap cas formen part d'un equip d'alt rendiment. Per tant, convidem als monitors i entrenadors a que facin una introspecció de la seva tasca i la seva metodologia, així com un plantejament apropiat dels objectius a assolir.

2. LES ENTREVISTES

El primer pas ha estat confeccionar un catàleg de variables o categories per tal de realitzar amb rigor l'anàlisi qualitatiu dels textos obtinguts mitjançant les entrevistes³⁴ als tutors del centre i als entrenadors i monitors.

Seguint a Heinemann (2003:154),

“(…), la siguiente etapa consiste en fijar las variables que quieren identificarse en el texto. Se deduce ya cuáles son en principio a partir de la pregunta de investigación y los fundamentos teóricos en que se basa”.

Gil, Garcia i Rodríguez (1995:70),

“La codificació consisteix a examinar les unitats de dades per trobar-hi determinats components temàtics que ens permetin classificar-les en una o una altra categoria de contingut i assignar a cada fragment un distintiu -codi- propi de cada categoria. Per tant, una categoria suporta un significat o tipus de significats. Les categories es podrien referir a situacions i contextos, activitats i esdeveniments, relacions entre persones, comportaments, opinions, perspectives sobre un problema, mètodes i estratègies, processos; poden tenir un caràcter descriptiu o interpretatiu”.

A continuació es presenta la taula de categories establertes. N'hi ha de predefinides, és a dir, aquelles que han estat escollides abans de la recollida de dades, estan fixades amb anterioritat; i d'emergents, és a dir, aquelles que han sorgit al llarg de l'anàlisi de les dades.

³⁴ Veure annex 9, 10, 11, 12 i 13.

L'activitat física i l'esport al CRAE "El Carrilet" de Tortosa				
<i>Categories predefinides</i>			<i>Categories emergents</i>	
Generalitats	Aspectes positius	Infants i adolescents		
		Tutors		
		Monitors i entrenadors		
	Aspectes negatius	Infants i adolescents		
		Tutors		
		Monitors i entrenadors		
L'activitat física i l'esport al CRAE	Elements generals	Rol de l'educació física al centre		
		Altres activitats		
		Rol del monitor o entrenador		
		Relació entre els tutors i els monitors o entrenadors		
	La pràctica esportiva al centre	Raons per dur-la a terme	Les competicions La paga	
		Fórmules per convèncer al tutor		
		Consells als companys		
		Relació amb els companys d'activitat		
		Relació amb el monitor o entrenador		
	La no pràctica esportiva al centre	Raó	Decisió pròpia	
			Ingrés tardà al centre	
			Manca d'activitats i personal especialitzat	
		Possibles beneficis		

Taula 42. Categories d'anàlisi.

Amb la finalitat de realitzar una recerca acurada i precisa, s'estableix una proposta categorial que a continuació és definida per tal de consensuar què engloba cadascuna de les categories establertes i negociar el seu significat.

Categories predefinides:

- **Aspectes positius de l'activitat física i l'esport en general.** Raons i beneficis que té l'activitat física i l'esport a nivell social, afectiu, emocional, fisiològic i mental per part dels infants i adolescents, dels tutors i dels monitors i entrenadors.
- **Aspectes negatius de l'activitat física i l'esport en general.** Motius de preocupació dels diferents agents implicats en la recerca i les raons per les quals no s'hauria de practicar activitat físico –esportiva.
- **Elements generals. Rol de l'activitat física al centre.** Paper que desenvolupa aquesta àrea en la vida quotidiana del centre, la seva funció i els motius de la seva rellevància, segons la perspectiva dels tutors del CRAE.
- **Elements generals. Altres activitats.** Raons i opinions dels tutors del CRAE sobre la potencialitat d'altres activitats de lleure diferents a les esportives.
- **Elements generals. Rol del monitor o entrenador.** Anàlisi de la potencialitat educativa del monitor o entrenador. La relació d'aquest amb l'infant o adolescent.
- **Elements generals. Relació entre els tutors i els monitors o entrenadors.** Motius, freqüència, lloc i mètodes per establir relacions entre els diferents agents educatius.
- **La pràctica esportiva al centre. Raons per dur-la a terme.** Arguments per realitzar activitat física i esport per part d'un infant o adolescent que viu en un CRAE. Beneficis, repercussions i millores que li aporta en els diferents nivells (afectiu, fisiològic, psicològic...). Es recullen les manifestacions dels tres col·lectius.
- **La pràctica esportiva al centre. Fórmules per convèncer al tutor.** Discursos i estratègies per fer canviar d'idea al tutor en cas que no permeti als infants i adolescents realitzar pràctica esportiva.
- **La pràctica esportiva al centre. Consells als companys.** Fórmules i missatges per motivar i convèncer als companys del CRAE que no realitzen activitat física.
- **La pràctica esportiva al centre. Relació amb els companys d'activitat.** Anàlisi, per part dels tutors, de les relacions socials que estableixen els infants i adolescents

del CRAE amb la resta de participants de l'activitat escollida. Amistat, companyonia, respecte entre iguals, competitivitat...

- **La pràctica esportiva al centre. Relació amb el monitor o entrenador.** Anàlisi, per part dels tutors, del vincle i comunicació que estableixen els infants i adolescents del CRAE amb el conductor de l'activitat escollida. Comunicació verbal i no verbal. Avenços i problemàtiques.
- **La no pràctica esportiva al centre. Raó.** Arguments per no realitzar activitat física i esport per part d'un infant o adolescent que viu en un CRAE.
- **La no pràctica esportiva al centre. Possibles beneficis.** Aspectes susceptibles de millora, per part dels infants i adolescents del centre que no realitzen activitat física o esport, en cas que en fessin, segons la visió dels tutors.

Categories emergents:

- **Les competicions.** Aspectes i comentaris sorgits al respecte. Alliberament d'adrenalina, energia, esforç i premis.
- **La paga.** Reflexions sobre el fet de rebre una setmanada i tenir diners propis.
- **La no pràctica esportiva al centre. Decisió pròpia.** Motius de l'elecció del propi infant o adolescent de no realitzar pràctica esportiva.
- **La no pràctica esportiva al centre. Ingress tardà al centre.** Arguments dels tutors per no inscriure als infants o adolescents en una activitat un cop iniciat el curs escolar.
- **La no pràctica esportiva al centre. Manca d'activitats i personal especialitzat.** Raons per les quals alguns infants o adolescents amb necessitats d'atenció especial no realitzen activitat física.

Per a presentar l'anàlisi de les dades i la proposta categorial s'han estructurat dos grans apartats:

- Generalitats de l'activitat física i l'esport i
- L'activitat física i l'esport al CRAE

essent-ne el segon el més rellevant per a l'objecte d'estudi, degut a l'especificitat de la mostra.

Al primer apartat, **generalitats de l'activitat física i l'esport**, es recull l'anàlisi de les respostes que donen els entrevistats sobre l'activitat física i l'esport en general, és a dir, la utilitat, la raó de ser, els avantatges i inconvenients de practicar-ne i experiències personals. Al mateix temps, es subdivideix en dos grups, en funció de la tendència de la resposta: elements positius i elements crítics. En aquest apartat trobem la diversitat de respostes efectuades pels diferents agents implicats en el procés d'educació física i esport: infants i adolescents, tutors i monitors i entrenadors.

Malgrat que amb aquesta informació ja podem tenir una lleugera idea del rol que jugaran l'educació física i l'esport en un centre residencial, establim el segon apartat **L'activitat física i l'esport al CRAE** per analitzar amb detall i de manera concreta com es duu a terme aquesta activitat al CRAE "El Carrilet" de Tortosa.

Aquest segon s'estructura en tres grups (elements generals, la pràctica esportiva al centre i la no pràctica esportiva al centre) que ens permetran conèixer detalladament, entre altres, com es treballa aquesta àrea des del CRAE, com la viuen els infants que la practiquen i els que no i com la plantegen els entrenadors i monitors.

Així doncs, l'informe que presentem a continuació segueix l'ordre lògic de les preguntes realitzades en les entrevistes.

En aquest darrer apartat, hi ha certes categories que són analitzades pels tres col·lectius implicats, d'altres només fan una pinzellada de la visió que en tenen els tutors del centre.

En cadascuna de les categories es reproduïxen les cites textuales, més clares i significatives, extretes de les entrevistes, classificades segons el missatge.

2.1. L'activitat física i l'esport. Generalitats

2.1.1. Aspectes positius

En principi, i de manera global, totes les persones entrevistades manifesten clarament els punts forts de l'activitat física i l'esport i s'adonen de la seva potencialitat com a eina per adquirir un harmònic desenvolupament. Es reflecteixen aquí les investigacions i aportacions comentades amb anterioritat al capítol 2. En les diferents cites podem observar que aquesta és valorada per assolir objectius d'àmbits tant variats com la salut, el benestar físic, les relacions socials i els canvis a nivell emocional.

Els infants i adolescents del centre veuen l'activitat física com un instrument per obtenir millores a nivell de l'organisme **físic** principalment (salut, ossos, músculs, cor...) i com un espai on fer noves amistats. Els canvis a nivell fisiològic són fàcilment observables (augment del to muscular, ritme cardíac, reducció de pes, entre altres) i són estudiats a les escoles i instituts tant des de l'àrea d'educació física com des de la de coneixement del medi (a primària) o biologia (a secundària). Per tant, era d'esperar que els subjectes es pronunciessin en aquest sentit.

“És bo per a la salut perquè si no féssim esport tindríem els ossos malament. És bo per a la vida” (S.10)

“Esport és moure't i estar fora de casa. T'ajuda a tenir bona salut, t'estimula el ritme cardíac, t'ajuda a sentir-te bé” (S.3)

Al mateix temps, alguns insisteixen també en què és un espai on establir **relacions**, lligams, amb persones de fora del centre i l'escola i al mateix temps els és útil per distreure's i passar-ho bé fent una activitat que no poden fer en el marc de l'educació formal.

“Coneixes a gent nova, fas amistats i t'ho passes bé” (S.11)

“És bo per a conèixer persones, tenir bona salut, per a distreure's (...) Coneixeràs a una altra persona, també pots trobar-te un amic que feia temps que no el veies.” (S.2)

“L'esport és un lloc on puc fer més forts els músculs, aprimar-me, fer amics i més coses. Estic més content quan jugo a futbol” (S.19)

Com podem observar la salut física i les relacions socials són els únics beneficis que observen els joves, encara que, tal i com ens afirmen els tutors, n'obtenen més tot i que d'una manera inconscient i que no s'han plantejat mai.

En tots els tutors entrevistats es pot observar una aposta clara per l'educació física i l'esport com a eina educativa, alguns fins i tot en destaquen encara més la potencialitat quan es tracta de treballar amb nois del centre.

Un dels aspectes més repetits en les respostes són les relacions socials i tot el que elles comporten. Ens adonem que, tot i preguntar pel caràcter general de l'àrea, li donen molta importància a aquesta dimensió. A més a més, una de les principals preocupacions dels tutors és que els infants i adolescents es moguin en un món “normalitzat” i surtin del centre el major temps possible.

Són molts els autors que han investigat la relació entre educació física i relacions socials amb resultats encoratjadors (Jiménez i Duran, 2005; Hellinson, 1997; Cagigal, 1997, entre altres) i es proposa aquesta com a element per prevenir certs conflictes socials i facilitar la inserció. No resulta estrany doncs, que **els tutors del centre** cerquin aquesta potencialitat de l'àrea.

“És una necessitat i més per a aquests xiquets que tenen una sèrie de carències a nivell social, l'esport és important per fer amistats per fer una vida normalitzada, és imprescindible” (T.4)

“L'esport és bastant necessari i més en ells, els ajuda a sortir d'aquí una mica i a relacionar-se en gent que és normal. És important la pràctica i segons l'edat encara més, com més grans, més necessari el trobo” (T.2)

“L'esport és una eina educativa i formativa perquè amb ell pots treballar un munt d'aspectes emocionals, relacionals...” (T.6)

“Els posa en un entorn social, a interactuar entre un grup d'iguals i els suposa una meta o objectiu a assolir que es procura que sigui proper, que estigui dins les seves capacitats” (T.3)

“L'esport t'ajuda a no estar sol, t'anima i et dóna força, però has de trobar l'esport que realment t'agradi” (T.5)

“Han de fer esport que sinó, amb les WII's i les PSP's se queden tots asseguts al sofà (...), ara ja no és com abans que sorties al carrer, ara si no fas esport o activitat física et quedes tancat a casa. No hi ha gent a les places jugant. Jo crec que el fet d'estar fora, fer alguna activitat conjunta, estar a l'aire lliure... són els factors importants i útils de l'esport” (T.5)

Els hàbits, actituds i valors que requereix i possibilita tota pràctica esportiva també hi són presents. La societat en general és conscient que l'esport genera uns aprenentatges formatius que no s'assoleixen mitjançant altres activitats. El compromís, el treball en equip, el sacrifici, el saber compartir, guanyar i perdre... són elements implícits en tota activitat esportiva (Domínguez, 1998). Els tutors hi reflexionen d'aquesta manera:

“L'esport ajuda a millorar a la societat en general i a donar valors positius (companyerisme, esforç)” (T.3)

“L'esport els fa complir en un compromís i aquí tenim clar que si s'apunten han de complir, si donen una paraula han de seguir tota la temporada, si no volen continuar ja canviaran la següent; (...) en lo tema d'hàbits també, perquè hi ha alguns que no volen dutxar-se davant els companys i ens ha tocat sortir abans de l'entrenament” (T.2)

“Jo sempre he practicat esport, des de ben petit, i a mi m'ha anat molt bé. Augmenta l'autoestima, la competitivitat exigeix superació i alleugeriment, fer esport t'ajuda a treure molta merda de dins, et porta molta frescor, t'activa mentalment, tens ganes de fer coses, estàs més actiu... et va bé per a tots els aspectes de la vida” (T.7)

“La majoria d'esports que fan són col·lectius i no individuals i així saben compartir, i la sociabilitat que guanyen en l'esport no l'aconsegueixen en una altra cosa” (T.4)

“Canvis a nivell de salut mental, no. Si un és cafre, per molt que vagi al futbol no canviarà. En l'autoestima sí que hi ha grans canvis. Quan arriben dels partits o dels entrenaments els veus contents, expliquen als companys què han fet, si han guanyat o perdut, el que han après... Per exemple, si una aprèn a tirar-se de cap, aquell dia és la reina i ho explica a tothom” (T.2)

Malauradament, i de ben segur, condicionat pels objectius prioritaris que busquen assolir amb els infants i adolescents amb els quals treballen, els tutors han manifestat poca transcendència de les millores a nivell físic que pot generar la pràctica esportiva. No obstant, la majoria parlen d'un excés d'energia que l'esport pot ajudar a canalitzar de manera adequada.

De la mateixa manera tenen clar que la societat del segle XXI, no és la mateixa que la de fa 30 anys i que certes coses han canviat. Entre elles destaquen el fet que actualment es surt poc a jugar al carrer, a la plaça, que ha hagut un augment del sedentarisme i un increment desmesurat de l'ús i abús del videojoc.

“Penso que l'esport és important perquè els xiquets, tant infants com adolescents, tenen molta energia i els va bé anar una hora o dos a la setmana” (T.1)

“La pràctica de l'esport és necessària per a descarregar psicològicament i per millorar la salut física” (T.8)

“Per exemple, jo tinc clar que per a un adolescent has de buscar coses fortes. (...) Hauria de ser alguna activitat de grup, en interacció i de descarrega d'adrenalina perquè tenen molta energia” (T.5).

“Tenim una cultura molt passiva, molt de sofà, molt de playstation i és molt necessari que hi hagi un moment per fer esport i per relaxar-se. Avui en dia hi ha molta més oferta esportiva que abans” (T.7)

A més a més, els tutors consideren que és necessari, sempre que les circumstàncies ho permetin, deixar **escollir l'activitat esportiva** als propis subjectes. Al llarg del temps, han observat que aquells que han participat en l'activitat desitjada han realitzat més avenços.

“Estic convençuda que hi ha diferències entre els que fan esport i els que no, a nivell físic han d'haver-ne, però també a nivell psíquic i de conducta. N'hi ha molts que han millorat la seva agressivitat i el seu nivell d'impulsos. Quan més notem el progrés és quan ells escullen l'activitat i estan motivats per anar-hi. Però si es tracta d'una activitat que els imposes perquè no has pogut matricular-lo a una altra, no es percep tant la millora” (T.8)

A partir d'aquestes valoracions creiem que podem avançar la idea que l'esport és vist com un element imprescindible per al desenvolupament personal i la diversitat de respostes ens permeten enfocar millor les estratègies de canvi o optimització d'allò que ja s'està duent a terme al centre. El primer pas ja està fet, el personal de CRAE és conscient de les potencialitats de l'àrea, per tant, hem de treballar per utilitzar-la d'una manera econòmica i eficient d'acord amb els interessos creats.

Els darrers agents implicats en aquest procés d'ensenyament – aprenentatge són els conductors de les activitats esportives (**monitors o entrenadors**). Aquests ens proporcionen també la seva visió de la pràctica física.

Un entrenador ens recorda els diferents nivells d'aprofundiment de l'esport i destaca la importància de fer-lo agradable i motivant per tal que augmenti el nombre de persones que el practiquen.

“L'activitat física té molts graus. Ens pot servir per gaudir del temps de lleure, per fer amistats, per entendre's un mateix, per assolir objectius físics, per agafar un compromís d'entrenament i participar en les competicions, per entrar al món del rendiment, per ser considerat un esportista d'alt nivell... Quan parlem d'infants, l'objectiu principal és que gaudeixin fent esport i el converteixin en hàbit de vida, que quan siguin adults segueixin amb la pràctica, ja sigui del rem o de qualsevol altre tipus” (E.7)

Estem totalment d'acord amb aquesta afirmació i la compartim. En molts casos els entrenadors, condicionats a vegades per les pròpies entitats esportives, tenen objectius poc interessants educativament parlant. L'èxit, el guanyar o el liderat es converteixen en els elements prioritaris. Des d'aquí recomanem que s'estableixi un equilibri entre l'esport com a eina educativa o formativa i l'esport de rendiment, essent ambdós imprescindibles, en la correcta mesura, especialment en aquestes categories.

Els hàbits que s'adquireixen i els valors amb els quals està impregnat l'esport apareixen en tot un conjunt de respostes. Els valors enumerats són molts i això deixa entreveure la identitat pròpia de l'àrea. En aquest cas, tutors i entrenadors tenen la mateixa filosofia.

“D'elements positius n'hi ha molts, no acabariem mai. Però, m'agrada resumir-ho dient que l'esport o l'activitat física en general és un instrument per formar persones” (E.9)

“El nostre àmbit et permet treballar tots els aspectes, l'esforç, el saber competir amb esportivitat, el saber perdre, el felicitar al millor...” (E.1)

“L'esforç, la superació, el control i la disciplina” (E.4)

“Els punts forts són el treball en equip, el respecte per l'adversari i els mateixos companys” (E.2)

“Els punts forts de l'activitat física i l'esport són la identitat, el pertànyer a un grup, el compromís, l'acceptació, l'esforç, la possibilitat de descobrir les teves potencialitats” (E.14)

Com s'observa a les cites, els monitors i entrenadors creuen en la potencialitat de l'activitat física i situen l'equip, el compromís i el respecte en les primeres posicions de la graella. Això no vol dir que després ho aconseguixin amb els seus jugadors, ja que com hem vist, els valors obtinguts en referència al respecte al monitor/entrenador, o als companys, o la capacitat de treballar en equip no han estat del tot bons. Per tant, considerem positivament que tinguin aquesta filosofia de treball, però manca corroborar si realment, en el dia a dia, l'objectiu és la formació o és el resultat.

No obstant, alguns consideren que l'activitat física ve a ser una filosofia de vida, un model a seguir.

“L'educació física i l'esport en general, i en concret tot el camp de les arts marcial, et dona una visió diferent de la vida. És un aprenentatge a llarg termini d'un seguit d'habilitats, però també és un mode de viure. Els joves que fan esport estan més allunyats de les begudes alcohòliques, del tabac i les drogues i aprenen a respectar el seu cos i el dels altres. El taekwondo o el judo han ajudat a molts joves a aprendre a controlar la ràbia, a gestionar els impulsos” (T.6)

“Òbviament la dansa té molts beneficis. Els moviments del cos et permeten expressar els sentiments d'una manera diferent a la veu. T'ajuda a conèixer-te millor a tu mateix i sobretot a acceptar-te tal com ets; a partir d'aquí pots millorar les teves relacions socials. L'exigència de l'activitat provoca que es desconnecti de la realitat personal” (T.14)

“La dansa ens serveix per promoure l'expressió corporal, el gest, el moviment harmònic del cos... representa una manera de comunicar-nos. L'activitat física en general t'ajuda a prendre consciència del propi cos, a entendre't, a estimar-te i a valorar-te com a persona i penso que això és important” (T.3)

Altres valoren la importància dels canvis que produeix en l'organisme.

“Fa anys que treballo amb nens petits i considero que l'exercici físic els ajuda a tenir consciència del propi cos i a aconseguir autonomia a través de formes jugades. L'esforç realitzat els fa relaxar, de manera que descansen millor” (T1)

D'una manera global, i molt completa, altres expressen així les raons de ser de l'esport.

“L'esport et fa madurar com a persona, t'inculca uns valors i uns hàbits que difícilment podries aconseguir amb una altra activitat. Et produeix uns nivells de satisfacció personal elevats i et fa sentir més a gust. També t'ajuda a cuidar-te, a controlar el ritme cardíac i respiratori... i com no, et facilita l'entrada a un grup d'iguals, tant si es tracta d'un esport individual com d'un de col·lectiu” (T.5)

“Només cal que obris la televisió o llegeixis un diari i veuràs els beneficis del futbol. És l'esport social per excel·lència, genera canvis en els sentiments i emocions de les persones, és un dels motors del món. Però si parlem només a nivell de jugador ens centrem en els beneficis a nivell fisiològic com ara oxigenació de la sang, control de la pressió, control del pes, augment de la musculatura...i a nivell psicològic i emocional. Per exemple, el sentiment de pertinença a un grup, l'esforç, el companyerisme, el treball en equip, la superació...” (T.8)

Així doncs, els tres col·lectius tenen clara la cara positiva de l'esport. Els entrenadors i tutors del centre s'han mogut per camins paral·lels. L'adquisició d'hàbits, de valors, els aprenentatges aconseguits a nivell personal, l'establiment de relacions, etc. són béns preuats. Els infants i adolescents es mouen més en l'àmbit de la salut i en les millores que l'activitat física genera a l'organisme. En la cara negativa, les lesions seran el tema principal de preocupació, així com els conflictes entre companys.

2.1.2. Aspectes negatius

Els infants i adolescents que expressen una resposta focalitzen els elements negatius de l'àrea en dos àmbits: els problemes de salut (lesions) i la manca d'entesa entre els participants (baralles). Les lesions esportives és un tema que els preocupa i ho manifesten de manera reiterada, tot i que d'altres saben com evitar-les.

“Te pots fer mal” (S.2)

“Pots fer-te mal, lesionar-te” (S.3)

“Ho has de fer tranquil, sense passar-te i més a la nostra edat” (S.9)

Les baralles, enfadar-se amb els amics o haver de renunciar a sortir a comprar són altres factors que van lligats amb la pràctica esportiva, sota el punt de vista dels infants.

“Et baralles a vegades, et peguen puntades de peu i no es disculpen” (S.11)

“Te canses molt, et pots enfadar amb els amics” (S.13)

“Hi ha alguna discussió, o a vegades vull anar a un altre lloc i com tinc entrenament no puc” (S.15)

“Pots trencar alguna cosa, et pots barallar amb algú” (S.19)

Alguns altres no són capaços d'oferir una resposta, de trobar aspectes negatius o poc beneficiosos i ho manifesten amb sinceritat.

“No en sé cap de dolenta!” (S.10)

Els tutors, amb una visió més àmplia de la realitat, també n'han parlat. La frustració personal, la dificultat per controlar els impulsos (deteriorament de les relacions socials) i les lesions són els aspectes crítics que han focalitzat els educadors. D'acord amb els tutors del centre, no aconseguir el nivell de satisfacció que un mateix s'ha marcat com a objectiu, pot conduir a la frustració i al consegüent abandonament esportiu.

“L'únic aspecte negatiu seria la frustració que podria sentir si no arribés al nivell de la resta del grup” (T.7)

“Possiblement el futbol és massa competitiu en certes categories i si no ets bo, sobrees al futbol. I també depèn de si fa molts anys que en fa o no. Ells sempre demanen futbol, però de totes maneres hi ha poca oferta per a aquestes edats (majors de 14 anys). També penso que per a aquest tipus de xiquets els va millor un entrenament més individual, on l'entrenador estigui més per ells que no pas un grup molt gran i a més a més, l'esforç que han de fer en una activitat individual o en parelles és superior” (T.3)

Aquestes dues cites ens inviten a una reflexió. Els infants i adolescents es senten frustrats per no assolir el rendiment que se'ls demana?

Potser part d'aquesta culpa és dels mitjans de comunicació, els quals dediquen moltes hores al llarg del dia al negoci de l'esport. Aquests ens ofereixen un model esportiu gairebé sempre competitiu i d'aquesta filosofia se n'impregnen entrenadors, pares i jugadors (Gutiérrez, 2003).

La pràctica física en general, i aquella en què està assegurada la competició, tenen com a objectiu (primer o darrer, més o menys present) guanyar. Un dels problemes amb els quals es troba la societat en general és que molts cops els monitors o entrenadors viuen sota la pressió d'haver d'assolir uns objectius esportius estipulats per la institució a la qual pertanyen. Per això, han d'alinejar els jugadors que, sota el criteri de l'entrenador, ho poden fer més bé. El camp aleshores deixa de ser un lloc on aprendre i gaudir i passa a ser un lloc on els millors tenen més minuts i protagonisme. En certs subjectes del CRAE, aquest fet els ha afavorit i els ha ajudat a fer créixer la seva autoestima i la seva confiança; però en altres els ha conduït a distanciar-se de l'activitat esportiva.

Per tant, s'hauria d'intentar cercar una activitat per a cada cas, prioritzant les característiques del jugador i la filosofia de la institució, per davant, entre altres, de les qüestions econòmiques de matrícula, quotes mensuals o equipament. Segurament, l'esport de competició no sempre és el més adient.

En un segon terme, la comunicació gestual i verbal que pot establir-se entre els infants i adolescents i la resta de jugadors o participants de l'activitat és motiu de preocupació entre els tutors.

“Un dels problemes que podem tenir és que no arribin a gestionar els seus impulsos i això els provoqui problemes amb els seus companys” (T.8)

En darrer lloc, hi ha un fet evident en tota pràctica esportiva i que preocupa a tots els agents, les lesions.

“Jugant a futbol ens ha vingut més d'un dia amb el turmell, la mà... adolorits, dient que els amics li han pegat en la pilota en lloc d'enviar-la a la porteria o s'ha fet mal amb una pedra o qualsevol cosa així” (T.5)

En el col·lectiu de monitors i entrenadors hi ha més diversitat. N'hi ha alguns que no observen elements negatius en la pràctica física, tot i que matisen que s'ha de fer amb coneixement de causa, és a dir, ha d'estar planificada i organitzada.

“No sóc conscient que l'exercici pugui tenir elements negatius en franges d'edat tan curtes (menors de 8 anys)” (E.12)

“Ben conduïda no ha d'haver aspectes negatius en l'esport. Una altra cosa és el que pot passar quan es fa per lliure o quan l'entrenador no té suficients coneixements” (E.7)

Però, l'excés de competència ocasiona conflictes i situacions no desitjades en el món de l'esport, principalment al futbol. Els conductors de l'activitat en són conscients i la reflexió és inevitable.

Entenem que la realitat social i cultural és aquesta, i així s'observa en les cites següents, però estem parlant d'infants i adolescents, no pas de jugadors professionals.

“Una de les coses que fa malbé el futbol és la pressió dels pares. Moltes vegades ens exigeixen victòries i això es transmet als infants. La rivalitat entre els equips de la zona és alta i la competició està sempre present; això provoca que els nois que tenen menys capacitats, ja sigui físiques, tècniques o tàctiques, juguin menys minuts que la resta. Poc a poc es van desmotivant i abandonen” (E.5)

“Penso que, tant els pares com els entrenadors, exigim massa objectius en la vessant del rendiment als esportistes. L'esport, a partir de certes edats, només accepta la victòria i tota la setmana gira entorn al partit; la qual cosa pot donar lloc a la frustració i a l'abandonament esportiu d'aquells jugadors que no són tant bons com els altres. Desgraciadament, tots no hi caben al terreny de joc” (E.9)

Els pares són agents que participen d'una manera directa en l'evolució esportiva dels seus fills, però no sempre estan encertats en les seves actuacions (Segura, M. 2009). Els entrenadors són també els responsables d'aquest excés en l'exigència esportiva i són els primers que han d'apostar pel canvi.

“Un dels aspectes que més em preocupa és l'exigència física de determinats entrenadors. Per arribar a l'elit has de seguir un camí molt dur, exigent i no sempre val la pena intentar-ho. Em refereixo als desajustos alimentaris, per aconseguir una

figura esvelta, les hores i hores d'entrenament, l'abandonament dels estudis... Per a mi, aquestes són algunes de les errades que cometem els que vivim immersos en el món de la dansa" (E.3)

"L'excés d'activitat, el sobre entrenament i la no recuperació de l'esforç poden provocar lesions a nivell físic, però també psicològic com ara l'estrès, el desengany, una autoestima baixa..." (E.10)

La intrusió professional és un altre problema en el món esportiu. Sembla ser que tothom té coneixements sobre el rendiment, la planificació, la conducció d'un grup o la iniciació esportiva i, tot i que s'ha aconseguit una regulació en matèria esportiva, encara hi ha molts entrenadors que no tenen formació en aquest sentit.

"Un dels problemes és que tothom es considera savi de la matèria i hi ha gent que fa el que vol, no vol ser dirigit per ningú. (...) L'excés de competitivitat" (E.1)

Altres comentaris giren entorn les possibles lesions o malalties que es poden produir en un camp esportiu i les problemàtiques relacionades amb les conductes socials. Les primeres són preocupacions generals, expressades per tots els col·lectius i les més fàcilment observables. En canvi, els tira i arronsa generats per una situació esportiva són més difícils de ser visualitzats i per tant de ser resolts per part de l'entrenador.

"Els problemes de salut com ara arítmies, mort sobtada, lesions musculars o òssies... i el no respecte pel rol de l'entrenador per part dels pares o els mateixos jugadors" (E.8)

"Els punts febles per a mi serien les lesions o decepcions per no poder aconseguir les metes creades. Suposo que amb aquests nens deuen ser més pronunciades" (E.4)

"No respectar l'art, utilitzar els aprenentatges realitzats per atacar als altres, per provocar baralles i enfrontaments, en definitiva no entendre la filosofia que porta implícita tota art marcial" (E.6)

“Una de les coses que menys m’agrada són les disputes entre companys i les formacions grupals moltes vegades excloents” (E.2)

2.2. L’activitat física i l’esport al CRAE.

Un cop analitzada la visió que tenen els diferents agents implicats en el procés sobre l’activitat física en general, continuem amb l’anàlisi d’aquesta al CRAE.

2.2.1. Elements generals

Un centre és una llar per a un conjunt d’infants i el funcionament d’aquest es procura que s’assembli el màxim possible al normalitzat. Per tant, els infants i adolescents en sortir de l’escola o institut es dirigeixen al centre per berenar i fer els deures o bé participen en activitats extra - escolars.

2.2.1.1. Rol de l’activitat física i l’esport al CRAE

Des d’un primer moment observem que existeix certa predisposició cap a l’àrea d’educació física i entenem que aquesta té una posició destacada al centre, essent l’augment de la pràctica física un objectiu a assolir per part de la direcció. D’una banda, uns consideren que és una pràctica obligatòria i consensuada amb l’equip directiu del mateix,

“És obligatori l’esport al centre”(T.4)

D’altres, la veuen com una opció més de lleure, una activitat complementària; essent obligatori, això sí, l’aprenentatge de la natació.

“S’ intenta des del centre tant per part dels tutors com de l’equip directiu” (T.3)

“Si es potència; no és obligatori perquè quan arriben a una edat és difícil canviar d’opinió. (...) Però aprendre a nedar és imprescindible” (T.2)

“L'esport és una qüestió complementària al CRAE i procurem sortir sempre a l'aire lliure, fer moviment” (T.1)

I finalment, hi ha l'apreciació que la finalitat màxima són les relacions socials i la sortida del centre, essent independent el motiu (activitat).

“L'objectiu del centre és que els infants es relacionin fora del CRAE, facin coses que no siguin les d'aquí, interaccionin amb l'entorn...” (T.8)

En definitiva, i tal com hem contrastat amb el personal de direcció, l'activitat física no resulta obligatòria, però es realitzen molts esforços per motivar els infants. Els més petits, els menors de 7 – 8 anys, no poden decidir-ho, ja que són els tutors els que els inscriuen, o bé a l'escola o bé a la piscina. A mesura que es fan grans dialoguen amb el tutor la continuïtat esportiva i el canvi o manteniment de l'activitat. Per tant, si bé és cert, que un dels objectius és que el 100% dels infants realitzi una activitat esportiva fora de l'horari escolar, en funció de l'edat es deixa a elecció del propi subjecte perquè es considera que fer una activitat forçada pot produir més inconvenients que avantatges.

2.2.1.2. Altres activitats diferents a les esportives

Però la pràctica física no ho és tot. Avui en dia, les entitats culturals del territori tenen una gran oferta d'activitats ja sigui en el camp de les llengües estrangeres, la música o les arts escèniques. Per tant, una de les qüestions que ens interessa és saber si els tutors ofereixen als nois altres activitats extraescolars i quina visió en tenen; és a dir, si les potencien de la mateixa manera que l'esport.

En general els tutors del centre opinen que no es promocionen aquestes altres activitats, de fet no hi ha cap alumne que en realitzi alguna aquest curs escolar. Creuen que l'esport i l'activitat física tenen un caràcter únic i no reemplaçable:

“L'esport té un lloc molt destacat al CRAE, no es pot substituir per cap altra activitat”
(T.8)

“L’esport ho engloba tot. És insubstituïble. Puja l’autoestima, t’ajuda a créixer, et fa ser més tolerant... i des d’aquí el centre fem lo possible per potenciar-ho” (T.5)

“Què fa l’esport a què fa una classe de repàs d’anglès? Doncs que suposadament la classe d’anglès no agrada perquè has d’estar assegut i reprimint les ganes de jugar i l’esport en canvi estàs en altres xiquets, pots jugar, parlar, tenir contacte físic...” (T.1)

“Crec que poden haver activitats complementàries, per exemple el teatre, però no ens donen el mateix que l’esport” (T.3)

“Potser sí que hi ha altres activitats que puguin servir per treballar les habilitats socials com ara manualitats, tallers o dinàmiques de grup, però no tenen un caràcter tan general. No són tan beneficioses” (T.6)

També es presenta la idea que altres activitats poden ser interessants per al desenvolupament de l’infant:

“Hi ha altres activitats de lleure que també són útils com ara el dibuix i la pintura”
(T.4)

Queda clara doncs la tendència del centre. L’esport té una alta presència tant pel que fa a la matriculació en activitats organitzades per entitats o clubs, com en aquelles activitats o sortides que organitza el mateix centre, en les quals es procura visitar un lloc en el que hagi terreny per córrer i jugar i que no falti mai una pilota a les furgonetes.

2.2.1.3. Rol del monitor o l'entrenador

El tutor i l'entrenador juguen un paper similar, cadascú en el seu radi d'acció. Certament es potencia l'esport al centre, però quin és el rol de l'entrenador? La qüestió ha estat plantejada als seus homòlegs, els tutors del centre, i aquests han estat força expressius.

En primer lloc, els tutors consideren que el monitor o entrenador és un agent educatiu més, que es troba al seu nivell o al del mestre d'aula i que és un transmissor de coneixements, actituds i valors. De la mateixa manera, entenen que el tarannà i la personalitat d'aquest és la clau que garanteix la continuïtat de l'infant o adolescent en l'activitat.

“L'entrenador hauria de ser una extensió del tutor” (T.4)

“L'entrenador hauria de ser un acompanyant per a la millora de l'infant, però també pot perjudicar, segons el nivell d'exigència i caràcter del mateix” (T.3)

“L'entrenador és important, igual que els mestres, els educadors... i com tots, si és un referent que els transmet que l'esport li agrada i és important serà més fàcil que els nens el segueixen i no es despisten” (T.1)

Alguns tutors han tret a la palestra el tema de la discriminació positiva que realitzen alguns entrenadors. Algunes vegades, i potser de manera inconscient, els diferents agents educatius (entrenadors, mestres, pares) que intervenen en el procés d'ensenyament d'un infant o adolescent d'un CRAE adopten una actitud diferent respecte a altres infants:

“L'entrenador té més vincle amb aquests infants. Quan s'enfaden per exemple, mentre a un altre el deixen de banda, a ells els va a parlar... és una vinculació diferent” (T.6)

“Jo penso que els entrenadors deuen fer alguna diferència per ser de centre, perquè si no a més d'un l'exclouries. El nivell de tolerància en certs moments es posa més alt i en d'altres es posa més baix, perquè són xiquets que els costa” (T.5)

“No crec que s’hagi de tractar diferent a un xiquet per ser del centre, però a vegades es fa” (T.7)

“Depèn de l’activitat, l’entrenador ens ajuda a millorar la tècnica i la tàctica, però per a ells bàsicament serveix per ajudar-los a controlar els seus impulsos” (T.8)

“Si topes amb un bon entrenador, l’èxit està pràcticament assegurat. Amb alguns funciona molt bé i en d’altres no tant. Un bon entrenador està per ells, però els tracta com un més, no els fa cap discriminació positiva. Els fa seguir les normes i es fa respectar al mateix temps que els permet passar-ho bé fent esport” (T.8)

“Suposo que una mica de paciència i mà dura al mateix temps, i més els nostres que pugem bastant a cavall. Els que tenen un entrenador que es fa respectar, és genial, els porten controlats. En grans ha d’haver més control. Els entrenadors els tracten igual que a un altre jugador, però amb els pares moltes vegades veus una actitud diferent” (T.2)

Com podem llegir a les cites textuais, hi ha certs elements que condicionen aquest rol de l’entrenador. No queda clar si els tutors veuen amb bons ulls que els nois rebin un tracte diferenciat per part del monitor o entrenador o no. Alguns ho consideren necessari degut a les característiques personals dels mateixos nois, però d’altres no troben cap raó que ho justifiqui. A més a més, hem de tenir presents els pares dels altres infants o adolescents. En la majoria dels casos es comporten amb preocupació i interès. Des del centre s’aprofita aquesta bona predisposició dels pares i, en alguns subjectes, ha sortit alguna família col·laboradora (pares d’un altre nen/a que, sota consens i després d’haver fet els tràmits administratius corresponents, s’enduen al subjecte en concret a passar el dia o la tarda amb ells, el treuen del centre).

A més a més, les dues darreres cites ens confirmen la idea que el monitor o l’entrenador és un element principal per garantir l’èxit i la superació dels infants, per tant, els tutors haurien de reflexionar sobre la influència que pot exercir sobre l’infant i la seva idoneïtat.

2.2.1.4. Relació entre els tutors i els monitors/entrenadors

Per realitzar aquesta coneixença és imprescindible que primer es creïn certes trobades puntuals, principalment a les entrades i sortides de l'entrenament. En tractar aquest tema, una de les justificacions que més es manifesta és que l'alt nombre d'infants i el fet que les activitats siguin a la tarda (que és quan més feina hi ha al centre) dificulta molt el seguiment de l'activitat esportiva, la xerrada amb el responsable i amb els altres pares.

“Tenim poc o gens contacte amb els monitors” (T.1)

“Hi ha poca comunicació amb els entrenadors, tenim massa xiquets, costa trobar una estona per anar a parlar amb els entrenadors, a les hores que es fan els entrenaments tenim molts xiquets al centre” (T.3)

“El contacte que tenim amb els monitors no és el suficient, a vegades hauríem d'estar més pendents perquè és bo per als xiquets. Tot i que al principi et poden fer el lleig que no volen que vagis, i tant que volen que vagis a parlar amb l'entrenador! I ens hauríem acostumar a anticipar-nos abans que ens cridin, perquè així evitaríem problemes” (T.5)

Els tutors consideren que un contacte més continuat amb aquests els podria anar bé i tenen molt clar que en gran mesura depèn del caràcter i la implicació del responsable de l'activitat. No obstant, hi ha certa diferència, en aquesta relació que s'estableix, segons el caràcter competitiu o no de l'activitat. Òbviament, en aquells esports en què és imprescindible un desplaçament amb vehicles o quedar un dissabte o diumenge a una hora concreta la relació és més directa, especialment via telèfon o correu electrònic. De totes maneres, ens sobta que la majoria dels tutors desconeixen el nom i/o el sexe dels conductors de les activitats esportives dels infants que ells mateixos tutoritzen.

“Amb els entrenadors de natació no hi ha cap relació, els deixes a la piscina i ja està. Però amb els de futbol o altres esports tenim més contacte via telèfon o e-mail, per quedar per als partits” (T.2)

Alguns tutors consideren fins i tot que la relació establerta amb els monitors o entrenadors i els mestres de l'escola és la mateixa. Fins i tot, afirmen que realitzen alguna entrevista. De totes maneres, aquesta no és la tendència general.

“Amb els entrenadors ens reunim igual que si fossin els tutors escolars, tot i que segons l'activitat tenim més o menys relació. Per exemple, a piscina costa més, però amb rem i rítmica que hi ha competicions ens coordinem o tenim els e-mails i els telèfons” (T.6)

“Tenim entrevistes amb els entrenadors, com si fossin els tutors de l'escola” (T.4)

“La nostra relació amb els entrenadors és com la de qualsevol pare, el portes a l'entreno, parles, xerres, el vas a buscar...” (T.7)

2.2.2. L'activitat física i l'esport al CRAE. La pràctica esportiva al centre

Un cop coneguda la realitat de l'activitat física al Carrilet, ens endinsem en la recerca de les raons que guien als infants i adolescents a dur-la a terme. Els tutors, els entrenadors i monitors i els propis infants expressen perquè i per a què serveix aquesta activitat.

Una de les reflexions més esperades al llarg de l'entrevista als subjectes que realitzen esport o activitat física és aquella que gira entorn el perquè. Per què fas esport? Per a què et serveix? Què en treus? Què significa per a tu?

Els infants i adolescents entrevistats han estat molt sincers i ens han ofert un ampli ventall de motius. Les cites textuais són complexes i engloben moltes tonalitats en una mateixa resposta, és a dir, en general tenen molt clar **per què fan esport i quines raons els mouen a fer-ne**. Al mateix temps, aprofitem per esbrinar **si participen o no en les competicions, quina relació tenen amb els companys i els monitors o entrenadors...**

2.2.2.1. Raons per dur-la a terme

2.2.2.1.1. Els infants i adolescents

Una de les raons que més manifesten els nois és el fet de fer amistats, de treballar les relacions socials, de sentir-se immersos en un col·lectiu, d'obtenir una identitat pròpia, però també s'adonen dels canvis que aquesta genera en l'ésser humà a nivell fisiològic. Són molts els que parlen de la descàrrega d'energia, de l'adrenalina, dels nervis, de la necessitat de moviment. La diversió, l'alegria, la felicitat, les emocions que l'esport proporciona també són tema de conversa en alguns casos.

Aquestes raons no disten gaire de les que ens comenta Nasser l'any 1994. Recordem que aquest autor realitza una comparativa de l'evolució de les diferents raons que porten a l'ésser humà a realitzar esport. Entre elles cita el fet de trobar amics, el joc, la consciència corporal i les millores en l'organisme.

Al mateix temps, no hem d'oblidar que comptem amb subjectes entrevistats des dels 6 fins als 17 anys (una àmplia franja d'edat) i per això la profunditat del diàleg no pot ésser el mateix en tots els casos.

Ens sorprèn de manera positiva el fet que molts inclouen raons d'índole diversa i això ens condueix a pensar que tenen un molt bon coneixement del que suposa aquesta pràctica per a ells. D'aquesta manera, garantim certa continuïtat en el procés, ja que una única raó seria molt feble, tindria poc pes, en un procés de presa de decisions.

A continuació n'oferim algunes,

“Volia fer rítmica perquè m'agrada, ho veia a l'escola. M'agrada tot de la rítmica. He fet moltes **amigues** allí i m'agradaria seguir fent-ne. Segur que a cap xiquet del centre li agrada l'esport que faig i això que he guanyat medalles” (S.4)

“Des de fa quatre anys que faig natació, però aquest any he fet hip-hop i ball. Ara tornaré a fer natació perquè m'ho ha dit el metge. Tinc reuma. Me sento bé fent esport, em sento millor, em moc... És bo. M'ajuda a **aprimar-me**, a sentir-me millor, **fer amigues**. A vegades me fa peresa anar, però una vegada arribo ja se

me'n va. Quan estic entrenant penso que he d'estar al lloc, no puc pensar en altres coses, desconnecto" (S.3)

"Fa molt de temps que jugo a futbol i quan vaig arribar al centre vaig demanar seguir jugant. M'agrada molt fer esport perquè **és saludable**, és bo i no m'agrada gens estar assegut al sofà com els altres, necessito que em toqui l'aire. Si no fes esport em cansaria i tindria problemes al cos. He fet molts **amics**, bastants. Vaig en ganes al futbol sobretot els dimecres, però els divendres els del centre van a comprar i tenen les pagues i jo he d'anar al futbol. M'agrada anar als partits, però aquesta temporada me n'he perdut molts perquè he tingut visita en ma mare" (S.5)

"M'agrada anar a entrenar perquè van companys meus i ara els conec a tots. Me pensava que se'm donaria malament però ho faig bé. L'esport em serveix per **eliminar grasses, fer múscul, fer amics** i tinc un entrenador molt enrollat. (...) Prefereixo un esport individual perquè en lo col·lectiu a vegades tens problemes amb els altres" (S.6)

"Fa molts anys que faig esport, cada any un. El que més m'agrada és el rem. L'esport és una cosa sana perquè **fas amigues i xalo**. El rem m'ajuda. He guanyat medalles (...) A l'entrenament vaig en ganes, però més a les competicions perquè competim uns contra els altres" (S.7)

"Està clar que m'agrada l'esport, qualsevol que tingui pilota. És sa, és divertit, **em distrec, faig amics, surto del centre**, veig pobles diferents... Me sento a gust, en energies plenes, xalo molt als entrenaments i quan arribo aquí estic rebentat i vaig al llit directe. Un partit és per a gaudir i xalar, és competitiu i és lo millor de la setmana. Intentar guanyar i intentar superar-me cada dia més. La gent no ho assimila, però una competició és, uff!!!" (S.9)

"Jo volia fer esport, futbol o atletisme. I com sóc bastant bo al futbol la meva tutora em va apuntar. M'agrada fer esport perquè **conec gent, me sento**, no ho sé, **més feliç**. L'esport me va bé per a la salut, fer amics, compartir coses i sortir del centre. M'agrada anar a entrenar, però sobretot a competir perquè és als partits on demostro als altres que sóc bo, però me dona igual si perdo" (S.11)

“M’agrada fer esport perquè m’agrada, m’ho passo bé jugant. He fet **amigues**, estic més contenta i no tant avorrida. Al pavelló m’ho passo bé i faig exhibicions. Tinc dos medalles. Esport és jugar, entrenar, passar-m’ho bé. Fas amics, pots fer viatges...” (S.13)

“M’agrada fer esport. Me distrec, és un hobby, m’ho passo bé, faig lo que m’agrada, tinc moltes amistats. M’ajuda a guanyar **forma física i a tenir amics**. A vegades tinc peresa, però quasi sempre en tinc ganes. Quan torno estic cansat i vull estar relaxat, no tinc ganes de gresca. Els partits és el que més m’agrada, és on expresses més el que saps fer, dones la imatge de ser fer això, allò...” (S.15)

“M’agrada la gimnàstica però lo que més és jugar a futbol perquè **m’ho passo bé**. No jugo en cap equip, me vull apuntar al meu col·legi a futbol” (S.18)

Alguns només aporten raons de tipus purament fisiològic,

“Faig natació i dansa del ventre, les dues coses. M’agrada molt i em va bé perquè abans estava avorrida al centre sense fer res. Per a mi és bo fer esport perquè **és bo per a la salut**, però cansa molt. Els amics els faig a un altre lloc, l’esport és per entrenar, no per fer amics” (S.14:)

“Jo em voldria apuntar a un gimnàs, aniria cinc o sis dies a la setmana, una horeta i mitja. M’agrada el gimnàs. La tutora està d’acord. Abans no feia quasi res, anava a córrer i tot aquest rollo, però no molt. Ho faré perquè **és bo per a la salut**. Tindrè més força i **fumaré menys**. Estic fent un pensament de deixar-m’ho. Aniré al gimnàs i no m’importarà si un té més força que un altre” (S.21)

El relax, les poques ganes d’empudegar i la tranquil·litat mental són altres afirmacions que resulten interessants (S.15, S.9). Per als infants i adolescents amb certes característiques físiques i psicològiques (els que són nerviosos, tenen insomni, no paren quiets, estan atabalats) una pràctica física moderada abans de sopar, juntament amb una dutxa després, els ajuda a relaxar-se i a posar-se al llit amb la ment més calmada.

Un altre terme sobre el que s'han manifestat els infants i adolescents ha estat la competició. En general, els agrada competir essent aquest un espai on demostrar les seves capacitats, el seu rendiment físic al camp. Com algun d'ells apunta (S.9, S.11, S.15...), la competició és el millor de la setmana, és una expulsió d'adrenalina total. Els premis obtinguts a les competicions també apareixen en les seves converses (S.7, S.4). Les medalles són un reforç positiu per a aquests nois.

També apareix en altres converses el tema de la paga. Els tutors del centre donen, segons els criteris que tenen establerts, uns diners als infants i adolescents. El divendres a la tarda és l'espai de temps ocupat per a fer ús de la mateixa. Els subjectes que tenen entrenament en aquesta franja horària expressen la reticència a anar-hi perquè són coneixedors que la resta de companys han anat de compres (S.3, S.5). Aquest és un solapament horari a tenir en compte en futures temporades esportives. Lògicament serà complicat canviar la temporalitat d'un entrenament, però es podria modificar l'estona de lleure lliure que tenen per anar a comprar o distribuir-la en dues franges en dos dies de la setmana diferents. S'ha d'evitar que el fet d'anar a una sessió d'educació física t'impedeixi gaudir d'una altra activitat que motiva, i molt, als infants i adolescents.

2.2.2.1.2. Els tutors del centre

La visió dels tutors del centre és diferent a la dels nois ja que aporten una perspectiva de persones adultes i tenen més fonts d'observació, raons de caire mèdic, fisiològic, social i emocional.

Un mateix subjecte pot utilitzar l'activitat per obtenir millores a nivell fisiològic i per augmentar les xarxes socials, per exemple. És a dir, l'educació física i l'esport són uns ens de caràcter global que intervenen en totes les dimensions de la condició humana. I així ho veuen els tutors.

En primer lloc, hi ha les aportacions amb una justificació, principalment, fisiològica o mèdica. Els dos primer casos es tracta de dues noies amb sobrepès o amb tendència a engreixar-se. L'objectiu és purament físic, consumir més calories de les que ingereixen, és una qüestió de metabolisme.

“Ella ha fet ball i piscina. A ella li va molt bé pel tema de l'autoestima, control de l'impuls, fer xarxes socials... és una mica grunyona, però li agrada. És una xiqueta que ha tingut molts problemes d'artritis. El **metge** li ha fet una **recomanació específica** de que faci esport perquè té tendència a agafar pes” (T.5)

“Ella té tendència a engreixar-se i l'esport l'ajuda a aprimar-se. Però l'activitat que feia (dansa) és poc exigent físicament i el proper curs passarem a la natació. **Té sobrepès** i està en plena adolescència, l'objectiu bàsic és físic” (T.4)

El proper cas, és a l'inrevés, un noi amb problemes d'alimentació. Li costa menjar i està obsessionat amb els videojocs. L'activitat física l'ajuda a realitzar una despesa energètica que posteriorment ha de ser reemplaçada mitjançant l'alimentació.

“És una persona que està molt enganxada a la televisió, a les maquinetes, i l'esport l'ajuda a sortir d'això. **Està prim** i moure's li va bé; els dies que va a l'entrenament no tenim cap problema per a que **mengi**. El futbol li agrada però, com no en sap gaire, li costa” (T.7)

Un altre dels motius de pràctica física és l'aprenentatge de la natació, imprescindible a la vida al centre, especialment a l'estiu.

“A ella li serveix molt per fer relacions fora del centre i del col·legi. Hem trobat una família col·laboradora mitjançant unes altres xiquetes de la piscina i sobretot per **aprendre a nedar** perquè no en sabia. D'aquesta manera a l'estiu quan anem a la platja o a la piscina ella va tranquil·la” (T.2)

“Fa natació per l'edat i el temps de matriculació i a la xiqueta li encanta. Li serveix per treure la ràbia i per treballar la motricitat i la coordinació de moviments...” (T.1)

Formar part d'un ambient normalitzat és un dels punts que interessa, i força, als tutors. És per això, que es procura que els nois surtin del centre, estiguin escolaritzats en escoles i

instituts diferents i practiquen esport en clubs o associacions. L'objectiu és diversificar la presència dels infants i adolescents.

“Intentar **normalitzar-lo dins la societat**, posar-lo en un ambient normalitzat, sortir d'allò institucionalitzat” (T.3)

“Normalitzar-lo a la societat, en xavals que no són de centre... Li ha servit molt, però molt per a les relacions socials, ha fet molt bons amics” (T.3)

“Per la millora del cos, per conèixer xiquets que no són ni de l'escola ni del centre i també perquè necessita moure's per treure energia” (T.1)

Altres cites ens condueixen al món de l'autoestima, entesa com la capacitat humana d'autovaloració, essencial per a la supervivència psicològica (Gómez, 2009; Márquez, 1995; Nasser, 1994) i n'expressen les millores. Els tutors tenen constància que nois i noies que mostraven una autoestima baixa han trobat mitjançant l'esport un espai on se senten a gust i destaquen. Es tracta d'infants que fins al moment han passat desapercebuts en tot allò que feien o fins i tot ells mateixos tenien la idea que tot ho feien malament. Els educadors els han ajudat a escollir una activitat esportiva adequada a les seves necessitats i característiques personals. Sentir-se útil i estimat són dos conceptes que també sorgeixen en les següents respostes.

“A ell li serveix per **pujar l'autoestima**, a l'escola li costa molt i té un ambient familiar delicat. La rítmica li funciona bé, és un esport que fa bé, està content, pràcticament **és la única cosa que fa bé** i la fa molt bé, ha guanyat medalles, ha anat a torneigs i està molt molt content. Ell és l'únic noi però se sent a gust” (T.7)

“Li ha aportat **sentir-se bona** fent una activitat, sempre se li ha donat tot molt negatiu i ara s'adona que és bona, se sent útil i a més a més li dona una bona salut física perquè és una activitat molt dura” (T.3)

“Li ha servit per a fer un grup d'amics bons i alguns dissabtes o diumenges se l'emporten altres pares a passar el dia o fins i tot se l'han endut quatre dies a Salou a un torneig de futbol i no ha donat cap problema. Això li va molt bé a ell.

L'autoestima li ha pujat molt, és menut d'estatura i va una mica en temor perquè els del seu equip li passen dos pams, però com **és bastant bo** li han proposat pujar d'equip i una cosa compensa l'altra. **Se sent estimat**, veu que el volen perquè és bo. I més que res li llevem carrer, sortir... d'aquesta manera va dos dies a l'entrenament i ja no demana estar voltant per Tortosa" (I.2).

2.2.2.1.3. Els monitors i entrenadors

La valoració realitzada pels monitors i entrenadors segueix el mateix camí que l'expressada pels tutors. Les similituds són moltes i les millores s'observen a nivell fisiològic, emocional i social. Generalment, en una mateixa resposta proposen beneficis de tots els àmbits.

Els monitors i entrenadors tenen una formació específica en l'àrea d'educació física i tenen la capacitat d'observar i analitzar amb detall què ajuda i què no, a aquests subjectes. Tot i ser grups d'activitat nombrosos, el fet d'estar a final de temporada i haver realitzat ja moltes sessions d'entrenament facilita l'avaluació.

Un dels objectius compartits entre els tutors del CRAE i els monitors o entrenadors és integrar als infants i adolescents a la societat.

“Ell empra l'exercici físic per expandir-se, **jugar i sortir** de l'aula i el centre. A vegades s'enfada quan no li surten les coses bé i llavors té un caràcter una mica complicat i difícil; fins i tot en algunes ocasions és agressiu” (E.1)

“Entre altres, gràcies al rem, ella ha aconseguit fixar-se un objectiu que l'entusiasma. Unes quantes tardes a la setmana **surt del centre** per entrenar i alguns caps de setmana ve a la regata, la qual cosa implica agafar les furgonetes, menjar en restaurants, dormir en hotels o albergs i el més important de tot, conviure en un món normalitzat” (E.7)

“És un noi força tímid i es relaciona principalment amb la gent que ja coneix d'abans d'entrar a l'equip de futbol. A vegades erra jugades, accions i provoca la ràbia dels altres jugadors. De totes maneres, penso que l'objectiu bàsic que ens hem proposat amb ell és **normalitzar-lo a la societat**, donar-li una sortida del centre i

proporcionar-li situacions que viuen els adolescents (partits, desplaçaments, festes d'equip...)” (E.8:)

“La natació ha estat de gran ajuda per a aquesta nena ja que li ha permès trobar una família amb la qual passar alguns dissabtes o diumenges. Ella estava necessitada bàsicament de **relacions socials** i aquí a la piscina ha fet amigues i els pares coneixen el seu cas” (E.10)

La salut continua estant present. Tot i que no es manifesta en moltes de les respostes podem afirmar que tot exercici físic té repercussions en l'organisme humà, tant si és aquest l'objectiu principal o el secundari.

“És una noia que té problemes de salut. El hip-hop li dóna l'opció de moure's, de fer una **despesa energètica** i d'aprimar-se (fins a cert punt). El fet d'haver de seguir un ritme i una melodia provoca que s'alliberi de tots els pensaments que porta de fora, és a dir, li va bé per a **desconnectar** dels problemes del dia. (...) El contacte amb les **companyes** també forma part de l'activitat, i ella entén que totes tenen un rol, un pes específic dins la coreografia, que totes són importants i d'aquesta manera apren a estimar-se més” (E.3)

Ens adonem que molts dels infants o adolescents que tenen dificultats per aconseguir o mantenir les seves relacions socials tenen també problemes per controlar l'excés d'impulsivitat, d'energia que acumulen al llarg del dia.

“És molt positiva la relació que té amb els altres, la interacció entre companys. Però la resta, el 90% del grup, prové de famílies estàndards i es filtren moltes converses del tipus: aquest fi de setmana he anat amb els pares..., m'han comprat un... i això li afecta. L'activitat que realitza li funciona com a vàlvula de fuga o de pressió. L'ajuda a **treure tota l'energia acumulada** i les tensions, a més a més de sentir-se i formar part d'un grup i relacionar-se amb la resta d'amics” (E.2)

“Tenim una bona relació el xiquet i jo, però és força tímid i li costa relacionar-se. Hi ha cops que els companys són una mica cruels amb ell perquè no és gaire hàbil. Físicament és poqueta cosa i penso que entrenar li serveix per tonificar el cos,

adquirir agilitat, ser més resistent... i sense cap mena de dubte li va bé per cremar energia, **treure el nervi que porta dins**" (E.5)

"Ha fet judo, kung-fu i kick-boxing. Al principi es distreia, cridava l'atenció, volia ser el protagonista; però el vam canviar de grup, va passar amb els grans, i des d'aleshores està més motivat i s'ho pren més seriosament. Ho fa força bé i ha après a tenir tant **control mental com físic**. També aprèn a relacionar-se amb persones de diferents edats" (E.6)

La natació és una finalitat ella mateixa, però al mateix temps ajuda a relaxar als infants.

"Aquesta nena de quatre anys ve al curset de natació amb la finalitat principal d'aprendre a nedar. Em consta que és una nena que **no para mai quieta** i quan arriba a la piscina està molt nerviosa, inquieta. Un cop comença a nedar observo que no està tan tensa, que va relaxant la musculatura, juguem amb la respiració..." (E.12)

Sentir-se útil, valorat, apreciat per un grup d'iguals, recolzat o reforçat són algunes de les sensacions que et permet viure l'activitat física. Conceptes com autoestima, benestar, estat d'ànim, popularitat, confiança i eficiència estan amagats darrera aquestes respostes.

"Destaco sobretot el seu carinyo i que és bon nen, totes les nenes el tenen una mica mimat però perquè és l'únic xiquet. Sempre l'ajuden i l'animen. Jo crec que la rítmica l'ha ajudat a valorar-se més. Realitza un esport i té molt bones condicions i veu que li surt bé, que **tothom el valora pel que fa**. També li va bé per a relacionar-se. No ens oblidem tampoc de l'autoestima i l'esforç, sobretot, i com no la possibilitat de **desconnectar del centre**" (E.4)

"No pot demanar res més, és un bon jugador, està integrat a l'equip i quan marxa al centre **ha buidat tots els mals rollos** i preocupacions que porta" (E.9)

"És un xiquet feliç al camp. És titular en tots els partits, té un bon nivell de joc i això el fa sentir estimat dins l'equip. Fins i tot se li ha proposat pujar de categoria. Crec que

realment l'esport li serveix per **adonar-se que és vàlid** en alguna cosa i que la resta de jugadors el necessiten, de la mateixa manera que ell necessita a la resta" (E.11)

"Poc a poc va aprenent a **acceptar el seu propi cos**. Al principi venia amb roba molt ampla, per amagar-se. Però al llarg del curs ha anat variant el seu vestuari i ha après a fer la classe mirant-se al mirall. És tímida i fer una classe amb gent de diferents edats li va bé. Ha d'interactuar amb les altres persones, fer coses conjuntes, preparar coreografies... Tot i que no parla gaire, es porta bé amb les companyes, això sí, només a nivell de sessió, no ha fet amigues per a sortir una tarda" (E.14)

"Durant els partits se sent a gust perquè és el moment de la setmana on **demostra allò que sap fer** i rebre els aplaudiments o les felicitacions dels companys o meves l'ajuden a millorar la seva autoestima. Ara ja els companys de l'equip s'han convertit en amics i això també l'ajuda" (E.15)

2.2.2.2. Fórmules per convèncer als tutors

Al llarg de l'entrevista amb els infants els hem posat en una situació fictícia. Així doncs, els plantejem la hipòtesi que el seu tutor els comunica que no seguiran amb l'activitat. Els demanem la seva opinió al respecte i com actuarien. L'objectiu és esbrinar si realment estan contents de realitzar l'activitat esportiva i si volen seguir o no amb la mateixa.

Ràpidament, ens reafirmem amb la idea que realment els nois desitgen fer esport i tot seguit plantegen certes mesures de pressió, d'acord amb les seves possibilitats, per aconseguir-ho. Des d'un primer moment, tenen molt clar que és una situació fictícia i que no té cabuda a la vida al centre, asseguren que això mai els ho diria el seu tutor.

Algunes de les opcions que proposen són les següents:

"M'enfadaria perquè els altres fan esport i jo no i si no, agafaria els diners de la meva paga i aniria a la piscina" (S.3)

"Jo me queixaria perquè un xiquet a l'hivern en lo fred que fa ha d'estar actiu" (S.6)

"Diria pacíficament, milions de vegades que vull seguir fent futbol" (S.9)

"No sé que faria, a més no me pot dir que no a una cosa bona per a tots" (S.2)

“Me posaria trist perquè per a mi el futbol és important” (S.5)

“M'emprenyaria perquè jo vull fer esport” (S.15)

Els infants i adolescents tenen molt clar perquè realitzen activitat física i esport i, en general, coincideix força amb l'opinió dels professionals adults.

2.2.2.3. Consells als companys.

Al centre, però, hi ha vuit companys que no fan esport per motius diversos (manca de ganes, trastorns o arribar amb el curs començat). Per això hem demanat als nois com ho veuen i que facin de consellers. Alguns directament intenten convèncer als companys del centre que no realitzen activitat física.

“Jo li aconsellaria que fes rem, però li diria que fes un esport col·lectiu perquè hi ha menys feina” (S.2)

“Li diria que fes esport: mira, et sentiries millor fent esport o anant a caminar 20 minuts i estaries més content. Tothom ha de fer esport” (S.3)

“Jo li diria que anés a l'esport que més li atregui, però li diria que a vegades et pots lesionar però que t'ho passés molt bé jugant en los companys” (S.5)

“Li aconsello que faci futbol o un esport que li sembli xulo perquè sempre li anirà bé” (S.11)

“A un que no fa esport, li diria vago, vago i vago. Els intentaria convèncer d'alguna manera” (S.14)

“Li recomano que faci un esport perquè a part de tenir bona forma física sempre, si tens un problema, te pot aclarir el cap” (S.15)

2.2.2.4. Relació amb els companys d'activitat

El contacte entre iguals, el foment de l'amistat, de l'acceptació de les diferències i les normes establertes, etc. són aspectes que apareixen també en algunes declaracions.

“Per a ell l'esport és un espai de temps per **estar amb els companys** tant del seu curs com d'altres cursos i així es relaciona més. Ell té problemes de relació, és sord d'una orella (...). Ha millorat molt en les relacions socials, ell va començar que no duia audiòfon encara i sempre estava enfadat. El futbol l'ha ajudat a **treballar unes relacions** fora de la classe i del CRAE. No ha hagut cap retrocés” (T.6)

“És un xiquet que quan va arribar al centre, ara fa tres o quatre anys, era molt curiós perquè al joc veies que era un xiquet que **jugava a no jugar**, sempre s'amagava i sempre deia que ell no valia. Sempre posava les regles, però com si mai li afectessin a ell. Això va anar canviant perquè començava a jugar, però sempre s'enfadava i ell mateix s'autoeliminava. A nivell de relació sí que l'ha afavorit, saber-se esperar, saber compartir, saber ser un pèl més tolerant..., però quan ell no està fi tot se'n va al terra i torna a sortir el noi de fa dos o tres anys. És una lluita constant entre no agradar-li, esforçar-se i sentir-se un més. Però l'esport per a ell és la única escapatòria” (T.5)

Els companys i els amics són uns diamants que s'aconsegueixen mitjançant les vivències i el compartir experiències. Als tutors del centre els preocupa, i molt, aquest aspecte del desenvolupament personal. Com a bons educadors que són coneixen als nois i són sabedors de les seves relacions socials a l'activitat que realitzen.

Es manifesta la idea que n'hi ha alguns que han fet amistats amb els companys d'equip, però es tracta més aviat d'una amistat limitada al terreny de joc; impossible d'extrapolar al dia a dia dels nois. Al mateix temps, el sentiment de pertinença al grup creix i genera unes actituds de sentir-se integrat a un grup, tenir una identitat compartida amb altres.

“Lògicament es porta millor amb uns companys que amb uns altres i alguns dies arriba enfadat perquè l'han espentejat o qualsevol cosa i intentem que no passi al

terreny personal, que es quedi com una cosa del joc. Una cosa increïble és que aquí al centre es barallen i s'insulten amb els companys, cosa que no passa quan fan un partit de futbol. **Si jo sóc del teu equip he de protegir-te i defensar-te** i això ens sorprèn" (T.6)

"Tot sol no té res a fer, **necessita del grup**" (T.5)

"Té bona relació amb els companys de rem, però sense excedir-nos, per exemple no va mai a casa una amiga a passar la tarda o a dormir..." (T.3)

"Perdrem les relacions socials perquè ha fet amigues a la dansa i òbviament la piscina és diferent" (T.4:) (no continuarà fent l'activitat).

"Ha fet moltes amistats quan és un xiquet que li costa molt relacionar-se i obrir-se. Se sent molt bé dins el grup i a més a més s'ha desenvolupat físicament, és un bou" (T.4)

En altres subjectes no s'observa per cap banda un avenç en l'aspecte de les relacions socials lligades a l'activitat esportiva, ja sigui degut a la personalitat de l'infant, a la no acceptació o entesa dels propis companys i entrenador, o fins i tot pel caràcter competitiu de la tasca.

"Me consta que ella té un bon grup d'amigues però a nivell classe, no a nivell de l'esport. Ella, cada mes, varia d'amigues (com totes les adolescents suposo), ara ens parlem, ara no ens parlem, aquesta ha dit de mi... Ella **tenia expectatives** de que quallaria més i faria més amigues mitjançant l'esport; **però no ha estat així.**" (T.5)

"És introvertit i li costa adaptar-se i fer amics. Si ets bo enseguida et fan tots cas, però a vegades **es riuen d'ell** o li fan bromes i això no li agrada. Potser li aniria millor anar al futbol de l'escola que no és tant competitiu com el del club i ja coneix als xiquets" (T.7)

"Amb els companys i l'entrenador **fatal** perquè ell està a l'adolescència i al futbol hi ha **molta competitivitat.**" (T.3)

2.2.2.5. Relació amb el monitor i entrenador

Tal i com hem expressat amb anterioritat la relació entre l'infant o adolescent i el monitor o entrenador és el fil conductor que garanteix o no la continuïtat de la pràctica. Algunes cites remarquen la intensitat de la relació que s'estableix entre ells.

“A vegades surt **agafat de la mà** del monitor i sempre tenen més cura d'estos xiquets que d'uns altres” (T.6)

“En la monitora té una relació especial, ella coneix d'on vé, hi ha **sobreprotecció**, a vegades el porta ella, el ve a buscar... hi ha més relació que amb un altre infant” (T.7)

“Abans no anava massa a gust a fer esport, no veiem una millora a nivell emocional ni físic perquè no s'implicava en l'activitat. Ara **hi ha una millora** perquè en aquesta activitat hi ha un entrenador diferent, està motivat i té ganes de participar” (T.8)

D'altres treuen a la llum, la idea que quan un infant o adolescent no és capaç d'establir una relació de complicitat amb l'entrenador o monitor, o a l'inrevés, pot provocar un sentiment de frustració i desengany de cara a l'activitat esportiva concreta.

“L'entrenador a vegades s'enfada i no el convoca, però te una relació normal, com en qualsevol crió. De totes maneres, això li produeix frustració” (T.7)

“Amb l'entrenador aquest any ha tingut problemes, ja des de l'inici de la temporada perquè ell és un jugador justet i **l'entrenador és molt competitiu** i el posava molts dies a la banqueta. L'entrenador, no sé perquè, i dono gràcies, s'ho va deixar i ens va anar de perles, perquè va tornar l'entrenador de la temporada anterior i ens va molt bé. Tot depèn de l'entrenador” (T.4)

2.2.3. L'activitat física i l'esport al CRAE. La no pràctica esportiva al centre.

2.2.3.1. Raó.

En general, els nois i noies del centre fan esport. N'hi ha vuit que no han realitzat exercici físic aquest curs escolar. D'aquests, n'hi ha tres que han arribat amb el curs començat i per això no els han inscrit a cap activitat. N'hi ha tres més que no practiquen esport perquè la ciutat no disposa d'oferta esportiva suficient (un cas té trastorn autista, l'altre cas és un noi de 16 anys que no ha trobat equip de futbol i el darrer un cas que requeria un entrenador per a fer musculació). Els dos que manquen no en fan per decisió pròpia. Les raons que ens han donat són les que apareixen a continuació.

“No faig esport perquè em fa mal l'esquena, m'ofego, tinc asma... I no vull fer res. Esport és córrer i suar. No em pot servir de res, només per no posar-me gord, però et canses. No vull fer cap tipus d'esport” (S.16)

“No m'agrada fer esport, me canso molt ràpid, ho noto. No vull fer cap activitat. Lo tennis m'agradaria però no sé jugar. Esport és córrer, gimnàstica, de tot, coses cansades i que no pots més” (S.20)

Com podem veure, es tracta d'un noi i una noia que tenen una visió molt determinada de l'esport. El veuen com una activitat l'objectiu de la qual és córrer i suar, és a dir, provocar el cansament. Al llarg del seu discurs no s'observa cap matís positiu de cara a l'activitat esportiva. Ambdós han practicat alguna vegada esport, però la impressió que els n'ha quedat és negativa.

En casos així, seria interessant oferir-los un ventall més ampli d'activitats esportives, donar-los a conèixer opcions diferents i iniciar-les partint d'una intensitat de treball mínima.

Com hem comentat al punt anterior, les raons per les quals alguns infants i adolescents no fan esport o activitat física fora de l'horari escolar són bàsicament la manca d'interès (decisió pròpia de no voler practicar-ne), l'ingrés al CRAE mesos després d'haver-se iniciat el curs i la inexistència de recursos en l'àmbit de l'esport per a subjectes amb característiques molt concretes. Les expliquem amb detall tot seguit.

- Decisió del propi infant o adolescent

En el primer cas s'ha insistit en la necessitat de fer exercici físic amb l'objectiu principal de la millora de la salut de l'individu. No obstant, l'adolescent no ho ha vist de la mateixa manera i no ha volgut continuar dins el món esportiu. En el segon cas, la tutora coneix i comprèn a l'adolescent i sap que no li ha agradat mai la pràctica física, té molts complexos i no sap fer res sola.

“Ell demanava que l'apuntés a futbol, però ha tingut problemes a l'esquena. Llavors se li va recomanar que fes piscina i no ha hagut manera que s'enganxi a la piscina tot i haver-ho provat. Ell volia inscriure's a jugar a futbol a Jesús i Maria, que és on té el domicili familiar, però nosaltres no ho veiem clar” (T.5)

“No li agrada res d'esport, va molt malament al col·legi i va dos dies a la setmana al repàs. Diu que ja en té prou. Només ha anat al grup marxista de l'escola quan feia cicle superior” (T.2)

- Ingrés tardà al centre

En aquests casos, la justificació és que l'infant ha arribat quan el curs escolar ja havia començat i no se'l pot inscriure a cap activitat. Tots els casos en que això ha succeït mostren interès pel món del futbol i realment pensem que al territori hi ha moltíssimes associacions, escoles, AMPE's i clubs que ofereixen aquesta activitat tan sol·licitada i accepten altes i baixes a meitat temporada. Creiem doncs que es tracta més de raons d'organització interna del CRAE (transport a les 17 hores, fitxes esportives, anàlisi inicial del subjecte) que no pas del tancament de portes per part de les entitats organitzadores de l'activitat.

“Perquè vam arribar tard, va ser fallo meu. La intenció era que fes alguna activitat, després hem vist que l'AMPA feia activitats esportives a partir de les 17h de la tarda. Però per descuit i deixadesa se'ns ha passat” (T.4)

“Ell no fa esport perquè va arribar molt tard i no hi havia possibilitat d'apuntar-lo a res ja; de cara al curs vinent ho procurarem” (T.8)

“Ell jugava a futbol a Masdenverge i està molt motivat. Però ha arribat al centre quan la temporada ja havia començat” (T.7)

- Manca d'activitats i personal especialitzat

El trastorn que pateix un dels subjectes del centre impossibilita la seva presència en una activitat esportiva normalitzada. Tot i que el personal del CRAE ha intentat que aprengui natació (amb els esforços que això suposa a nivell d'hàbits, preparació prèvia i recollida) no ha pogut potenciar la immersió en aquesta àrea. La clau principal és la manca de professionals formats en aquest trastorn.

“Ella és una xiqueta que té un trastorn autista i estem esperant que ens donin una plaça a un centre especialitzat. (...) Ella no pot anar a fer exercici físic en un grup de nens i un monitor qualsevol, ha de tenir un suport concret, algú que entengui i conegui el seu trastorn. Hem buscat opcions a la zona, però no n'hi ha. La meua opinió és que manquen especialistes” (T.6)

En un altre cas estan a la recerca d'un monitor de gimnàs que li faci un control.

“Està obsessionat en muscular-se, però no fa cap esport. Si li agradés l'esport faria gimnàstica al col·legi, però me costa molt que porti la motxilla, és a dir, s'escapa a gimnàstica i després vol anar al gimnàs. És incongruent i és i ha estat un aspecte molt treballat aquest any perquè volia anar a muscular-se, muscular-se... de fet carrega pes en una motxilla i puja i baixa i coses així. Aviat començarà en un gimnàs, però anirà una hora i mitja al dia amb un monitor que hi haurà per allí per a supervisar-lo” (T.6)

I finalment hi ha una reduïda oferta esportiva per als adolescents de la ciutat.

“És un xiquet que té 16 anys i ja hi ha pocs recursos en aquest sentit. No hi ha extraescolars ni res, només l'àmbit federat. I per estar federat no està al nivell que es demana, no està preparat físicament i tampoc està molt motivat” (T.7)

2.2.3.2. Possibles beneficis

Però, quins beneficis podria aportar l'esport als infants i adolescents que no en realitzen? Aquest tema l'hem parlat amb els tutors entrevistats que tenen infants i adolescents que no realitzen esport. Tot i els motius que hem expressat abans, els tutors consideren que aquesta pràctica els seria útil per raons diverses, entre elles destaquen la salut i el benestar físic, les relacions socials i els aspectes emocionals.

Les cites textuais estan molt lligades a les que ens oferien els mateixos tutors quan parlàvem de la utilitat de l'educació física i l'esport en els nois que participaven en una activitat. Per tant, continuen convençuts de la potencialitat que representa i en cap cas ens han ofert un missatge d'abstenció.

“L'esport per a ella seria una via d'escapament, una alliberació, un **sortir de la rutina** però no disposem de persones qualificades a Tortosa” (T.6)

“A ell li aniria molt bé fer esport, per tenir més disciplina, per controlar-se, **per treure aquest nervi** que porta dins, la hiperactivitat, a estar més relaxat” (T.4)

“Li aniria bé fer esport per millorar l'autoestima, relaxar-se perquè es posa molt tens, **descarregar** el que porta dins” (T.7)

“Té **sobrepès** i requereix control d'impulsos, hauria de fer alguna activitat, ell desitja fer futbol” (T.8)

“A ella li serviria perquè li costa molt obrir-se, tot el que fos en grup li aniria bé. **És incapaç de fer amistats**, no sap a qui trucar a les tardes, es queda al centre, no té iniciativa, espera que li truquen i la vinguin a buscar... Li aniria bé per a relacionar-se i si fos un equip de competició sortiria el dissabte del centre. Si es veies arrastrada per una altra del centre si que ho faria, però ella sola no” (T.2)

“Li aniria millor fer una activitat d'esport col·lectiu més que d'esport solitari perquè ell ja és prou solitari també, però no ha hagut manera. Si va al gimnàs li pujarà l'autoestima un munt perquè és el que ell vol i el que li agrada. Li ha canviat la cara des de que li vam dir que l'apuntaríem, era el seu objectiu des de fa un any. És un xiquet que té intel·ligència límit i **li costa relacionar-se** i s'aïlla” (T.6)

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Aquesta és doncs la realitat de l'activitat física, l'esport i l'exercici físic al centre analitzat i ens dóna indicis i pautes per enfocar el tractament d'aquesta àrea havent comptat amb l'opinió de tots els col·lectius implicats.

CAPÍTOL 9

CONCLUSIONS I NOVES PERSPECTIVES

1. Conclusions de la recerca
2. Conclusions finals
3. Limitacions
4. Noves perspectives
5. Futures línies d'investigació

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

CAPÍTOL 9

CONCLUSIONS I NOVES PERSPECTIVES

Al llarg del treball s'ha posat de manifest la importància de realitzar activitat física i esport per part d'infants i adolescents i particularment dels que viuen en un centre residencial. Hem analitzat el món d'atenció a la infància i la legislació que el regula des del seus orígens fins a l'actualitat, així com el sistema de protecció a la infància i l'adolescència, en concret a Catalunya. Ens hem plantejat l'evolució de l'educació física i l'esport i hem parlat del model vigent.

Aquesta investigació analitza la realitat d'aquesta àrea en un CRAE a Tortosa, sostenint-se en recerques i investigacions que han realitzat altres autors. L'estudi no seria possible sense la col·laboració dels membres que formen part del centre i és una gran satisfacció haver aconseguit la seva participació, especialment la dels infants i adolescents. L'aportació que han realitzat els agents implicats en el procés (tutors, monitors i entrenadors i infants i adolescents) ens ha permès conèixer i entendre la realitat que s'hi viu.

La finalitat d'aquest capítol és fer un recull de les conclusions a les quals hem arribat en el procés de la recerca i presentar propostes d'intervenció i possibles línies d'investigació futures.

1. Conclusions de la recerca

Amb la informació recollida mitjançant els instruments emprats podem conèixer detalladament el paper que juga l'educació física al centre.

Una de les demandes que expressaven els joves de l'estudi elaborat per Fundació Plataforma Educativa (2008) a Catalunya era l'augment de les activitats lúdiques i recreatives, en les quals està contemplat l'esport. Sembla ser que aquesta demanda està resolta al centre de Tortosa.

El centre residencial aposta clarament per l'activitat física i l'esport, la recomana a tots els infants i adolescents. Forma part del projecte educatiu de centre i sota el punt de vista dels professionals que hi treballen, l'exercici físic ha contribuït en la millora del desenvolupament integral dels infants i adolescents.

Amb la nostra recerca hem observat que durant el curs 2010-2011, el 65,2% dels infants i adolescents practica esport, front el 34,8% que no ho fa. El 75% de les noies del centre practica esport i dels nois ho fa el 60%. Els tutors creuen que aquestes dades són baixes, ja que el seu desig seria obtenir un 100% de participació, però hi ha tan sols un 8,69% que no participa en una activitat esportiva perquè no vol.

A més a més, el centre posa especial atenció en el conjunt d'activitats recreatives que no són reglades, és a dir, aquelles que són desenvolupades pels propis educadors els caps de setmana o durant les vacances. Procuren, sempre que les condicions de transport, climàtiques o d'organització ho permeten, sortir del centre i dirigir-se a un espai natural (muntanya, riu, platja...) per realitzar jocs i activitats motrius. Els porten a nedar, a jugar a futbol o a fer senderisme.

Per tant, l'activitat física i l'esport tenen un paper principal al centre, es treballa des de diferents àmbits, es consciència a l'alumnat i se li dona la valoració que es mereix.

A continuació presentem, d'una manera esquemàtica, les conclusions més rellevants. Aquestes s'estructuren tenint en compte els diferents apartats sobre els quals s'ha incidit durant la investigació.

Característiques de la població analitzada

1. Per sexes, els infants i adolescents es distribueixen en un 65,2% nois i un 34,8% noies.
2. La mitjana d'edat es situa en 11,9 anys, amb una desviació típica de 3,5.
3. El 34,8% fa menys d'un any que han ingressat al centre.
4. El repartiment per sexes dels tutors del CRAE és equitatiu i la mitjana d'edat es troba en 37,6. La seva formació és diversa i es mou en els camps de l'educació, la psicologia i l'educació social.
5. El 50% dels educadors porta menys de tres anys al centre. És una plantilla jove.
6. El 66,7% dels monitors i entrenadors són homes i la mitjana d'edat és tan sols 0,5 punts inferior a la dels educadors (37,1 anys).
7. La seva experiència es mou entre els 4 i els 28 anys.
8. Tots estan titulats, ja sigui mitjançant la titulació específica de cada federació o amb una carrera acadèmica (magisteri o LCAFE).

L'activitat física i l'esport. Consideracions generals

1. Els infants i adolescents en destaquen la utilitat per a aconseguir millores a nivell fisiològic, per establir relacions socials i per divertir-se. En la vessant negativa hi ha les lesions i les discussions amb els companys de joc.
2. Els tutors l'entenen com una eina educativa. Els objectius que s'assoleixen mitjançant l'activitat física són: crear lligams i relacions d'amistat, adquirir hàbits i valors i millorar l'autoestima. La frustració, la dificultat per controlar els impulsos i les lesions són l'altra cara de la moneda.
3. Els entrenadors i monitors remarquen el caràcter específic de l'àrea (parlen de filosofia de vida) i l'aprenentatge de valors i hàbits per a la vida. Entre els inconvenients hi ha l'excés de competitivitat, la influència negativa d'alguns pares i la no planificació de la temporada.

L'activitat física al CRAE "El Carrilet"

1. Tot i no ser obligatòria, es potencia molt i es recomana i s'aconsella als infants que en practiquin. Es disposa de pressupost per inscriure'ls en activitats esportives.
2. Aprendre a nedar és el primer objectiu esportiu que es marquen des del centre. Aquest aprenentatge és obligatori.
3. El centre no promociona activitats d'altra índole (música, anglès...), exceptuant el repàs per les necessitats d'aprenentatge d'algun adolescent concret. Considera que els beneficis que els aporta l'EF no els els dona una altra tasca.
4. Els tutors afirmen que els monitors/entrenadors són la seva extensió, són un agent educatiu més. De totes maneres, han observat que els entrenadors exerceixen certa discriminació positiva amb els subjectes ingressats al centre.
5. Hi ha poca relació tutor – monitor/entrenador, degut a l'alt nombre d'infants i a les hores que té lloc l'entrenament. La situació millora en els casos en què hi ha competició.
6. Practiquen esport el 65,2% dels infants i adolescents. Aquests comenten que en acabar la sessió estan més relaxats, sense ganes d'empudegar, tenen més gana, se senten menys preocupats i es troben millor psicològicament.
7. D'entre els alumnes que no practiquen activitat física, el 50% no ho fa perquè ha arribat fa poc al centre, el 25% perquè no troba una activitat que se li adequi i el 25% restant perquè no vol.
8. Les raons dels nois i noies que no volen realitzar pràctica esportiva estan lligades amb el fet que el veuen com una activitat on córrer, cansar-se i suar. Consideren que no en saben prou de cap i que segurament no els aportarà res.
9. Al 34,8% dels infants i adolescents que no participa en una activitat, d'acord amb l'opinió dels tutors, aquesta els serviria per descarregar i treure el nervi, sortir de la rutina i normalitzar-se i fer amistats.
10. El 80% decideix fer esport, i el 60% escull l'activitat que vol realitzar.
11. Es practiquen un total de sis esports diferents (futbol, rem, dansa, rítmica, arts marcials i natació), però el 46,7% dels infants juga a futbol.

12. El 53,3% participa en un esport individual. L'únic esport col·lectiu que s'ofereix és el futbol. També és l'únic esport amb pilota.
13. El 100% dels infants i adolescents que practica un esport col·lectiu és de sexe masculí.
14. Els infants i adolescents estan repartits entre un total de deu entitats esportives del territori.
15. El sexe del tutor del centre no influeix en l'elecció de l'esport a practicar.
16. El nombre de participants en cada activitat és elevat, el 47% ho fa en grups d'entre 16 i 20 i un 13% entre 20 i 25.
17. El 73,3% dels casos porta un màxim de dos anys practicant esport.
18. El 46,7% té tres sessions a la setmana (entrenament i partits), el 40% només dues, i la resta una.
19. A les competicions hi participa el 60% dels infants, el 55,6% ho fa en un esport individual i el 44,4% en un de col·lectiu. Els que hi participen opinen que és el millor moment de la setmana, perquè és quan poden demostrar allò que saben fer.
20. Tant els companys del CRAE com els tutors els van a veure en un 70% dels casos a les competicions o exhibicions.
21. Quatre de cada cinc continuaran la propera temporada fent esport o activitat física i tenen estratègies pròpies per convèncer als tutors d'aquesta idea.
22. Els consells que donen als companys que no fan activitat física van en aquesta línia: et sentiries millor, t'aclariries el cap, t'anirà bé i fes el que t'agradi.

L'activitat física i l'esport, la conducta i les relacions socials dels infants i adolescents. Reflexions dels tutors.

1. L'EF ajuda molt en un 26,7% i bastant en un 60% a millorar el comportament de les persones en general. Als infants del centre, els ha ajudat en un 6,7% molt i en 40% bastant (40 punts menys).
2. L'EF ajuda molt (33,4%) i bastant (53,3%) a millorar les relacions socials. Als infants del centre, 13,3% molt i 66,7% bastant (6 punts menys)
3. En general l'EF, en un 26,7% (molt) i un 53,3% (bastant) ajuda a millorar l'autoestima.
4. Un 13,3% dels infants i adolescents ha millorat molt la seva salut física i el 46,7% bastant.
5. El 66,7% ha millorat poc la seva salut mental.
6. El 73,3% ha millorat poc el seu control d'impulsos.
7. En l'aspecte que més han millorat és el de les relacions socials.
8. Si precisem en funció de l'esport, obtenim força millores de comportament en la dansa, la rítmica, la natació i el rem. El 71,4% dels jugadors de futbol ha millorat poc el seu comportament.
9. En canvi, el futbol és una gran eina per millorar les relacions socials (només el 14,3% les ha millorat poc). Les arts marcials i la dansa estan a la cua en aquest aspecte.
10. El futbol, la natació i el rem són els esports, dels practicats, més adients per millorar la salut física dels individus.
11. Pel que fa a les millores en la seva salut mental, tots obtenen resultats baixos.
12. El rem és l'esport més útil per al control d'impulsos.

L'activitat física i l'esport dels infants i adolescents. Reflexions dels monitors i entrenadors.

1. El 60% accepta i valora poc o gens el seu propi cos.
2. El 51,4% coneix molt o bastant els beneficis que genera aquesta en l'organisme.
3. El 60% dels subjectes té bastant control de la seva execució motriu, front el 40% que en té poca.
4. En referència a la capacitat de resolució de problemes motors, el 66,7% en té bastant i el 6,7% molta.
5. El 86,6% participa molt o bastant en les activitats proposades (13,3% - 73,3% respectivament).
6. El 40% dels infants és poc capaç d'adequar el seu nivell d'exigència amb el que demana l'activitat.

La conducta i l'actitud dels infants i adolescents. Reflexions dels monitors i entrenadors.

1. El 20% no té cap problema de conducta i el 60%, pocs.
2. Més de la meitat dels infants (53,3%) reflexiona molt o bastant sobre el propi comportament.
3. En l'expressió de sentiments i emocions, el 60% ho fa bastant, el 20% poc i la resta gens.
4. Hi ha un 66,7% que gaudeix molt o bastant de la pràctica física i experimenta el plaer que aquesta proporciona (13,3% molt, 53,3% bastant).
5. Pel que fa a la confiança en les pròpies possibilitats d'èxit, hi ha un destacat 53,3% que en mostra poca. Però, a més a més, el 66,7% dels jugadors s'esforça poc en l'activitat i el 73,3% potencia gens o poc el seu afany de millora.
6. Respecte a les normes de seguretat i d'ús de les instal·lacions esportives i del material, el 60% les coneix i el 74,3% les respecta molt o bastant.

Les relacions socials dels infants i adolescents. Reflexions dels monitors i entrenadors.

1. Tot i que gairebé el 70% dels infants i adolescents coopera molt o bastant sense discriminar, només el 53,3% és capaç de treballar en equip.
2. Hi ha un 60% de subjectes que accepta bastant les diferències individuals.
3. El 66,7% dels subjectes és poc capaç de resoldre els conflictes.
4. El respecte cap als companys està de la següent manera, el 20% els respecta molt i el 46,7% bastant. Hi ha però un 33,3% que els respecta poc.
5. Les dades milloren quan parlem del respecte a l'entrenador, només el 26,7% el respecta poc.

2. Conclusions finals

En relació al principal objectiu que es plantejava aquesta tesi (analitzar l'activitat física i l'esport en un CRAE) les conclusions que en depenen de la investigació realitzada són aquestes.

L'educació física i l'esport no eduquen per ells mateixos, però sí tenen unes característiques pròpies que els converteixen en eina educativa. L'ús que se'n faci, la metodologia que s'utilitzi, els professionals que la duguin a terme i les activitats que s'hi realitzin són els elements que li donen potencialitat formativa. En general, és vista com un instrument útil per a l'educació dels infants i adolescents en les seves vessants més diverses (relacions socials, creixement personal, nivell fisiològic, comportament i conducta).

És per això que des del centre es treballa per a que aquesta esdevingui un element de la vida quotidiana dels subjectes i es prolongui en el temps, és a dir, que es converteixi en un hàbit de vida. Per tal que això succeeixi, els tutors i els infants escullen l'activitat que volen realitzar i estableixen un contacte amb el responsable de l'activitat. Aquells que en tenen ganes participen de les competicions i dels esdeveniments socials que aquestes comporten.

Tot i l'alt nombre de practicants, la centralització de l'activitat és evident i el futbol es converteix en l'esport més demandat, acompanyat tan sols per cinc activitats esportives més, tot i que s'ofereixen més de quinze activitats esportives diferents a la ciutat. No obstant, i d'acord amb l'estudi realitzat pel Centre d'Investigacions Sociològiques (2011) sobre la pràctica esportiva a Espanya durant l'any 2010, el futbol, la natació i la gimnàstica de manteniment són les activitats més practicades a nivell estatal. Per tant, el CRAE "El Carrilet" segueix la mateixa tendència.

L'únic esport col·lectiu que es practica al CRAE és el futbol, la resta són inexistents al centre.

En les activitats, el nombre de participants és elevat. Aquest fet facilita d'una banda l'establiment de relacions socials, però al mateix temps dificulta el seguiment dels aprenentatges, l'avaluació del progrés, per part dels entrenadors.

Destaca com a punt fort l'interès pel manteniment de la pràctica física per part dels infants que en realitzen, així com la sol·licitud d'inscripció que han fet la majoria dels infants que

aquesta temporada, per unes raons o unes altres, no poden fer-ne. A més a més, disposen d'arguments coherents per justificar la seva continuïtat o demanda.

No són tant satisfactoris els resultats que ens ofereixen els tutors del centre en relació a les millores de conducta dels infants. Tot i que s'han observat millores en aquest aspecte, on més n'hi hagut ha estat en les relacions socials, en la salut física i en l'autoestima. Entenem com a punt de partida l'arribada al centre i som conscients que l'activitat física és només un dels elements que afavoreixen aquests canvis (adaptació al centre, nova escola o allunyament del focus del problema). Per tant, considerant que la pràctica física és una via per adquirir hàbits de conducta i actituds, pensem que aquesta dimensió ha de millorar-se. No obstant, aquestes dades no concorden gaire amb les opinions manifestades pels entrenadors, els quals destaquen que els infants tenen pocs problemes de conducta, però que presenten uns nivells baixos d'acceptació i autoestima personal. D'aquí se'n desprèn la idea que els infants i adolescents tenen una actitud fora del centre diferent a la que manifesten quan hi són dins. És a dir, el fet de sortir del centre, relacionar-se amb altres companys i adults els fa madurar i mostrar-se més d'acord amb el que es demana. En canvi, en relacionar-se amb companys que no són de centre, en alguns casos, els costa acceptar qui són, les seves circumstàncies i les diferències personals. És quan els entrenadors manifesten que en general accepten poc el seu cos i confien poc en les seves possibilitats. En arribar al centre, la cosa canvia ja que tots viuen una realitat semblant i dona la sensació que no han de justificar els seus canvis d'humor, de conducta o d'enuig.

Al llarg de la recerca apreciem elements que demostren que la pràctica física ofereix una millora en la qualitat de vida d'aquests infants i adolescents, i en representa un aprenentatge per a ells. Però, sota la nostra perspectiva, aquestes millores no són totalment significatives a menys que s'estableixi un programa d'actuació amb cada infant en concret. Sembla que aquesta millora, es produeix en els infants i adolescents, com a obra de l'atzar. Comentaris del tipus "ha fet sort perquè hi ha un bon entrenador", s'han escoltat en massa ocasions. I és en aquests moments quan considerem que el centre hauria d'intervenir més en l'elecció de l'activitat, en el plantejament d'objectius per a cada infant i en el seguiment de l'assoliment dels mateixos, tot mantenint un contacte més directe i continuat amb l'entrenador o monitor. Si bé és cert que els infants juguen a futbol per passar-ho bé, fer amics i jugar els partits, com a educadors del centre ens ha d'interessar també

l'acompliment d'altres objectius que poden ajudar a l'infant o adolescent a obtenir certs canvis en la seva personalitat i la seva manera de fer, amb la idea que els valors positius i el treball que desprèn l'esport s'identifiquin amb un ideal de vida.

3. Limitacions

Aprofitem aquest apartat per presentar una sèrie de consideracions que permetran entendre els límits de la recerca.

1. El caràcter propi del tema. A la recerca es planteja la unió d'activitat física i CRAE, relació no plantejada fins al moment en altres estudis. Per tant es tracta d'un tema jove i poc estudiat.
2. Els recursos bibliogràfics existents. Hi ha una quantitat considerable de recursos referents a l'evolució dels serveis socials, al tractament que s'ofereix als infants i adolescents per part de la Generalitat, o a programes d'EF, però cap d'aquests està enfocat al treball amb alumnes d'un centre residencial d'acció educativa. Els pocs estudis que s'han elaborat en relació als CRAE's, es centren en els educadors o en l'organització del centre i no pas en els subjectes que hi viuen.
3. La mostra. Lògicament els criteris utilitzats per escollir la mostra no poden ser representatius del pensament general o de les actuacions que es desenvolupen a nivell autonòmic. La recerca tampoc pretenia això, més aviat cercava donar a conèixer la realitat d'un centre, un estudi de cas.
4. La preservació de la identitat. El fet de tractar amb infants i adolescents menors d'edat amb una motxilla carregada amb la seva història de vida, els converteix en éssers fràgils, amb els quals s'ha de tenir un tacte especial. Evidentment, la seva identitat està en tot moment preservada, però l'accés a ells ha resultat en alguns moments complicat.
5. Inexistència d'instruments. No existeix un model que ens permeti avaluar aquests aspectes dels infants i adolescents, per tant n'hem creat un a partir dels indicadors que hem cregut adients.

4. Noves perspectives

Tot analitzant les conclusions anteriors i la gran quantitat d'informació recollida al llarg de la recerca creiem que hi ha certs factors que incideixen en la qualitat d'aquesta pràctica física. La nostra tasca, a més a més d'analitzar tot un conjunt d'aspectes, és evidentment oferir orientacions. D'aquesta manera s'obren noves maneres de fer i de plantejar-se l'esport al centre, és el que anomenem noves perspectives.

En el transcurs de la investigació han aparegut aspectes tals com la poca diversitat d'esports practicats, l'existència d'un únic esport col·lectiu, l'excessiva demanda de competitivitat, els baixos nivells d'acceptació del propi cos, entre altres, que pensem són susceptibles de canvi i millora.

Aquesta proposta és la que presentem tot seguit per tal d'assolir el darrer objectiu: fer propostes d'intervenció per a l'augment de la pràctica física als CRAE's i la millora qualitativa de la metodologia emprada.

"Movem el Carrilet! Juguem i xalem fent activitat física i esport"

Justificació

En el marc teòric exposat, queda demostrat que l'activitat física i esportiva és utilitzada en nombrosos col·lectius per tal d'integrar els subjectes a la societat, per educar en valors, per prevenir comportaments antisocials i millorar la qualitat de vida, per modificar certes formes de violència, per formar l'autoconcepte i l'autoestima. (Márquez, 1995; Domínguez, 1998; Jiménez i Duran, 2005; Gómez, 2009) tant a nivell estatal com internacional.

D'acord amb els plans d'actuació i els programes creats arreu per treballar amb joves (Wright i Kallusky, 2009; Duran i Jiménez, 2005; Hellison, 2003...) considerem que els objectius que proposem facilitaran els canvis que volem provocar en aquests infants i adolescents.

Els infants i adolescents que ingressen en un CRAE hi passen llargs períodes de temps, de vegades pocs anys, però d'altres s'hi estan fins a la majoria d'edat. Aprofitar els recursos esportius que ens ofereix la

	<p>ciutat on vivim per potenciar un aprenentatge de qualitat i una adquisició útil d'hàbits i valors és un comportament a desenvolupar. Mitjançant la recerca realitzada, hem pogut analitzar els canvis i les millores que es produeixen en els individus quan realitzen pràctica física.</p> <p>No obstant, el plantejament i la pràctica de l'activitat física duta a terme fins ara, pels infants i adolescents del CRAE, pot esdevenir més eficient.</p>
Objectius	<p>Dotar als professionals del CRAE, principalment als educadors, de recursos per seleccionar, seguir i avaluar l'activitat física que desenvolupen els infants i adolescents al seu càrrec.</p> <p>Treballar i reflexionar per una millor i major selecció de propostes d'activitat físico-esportiva.</p> <p>Augmentar la pràctica física al CRAE i millorar qualitativament la metodologia emprada.</p> <p>Establir unes actuacions per afavorir que l'infant o adolescent assoleixi els objectius marcats.</p>
Destinatari	<p>Infants i adolescents del CRAE "El Carrilet" de Tortosa.</p> <p>Equip directiu i educadors.</p> <p>Monitors i entrenadors.</p>
Metodologia	<p>Aquesta proposta d'intervenció es fonamenta en el diàleg constant entre els membres que hi formen part. Totes les decisions que es prenen han d'estar consensuades per l'equip directiu, els educadors i els infants i adolescents implicats.</p> <p>Es tracta d'una pràctica reflexiva compartida que ha de permetre al CRAE que els infants i adolescents siguin cada cop més autònoms i desenvolupin la seva iniciativa personal, adquireixin consciència dels</p>

	<p>beneficis que comporta la pràctica esportiva i la reconeguin com un estil de vida saludable.</p>
<p>Temporització d'actuacions a realitzar per part dels educadors del CRAE</p>	<p><u>Inici de curs/temporada esportiva</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Desenvolupar una sessió de treball amb els educadors del centre per decidir la finalitat de l'activitat física i el pes que li volen donar al CRAE.2. Analitzar, per part dels tutors del centre, què necessita l'infant o adolescent, és a dir, quins objectius pretenem que assoleixi al llarg del curs tot utilitzant les activitats extraescolars.3. Decidir si aquesta activitat ha de realitzar-la a la mateixa escola o fora d'ella. En aquest cas, es mirarien qüestions com ara la relació amb els companys de curs, la filosofia de les activitats del centre i la capacitat de resposta de l'escola. Al mateix temps, i segons les característiques de l'infant o adolescent i les competències que se li demanen, s'ha de plantejar la proposta d'una activitat individual o col·lectiva; així com la categoria de l'activitat (esport d'equip, esport de raqueta, art marcial, gimnàstica, dansa...).4. Indicar a l'infant o adolescent l'oferta d'activitats entre les que pot escollir (és important també escoltar i respectar la proposta que presenti l'infant i acceptar-la o rebutjar-la tot especificant-ne les raons i fent-li entendre el perquè de la decisió).5. Cercar informació sobre les entitats que porten a terme aquella activitat (sempre i quan s'hagi decidit realitzar-la fora de l'escola). Els factors a analitzar són la filosofia de l'entitat, la formació i el caràcter de l'entrenador o monitor, el nombre d'infants per sessió i el nombre d'infants del CRAE a l'entitat i d'una manera secundària la ubicació, els horaris d'entrenament i la quota d'inscripció.6. Realitzar la preinscripció o matrícula.7. Convocar una primera reunió o entrevista entre el tutor del

	<p>centre i el director de l'activitat. En aquesta els tutors donen la informació de l'infant o adolescent que considerin rellevant i pacten els objectius a assolir i el seguiment que se'n farà.</p> <p><u>Durant el curs escolar/temporada esportiva</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Establir una relació continuada entre els entrenadors, els educadors i els propis infants i treballar en la mateixa direcció (feedback). És el que anomenen avaluació formativa o continuada. <p><u>Final de curs/temporada esportiva</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. Analitzar com ha anat el procés d'aprenentatge, quins objectius s'han assolit i proposar-se continuar o no amb l'activitat escollida.2. Conversar amb l'infant o adolescent per recollir les seves impressions, desitjos i interessos de cara al proper curs.
--	--

A continuació presentem les diferents àrees d'actuació.

Respecte a l'elecció de l'activitat

1. Donar a conèixer les diferents activitats esportives que hi ha a la ciutat. Durant el curs, o a l'estiu, seria bo que els infants i adolescents coneguessin l'oferta d'activitats, ja sigui presencialment o a través dels mitjans de comunicació. Per exemple, potser hi ha nens que desconeixen el rem o l'hoquei patins, doncs, per què no portar-los un dia al riu o al pavelló a veure un entrenament? Com més esports coneguin, més ventall d'elecció tindran. D'aquesta manera potser sortiran una mica del món del futbol, que d'altra banda ja practiquen a l'hora del pati.
2. Potenciar l'esport col·lectiu especialment en el gènere femení.
3. Escollir activitats en les quals la ràtio jugadors – entrenadors sigui adequada a les necessitats de l'infant del centre. Per exemple, si un infant té molts problemes de relació social i tímida, de ben segur que es sentirà més arropat en un grup petit.
4. Procurar tenir en compte aquells infants i adolescents que han patit problemes amb una persona del sexe masculí o femení en l'àmbit familiar. En funció del grau d'afectació psicològica ens pot interessar seleccionar una activitat condicionada pel sexe de l'entrenador.
5. Preguntar-se el nivell d'exigència competitiva que presenta cada activitat. En certs casos ens pot interessar que ho sigui, però potser en altres procurarem evitar-ho per tal de no frustrar l'infant.

Respecte a l'entrenador o monitor

1. Ser un exemple de respecte i de persona amb hàbits de vida saludables.
2. Conèixer mínimament l'infant o adolescent, per entendre certes reaccions del mateix.
3. Decidir juntament amb els tutors els objectius a assolir durant el mes, trimestre o temporada i deixar-se aconsellar per la metodologia que empren al centre (sempre posar normes, fomentar el respecte i el compromís).
4. Establir una relació periòdica en el temps amb el tutor del centre.
5. Assignar tasques de responsabilitat als jugadors.

Respecte a l'infant

1. Potenciar les habilitats que ja posseeix.
2. Donar-li cert protagonisme en l'elecció de l'activitat a realitzar. Respectar la individualitat de cada subjecte.
3. Exposar-li el que s'espera d'ell (compromís, continuïtat, participació...).
4. Dialogar amb ell per fer-li saber totes les coses en què, sense adonar-se, ha millorat, per tal de facilitar que aquesta pràctica es mantingui i es converteixi en una filosofia de vida.
5. Continuar interessant-se pels entrenaments i competicions dels subjectes i establir converses quotidianes per conèixer com se sent.

Des del centre: equip directiu, tutors i educadors

1. Seguir potenciant la pràctica de l'activitat física i esportiva i estendre-la a tot el col·lectiu.
2. Visionar alguna competició d'un infant o adolescent del centre.
3. Realitzar alguna sortida a una instal·lació esportiva de renom del territori, participar en alguna campanya de les fundacions esportives o invitar a algun esportista.
4. Modificar els horaris per anar a comprar, és a dir, per a fer ús de la paga o permetre més franges horàries.
5. Facilitar la formació dels educadors en l'àmbit de l'activitat física i l'esport.
6. Proposar activitats en horaris no escolars que permetin als subjectes millorar la seva imatge i autoestima, així com oferir instruments (metodologies) que els facilitin el control d'impulsos, la resolució de problemes i l'expressió dels sentiments i les emocions.
7. Apostar per dinàmiques que requereixin el treball en equip i la participació de tots els membres.
8. Propiciar l'intercanvi d'experiències teòriques i pràctiques entre els educadors i equips directius dels diferents centres de Catalunya.
9. Potenciar la posada en pràctica d'aquesta manera de fer (en realitzar activitat física) a altres àmbits o contextos.

Així doncs la nostra proposta s'adreça als diferents agents implicats (infant – tutor – entrenador) i l'activitat esportiva a realitzar.

Considerem que aquesta és una proposta d'intervenció complementària a la que ja s'està emprant al CRAE. Per promoure, aquests canvis en l'educació integral de l'infant o adolescent cal una implicació per part dels diversos col·lectius que participen en el procés d'ensenyament - aprenentatge.

5. Futures línies d'investigació

Finalitzada la recerca i presentades les conclusions de la mateixa és el moment de mirar el futur. Aquesta investigació representa només un primer pas d'apropament cap a la realitat d'un centre residencial, fixant l'atenció en la seva dimensió esportiva. A partir d'ella, afloren noves línies d'investigació que ens permetran aprofundir en aquest tema d'estudi.

1. La primera proposta va enfocada a l'anàlisi comparatiu de les dades recollides amb el pas del temps. Es tractaria doncs de deixar passar un període d'entre 8 i 10 anys i tornar a utilitzar els instruments de recollida de dades (amb les petites modificacions que es requereixin) al mateix CRAE. D'aquesta manera es podria observar l'evolució de les variables, els canvis que s'hi produeixen i correlacionar diferents aspectes; es tractaria d'un estudi descriptiu longitudinal.
2. Una altra proposta va en la línia més quantitativa i estadística. La idea és ampliar el grup mostra. D'acord amb el nombre d'infants i adolescents que viuen en un CRAE a Catalunya, escolliríem una mostra representativa del mateix i distribuïda pel territori català. En aquest cas ens permetria veure com s'integra la pràctica esportiva i fer esment a les semblances i diferències que es produïrien entre centres i ens donaria l'opció de treure a la llum aquelles metodologies o projectes que faciliten una millora de les diferents variables presentades a l'estudi. En definitiva, fer una recerca més profunda sobre l'activitat física als CRAE. Una de les possibilitats seria establir col·laboració amb diferents professionals d'altres universitats catalanes (a la Universitat de Girona tenen un grup de recerca en la línia de CRAE's, "Infància, adolescència, els

drets dels infants i la seva qualitat de vida”, ERÍDIQV, adscrit a l’Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida, per exemple) o amb institucions interessades.

3. En la mateixa línia es podria fer un estudi de la realitat de certs CRAE’s de diferents països de la Unió Europea. En primer lloc hauria d’originar-se una recerca a nivell d’organització, funcionament, estructura i òbviament un anàlisi del sistema de protecció a la infància de cada territori, per estudiar finalment el rol i l’ús de l’exercici físic als centres.
4. La següent proposta seria establir un grup mostra d’infants i adolescents del centre i un grup mostra d’infants i adolescents que no visquin sota la tutela de la Generalitat de Catalunya. L’objectiu d’aquesta seria analitzar i comparar els resultats que n’obté cada col·lectiu, segons franges d’edat, i determinar si realment hi ha diferències entre uns i altres. En certes ocasions, els infants i adolescents d’un CRAE són situats en el punt de mira i se’ls atorguen una sèrie de característiques i conductes que no sempre són certes. És per això que seria, entre altres coses, interessant establir la relació entre ambdós col·lectius.
5. Finalment, i apostant pel nostre territori més proper, la darrera és una proposta d’investigació – acció. La idea és establir un programa d’actuacions que permetin millorar els resultats obtinguts en aquesta recerca. Partint d’un primer anàlisi d’un col·lectiu determinat, es tractaria d’analitzar les necessitats que presenta. És a dir, s’inicia amb la detecció d’un problema (en aquest cas podrien ser els resultats obtinguts en aquesta recerca), es realitza un diagnòstic, es dissenya una proposta de canvi, s’aplica la proposta i s’avalua el procés i el resultat, per tornar a iniciar, si és el cas, el cercle d’acció.

Per tant, la idea és fer una proposta concretant-ne els objectius, la metodologia, les fases d’intervenció, la temporització, els instruments d’avaluació i la formació per als agents implicats. En definitiva, realitzar un programa d’activitat física i esport per als infants i adolescents del CRAE. Analitzant posteriorment els resultats obtinguts ens podríem plantejar l’oportunitat d’aplicar-lo a altres CRAE’s del territori.

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

I aniríem inclús més enllà de l'activitat física i l'esport amb un projecte per fomentar l'oci saludable i els hàbits saludables, potenciant les relacions entre els infants i adolescents.

Com es pot veure queda encara un llarg camí per recórrer.

LLISTA D'ABREVIATURES

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

LLISTA D'ABREVIATURES

- AF Activitat Física
- AMPA Associació de Mares i Pares d'Alumnes
- ASJTET Àrea de Suport del Jove Tutelat i Extutelat
- CA Centre d'Acolliment
- CAP Centre d'Atenció Primària
- CD Club Deportiu
- CIBS Benestar Social
- CIS Centre d'Investigacions Sociològiques
- CND Consejo Nacional de Deportes
- COS Charity Organization Society
- CPEF Comitè per a la propagació d'exercicis físics
- CRAE Centre Residencial d'Acció Educativa
- CRAEI Centre Residencial d'Acció Educativa Intensiva
- CSMIJ Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil
- CTE Campus Terres de l'Ebre
- DGAIA Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
- DND Delegación Nacional de Deportes
- DOGC Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
- E Entrenador o monitor

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

- EAlA Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
- EAP Equip d'Atenció Psicopedagògica
- EF Educació Física
- EFI Equips Funcionals d'Infància
- ERIDIQV Equip de Recerca en Infància, Adolescència i Qualitat de Vida
- ESO Educació Secundària Obligatòria
- EVAMI Equip de Valoració de Maltractaments Infants
- FET Falange Española Tradicionalista
- FIDAM Federació Internacional d'Arts Marcials
- FITS Federació Internacional de Treballadors Socials
- FONAS Fons Nacional d'Assistència Social
- HDL High Density Lipoprotein
- HTA Hipertensió Arterial
- IASSW Associació Internacional d'Escoles de Treball Social
- ICA Institut Català d'Adopció
- ICAA Institut Català de l'Adopció i l'Acolliment
- ICASS Institut Català d'Assistència i Serveis Socials
- ICIF Instituts Col·laboradors d'Integració Familiar
- IDESCAT Institut d'Estadística de Catalunya
- INAS Institut Nacional d'Assistència Social
- INEF Institut Nacional d'Educació Física

- INSALUT Institut Nacional de la Salut
- INSERSO Institut Nacional de Serveis Socials
- INSS Institut Nacional de Seguretat Social
- IRQV Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida
- ISCW Conferència Internacional de Treball Social
- JEEC Jocs Esportius Escolars de Catalunya
- JONS Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalistas
- LCAFE Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport
- LDL Low Density Lipoprotein
- LDOIA Llei de Drets i Oportunitats en la Infància i l'Adolescència
- MPOC Malalties Pulmonars Obstructives Cròniques
- ONG Organització No Governamental
- ONU Organització de les Nacions Unides
- PAAS Pla Integral per a la Promoció de la Salut mitjançant
l'Activitat Física i l'Alimentació Saludable
- PAFES Pla d'Activitat Física, Esport i Salut a Catalunya
- PCEE Pla Català de l'Esport a l'Escola
- Pd'IIAC Pla d'Atenció Integral a la Infància i Adolescència
- PEC Projecte Educatiu de Centre
- PEI Projecte Educatiu Individual
- PSP Play Station Portable

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

- Q Qüestionari
- RRI Reglament de Règim Intern
- S Subjecte
- SEREM Servei de Recuperació i Rehabilitació de Malalts Físics
Psíquics
- SIA Secretaria d'Infància i Adolescència
- SPSS Statistical Product and Service Solutions
- T Tutor
- UDEPMI Unitat de Detecció i Prevenció dels Maltractaments Infants
- UE Unió Esportiva
- UEC Unitat d'Escolarització Compartida
- UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural
Organization
- UNICEF Fons de Nacions Unides per a la Infància
- UPF Universitat Pompeu Fabra
- URV Universitat Rovira i Virgili
- VIH (SIDA) Virus Immunodeficiència Humana
- VLDL Very Low Density Lipoprotein
- VVAA Autors varis
- XICS Xarxa Internacional de Centres Solidaris

REFERÈNCIES DOCUMENTALS: BIBLIOGRAFIA

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

REFERÈNCIES DOCUMENTALS:

BIBLIOGRAFIA³⁵

Alonso, J. M.; Creus, E.; Domingo, F.; Estany, J.; Lema, T.; Martínez Roig, A. et al. (1996). *El llibre d'en Pau. Guia per a l'abordatge del maltractament en la infància per als professionals de la salut*. Barcelona: Generalitat Catalunya.

Àlvarez-Uría, F. i Varela, J. (1986). *Materiales de Sociología Crítica*. Madrid: La Piqueta.

Alzate, M. V. (2002). Concepciones e imàgenes de la infancia. *Revista de Ciencias Humanas – UTP*. 28, pp. 125 – 133.

Amorós, F. (1930, en edició del 2010). *Manual d'educació física, gimnàstica i moral*. Córdoba (Argentina): Corporaloga.

Amorós, P. i Ayerbe, P. (2000). *Intervención educativa en inadaptación social*. Madrid: Síntesis.

Amorós, P.; Jiménez, J.; Molina, M^a.C.; Pastor, C.; Cirera, L.; Martín, D. et al. (2003): *Famílies cangur. Una experiència de protecció a la infància*. Barcelona: Fundació La Caixa. Col·lecció Estudis Socials.

Ander Egg, E. (1991). *Introducción a la planificación*. Buenos Aires: Siglo XXI.

Arnaud, P. (1995). *Une histoire du sport*. París: La Documentation Française.

Arnold, P. (1990). *Educación física, movimiento y currículum*. Madrid: Lavel Humanes.

Ary, D.; Jacobs, L.C. i Razavieh, A. (1987). *Introducción a la investigación pedagógica*. México: Interamericana.

Barbero, J. I. et al. (1993). *Materiales de sociología del deporte*. Madrid: Edicions La Piqueta.

³⁵ Segons normativa APA.

Benassar, B.; Jacquart, J.; Lebrun, F.; Denis, M. i Blayau, N. (1991). *Historia moderna*. Madrid: Akal

Bisquerra Alzina, R. (2004). *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.

Blanquerna, FIEP Catalunya. (2008). Els perquè de l'educació física avui. Arguments per explicar la presència de l'educació física als centres educatius. *Actes IV Jornada de l'Esport Blanquerna*. Barcelona.

Blázquez, D. (1990). *Evaluar en educación física*. Barcelona: INDE.

Blumer, H. (1982). *El interaccionismo simbólico: Perspectiva y método*. Barcelona: Hora.

Bravo Berrocal, R. (1995). *La Educación Física en la legislación española: 1900 – 1980*. Málaga: Universidad de Málaga.

Brunet, I.; Belzunegui, À. i Pastor, I. (2000). *Les tècniques d'investigació social i la seva aplicació*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili (Servei Lingüístic).

___ (2002). *Les tècniques d'investigació social*. Barcelona: Pòrtic.

Cagigal, J. M. (1975). *El deporte en la sociedad actual*. Madrid: Prensa Española y Magisterio Español. Colección RTVE.

___ (1979). *Cultura intelectual y cultura física*. Buenos Aires: Kapelusz.

Caillois, R. (1958). *Teoría de los juegos*. Barcelona: Seix Barral.

Casanovas, J. i Solé, J. (2004). La difusió de l'esport entre la joventut catalana. Els jocs esportius Sant Jordi (1970 – 1980). *Educació i Història: revista d'història de l'educació*. 6, pp. 212 – 238.

Castillo, M. (2005). Algunes reflexions entorn de la conceptualització de la infància i l'adolescència en risc social a l'Estat Espanyol. *Educar*. 36, pp. 31 – 47.

Catalano, R.; Berglund, M.; Ryan, J.; et al. (2004). Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of positive Youth Development Programs. *The Annals of American Academy of Political and Social Science*. 591, pp. 98-124.

- Centre d'Investigacions Sociològiques.** (2011). *Encuesta sobre los hábitos deportivos en España 2010*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- Clark, A.** (2005). *Beyond listening. Children's perspectives on early childhood services*. Bristol: Universitat de Bristol.
- Cohen, L. i Manion, L.** (2002). *Métodos de investigación educativa*. Madrid: La Muralla.
- Comissió Europea.** (1998): "Evolución y perspectivas de la acción comunitaria en el deporte". Brussel·les: Consell Europeu.
- Costa, S.** (2009). La diversitat cultural en els centres residencials d'acció educativa. *Revista Catalana de Pedagogia*. Volum 6, pp. 279 – 295.
- CRAE "El Carrilet".** (2010). Reglament de Règim Intern (document no publicat).
- (2012). Projecte Educatiu de Centre (document no publicat).
- De la Red, N.** (1993). *Aproximaciones al trabajo social*. Madrid: Siglo XXI.
- De las Heras, P.** (1986). *De la beneficencia al bienestar social: cuatro siglos de acción social*. Madrid: Siglo XXI.
- De Rivas, M. J.** (2000). *Manual de Treball Social*. Aldaia: Universitat de València.
- Diccionari Manual de la Llengua Catalana.** (2011) Barcelona: Vox.
- Domínguez, F.** (1998). *L'oferta dels clubs i de les federacions esportives per la població en edat escolar*. Barcelona: Projecte Educatiu de Ciutat.
- Espuny Vidal, C.** (2009). *Disseny, implementació i avaluació del pla d'explotació dels recursos TIC als centres de primària del Baix Ebre*. Universitat Rovira i Virgili. [Tesi doctoral]
- Fernández Ballesteros, R.** (2000). *Introducción a la evaluación psicológica I*. (segona edició). Madrid: Piràmide.
- Fundació Plataforma Educativa.** (2008). *Un model d'intervenció educativa*. Girona: Gràfiques Alzamora.
- (2010). *Factors d'èxit dels infants atesos en CRAE*. Girona: Gràfiques Alzamora.

Funes, J. (2008). *El lugar de la infancia. Criterios para ocuparse de los niños y niñas hoy*. Barcelona: Editorial Graó.

Gallego Gago, M. (1987). *El tiempo libre en el Sistema Educativo de Don Bosco*. Universitat Complutense: Madrid. [Tesi de doctoral].

García Ferrando, M. (1990). *Aspectos sociales del deporte. Una reflexión Sociológica*. Madrid: Alianza.

García Lucio, A. (1995). Tendencias que marcarán el próximo futuro en la España de los 90. *Revista Documentación Social*. 99-100, pp. 181 – 183.

Generalitat de Catalunya (DOGC núm. 1542, de 17-01-1992). *Llei 37/1991 sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadania.

— (Decret 2/1997, de 7 de gener). *Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família.

— (DOGC núm. 3546, de 04/01/2002). *Jocs Esportius Escolars de Catalunya*. Secretaria General de l'Esport.

— (juny 2007). Decret 142/2007 *d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària*. Barcelona: Departament d'Ensenyament.

— (juny 2007). Decret 143/2007 *d'ordenació dels ensenyaments d'educació secundària obligatòria*. Barcelona: Departament d'Ensenyament.

— (octubre 2007). *Llei 12/2007. Llei de Serveis Socials a Catalunya*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família.

— (maig 2009). *Pla director d'infància i adolescència de Catalunya: la protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família.

— (2009). *Marc Conceptual del Pla Director d'Infància i Adolescència*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família.

— (maig 2010). *Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família.

— (DOGC núm. 5778, de 20.12.2010). *Pla Català de l'Esport a l'Escola*. Barcelona: Departament d'Ensenyament.

— (2011). *Pacte per a la Infància a Catalunya. Document de Bases*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família.

— (abril 2012). *Guia de bones pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família.

— (maig 2012). *Document Marc dels Plans Educatius d'Entorn*. Barcelona: Departament d'Ensenyament.

Gil, X.; Garcia, E. i Rodríguez, G. (1995). Anàlisi de dades en la investigació etnogràfica. *Temps d'Educació*, 14. 2n Semestre, pp. 61 - 82.

Gimeno, S.; Pérez Ramírez, C. i Vizquete, M. (2000) *Educació física i la seva didàctica*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili (Servei Lingüístic)

Gómez, C. (2009). *Esport, intervenció educativa i exclusió social. Un estudi de casos*. Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral]

— (2009). *L'esport com a eina d'intervenció educativa per a infants en situació d'exclusió social*. Barcelona: Fundació Ernest Lluch i Fundació Barcelona Olímpica.

González Ramallal, M. E. (2004). El reflejo del deporte en los medios de comunicación en España. *RES. Revista Española de Sociología*, (4), pp. 271-280.

González Muñoz, M. (1993). *Sobre el concepto de educación física*, en *Fundamentos de educación física para enseñanza primaria*, vol. I. Barcelona: INDE.

Grupe, O. (1976). *Teoría pedagógica de la educación física*. Madrid: INEF.

Guasch, M. i Ponce, C. (2005). Intervención psicopedagógica: Proyectos y Programas de Intervención en Situaciones de Infancia en Riesgo Social. *Universitas Tarraconensis*. Juny 2005, pp. 215 – 229.

- Guerrand, R. i Rupp, M.** (1978). *Breve histoire du Service Social en France 1896-1976*. Tolosa: Privat.
- Gutierrez, M.** (2003). *Manual sobre valores en la educación física y el deporte*. Barcelona: Paidós.
- Guts Muths, F. C. J.** (1793, en edició del 2009). *Gymnastik für die Jugend*. Charleston: Biblio Bazaar.
- Heinemann, K.** (2003). *Introducción a la metodología de la investigación empírica en las ciencias del deporte*. Barcelona: Paidotribo.
- Hellinson, D.** (1995). *Teaching responsibility through physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- (2003). *Teaching responsibility through physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics. 2ª edició.
- Holt, R.** (1990). *Sport and the British: a modern history*. Oxford: Oxford University Press.
- Jiménez, P. J. i Durán, L. J.** (2005). Activitat física i esport en joves en risc: Educació en Valors. *Revista apunts*. 80, pp. 13 – 19.
- Lagardera, F.** (1993). *Bases epistemológicas de la educación física escolar*. Les Palmes de Gran Canària: Associació Canario-Cubana d'Investigació i Docència en Activitat Física i Esports.
- Latorre, A.; Del Rincón, D. i Arnal, J.** (2005). *Bases Metodológicas de la Investigación Educativa*. Barcelona: Ediciones Experiencia.
- Lawton, R. i Reema, S.** (2010). Physical activity and adolescents: An exploratory randomized controlled trial investigating the influence of affective and instrumental text messages. *British Journal of Health Psychology*. 15, pp. 825 – 840.
- Le Boulch, J.** (1976). *Hacia una ciencia del movimiento humano*. Buenos Aires: Paidós.
- Lleixà, T.** (2003). *Educación física hoy y cambio curricular*. Barcelona: Horsori.
- Mandell, R.** (1986). *Historia cultural del deporte*. Barcelona: Bellaterra.
- Márquez, S.** (1995). Beneficios psicológicos de la actividad física. *Revista de Psicología*. 48, pp. 185 – 206.

Martinek, T. i Hellison, D. (1997). Service-bonded inquiry: the road less travelled. *Journal of Teaching in Physical Education*, 17, pp. 107 – 121.

Martos, D. (2005). *Els significats de l'activitat física al poliesportiu d'una presó: una etnografia*. Universitat de València. [Tesi doctoral].

Marzo, T. E. (2007). *Características de los educadores sociales de los recursos residenciales para infancia y adolescencia en Barcelona y provincia*. Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral].

___ (2009). *Educador social i infància en situació de risc. L'atenció residencial a infants i adolescents a Catalunya*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria d'Infància i Adolescència.

Mas, M. de Ll. i Nadal, A. (2000). La integració del discapacitat físic mitjançant l'esport. Tennis en cadira de rodes. *Educació i Cultura*. 13, pp. 237-250.

Mas, B. i Ponce, C. (1996). *Intervención socio-educativa en la infancia y la adolescencia*. Barcelona: Fundación Dabar.

Moix, M. (1991). *Introducción al trabajo social*. Madrid: Trivium.

Molina, J. (2007). *Un estudio sobre la práctica de actividad física, la adiposidad corporal y el bienestar psicológico entre universitarios*. Universitat de València. [Tesi doctoral]

Moncusí, A. i Llopis, R. (2008). Más que todo, entre nosotros. Las ligas de integración de inmigrantes en Valencia. *Actualidad en el deporte: Investigación y aplicación. XI Congreso de Antropología: retosteóricos y nuevasprácticas*.

Nasseer, D. (1994). *Principios y objetivos básicos de la animación deportiva: Perfil y tareas del Animador*. Postgrado "Ocio y Recreación deportiva". Madrid: Universitat Politècnica, INEF.

___ (1994). *Recreación deportiva y Turismo activo*. Apuntes Curso de Especialización en Ocio y Recreación deportiva. Madrid: Universitat Politècnica, INEF.

___ (1998). *Deporte y turismo activo: una reflexión sociológica*. Colonia: Universidad Alemana del Deporte.

- Panchón, C.; Petrus, A. i Gallego, S.** (2002): *La infància en situació de risc*. Informe 2002: La infància i les famílies als inicis del segle XXI. Volum 5. Institut d'Infància i món urbà: Barcelona.
- Parlebas, P.** (1976). *Activités physiques et education motrice*. Paris: Rev. E.P.S.
- ___ (1989). *Perspectivas para una educación física moderna*. Málaga: Unisport.
- Pascual, E.** (coord.).(2000). *Diccionari Manual de la Llengua Catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Pastor, J. L.** (1997 – 2000). *El espacio profesional de la educación física en España*, 2 vols. Alcalá de Henares: Universitat d'Alcalà.
- Pedraz, M. V.** (1988). La educación física; más que una asignatura. *Revista de Educación Física*. 19, pp. 1.
- Pérez Ramírez, C.** (1993). Evolución històrica de la educación física. *Revista Apunts*. 33, pp. 24 – 39.
- Pérez, E.; Gomà, H.; Villalta, M. i Torres, M.** (2004): *Contexto y metodología de la intervención social*. Barcelona: Editorial Altamar.
- Picq, L. i Vayer, P.** (1969). *Educación psicomotriz y retraso mental*. Barcelona: Científicomédica.
- Piñero, A.** (2002). *El treball de recerca a Batxillerat. Eines metodològiques. L'estudi de casos i les tècniques qualitatives*. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.
- Pitter, R. i Andrews, D.** (1997). *Serving America's Underserved Youth: Reflections on Sport and recreation in an emerging social problems industry*. University of Memphis: Quest. Vol 49.
- Puig, N. i Heinemann, K.** (1991). El deporte en la perspectiva del año 2000. *Papers*. 38, pp. 123-141.
- Pujadas, X. i Santacana, C.** (1994-1995). *Història Il·lustrada de l'esport a Catalunya (1870 – 1975)*, 2 vols. Barcelona: Columna – Diputació de Barcelona.

Pujadas, X. (2004). Història de l'activitat física i l'esport. Universitat Ramon Llull. [Document no publicat]

Quiroga, À. (2009). *La situació de la protecció a la infància en risc social a Catalunya*. Treball elaborat per encàrrec del Síndic de Greuges de Catalunya.

Ríos Hernández, M. (2005). *La educación física como componente socializador del alumnado con discapacidad motriz. Estudio de casos en la etapa de educación primaria*. Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral]

Rodríguez, J. M. (1995). *Formación de profesores y prácticas de enseñanza*. Un estudio de caso. Huelva: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Huelva.

Rousseau, J. J. (1762, en edició del 1985). *Emili o de l'educació*. Vic: EUMO

Rubí Martínez, C. (1991). *Introducción al trabajo social*. Barcelona: Llar del Llibre.

Rubio, M. J. i Varas, J. (1997): *El análisis de la realidad en la intervención social. Métodos y técnicas de investigación*. Madrid: CCS.

Ruiz Olabuénaga, J. I. (2009). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto.

Ruiz Pérez, L. M. (1988). Conductas motrices, aprendizaje y Educación Física: Reflexiones. *Revista Española de Educación Física y Deportes*. 20, pp. 20 – 27.

Sant, X. (2004). Activitat Física i Salut. Universitat Ramon Llull. [Document no publicat]

Santos, A.; Lerma, I. i Balibrea, E. (2002). Un estudio exploratorio: actividad física deporte e inserción social de jóvenes en barrios desfavorecidos. *Apunts: educació física i esport*. 69, pp. 106 – 111.

Sebastiani, E. M^a. (2007). *Les competències professionals del professor d'Educació Física de Secundària a Catalunya*. Universitat Ramon Llull. [Tesi doctoral].

Segura, M. (2008). El comportament dels pares en la iniciació a l'atletisme. Una proposta d'investigació – acció. *Revista Universitas Tarraconensis*. Desembre, pp. 85 – 116.

Serra-Grima, J. R. (1997). *Prescripció de exercici físic para la salut*. Barcelona: Paidotribo.

___ (2000). *Salud integral del deportista*. Barcelona: Erola Springer.

Sierra Bravo, R. (1995). *Técnicas de investigación social: Ejercicios y problemas*. Madrid: Paraninfo.

Síndic de Greuges, Generalitat de Catalunya, Administración General del Estado i Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (2006). *Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors*.

Tamayo, N. (2010). *Carta dels drets i deures dels nens, nenes i adolescents que viuen en centres*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria d'Infància i Adolescència.

Torrallba, M. À.; Buscà, F. i Casas, J. (2007). La inclusió de l'alumnat nouvingut mitjançant la pràctica d'activitats físic - esportives extraescolars. *Temps d'Educació*. 33, pp. 75 – 90.

Torrallba, J. M. (1997-99). *Estigmatització i protecció a la infància: un estudi comparatiu dels factors d'incidència en el temps d'estada d'infants i adolescents en diversos centres residencials*. Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials [Tesi doctoral]

___ (2006). *Els infants en els centres residencials d'acció educativa: protegits o estigmatitzats?* Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria d'Infància i Adolescència.

Tranter, N. (1998). *Sport, economy and society in Britain, 1750 – 1914*. Cambridge: Cambridge University Press.

Trilla, J. (1996). *La educación fuera de la escuela*. Barcelona: Ariel.

Vallès, M. (1997). *Técnicas cualitativas de investigación social*. Barcelona: Síntesis.

Viché, M. (1989). *Intervenció socio-cultural*. València. Grup Dissabte: Federació Valenciana d'Animació i Cultura Popular.

Vilà, A. (2003): *Els serveis socials a Catalunya. Una visió històrica*. Departament de Pedagogia de la Universitat de Girona. [Tesi doctoral]

Viscarro, I. (2010). *Evolució de la psicomotricitat als centres d'Educació Infantil: el cas de les comarques de Tarragona*. Universitat Rovira i Virgili. [Tesi doctoral]

Wright, P. i Kallusky, J. (2009). *Intervenciones con jóvenes en situación de riesgo*. Barcelona: INDE Publicacions.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

REFERÈNCIES DOCUMENTALS: WEBGRAFIA

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

REFERÈNCIES DOCUMENTALS³⁶:

WEBGRAFIA

- Amnistia Internacional [<http://www.es.amnesty.org>]
- Barri del Raval de Barcelona [<http://xarxanet.org/comunitari/noticies/futbol-al-raval-sense-arbitre-i-amb-mediacio>]
- Carta Europea de l'Esport 1992 [www.eurored-deporte.net/manifiesto-cat.html]
- Codi Civil [<http://civil.udg.es/NORMACIVIL/cat/CCC/Index.htm>]
- Consell Comarcal del Vallès Occidental. Protocol comarcal d'atenció a la infància i l'adolescència [www.ccvoc.org/ccvoc2/recursos/recursos/protocol-comarcal/pdf]
- Constitució Espanyola [<http://www.constitucion.es>]
- Convenció dels Drets dels Infants [<http://www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/nu-dec-infants.htm>]
- Declaració Universal dels Drets Humans [<http://www.un.org/es/documents/udhr>]
- Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya [<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf>]
- Diari Digital de Ciència i Innovació (Jiménez, 8/03/2011). [<http://www-diariotube.com/global-talent>]
- Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans [<http://dic.iec.cat>]
- Enciclopèdia Catalana [<http://www.enciclopedia.cat>]
- Estatut de Catalunya [<http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut/index.htm>]

³⁶ Última revisió febrer 2013

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

- Fundació del Futbol Club Barcelona
[\[http://www.fcbarcelona.com/web/Fundacio/catala/solidaritatcooperacio/programes/xics/index.html\]](http://www.fcbarcelona.com/web/Fundacio/catala/solidaritatcooperacio/programes/xics/index.html)
- Fundació Esportsalus [\[http://www.esportsalus.org\]](http://www.esportsalus.org)
- Fundació Mensalus [\[http://www.fundaciomensalus.org\]](http://www.fundaciomensalus.org)
- Global Talent News. Beneficis Emocionals per promoure l'esport. [\[http://www.ca.globaltalentnews.com\]](http://www.ca.globaltalentnews.com)
- Informe de Helsinki sobre el deporte. Parlament Europeu [\[http://www.observatoridelesport.cat/cat/mlegal.asp?\]](http://www.observatoridelesport.cat/cat/mlegal.asp?)
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) [\[www.idescat.cat\]](http://www.idescat.cat)
- L'Educació Física a l'escola. [\[blocs.xtec.cat/sescu\]](http://blocs.xtec.cat/sescu).
- Llei Catalana de l'Esport. Decret Legislatiu 1/2000, de 31 de juliol [\[http://www20.gencat.cat/docs/sge/Home/SecretariaGeneraldelesport/Normativa/TextÚnicdeLaLleidelesport.pdf\]](http://www20.gencat.cat/docs/sge/Home/SecretariaGeneraldelesport/Normativa/TextÚnicdeLaLleidelesport.pdf)
- Menores solos (Fran Richard) [\[http://menoressolos.blogspot.com/search/label/Cataluña\]](http://menoressolos.blogspot.com/search/label/Cataluña)
- Pla Català de l'Esport a l'Escola (PCEE). Secretaria de l'Esport [\[http://www20.gencat.cat/portal/site/sge/menuitem\]](http://www20.gencat.cat/portal/site/sge/menuitem)
- Pla d'Activitat Física, Esport i Salut a Catalunya [\[http://www.pafes.cat\]](http://www.pafes.cat)
- Projecte sobre la xarxa d'esports al barri Sant Josep Obrer de Reus [\[http://pcsantjosep.files.wordpress.com/2011/01/projecte-xarxa-esports-als-barris.pdf\]](http://pcsantjosep.files.wordpress.com/2011/01/projecte-xarxa-esports-als-barris.pdf)
- Proyecto Isabel Fernández, Club Judo Alacant [\[http://judoalicante.es/Proyecto.pdf\]](http://judoalicante.es/Proyecto.pdf)
- Sport Magister. Educación en valores a través del deporte. Beneficis de l'esport en la infantesa i adolescència [\[http://www.sportmagister.com/reportaje.asp?id_rep=3480\]](http://www.sportmagister.com/reportaje.asp?id_rep=3480)

- Taula Jove del Raval. La lliga de valors. [<http://jovesteb.org/blog/tag/taula-jove>].
- Tesis Doctorals en Xarxa [<http://www.tdx.cat>]
- UNICEF [<http://www.unicef.es>]

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ÍNDIX DE FIGURES I TAULES

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ÍNDEX DE FIGURES

Figures	Pàg.
Figura 1. Estructura del Departament de Benestar Social i Família	112
Figura 2. Organigrama del CRAE "El Carrilet"	172
Figura 3. Mètodes d'investigació qualitativa	207

ÍNDEX DE TAULES

Taules	Pàg.
Taula 1. Història de l'Activitat Física i l'Esport	35
Taula 2. Característiques dels jocs tradicionals, populars i benestants	37
Taula 3. De l'activitat física tradicional a l'actualitat	38
Taula 4. Objectius de les Public School	40
Taula 5. Eix cronològic dels canvis produïts respecte l'educació física durant la segona meitat del segle XIX	46
Taula 6. Anàlisi del Pla Català de l'Esport	63
Taula 7. Competències bàsiques a Primària i Secundària	66
Taula 8. Motius i demandes de pràctica esportiva	71
Taula 9. Beneficis i millores de l'activitat física en els sistemes corporals	75
Taula 10. Beneficis psicològics de l'esport	79
Taula 11. Síntesi de les actuacions realitzades, segles XVI i XVII	90
Taula 12. Estratègia de la COS	92

Taula 13. Representants de la COS	93
Taula 14. El concepte d'infància	102
Taula 15. Prestació de serveis de Centre d'Acolliment	119
Taula 16. Prestació de serveis de Centre Residencial d'Acció Educativa	120
Taula 17. Prestació de serveis de Centre Residencial d'Acció Educativa Intensiva	122
Taula 18. La protecció de la infància en situació d'alt risc social a Catalunya	129
Taula 19. Infants i adolescents amb mesures de protecció a Catalunya	131
Taula 20. Evolució de places ofertes entre 1992 i 2011	136
Taula 21. Distribució i places dels centres a Catalunya	138
Taula 22. Evolució del nombre de CRAE's a Catalunya, 2000 – 2011	146
Taula 23. Distribució geogràfica de centres i places per províncies	147
Taula 24. Distribució geogràfica de centres i places per zones	148
Taula 25. Propostes de millora dels CRAE's	161
Taula 26. Objectius del Pla Educatiu	193
Taula 27. Fases i temporització de la investigació	211
Taula 28. Instruments de recollida de dades	213
Taula 29. Estructura i contingut del qüestionari	218
Taula 30. Professionals que han intervingut en la validació del qüestionari	224
Taula 31. Tipus d'esport i sexe de l'infant o adolescent	251
Taula 32. Esport actual i sexe del tutor	253

Taula 33. Millores suscitées per la pràctica física segons els tutors del CRAE	260
Taula 34. Les millores en el comportament segons l'esport actual	262
Taula 35. Les millores en les relacions socials segons l'esport actual	263
Taula 36. Les millores en la salut física segons l'esport actual	263
Taula 37. Les millores en la salut mental segons l'esport actual	264
Taula 38. Les millores en el control d'impulsos segons l'esport actual	265
Taula 39. L'educació física i l'esport, en percentatge	267
Taula 40. L'activitat esportiva i la seva normativa	275
Taula 41. Les relacions socials dels infants i adolescents, en percentatge	276
Taula 42. Categories d'anàlisi	281

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ÍNDIX DE GRÀFICS

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ÍNDEX DE GRÀFICS

Gràfics	Pàg.
Gràfic 1. Percentatge d'infants i adolescents amb mesura protectora segons tipus de mesura	133
Gràfic 2. Percentatge d'infants i adolescents segons la mesura protectora i el sexe	133
Gràfic 3. Percentatge d'infants i adolescents amb mesura protectora segons mesura i grup d'edat	134
Gràfic 4. Evolució de les places ofertes entre 1992 i 2011	137
Gràfic 5. Tipologia de centres a Catalunya, 2011	139
Gràfic 6. Tipologia de places en centre a Catalunya, 2011	139
Gràfic 7. Distribució dels infants i adolescents per sexe	238
Gràfic 8. Distribució dels infants i adolescents per edats, en percentatges	238
Gràfic 9. Temps de coincidència dels tutors amb els infants al CRAE "El Carrilet"	239
Gràfic 10. Distribució de la formació dels tutors del centre	240
Gràfic 11. Antiguitat dels tutors al centre	241
Gràfic 12. Distribució dels monitors i entrenadors per sexes	242
Gràfic 13. Distribució dels monitors i entrenadors per edats	242
Gràfic 14. Distribució de la formació dels monitors i entrenadors, en percentatge	243
Gràfic 15. La pràctica esportiva al centre	244
Gràfic 16. La pràctica esportiva al centre segons el sexe de l'infant o adolescent	245

Gràfic 17. Motius de no pràctica esportiva, en percentatge	246
Gràfic 18. Decisió de fer esport	246
Gràfic 19. Elecció de l'esport	247
Gràfic 20. Elecció de l'entitat esportiva	247
Gràfic 21. Distribució dels esports practicats pels subjectes del CRAE la temporada 2010 – 2011, en percentatge	248
Gràfic 22. Entitats a les quals estan matriculats els subjectes	249
Gràfic 23. Tipologia d'activitat o esport practicat, en percentatge	250
Gràfic 24. Intervals del nombre de jugadors que participen en cada sessió esportiva	253
Gràfic 25. Anys de pràctica esportiva, en percentatge	254
Gràfic 26. Nombre de dies a la setmana que hi ha sessió esportiva, en percentatge (entrenament i competició)	255
Gràfic 27. Infants i adolescents que participen en les competicions	256
Gràfic 28. Presència dels tutors del CRAE a les competicions esportives	256
Gràfic 29. Presència dels companys del CRAE a les competicions esportives	256
Gràfic 30. La pràctica física ajuda a millorar el comportament, les relacions socials i l'autoestima, en percentatge	258
Gràfic 31. Ídem gràfic 30, amb una altra presentació	259
Gràfic 32. La pràctica física ha ajudat el noi/a a millorar en diferents aspectes, en percentatge	261
Gràfic 33. L'educació física i l'esport, en percentatge	267
Gràfic 34. Conducta o actitud de l'infant o adolescent, en percentatge	270

Gràfic 35. Conducta, en percentatge	271
Gràfic 36. Satisfacció amb la pràctica, en percentatge	272
Gràfic 37. Esperit de superació, en percentatge	274
Gràfic 38. Relacions socials, en percentatge	276

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ANNEXOS

Annex 1: Legislació Espanyola i Catalana referent a la Beneficència i Acció Social.

Annex 2: Protocol d'actuació en situacions de risc i/o maltractament del Vallès Occidental.

Annex 3: Atenció a la infància i l'adolescència. 2010 - 2011. Centres i places. Per tipus. Comarques, àmbits i províncies.

Annex 4: Processos estratègics, clau i de suport de la Guia de Bones Pràctiques.

Annex 5: Identificació dels infants i adolescents, tutors, monitors i entrenadors presents en l'estudi.

Annex 6: Qüestionari als tutors del CRAE.

Annex 7: Qüestionari als entrenadors o monitors esportius.

Annex 8: Qüestionaris previs al procés de validació.

Annex 9: Guió de l'entrevista als tutors del CRAE que tenen infants o adolescents que realitzen activitat física o esport.

Annex 10: Guió de l'entrevista als tutors del CRAE que tenen infants o adolescents que no realitzen activitat física o esport.

Annex 11: Guió de l'entrevista als infants i adolescents del CRAE que realitzen activitat física o esport.

Annex 12: Guió de l'entrevista als infants i adolescents del CRAE que no realitzen activitat física o esport.

Annex 13: Guió de l'entrevista als entrenadors i monitors esportius.

Annex 14: Codis d'identificació dels agents implicats.

ANNEX 1: LEGISLACIÓ ESPANYOLA I CATALANA REFERENT A LA BENEFICÈNCIA I ACCIÓ SOCIAL

A continuació s'exposen en una graella els aspectes legislatius més destacats de la Beneficència i acció social a Espanya i a Catalunya.

1831	Llei de Bases de la Beneficència (dota als ajuntaments del poder de fiscalització sobre la beneficència privada)
1836	Desamortització de béns eclesiàstics, supressió d'ordres religioses i exclaustació del clergat regular.
1849	Nova Llei General de Beneficència (es recolza en les institucions de l'administració local i es finançada pels impostos).
1850	L'Església comença a recuperar el seu paper social en les institucions de beneficència privada.
1852	Reial Decret de Desenvolupament de la Llei anterior
1883	Reial Decret de la Comissió de Reformes Socials (es diferencia entre l'atenció dels drets a aplicar en cas de pèrdua d'un treball i les ajudes que es poden donar per qualsevol altre motiu).
1885	Llei de Sanitat
1900	Llei d'accidents de treball (a les indústries)
1903	Creació de l'Institut de Reformes Socials
1908	Creació de l'Institut Nacional de Previsió
1919	Creació del "Retiro Obrero" (jornada de 8 hores, assegurança de vellesa, assegurança de desocupació forçosa)

1934	Creació de la Direcció General de Beneficència i Assistència Social
1936	Inici de l'Auxili d'Hivern (més endavant, Auxili Social)

Beneficència i acció social a Espanya, S.XIX i primer terç del S.XX. Adaptació de Pérez, E. (2004:15)

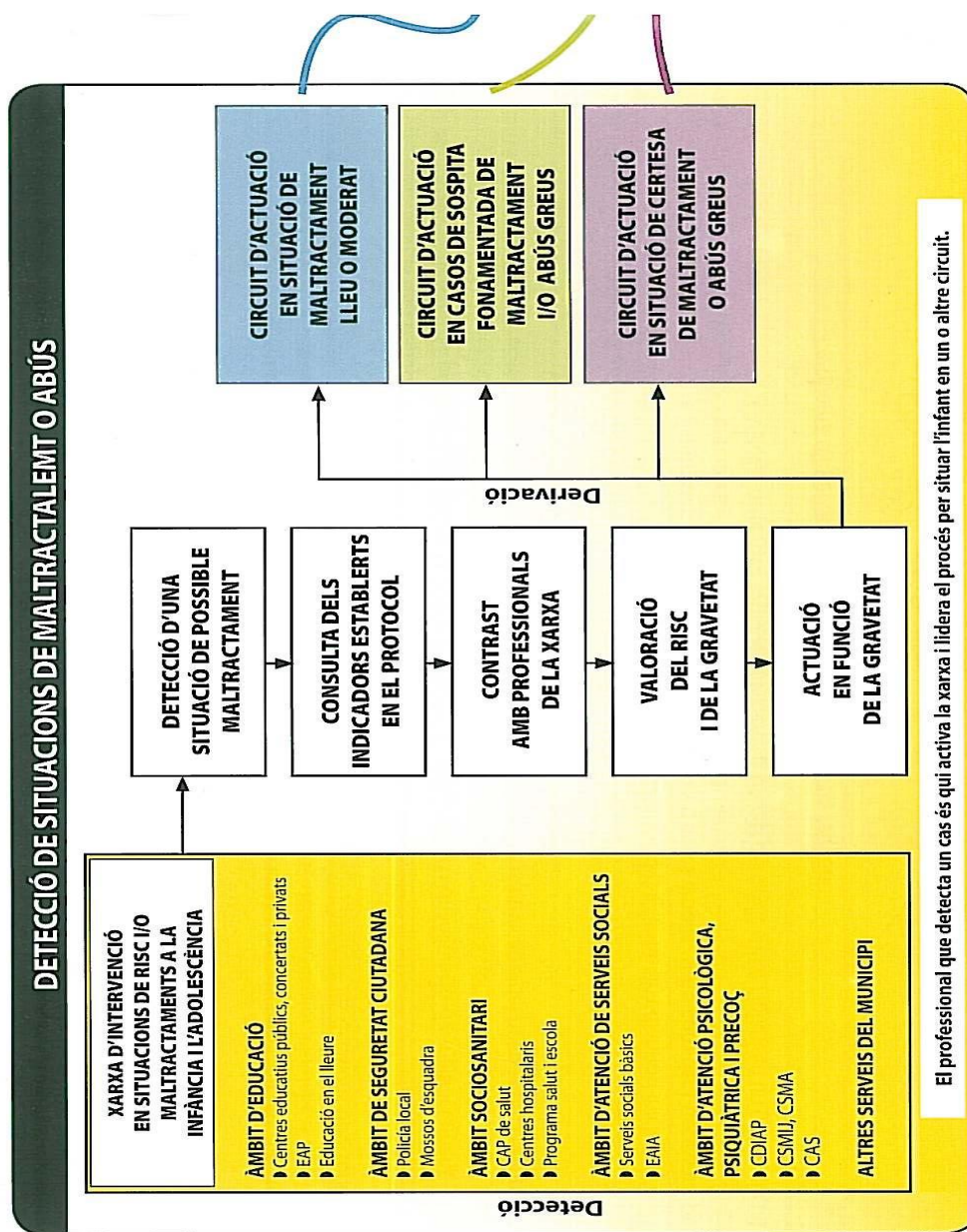
Entre la primera i la segona taula presentades hi ha un buit cronològic de 20 anys (1939-1959) corresponents als primer anys de la dictadura del General Franco.

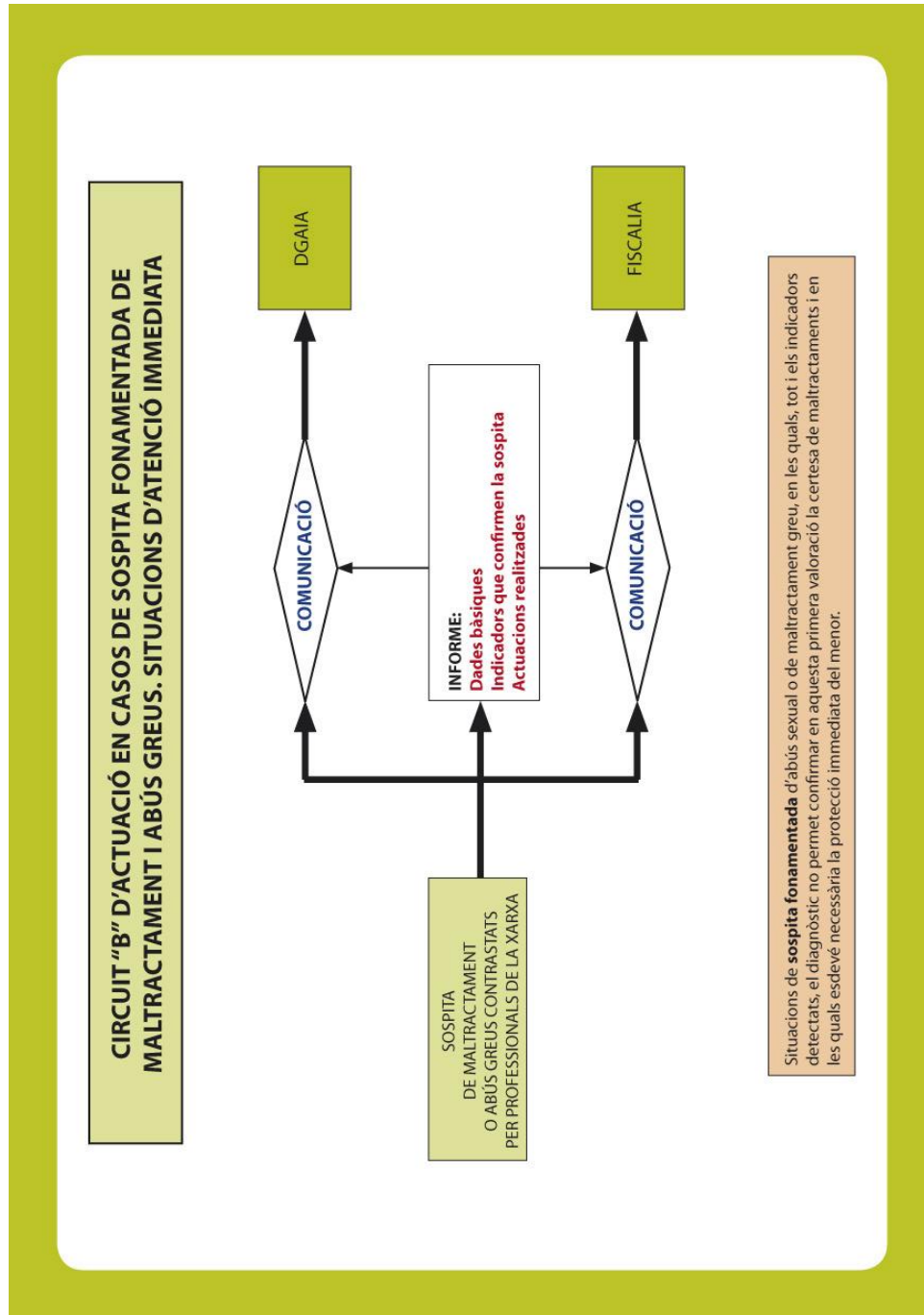
1959	Creació del Fons Nacional de Protecció al Treball (és el primer que parla de la integració de persones amb discapacitat al món laboral).
1960	Creació del Fons Nacional d'Assistència Social (FONAS). Pretén desenvolupar programes d'assistència i oferir ajudes econòmiques a persones que no tenen la possibilitat de rebre altra pensió (minusvàlids, malalts, gent gran).
1963	Llei General de les Bases de l'Assistència Social.
1964	El Ministeri d'Educació i Ciència reconeix els estudis d'Assistència Social amb un nivell de grau mitjà. Dos anys després, s'implanta un pla d'estudis que serà vigent fins a 1983, quan s'aconsegueix l'adscripció a la universitat i un nou pla d'estudis.
1968	Servei Nacional d'Assistència a Subnormals (terme substituït per minusvàlids, 1974).
1970	Inicia el seu funcionament el Servei de Rehabilitació i Recuperació de Minusvàlids físics.
1974	Es fusionen els dos serveis creats el 1968 i 1970 i formen el Servei de Recuperació i Rehabilitació de Malalts Físics i Psíquics (SEREM).
1977	Neix la Direcció General d'Assistència i Serveis Socials que depèn del Ministeri de Sanitat i Seguretat Social.

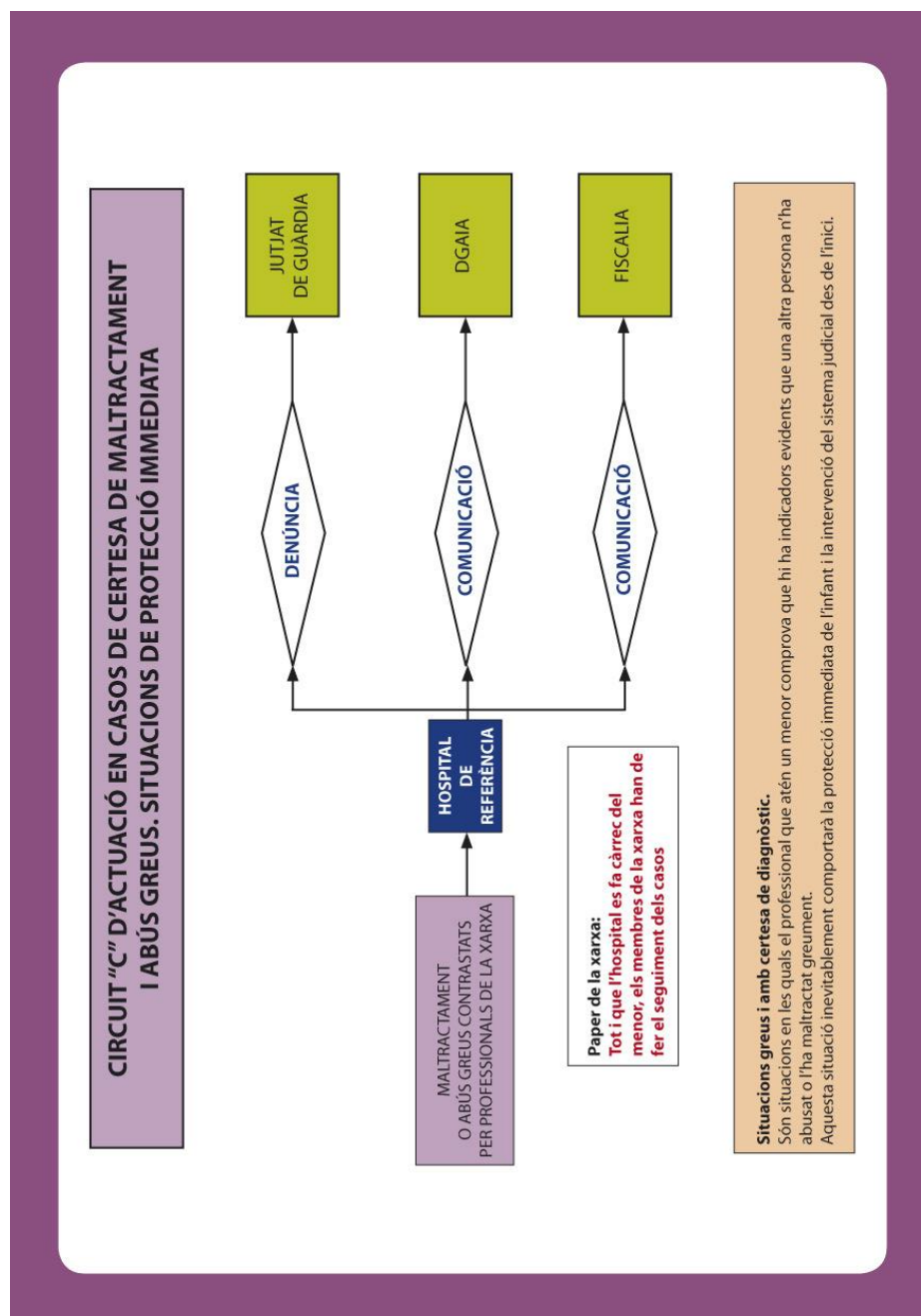
1978	El Real Decret 36/1976 anul·la el SEREM i gestiona la seguretat social mitjançant tres pilars bàsics: Institut Nacional de Seguretat Social (INSS) – prestacions econòmiques. Institut Nacional de la Salut (INSALUT) – assistència sanitària. Institut Nacional de Serveis Socials (INSERSO) – assistència a persones grans i minusvàlids.
1978	Constitució Espanyola
1980	Estatut dels Treballadors i Llei Bàsica del Treball. Supressió FONAS.
1982	Cada comunitat pot aprovar les seves pròpies lleis de serveis socials.
1985	S'aboleix l'INAS i les seves funcions les manté l'INSERSO
1986	Llei General de Sanitat
1986	Entrada d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea
1988	Ministeri d'Assumptes Socials
1990	Llei de Prestacions No Contributives
1997	Llei de Consolidació i Racionalització del Sistema de la Seguretat Social
2006	Llei Estatal 39/2006 de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència
2007	Llei 12/2007 de Serveis Socials de Catalunya.
2009	Decret 202/2009 dels òrgans de participació i coordinació del Sistema Català de Serveis Socials
2010	Llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

Beneficència i acció social a Espanya, meitat S.XX i inicis del S.XXI. Adaptació de Pérez, E. (2004:16)

ANNEX 2: PROTOCOL D'ACTUACIÓ EN SITUACIONS DE RISC I/O MALTRACTAMENT DEL VALLÈS OCCIDENTAL

Protocol Comarcal pe a la Intervenció en Xarxa en situacions de risc i/o maltractament a la infància i l'adolescència. Consell Comarcal del Vallès Occidental. 2011

ANNEX 3: ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA. 2010 - 2011 CENTRES I PLACES. PER TIPUS. COMARQUES, ÀMBITS I PROVÍNCIES

	Centres residencials d'acció educativa		Centres d'acollida		Centres residencials d'educació intensiva	
	centres	places	centres	places	centres	places
Alt Camp	0	0	0	0	1	20
Alt Empordà	1	16	0	0	0	0
Alt Penedès	2	42	0	0	0	0
Alt Urgell	0	0	0	0	0	0
Alta Ribagorça	0	0	0	0	0	0
Anoia	2	34	0	0	0	0
Bages	5	43	1	40	0	0
Baix Camp	3	74	0	0	0	0
Baix Ebre	3	34	0	0	0	0
Baix Empordà	1	12	0	0	0	0
Baix Llobregat	6	163	0	0	0	0
Baix Penedès	1	20	0	0	0	0
Barcelonès	24	516	8	247	0	0
Berguedà	1	14	0	0	0	0
Cerdanya	0	0	0	0	0	0
Conca de Barberà	0	0	0	0	0	0
Garraf	1	9	0	0	0	0
Garrigues	1	14	0	0	0	0
Garrotxa	1	12	0	0	0	0
Gironès	8	106	2	60	0	0
Maresme	4	98	1	30	0	0
Montsià	0	0	1	20	0	0
Noguera	0	0	0	0	0	0
Osona	4	75	1	27	0	0
Pallars Jussà	0	0	0	0	0	0
Pallars Sobirà	0	0	0	0	0	0
Pla d'Urgell	1	24	0	0	0	0
Pla de l'Estany	0	0	0	0	0	0
Priorat	0	0	0	0	0	0
Ribera d'Ebre	0	0	0	0	0	0
Ripollès	0	0	0	0	0	0
Segarra	0	0	0	0	0	0
Segrià	5	108	1	22	0	0
Selva	1	10	0	0	0	0
Solsonès	0	0	0	0	0	0
Tarragonès	3	78	4	88	0	0
Terra Alta	0	0	0	0	0	0

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Urgell	0	0	0	0	0	0
Val d'Aran	0	0	0	0	0	0
Vallès Occidental	9	200	1	32	1	42
Vallès Oriental	5	129	0	0	1	20
Catalunya	92	1.831	20	566	3	82
Metropolità	48	1.106	10	309	2	62
Comarques Gironines	12	156	2	60	0	0
Camp de Tarragona	6	152	4	88	1	20
Terres de l'Ebre	3	34	1	20	0	0
Ponent	7	146	1	22	0	0
Comarques Centrals	10	132	2	67	0	0
Alt Pirineu i Aran	0	0	0	0	0	0
Penedès	6	105	0	0	0	0
Catalunya	92	1.831	20	566	3	82
Barcelona	63	1.323	12	376	2	62
Girona	12	156	2	60	0	0
Lleida	7	146	1	22	0	0
Tarragona	10	206	5	108	1	20
Catalunya	92	1.831	20	566	3	82

Font: Departament de Benestar Social i Família. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència,

Desembre 2011.

Distribució i places dels centres d'acolliment a Catalunya		
Total de centres d'acolliment:		
• Centres propis	14 centres	355 places
• Centres concertats	8 centres	230 places
<i>Total centres d'acolliment a Catalunya</i>	22 centres	585 places

Distribució per comarques			
Centres propis (inclou els de gestió delegada, marcats amb *)			
• Barcelona	Centre d'Acolliment Els Llimoners	0-12 anys	27 places
• Barcelona	Centre Talaia*	12-18 anys	30 places
• Barcelona	Centre d'acolliment Gaudí	12- 18 anys	36 places
• Barcelonès	La Dida	0-12 anys	30 places
• Maresme	La Ribera	12-18 anys	36 places
• Vallès Occ.	El Castell*	12-18 anys	32 places
• Vallès Occ.	Mas Pins*	12-18 anys	30 places
• Gironès	Llar Infantil Misericòrdia	0-18 anys	30 places
• Tarragonès	Llar Llevant*	0-4 anys	16 places
• Tarragonès	Centre Acolliment Nos. Sra. Mercè	0-18 anys	34 places
• Tarragonès	Centre Garbí*	4-18 anys	8 places
• Segrià	Centre Acolliment Torre Vicenç	0-3 anys	4 places
• Segrià	Centre Acolliment Raïmat*	4-18 anys	22 places
• Montsià	Centre Amposta	0-18 anys	20 places
TOTAL PLACES			355 places

Distribució per comarques			
Centres concertats			
• Barcelona	Centre Josep Pallach (CAUI)	0-12 anys	36 places
• Barcelona	Centre CODA	12-18 anys	22 places
• Barcelonès	Centre CODA II	12-18 anys	30 places
• Barcelonès	Centres Petit CODA	0-12 anys	30 places
• Maresme	Centre d'Acolliment Estels	0-12 anys	30 places
• Bages	Centre d'Acolliment Estrep	13-18 anys	40 places
• Gironès	Mas Garriga	12-18 anys	30 places
• Tarragonès	Santa Tecla	0-3 anys	12 places
TOTAL PLACES			230 places

Total de centres residencials d'educació intensiva (CRAEI)		
• Centres propis	1 centre	38 places
• Centres concertats	2 centres	40 places
<i>Total CRAEI a Catalunya</i>	3 centres	78 places

Distribució per comarques		
Centres propis		
• Vallès Occidental		
○ Els Castanyers	38 places	12-18 anys
Centres concertats		
• Vallès Oriental		
○ El Pedrenyal	20 places	12-18 anys
• Alt Camp		
○ El Guaret	20 places	12-18 anys

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. Desembre 2010.

Distribució i places dels centres residencials d'acció educativa a Catalunya		
Total de centres residencials d'acció educativa (CRAE)		
• Centres propis	23 centres	494 places
• Centres concertats	78 centres	1.384 places
<i>Total CRAE Catalunya</i>	101 centres	1.878 places

Distribució per comarques		
Centres propis (inclou els de gestió delegada, marcats amb *)		
• Barcelona		
○ Comunitat Infantil Sant Andreu	22 places	6-14 anys
○ Residència Kairós	20 places	14-18 anys
• Barcelonès		
○ Col·lectiu Infantil Petit Príncep*	29 places	2-18 anys
○ Maria Assumpta	44 places	4-16 anys
○ Prim*	18 places	6-16 anys
• Baix Llobregat		
○ Comunitat Infantil El Calamot	14 places	4-16 anys
○ Can Rubió	25 places	12-18 anys
○ Residència Ferrer i Guàrdia*	25 places	4-14 anys
• Vallès Occidental		
○ Les Vinyes*	40 places	5-16 anys
○ Centre l'Aura	40 places	6-16 anys
○ L'Espurna*	13 places	0-12 anys
• Osona		
○ Centre Residencial Osona	12 places	10-18 anys
• Alt Empordà		
○ Centre L'Albera*	16 places	4-18 anys
• Baix Empordà		
○ Baix Empordà	12 places	3-18 anys

• Gironès		
○ Sobrequés*	10 places	3-18 anys
• Segrià		
○ Llars Infantils Torre Vicenç	24 places	0-13 anys
○ Torre Vicenç – Consop*	32 places	3-17 anys
○ Residència Enric Llaberia	24 places	12-18 anys
• Tarragonès		
○ Llar Llevant*	4 places	0-4 anys
○ Llar Mestral*	20 places	4-18 anys
• Alt Penedès		
○ Antoni Inglès*	20 places	4-18 anys
• Baix Penedès		
○ Centre Lluís Folch i Camarassa*	20 places	3-18 anys
• Baix Ebre		
○ Coll de l'Alba	10 places	12-18 anys
Centres concertats:		
• Barcelona		
○ Casa de Família Natzaret	29 places	4-16 anys
○ Casa de Família Trafalgar	6 places	4-16 anys
○ Casa Solaz Infantil	16 places	2-14 anys
○ Centre Les Palmeres	12 places	3-18 anys
○ Llar Claudina	6 places	4-16 anys
○ Llar Infantil: La Llar	12 places	4-14 anys
○ Llar Sant Josep de la Muntanya	65 places	3-18 anys
○ Llar Turó Blau	10 places	3-12 anys
○ Llar Maria Reina	28 places	3-12 anys
○ Obra Nostra Senyora de Fàtima	32 places	0-4 anys
○ Residència Minerva	24 places	4-18 anys
○ Aspasim-El Nino	5 places	14-16 anys
○ Aspasim-La Puça	7 places	8-14 anys
○ Institució Psicopedagògica Guru	9 places	6-18 anys
○ Residència Vilapicina	14 places	6-18 anys
○ Centre Dolors Aleu	10 places	12-18 anys
○ Centre Vilana*	24 places	14-18 anys
○ La Salle	8 places	0-18 anys
○ Sants-Medir	18 places	0-12 anys
○ Llar Collserola	20 places	4-15 anys
○ Maternal Santa Eulàlia	12 places	12-18 anys
○ Pisos Inclusió Maragall	24 places	16-18 anys
• Barcelonès		
○ Petit Pont	20 places	4-16 anys

○ Maternal Antaviana	15 places	12-18 anys
○ Pis de Joves	1 plaça	16-18 anys
● Baix Llobregat		
○ Llar Nova Esperança	24 places	0-4 anys
○ Residència La Lluna	33 places	4-14 anys
○ Residència La Immaculada	40 places	4-14 anys
○ Habitatge Alba	5 places	13-18 anys
● Vallès Occidental		
○ Residència Montserrat	18 places	6-18 anys
○ Aldees Infantils-Sant Quirze V.	7 places	12-18 anys
○ Fundació Busquets	35 places	4-14 anys
○ Els Lledoners	16 places	14-18 anys
○ Elima	18 places	14-18 anys
○ Llars de Campsentelles	10 places	12-18 anys
● Vallès Oriental		
○ Aldees Infantils- Sant Feliu C.	37 places	2-18 anys
○ Col·legi Mare de Déu del Roser	25 places	0-12 anys
○ Colònia Agrícola Sta Maria del Vallès	24 places	14-18 anys
○ El Mas	25 places	0-18 anys
○ Santa Agnès	13 places	0-18 anys
○ Casa de la Jove (EDDA)	6 places	16-18 anys
● Osona		
○ Llar Juvenil de Vic	26 places	3-18 anys
○ Santa Llúcia	10 places	12-18 anys
○ La Serra	27 places	12-18 anys
● Maresme		
○ Complex Maricel	30 places	3-14 anys
○ Llar Santa Rosalia	24 places	6-18 anys
○ Mas Sant Jordi	20 places	6-16 anys
● Anoia		
○ Llar d'Igualada	14 places	14-18 anys
○ En Polzet	20 places	4-14 anys
● Alt Penedès		
○ Alt Penedès	22 places	14-18 anys
○ Font Fregona	30 places	12-18 anys
● Bages		
○ Llar Alba	7 places	3-18 anys
○ Llar S. Família	7 places	3-18 anys
○ Llar La Pau	7 places	3-18 anys
○ Llar La Llum	8 places	3-18 anys
○ Residència Juvenil de Manresa	14 places	14-18 anys
● Berguedà		

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

○ Mas la Riera	14 places	12-18 anys
○ Valldaura	15 places	12-18 anys
● Garraf		
○ Llar Betània	9 places	14-18 anys
● Gironès		
○ Centre Santa Clotilde- Bon Pastor	17 places	3-16 anys
○ Llar Familiar la Caritat	9 places	2-14 anys
○ Centre Xaloc	16 places	3-18 anys
○ Can Tai	12 places	15-18 anys
○ Seonee (L'Abril)	10 places	4-18 anys
○ La Cellera	5 places	12-18 anys
○ Centre Salt	20 places	3-18 anys
○ Segre*	8 places	15-18 anys
● La Garrotxa		
○ Centre Residencial Fluvià	12 places	1-18 anys
● La Selva		
○ Pla de la Selva	10 places	3-18 anys
● Segrià		
○ Llar Mare Esperança	25 places	3-18 anys
○ Centre Casa Don Bosco	7 places	14-18 anys
○ Casa d' Acollida Les Garrigues	14 places	0-18 anys
○ Llar Vilanova	24 places	4-16 anys
● Tarragonès		
○ Casa Sant Josep	34 places	3-16 anys
● Baix Camp		
○ Cavallets	16 places	3-18 anys
○ La Pastoreta	36 places	3-18 anys
○ Codina	18 places	3-16 anys
● Baix Ebre		
○ Lo Carrilet	24 places	0- 18 anys

Font: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. Desembre 2010.

ANNEX 4: PROCESSOS ESTRATÈGICS, CLAU I DE SUPORT DE LA GUIA DE BONES PRÀCTIQUES

Síntesi dels criteris de bona pràctica dels processos estratègics dels centres del sistema de protecció

PROCÉS ESTRATÈGIC	ÀREA RELLEVANT	CRITERI
1.1 Participació d'infants, adolescents, famílies i professionals	1.1.1 La promoció de la participació d'infants i adolescents	Els equips educatius dels centres del sistema de protecció han de dissenyar, implementar i avaluar estratègies proactives que visualitzin el protagonisme dels infants i els adolescents durant la seva estada als centres. Per tant, han de promoure la participació d'infants i adolescents en relació amb la informació, l'opinió i la presa de decisions.
1.2 Model d'atenció centrat en la persona	1.2.1 La reflexió ètica com a suport a la presa de decisions	Els casos atesos als centres del sistema de protecció han de ser revisats des de la perspectiva ètica, per fonamentar la presa de decisions que tinguin implicacions transcendentals per a l'infant i la seva família.
1.3 Gestió de l'equip	1.3.1 Acollida de nous professionals en el centre	Els nous professionals que s'incorporen a treballar als centres del sistema de protecció han de ser acollits tenint en compte el que estableix el programa d'acollida segons l'encàrrec que han de desenvolupar en l'organització.

1.3 Gestió de l'equip	1.3.2 Capacitat d'adaptació als canvis dels professionals dels centres	L'equip directiu ha d'implementar estratègies perquè els professionals desenvolupin la capacitat d'adaptar-se als canvis, la qual, entre d'altres, és cabdal perquè els equips puguin donar resposta a les necessitats dels infants.
1.3 Gestió de l'equip	1.3.3 Risc de <i>burn-out</i> dels professionals	Els equips directius dels centres han de planificar i implementar actuacions adreçades a minimitzar el <i>burn-out</i> dels professionals.
1.4 Relacions amb la xarxa	1.4.1 Aliances estratègiques dels centres amb l'entorn	L'equip directiu del centre ha d'establir les aliances estratègiques amb la xarxa comunitària.
1.5 Relació amb els EAIA	1.5.1 Mecanismes de coordinació entre el centre i l'EAIA	El centre ha de tenir definits i aplicar els mecanismes de Coordinació pertinents amb els EAIA amb els quals es relaciona habitualment.
1.6 Gestió documental	1.6.1 Expedient de l'infant	Tots els infants atesos als centres del sistema de protecció han de disposar del seu expedient individual, gestionat de tal manera que se'n protegeixi la confidencialitat i alhora es permeti disposar de la informació necessària per prestar l'atenció requerida en cada moment del procés d'atenció.
1.7 Innovació i millora contínua	1.7.1 Utilització d'eines de monitoratge d'aspectes rellevants per la qualitat de l'atenció	Tots els centres del sistema de protecció han de tenir un sistema d'anàlisi de la provisió del servei que realitzen, per tal d'assegurar que les tasques i les funcions desenvolupades són conformes als requeriments que es desprenen del marc normatiu i la cultura de l'entitat, tenint-ne en compte la visió, la missió i els valors.

Font: Guia de bones pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència. Generalitat de Catalunya (2012: 31).

Síntesi dels criteris de bona pràctica dels processos clau dels centres del sistema de protecció

PROCÉS CLAU	ÀREA RELLEVANT	CRITERI
2.1 Ingress	2.1.1 Acompanyament durant l'acollida i el període d'adaptació al centre	L'ingrés dels infants a tots els centres del sistema de protecció a la infància i l'adolescència s'ha de fer com s'estableix al protocol d'ingrés, tant quan es tracta d'un ingrés ordinari com quan és d'urgència.
	2.1.2 Aspectes específics de l'ingrés al centre d'acolliment	Tots els centres d'acolliment del sistema de protecció a la infància i l'adolescència han de disposar d'un protocol d'ingrés que descrigui com s'ha de dur a terme, tenint en compte els aspectes específics dels centres d'acolliment.
2.2 Estudi i diagnòstic	2.2.1 Planificació individualitzada de l'estudi diagnòstic	L'infant ha de romandre al centre d'acolliment el mínim temps possible, que sigui suficient per poder elaborar l'estudi diagnòstic amb garanties jurídiques i tècniques.
2.3 Projecte educatiu individualitzat (PEI) – Informe tutorial de seguiment educatiu (ITSE)	2.3.1 Planificació i avaluació de l'atenció socioeducativa	El PEI de tots els infants o adolescents atesos pel sistema de protecció ha d'integrar, de forma estructurada, els elements necessaris per planificar, executar i avaluar l'atenció socioeducativa amb els mateixos infants i les seves famílies durant el període d'un any.
	2.3.2 Tutoria	Els continguts treballats en l'espai de tutoria amb tots els infants i adolescents atesos en el sistema de protecció han d'estar alineats amb els objectius i les estratègies establertes al PEI i han de permetre millorar la qualitat de vida percebuda dels infants.
2.4 Vida quotidiana	2.4.1 La vida quotidiana com a eina metodològica principal	Tots els membres dels equips dels centres del sistema de protecció han d'aplicar la concepció de la vida quotidiana definida al PEC, a fi d'educar, potenciar capacitats, transmetre valors i

		donar seguretat als infants i adolescents.
	2.4.2 Ús educatiu de la normativa i les sancions	Els infants atesos als centres del sistema de protecció han de conèixer la normativa i les sancions, elaborades prenent com a base els drets i deures, que delimiten i creen l'espai convivencial adient que representa el centre.
	2.4.3 Establiment del vincle i acompanyament en l'elaboració de les pèrdues	Els infants atesos als centres del sistema de protecció han de rebre el suport i l'acompanyament necessaris de l'educador o educadora que els permeti crear els vincles necessaris per elaborar les pèrdues que viuen; viure en un centre els ha de proporcionar oportunitats per crear vinculacions positives amb els educadors, com a aspecte essencial per al desenvolupament personal i el creixement cap a l'autonomia, tot i que s'han de sentir, alhora, acompanyats.
2.5 Atenció a la salut	2.5.1 Protocol de promoció i seguiment de la salut	La promoció i el seguiment de la salut dels infants i adolescents atesos als centres del sistema de protecció s'ha de fer tenint en compte el que estableix el protocol de promoció i seguiment de la salut.
	2.5.2 Atenció a la salut mental	S'ha de promoure, establint situacions de vida que l'afavoreixin, la salut mental i el benestar emocional dels infants o adolescents atesos als centres del sistema de protecció, incidint de manera preventiva en els factors que puguin desencadenar un trastorn mental i reconeixent els símptomes de manera precoç.
2.6 Promoció de l'autonomia i del desenvolupament evolutiu	2.6.1 Desenvolupament de l'infant en funció de l'edat cronològica i madurativa, per promoure l'autonomia	L'autonomia dels infants i adolescents atesos pel sistema de protecció s'ha de promoure a partir de la valoració del desenvolupament, tenint en compte els paràmetres descrits per la psicologia evolutiva; el centre ha de facilitar que els educadors coneguin aquests paràmetres i els tinguin presents a l'hora d'avaluar els infants i adolescents i de fer la planificació de l'atenció mitjançant el PEI.

2.7 Formació acadèmica	2.7.1 Millora del rendiment escolar	Els infants i adolescents atesos al sistema de protecció han d'assolir el millor nivell acadèmic possible en funció de les seves possibilitats.
2.8 Formació prelaboral i inserció laboral	2.8.1 Disseny de l'itinerari formatiu i laboral	Tots els adolescents d'entre setze i divuit anys atesos pel sistema de protecció han de tenir un itinerari formatiu i laboral dissenyat, que s'ha d'aplicar.
2.9 Educació en el lleure i relacions amb l'entorn	2.9.1 Utilització dels recursos de lleure i d'esport de l'entorn comunitari	Els infants i adolescents han de conèixer la planificació d'activitats de lleure estructurat i s'ha d'afavorir la seva participació. S'han d'incloure activitats de lleure de diferents tipus i també esportives, per dur-les a terme en diferents recursos de l'entorn comunitari del centre.
2.10 Relació amb la família	2.10.1 Implicació de la família en l'atenció a l'infant	La implicació de la família en l'atenció a l'infant s'ha d'afavorir d'acord amb les estratègies planificades al PEI i de manera consensuada amb l'equip de l'EAIA, si escau per les característiques del cas.
2.11 Gestió de riscos de l'infant i de l'adolescent	2.11.1 Valoració de riscos	Tots els infants que ingressen al centre d'acolliment han de tenir feta una valoració de riscos a l'inici de l'atenció, per aplicar les mesures preventives pertinents.
	2.11.2 Escapoliments i no-retorns	En cas d'escapoliment d'un infant o adolescent s'ha d'actuar tal com s'estableix a les instruccions facilitades per la DGAIA i al protocol elaborat pel centre i s'han d'aplicar les mesures educatives acordades per aquestes situacions; els professionals també han d'implementar les mesures de prevenció d'escapoliments establertes al protocol.
	2.11.3 Contenció davant del conflicte	S'ha de minimitzar el risc que es produeixin conflictes als centres del sistema de protecció aplicant mesures preventives i, si escau, de contenció seguint les instruccions facilitades per la DGAIA i allò que estableix el document elaborat pel centre sobre aquesta matèria.

	2.11.4 Prevenció de comportaments sexuals abusius entre iguals	S'ha de minimitzar el risc que es produeixin situacions d'abusos sexuals entre els infants del centre aplicant mesures preventives.
	2.11.5 Prevenció del consum de drogues	Els infants i adolescents atesos als centres del sistema de protecció han de participar en les activitats de prevenció de consum de drogues i, si en són consumidors, se'ls ha d'oferir el suport especialitzat que necessitin.
2.12 Protecció dels drets de l'infant, de l'adolescent i de la família	2.12.1 Dret de l'infant i de l'adolescent a la informació sobre el propi procés, per prendre decisions fonamentades	Els infants i adolescents atesos pel sistema de protecció han de ser informats sobre els processos que els afectin i s'ha de promoure la seva implicació en la presa de decisions.
2.13 Desinternament	2.13.1 Desinternament planificat i comiat amb l'acompanyament professional requerit	El desinternament de l'infant i de l'adolescent ha d'estar planificat en el PEI i, com a procés de canvi transcendent, els professionals han de proporcionar acompanyament de manera molt acurada.
	2.13.2 Actuacions ajustades als diferents motius que justifiquen el desinternament	Els infants que es desinternin dels centres del sistema de protecció han de rebre el suport i l'acompanyament precisos dels professionals, i cal tenir en compte les particularitats derivades del motiu pel qual es produeix: retorn a la família, acolliment en família aliena, majoria d'edat, canvi de centre o escapoliment.
2.14 Programes específics	2.14.1 Atenció a la primera infància (de zero a quatre anys)	L'atenció socioeducativa dels infants de zero a quatre anys s'ha de planificar tenint en compte les etapes evolutives del desenvolupament psicoeducatiu, que són conegudes pels educadors i les educadores.
	2.14.2 Suport a	Els adolescents atesos als centres del sistema de

l'autonomia dels i de les adolescents de setze a divuit anys	protecció han d'adquirir les estratègies per a la maduració i l'autonomia progressiva; els professionals dels centres han de promoure la capacitat de reflexió i la presa de decisions, i assumir les conseqüències dels propis actes i avaluar-los.
2.14.3 Formació afectivosexual i prevenció de les relacions de parella abusives	Els adolescents atesos als centres del sistema de protecció han de rebre formació afectivosexual.
2.14.4 Discapacitat intel·lectual i altres discapacitats sobreafegides derivades de problemes de salut mental	En complir setze anys, els adolescents atesos pel sistema de protecció amb discapacitat intel·lectual i altres discapacitats sobreafegides derivades de problemes de salut mental, han de ser sistemàticament valorats per determinar la necessitat o no d'iniciar els tràmits d'incapacitació judicial.
2.14.5 Acompanyar els infants amb malalties greus i en la pròpia mort	Els infants atesos als centres del sistema de protecció amb malalties greus i en situació de final de vida han de rebre l'atenció i el suport necessaris que els proporcionin confort i benestar en aquesta etapa.

Font: Guia de bones pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència.

Generalitat de Catalunya. (2012:71).

Síntesi dels criteris de bona pràctica dels processos de suport dels centres del sistema de protecció.

PROCÉS DE SUPORT	ÀREA RELLEVANT	CRITERI
3.1 Adequació de l'espai	3.1.1 Finalitat pedagògica dels espais de què disposa el centre	L'equip educatiu ha de gestionar els espais de què disposa el centre amb criteris planificats i unificats, a fi que se'n faci un ús educatiu.
3.2 Gestió de personal col·laborador	3.2.1 Acollida i atenció als alumnes de pràctiques	Els alumnes de pràctiques han de ser acollits als centres del sistema de protecció com es descriu en el document elaborat a aquest efecte pel centre.

Font: Guia de bones pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència. Generalitat de Catalunya. (2012:198).

ANNEX 5: IDENTIFICACIÓ DELS INFANTS I ADOLESCENTS, TUTORS I MONITORS I ENTRENADORS PRESENTS EN L'ESTUDI

Nom de l'infant o adolescent del CRAE	Edat	Esport	Nom del tutor/a	Nom del monitor/a o entrenador/a
Pau	10	Futbol	M ^a José	Lluís
Enric	12	Futbol	Alfonso	Rafa
Anna	14	Dansa	Alfonso	Mònica
Jordi	10	Rítmica	Santi	Ester
Quim	12	Futbol	Santi	Josep
Gerard	11	Arts marcial	Àngels	Fran
Míriam	11	Rem	Ignasi	Juanjo
Pere	16	Futbol	Ignasi	Xavier
Joan	16	Futbol	Ignasi	Víctor
Paula	9	Natació	Maribel	Oriol
Àlex	14	Futbol	Maribel	Toni
Neus	4	Natació	Imma	Gemma
Alba	10	Rítmica	Imma	Cristina
Laia	12	Dansa	Manel	Maite
Pol	15	Futbol	Manel	Harry
Pep	17	-	Alfonso	-
Mercè	7	-	M ^a José	-
Albert	6	-	Manel	-
Carles	10	-	Àngels	-

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Rosa	15	-	Maribel	-
Ramon	10	-	Santi	-
Roger	16	-	M ^a José	-
Sergi	16	-	Santi	-

ANNEX 6: QÜESTIONARI ALS TUTORS DEL CRAE

Dades del tutor/a

1. Sexe:
2. Edat:
3. Formació:
4. Anys d'experiència laboral:
5. Anys d'experiència en CRAE's:
6. Antiguitat al CRAE "El Carrilet":
7. Identificació de l'infant o adolescent:
8. Temps de coincidència (mesos i/o anys) amb l'infant o adolescent tutoritzat:

Dades de l'infant o adolescent

9. Esport actual:
10. Esports practicats durant els anys o temporades anteriors:
11. Inici de la pràctica esportiva (anys i/o mesos):
12. Freqüència de pràctica esportiva a la setmana:
13. Lloc (club, associació, escola...):
14. Sexe del monitor/a entrenador/a:

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Directrius per respondre el qüestionari.

Valoreu amb una creu la resposta afirmativa (SÍ) o negativa (NO). Si no teniu clara la resposta utilitzeu la casella "DUBTE".

El noi/a i l'activitat física

<i>El noi/a...</i>	<i>Sí</i>	<i>No</i>	<i>Dubte</i>
15. Va decidir que volia fer esport?			
16. Va poder escollir l'esport que volia practicar?			
17. Va poder escollir el club, associació o escola on practicar-lo?			
18. Participa en les competicions?			
19. És observat per companys del CRAE a les competicions?			
20. És observat per educadors del CRAE a les competicions?			
21. Està disposat a continuar la propera temporada aquesta activitat?			

Reflexió de l'educador

<i>Com a educador/a creus que...</i>	<i>Molt</i>	<i>Bastant</i>	<i>Poc</i>	<i>Gens</i>
22. El noi/a ha millorat el seu comportament al centre gràcies, entre altres, a la pràctica esportiva?				
23. El noi/a ha millorat les seves relacions socials gràcies, entre altres, a la pràctica esportiva?				
24. El noi/a té una millor salut física?				
25. El noi/a té una millor salut mental?				
26. El noi/a ha après a controlar millor els seus impulsos?				
27. La pràctica esportiva pot ajudar a millorar el comportament dels nois/es?				
28. I les relacions socials?				
29. I l'autoestima?				

ANNEX 7: QÜESTIONARI ALS ENTRENADORS O MONITORS ESPORTIUS

1. Identificació de l'infant o adolescent _____

Dades del monitor o entrenador

2. Sexe:	Home	Dona
3. Edat:	_____ anys	
4. Anys totals com a entrenador/monitor:	_____	
5. Titulació:		
6. Per a quina entitat treballes?		
7. Quina activitat esportiva condueixes?		

Dades de l'activitat

8. Quins dies de la setmana té entrenament o sessió d'activitat física?	
9. Quant dura cada sessió?	
10. Quants jugadors/es hi ha a cada sessió?	

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Directrius per respondre el qüestionari.

Valoreu amb una creu la resposta seguint les pautes graduals de molt fins a gens.

Bloc 1: Educació física i esport

L'infant o adolescent...

<i>ÍTEMS</i>	<i>Molt</i>	<i>Bastant</i>	<i>Poc</i>	<i>Gens</i>
11. Accepta i valora el seu propi cos?				
12. És conscient dels beneficis de l'educació física envers la salut?				
13. Valora la pràctica física com un mitjà per tenir més qualitat de vida?				
14. Sap aplicar els principis i regles per resoldre problemes motors?				
15. Participa en jocs i activitats motrius?				
16. Controla la seva execució motriu?				
17. Demostra un nivell d'autoexigència d'acord amb les característiques de la tasca?				
18. És capaç d'expressar emocions amb el seu cos?				

Bloc 2: Conducta / actitud de l'infant o adolescent vers l'educació física i l'esport

L'infant o adolescent...

<i>ÍTEMS</i>	<i>Molt</i>	<i>Bastant</i>	<i>Poc</i>	<i>Gens</i>
19. Té problemes de conducta?				
20. És capaç d'autoreflexionar sobre el propi comportament?				
21. És capaç de modificar la seva conducta en cas que aquesta no sigui l'adient?				
22. Gaudeix de l'exercici físic en col·lectivitat?				

	<i>Molt</i>	<i>Bastant</i>	<i>Poc</i>	<i>Gens</i>
23. Experimenta el plaer que proporciona la pràctica física?				
24. Té una participació activa en les sessions?				
25. Té confiança en les pròpies possibilitats?				
26. S'esforça?				
27. Potencia l'afany de millora personal?				
28. Respecta les normes i l'ús del material i les instal·lacions esportives?				
29. Coneix les principals normes de seguretat i mesures preventives per realitzar educació física?				

Bloc 3: Relacions socials de l'infant o adolescent

L'infant o adolescent...

<i>ÍTEMS</i>	<i>Molt</i>	<i>Bastant</i>	<i>Poc</i>	<i>Gens</i>
30. És capaç de participar en activitats físiques establint relacions de cooperació sense discriminació?				
31. És capaç de treballar en equip?				
32. És capaç de resoldre els conflictes mitjançant el diàleg?				
33. És tolerant envers les opinions dels companys?				
34. Valora i respecta les persones que participen en el joc?				
35. Valora les seves capacitats personals?				
36. Accepta les diferències individuals?				
37. Accepta amb facilitat els comentaris del monitor / entrenador?				
38. Respecta el monitor/entrenador?				

ANNEX 8: QÜESTIONARIS PREVIS AL PROCÉS DE VALIDACIÓ

Qüestionari als tutors/es del CRAE que tenen infants i adolescents realitzant activitat física i esportiva.

Agraïm la vostra col·laboració. Es tracta d'un qüestionari anònim, el tractament d'aquesta informació preservarà totalment la vostra confidencialitat. Aquest qüestionari ha estat elaborat per: miriam.segura@urv.cat

Dades del tutor/a:

1. Sexe:
2. Edat:
3. Formació:
4. Anys d'experiència laboral:
5. Anys d'experiència en CRAE's:
6. Antiguitat al CRAE "El Carrilet":
7. Identificació de l'infant o adolescent:
8. Temps de coincidència (mesos i/o anys) amb l'infant o adolescent tutoritzat:

Educació Física i Esport:

Dades de l'infant o adolescent:

1. Esport actual:
2. Esports practicats durant els anys o temporades anteriors:
3. Inici de la pràctica esportiva (anys i/o mesos):
4. Freqüència de pràctica esportiva a la setmana:
5. Lloc (club, associació, escola...):
6. Sexe del monitor/a entrenador/a:

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

El noi/a i l'activitat física

<i>El noi/a...</i>	<i>Sí</i>	<i>No</i>	<i>Dubte</i>
1. Va decidir que volia fer esport?			
2. Va poder escollir l'esport que volia practicar?			
3. Va poder escollir el club, associació o escola on practicar-lo?			
4. Participa en les competicions?			
5. És observat per companys del CRAE a les competicions?			
6. És observat per educadors del CRAE a les competicions?			
7. Està disposat a continuar la propera temporada aquesta activitat?			

Reflexió de l'educador

<i>Com a educador/a creus que...</i>	<i>Molt</i>	<i>Bastant</i>	<i>Poc</i>	<i>Gens</i>
1. El noi/a ha millorat el seu comportament al centre gràcies, entre altres, a la pràctica esportiva?				
2. El noi/a ha millorat les seves relacions socials gràcies, entre altres, a la pràctica esportiva?				
3. El noi/a té una millor salut física?				
4. El noi/a té una millor salut mental?				
5. El noi/a ha après a controlar millor els seus impulsos?				
6. La pràctica esportiva pot ajudar a millorar el comportament dels nois/es?				
7. I les relacions socials?				
8. I l'autoestima?				

Moltes gràcies.

Qüestionari al monitor/a o entrenador/a

Agraïm la vostra col·laboració. Es tracta d'un qüestionari anònim, el tractament d'aquesta informació preservarà totalment la vostra confidencialitat.

Aquest qüestionari ha estat elaborat per: miriam.segura@urv.cat

Dades identificatives:

Sexe: Home Dona

Edat: _____ anys

Anys totals com a entrenador/monitor: _____

Titulació:

Per a quina entitat treballes?

Quina activitat esportiva condueixes?

Qüestionari en relació a l'infant o adolescent:

Quins dies de la setmana té entrenament o sessió d'activitat física?

Quant dura cada sessió?

Quants jugadors/es hi ha a cada sessió?

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: el cas del CRAE "El Carrilet"

Si us plau, marca amb una X la resposta que millor representi la teva opinió.

Bloc 1: Educació física i esport

L'infant o adolescent...

ÍTEMS	MOLT	BASTANT	POC	GENS
1. Accepta i valora el seu propi cos?				
2. És conscient dels beneficis de l'educació física envers la salut?				
3. Valora la pràctica física com un mitjà per tenir més qualitat de vida?				
4. Sap aplicar els principis i regles per resoldre problemes motors?				
5. Participa en jocs i activitats motrius?				
6. Controla la seva execució motriu?				
7. Demostra un nivell d'autoexigència d'acord amb les característiques de la tasca?				
8. És capaç d'expressar emocions amb el seu cos?				

Bloc 2: Conducta / actitud de l'infant o adolescent vers l'educació física i l'esport

L'infant o adolescent...

ÍTEMS	MOLT	BASTANT	POC	GENS
1. Té problemes de conducta?				
2. És capaç d'autoreflexionar sobre el propi comportament?				
3. És capaç de modificar la seva conducta en cas que aquesta no sigui l'adient?				
4. Gaudeix de l'exercici físic en col·lectivitat?				
5. Experimenta el plaer que proporciona la pràctica física?				

6. Té una participació activa en les sessions?				
7. Té confiança en les pròpies possibilitats?				
8. S'esforça?				
9. Potencia l'afany de millora personal?				
10. Respecta les normes i l'ús del material i les instal·lacions esportives?				
11. Coneix les principals normes de seguretat i mesures preventives per realitzar educació física?				

Bloc 3: Relacions socials de l'infant o adolescent

L'infant o adolescent...

ÍTEMS	MOLT	BASTANT	POC	GENS
1. És capaç de participar en activitats físiques establint relacions de cooperació sense discriminació?				
2. És capaç de treballar en equip?				
3. És capaç de resoldre els conflictes mitjançant el diàleg?				
4. És tolerant envers les opinions dels companys?				
5. Valora i respecta les persones que participen en el joc?				
6. Valora les seves capacitats personals?				
7. Accepta les diferències individuals?				
8. Accepta amb facilitat els comentaris del monitor / entrenador?				
9. Respecta el monitor/entrenador?				

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ANNEX 9: GUIÓ DE L'ENTREVISTA ALS TUTORS DEL CRAE QUE TENEN INFANTS O ADOLESCENTS QUE REALITZEN ACTIVITAT FÍSICA O ESPORT.

BLOC 1: L'INFANT O ADOLESCENT

1. Quina relació té l'infant amb l'esport?
2. De què li serveix l'esport o l'activitat física?
3. Participa a gust de l'activitat? Està content? Per què?
4. Quina relació té amb els companys d'activitat?
5. Quina relació té amb l'entrenador o monitor?
6. Segons el teu punt de vista professional, en quins aspectes ha millorat el noi/a des del moment en què va iniciar la pràctica esportiva?
7. En quins aspectes ha hagut un retrocés?
8. Com valors les diferències (si les hi ha) entre la conducta, les relacions socials i l'estat anímic de l'infant quan no practicava esport i ara?

BLOC 2: FILOSOFIA DEL CRAE

9. Des del centre, potencieu la pràctica d'una activitat esportiva fora de l'horari escolar? Per què?
10. Quina relació manté el centre amb els entrenadors o monitors esportius (es fan reunions, es parla per telèfon...)?

BLOC 3: REFLEXIÓ PERSONAL

11. Quina opinió tens respecte la pràctica de l'esport?
12. Quin paper juga l'entrenador en aquest procés?
13. Quins són els factors que fan que l'activitat física i l'esport sigui un instrument útil per a la millora personal dels infants i adolescents?
14. Creus que hi ha altres activitats que poden oferir els mateixos beneficis que l'esport? Quines?

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ANNEX 10: GUIÓ DE L'ENTREVISTA ALS TUTORS DEL CRAE QUE TENEN INFANTS O ADOLESCENTS QUE NO REALITZEN ACTIVITAT FÍSICA O ESPORT.

1. Per què aquest infant o adolescent no fa activitat física o esport?
2. Realitza altres activitats extraescolars? Quines? Què li aporten a l'infant?
3. Creus que li aniria bé realitzar un esport o una activitat física? Per què?
4. Li heu proposat mai que en faci una? Quina ha estat la seva resposta?
5. Consideres que l'infant té un coneixement clar sobre l'esport i argumenta els motius de la seva no pràctica?
6. En quins aspectes creus que la pràctica esportiva podria ajudar-lo?
7. En quins aspectes creus que l'afectaria negativament?

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ANNEX 11: GUIÓ DE L'ENTREVISTA ALS INFANTS I ADOLESCENTS DEL CRAE QUE REALITZEN ACTIVITAT FÍSICA O ESPORT

Bloc 1: Dades personals

1. Quant temps fa que vius al CRAE?
2. Què pensaves quan hi vas arribar? Com et senties?
3. Què penses ara? Com et sents?
4. Quina relació tens amb els teus companys i companyes del centre?
5. Quina relació tens amb els amics i amigues de fora de la residència?
6. Quina relació tens amb els educadors i educadores de la residència?
7. Què fas en sortir de l'escola o institut?

Bloc 2: Activitat física o esport

8. He sentit que fas _____, em pots explicar on el practiques?
9. Quants dies a la setmana hi jugues?
10. Qui va decidir que faries aquesta activitat?
11. Hi vas estar d'acord?
12. Quants anys fa que participes en una activitat esportiva fora de l'escola?
13. T'agrada fer esport? Per què?
14. Creus que és bo per a tu fer esport? Per què?
15. Anar a jugar a _____, t'ha ajudat en algun aspecte?
16. Com et sents a l'entrenament? Què penses?
17. Participes en les competicions? Per què?
18. Què passaria si el tutor et diu que no aniràs més als entrenaments?
19. Què és per a tu l'esport?
20. Quins aspectes positius destaquen? I negatius?
21. Què li diries a un company/a que no practica cap esport ni cap activitat física?

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ANNEX 12: GUIÓ DE L'ENTREVISTA ALS INFANTS I ADOLESCENTS DEL CRAE QUE NO REALITZEN ACTIVITAT FÍSICA O ESPORT

Bloc 1: Dades personals

1. Quant temps fa que vius al CRAE?
2. Què pensaves quan hi vas arribar? Com et senties?
3. Què penses ara? Com et sents?
4. Quina relació tens amb els teus companys i companyes del centre?
5. Quina relació tens amb els amics i amigues de fora de la residència?
6. Quina relació tens amb els educadors i educadores de la residència?
7. Què fas en sortir de l'escola o institut?

Bloc 2: Activitat física o esport

8. No t'he sentit comentar-ho, però fas alguna activitat esportiva en sortir de l'escola o institut?
9. Per què no en realitzes cap?
10. Qui va decidir que no faries cap activitat esportiva?
11. Hi vas estar d'acord?
12. N'has realitzat els altres anys? Per què?
13. T'agradaria fer-ne alguna?
14. Si poguessis escollir, quina activitat faries? Per què?
15. Què és per a tu l'esport?
16. Creus que l'esport et pot servir per a alguna cosa? Quina? Per què?
17. Quins aspectes positius destaquen? I negatius?
18. Què li diries a un dels teus companys que practica esport?
19. Creus que a ells, l'esport els ajuda a millorar en algun aspecte o a sentir-se més bé amb ells mateixos? O més aviat al contrari?

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ANNEX 13: GUIÓ DE L'ENTREVISTA ALS ENTRENADORS I MONITORS ESPORTIUS

1. L'infant o adolescent té present i/o manifesta que viu en un centre residencial d'acció educativa? Com li afecta aquest fet?
2. Què és el que més destaca, tant en positiu com en negatiu, d'aquest infant o adolescent a l'entrenament?
3. Per a què li serveix l'esport?
4. Creus que l'esport i l'activitat física ajuda, a aquest alumne en concret, a millorar la seva conducta i les seves relacions socials?
5. Estàs d'acord amb la idea que aquesta àrea li permet treballar aspectes psicològics (autoestima, superació, esforç...) que l'ajuden en el seu dia a dia i a desconnectar de la vida al centre? Per què?
6. Opines que una major pràctica física pot ajudar a l'infant o adolescent a controlar els seus impulsos i la seva agressivitat (en cas que en tingui) i a relacionar-se millor amb l'entorn personal i social que l'envolta?
7. Quins consideres que són els punts forts i els punts febles de la pràctica de l'educació física i l'esport?

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014

ANNEX 14: CODIS D'IDENTIFICACIÓ DELS AGENTS IMPLICATS

Identificació infant/adolescent	Nom	Edat	Identificació tutor	Nom	Esport	Identificació monitor – entrenador	Nom
S.1	Pau	10	T.6	M ^a José	Futbol	E.1	Lluís
S.2	Enric	12	T.5	Alfonso	Futbol	E.2	Rafa
S.3	Anna	14	T.5	Alfonso	Dansa	E.3	Mònica
S.4	Jordi	10	T.7	Santi	Rítmica	E.4	Ester
S.5	Quim	12	T.7	Santi	Futbol	E.5	Josep
S.6	Gerard	11	T.8	Àngels	Arts marcial	E.6	Fran
S.7	Míriam	11	T.3	Ignasi	Rem	E.7	Juanjo
S.8	Pere	16	T.3	Ignasi	Futbol	E.8	Xavier
S.9	Joan	16	T.3	Ignasi	Futbol	E.9	Víctor
S.10	Paula	9	T.2	Maribel	Natació	E.10	Oriol
S.11	Àlex	14	T.2	Maribel	Futbol	E.11	Toni
S.12	Neus	4	T.1	Imma	Natació	E.12	Gemma
S.13	Alba	10	T.1	Imma	Rítmica	E.13	Cristina
S.14	Laia	12	T.4	Manel	Dansa	E.14	Maite
S.15	Pol	15	T.4	Manel	Futbol	E.15	Harry
S.16	Pep	17	T.5	Alfonso	-	-	-
S.17	Mercè	7	T.6	M ^a José	-	-	-
S.18	Albert	6	T.4	Manel	-	-	-
S.19	Carles	10	T.8	Àngels	-	-	-
S.20	Rosa	15	T.2	Maribel	-	-	-
S.21	Ramon	10	T.7	Santi	-	-	-
S.22	Roger	16	T.6	M ^a José	-	-	-
S.23	Sergi	16	T.7	Santi	-	-	-

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

L'ACTIVITAT FÍSICA I L'ESPORT ALS CENTRES RESIDENCIALS D'ACCIÓ EDUCATIVA: EL CAS DEL CRAE "EL CARRILET"

Miriam Segura Meix

Dipòsit Legal: T.72-2014